

ANTONII MUSÆ
BRASAVOLI MEDICI FERRARIEN-
SIS IN SEPTIMUM LIBRUM APHORIS-
morum Hippocratis & Galeni, Commen-
taria & Annotationes.

IN HOC SEPTIMO APHORISMORVM LIBRO multa ab Hippocrate edocentur, & illa quidem adeo distincta, ut certum aliquod dici non possit quod agatur. Tamen in ipso nihil ferè scriptum est, quin ad prædictoriam partem duci possit, propterea hic uniuersus liber prognosticus censendus est. etenim plura quæ in Prognosticorum libro ab Hippocrate dicta sunt, referuntur, & idem plerumq; repetit quod in alijs libris prædictum erat, multosq; superuenientes morbos enarrat. Nos uero Hippocratis seriem interpretandam suscipiemus, si prius Galeni præfationem exponemus.

G A L E N U S

OMNES ferè qui antea scripserunt expositiones aphorismorum, circa initia quidem, ultra id quod utile fuerit, sermonem extendunt, sed in processu remittuntur, ita quòd primū quidem ad utile tantum progrediuntur, mox citra hoc, & tandem supra modum abbreviant expositiones, adeo quòd neq; animaduertāt plures aphorismos esse nothos, & in propatulo falsos. Verum ut qui sunt in disputationibus fatigati prompte ad omnia annuunt, ita & ipsi omnes admittunt quoscunq; scriptos inuenerint aphorismos, & ad ultimam ueniunt in suis expositionibus breuitatē obliuī prioris loquacitatis. Nos uero & alias ipsorum absurditates conati sumus euitare, & omnes ex æquo studuimus facere expositiones, quæ & ueritatem, & artis intenderent utilitatem, & interpretando neq; ad extremam se breuitatem contraherent (Hoc enim libro conuenit non libri expositioni) neq; ad tantam prolixitatem, quantam illi faciunt in principio expositionū protraherentur. Optimum uero in sermonibus omnibus, quod & seruat mediocritatem in una quaq; tractatione, hoc à principio usq; ad finem seruare laborauimus.

B R A S A V O L V S

PRIMO Galenus interpretum quorundam morem arguit, qui in suarum commentationū principijs sermonē suum etiā præter utilitatē extendunt. deinde in progressu solum utilia ponunt. cum mox magis progrediuntur, adeo expositiones abbreviant, ut nihil ferè in ipsis considerent; nec animaduertant, plures aphorismos nothos esse, alios in propatulo falsos. Sed hi ita faciunt, ut illi qui in longis disputationibus sunt fatigati, hi enim ad omnia annuunt, ita & ipsi omnes admittunt, quoscunq; scriptos inuenerint aphorismos, & ad ultimā ueniunt in suis expositionibus breuitatē, cum tamē in principijs fuerint loquacissimi, nec considerāt an sententię sint Hippocrate dignæ, uel nō sint.

Quod legitur adeo quod neq; animaduertant plures aphorismos esse nothos, legi debet quosdā aphorismos. græce enim est *ὅς μὲν δὲ ἐν νόθοις τῶν ἀφορισμῶν ἀσπὶν γίνονται*, id est, Adeo ut neq; animaduertant quosdā aphorismos esse nothos.

SECUNDO docet, se expertū esse alias horū absurditates euitare, & studuit omnes suas expositiones ex æquo facere, quæ & ueritatem, & utilitatem artis intenderent. ut dum interpretaremur, ad extremam breuitatem non ueniamus, quia hoc non conuenit expositioni, sed libro, neq; etiā faciamus tantam prolixitatem, quantam illi faciunt in principijs suarum expositionum. Nam nos studuimus seruare id quod est optimum, & in omni re, & in omni tractatione, scilicet mediocritatē seruare. Hoc igitur & Galenus, & nos in nostra commentatione usq; in finem seruare contendemus.

IN morbis acutis frigus partium extremarum malum.

BRASAVOLVS

MORBI acuti breues sunt, ac uehementes, & raro fiunt, quin febrem non intermittentem iunctam habeant. Si quis tali morbo affectus sit, conueniens est totum corpus incallescere, nisi facta sit in uisceribus inflammatio, ad quã sanguis totius corporis fluat, tunc enim extrema sanguine priuata atq; calore manent, sed extrinsecæ partes, ad quas sanguis & humores omnes confluunt, uruntur. unde cum in morbo acuto extremarum partium frigus persenties, de hoc patiente male iudicatio, quia opus est magnã esse in uisceribus inflammationẽ, & uires imbecillas. Galenus libro tertio in primum Epidemiorum ad hoc propositum dicit, extremorum frigus à morbi initio, simul cum uehementissima febre factũ, summe perniciosum est indicium, sed hoc ferẽ idem in nõ intermittẽte febre ab eodem Hippocrate aphorismo quadragesimo octauo quarti libri scriptũ est, nam qui in febribus non intermittentibus, exteriores partes frigiditas habet, necessarium est, ut interiores habeant calidas, & siti premantur, quod experiẽtia constat. nam extrinsecæ partes frigide persentiuntur, præsertim extrema, sed intus ipsi dicũt persentire uisionem & calorẽ uehementissimũ. Celsus quoq; lib. secundo ca. octauo in fine, ubi de notis que in quoq; morbi genere, uel specie pericula ostendunt, inquit periculum mortis esse, si in magno dolore extremæ partes frigeant. & in fine decimi quarti capitis eiusdem libri dicit: in malis iam ægrum esse testatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cũ siti calet. immo & ipse Hippocrates uigesimo sexto huius libri aphorismo de particulari morbo acuto agens dicit, in forti dolore uentris partium extremarum frigiditas malum. Galenus uero in eodem loco aphorismi causam facit, magnam in uisceribus inflammationem. Immo & Celsus lib. secundo ca. quarto de malis ægrotantiũ signis uerba solũ faciens nõ dicit malũ esse si extrema frigeant, & intrinseca sint calida, sed & e contrario si extrema calida sint, & uentri, atq; latera frigeant. eius uerba hæc sunt; mali etiã morbi signũ est, nimis celeriter emacrescere, caput, & pedes, manusq; calidas habere, uentre & lateribus frigentibus, aut frigiditas extremas partes acuto morbo urgente.

Philotheus uero hic dicit *πὸ δὲ ἀπὸ γινόμενων ἀσθενειῶν*. idest, de superuenientibus dispartari. de his uero ipse in præcedenti libro disseruit, & ea *τετραχῶς*. idest, quadrupliciter dici exposuit.

Ἐν ποίσι μὲν ὀξείσι νοσήμασι. idest, In morbis acutis.] In illis inquam qui cum febre sunt, immo & Philotheus febres ipsas acutas intelligit, inquit, *Ἐπιπέθειται δὲ ἐν ταῦτα νόσημα ὅπου ὄδιν ὀξὺς πυρετός, καὶ ἀπὸ τῶν συμπτῶμα, ὅπου ὄδιν ψύξις ἀκρωτηρίων*. idest, hic igitur supponit morbum, qui est febris acuta, & in hac symptoma, quod est extremitatum frigus. Tuq; per morbum acutum illum intellige, qui uehemens est, & qui sæua habet symptomata, uel dolorem, uel anxietatem miram.

Ψύξις ἀκρωτηρίων. idest, Frigus partium extremarum.] Philotheus ita exponit frigus partium extremarum, *τοῖσι δακτύλοις, ἦνός, ὠτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἰνῶν ἀπὸ πλείων μορίων ἀνδραφανόρας ἀπίας*. idest, hoc est digitorũ, narium, aurium, & simpliciter superficialium partium sine manifesta causa. nam si manifesta causa adesset, ut si aqua frigida se abluisset, aut in loco frigido & detectus permanisset, nõ esset adeo malũ. Sed cũ Recentes dicant frigus hoc priuatiuum esse, nos illud facimus, & uerũ, & positium frigus, ex caloris defectu factum. nam & hic imbecillus est, & calor naturalis simul cũ sanguine & spiritibus intus ad inflammationem retractus est, uel ad dolorem, quando dolor ob aliam causam, quam sit ipsa inflammatio, adfuerit.

κακόν. idest, Malum.] Quia significat uirium defectum, & morbi intensiorem. unde & Philotheus dicit, *κακόν ὄδιν καὶ ὀλίθειον, ἀλλὰ τῆ γὰρ ἀδυνείας ἐν τῷ ἐμφαντοῦ θερμόν, οἶδε γὰρ ὁ πυρετός κατὰ σφηνύειν αὐτὸ, ἢ φλεγμονὴ ἀφίολογῶν ἐν ἡπατι καὶ τῆ γαστρὶ, ἢ τῆς ζέσεως δικλυοσικνίας ἐλκεὶ τὸ ἄμα πῶς ἐαυτὸν, καὶ τὸ ὄδιν λειπῶντα τὰ ἀκρα ψύχεται*. idest, Malũ & perniciosum, ostenditur enim naturalem calorem imbecillum esse, febris etenim ipsum restin-guere nouit; uel inflammatio memorabilis in iecore & uentriculo, quæ seruiore more curbitulæ

curbitulæ sanguinem ad se ipsum trahit, & ideo extremæ partes derelictæ infrigidantur. Scito autem de hac extremorum frigiditate, quandoq; dici ab Hippocrate malum quodammodo letale, quicquid uero dicatur, nihil refert. quoniã & cum letale dicit Hippocrates, necessario mori non intelligit, ut in quarto libro Galenus bis docuit.

GALENVS

IN morbis diuturnis, qui præsertim sunt sine febre, & hyeme, & ætate senili partes extremas corporis, ueluti nares, aures, pedes, & extremas manus frigidas fieri nihil absurdum. Non tamẽ in acutis est mediocre malum, sed casus satis exitialis, quod magnis accidit uiscerum inflammationibus. Acutos autem ipse ait uocari morbos quorum febres magna ex parte continuæ sunt, in quibus cum fuerint sine magna inflammatione, nedum extrema frigescent, sed exuri contingit. Cum uero inflammationis calor adeo uehemens fuerit, ut ad se trahat per modum cucurbitulæ ex toto corpore sanguinẽ, his qui ita se habent uiscera peruruntur. Extremæ autem partes frigescent propter defectum sanguinis ad uiscera se recipientis, & eorum pleriq; neq; tegumenta tolerant propter incendium quod in uiscere sentiunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in diuturnis morbis, præsertim qui sine febre sunt, non esse absurdum in hyeme, & ætate senili extremas partes, hoc est nares, aures, pedes, & manus frigidas fieri, propterea ab Hippocrate non ab re dictum est, in acutis morbis.

SECUNDO docet, hoc in acutis non esse mediocre malum, sed symptoma exitiale, nam istud in uehementissimis uiscerum inflammationibus contingit.

Vbi legitur, Quod magnis accidit uiscerum inflammationibus, legendum est quod uehementissimis accidit uiscerum inflammationibus. nam græce dicitur *φλεγμοναίς σφοδραίταις ἀλλὰ χυμῶν ὑπὸ γινόμενον*.

TERTIO docet, ab Hippocrate illos uocari morbos acutos, qui ut plurimum habent febres non intermittentes simul annexas, in quibus etiam si inflammatio nõ sit magna, non solum non frigent extrema, sed peruruntur.

QUARTO docet, cum accidat inflammationis calorem adeo uehementem fieri, ut ex se sanguinẽ ex toto corpore ueluti cucurbitula trahat, his uiscera peruruntur, & extremæ partes frigescent ob sanguinis defectum, qui ad uiscera se recipit, & ex his aliqui neq; tegmẽta tolerare possunt, ob incendiũ, quod in uiscere est. Adde, naturã ad locum illum dolore affectũ sanguinem & spiritum transmittere, etiã si locus ille nõ attraheret, ut malo occurrat. Adde, uires ipsas, quæ tunc necessario imbecillæ sunt.

APHORISMVS II

IN osse ægrotante caro liuida malum est.

BRASAVOLVS

IN humano corpore ossa omnia carne contecta sunt, præter dentes. Si igitur os ægrotet, & caro quæ os tegit liuida effecta sit, malum est. Nempe significat in osse putrefactio nem esse pessimam, & naturalis caloris quandam ueluti extinctionem & defectum.

ἐπὶ ὅσῳ νοσίσσεν, id est, In osse ægrotate. Quæcũq; sit illa ossis ægritudo, uel fractio, uel putredo, uel simile quid. Celsus capite secundo octauo libri de omnibus ossium ægritudinibus hæc dicit, Omne autem os ubi iniuria accessit, aut uitiat, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. Id quod uitiatum est, primo ferè pingue fit, deinde uel nigrum uel cariosum.

Σαφὲς περὶ τὴν κερὸν, id est, Caro liuida malũ. Nisi ossa fracta sint, uel collisa, uel scissa, uel a suo loco dimota, nihil aliud potest ipsis contingere, quin & carni contingat, & prius caro fuerit male affecta; uel raro est quod ossa putredine afficiantur, nisi ortũ habuerint à carne. unde & à Celso prædicto loco dicitur, quæ supernatis grauibus ulceribus aut fistulis, hisq; uel longa uetustate, uel etiam cancro occupatis, eueniunt. Cum ergo os male affectum est, & superiorem carnem liuidam uideamus, signũ est putredinis, &

naturalis caloris defectus, & putredinis etiã ossis effatu dignè: quia opus nos intelligere carnẽ ratione ossis liuidam effectã esse, & nõ ratione propria, nec etiã ab extrinseco, ut à percussione, uel à re aliqua simili. & ideo hoc malũ est, quia malã putredinẽ in osse significat, & etiã talem, quæ carnem putrescere faciat, postea è contrario caro in os reaget, & os ipsũ magis putrescere faciet, quàm si ex se ipso corruptionem haberet. Philotheus malum esse dicit, quoniam ἀλλόττοι σθεσις ἐκ ἡβήσεως ἐν τῷ πειθαρχμασίαι, καὶ κακὸν ἔστιν ἐν τῷ νόσσημα. idest, declaratur hic caliditatis secundum naturam extinctio, & morbum mali habitus esse. Scito etiã multa alia esse signa, quibus deprehendi potest, os corruptũ esse, uel quæ mala sint in osse corrupto, ut sunt loci fetor, nimia carnis molities, sensus in carne superiori, uel ablatus, uel hebetior redditus. Celsus octauo libro capite secundo in hoc casu hæc dicit: oportet autem ante omnia os nudare ulcere exciso. intellige uero totum illum liuorem esse hulus. postea sequitur: & si latius eius uitium est, quàm hulus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undiq; pateat, de liuido colore in quarto libro egimus, is est qui plumbo assimilatur.

GALENVS

NON enim in mediocribus ossium læsionibus, sed fortibus putrilaginibus, talis species coloris circũstãtibz aduenit carnibus, extincto in eis scilicet calore natiuo.

BRASAVOLVS

DOCEt in præsentiarum Galenus talem coloris speciem, scilicet liuidam in carne fieri non posse, nisi adsit putrilago uehemens, nam in mediocribus putrilaginibus, & in mediocribus ossium læsionibus hic color fieri non potest, nec aduenire consuevit. etenim fit in eis extincto calore natiuo, propterea opus est esse magnam putrilaginem, quæ etiã carnem corruerit, & eius natiuum calorem extinxerit. hic uero per colorem palidum etiã subnigrum intelligimus, & nigrum & uiridem, & omnem breuibz colorum, qui naturalis caloris mortificationem significet.

APHORISMVS III

Auomitu singultus, & oculorum rubor, malum.

BRASAVOLVS

SI contingat aliquem euomere, tunc materiã, quæ in uentriculo sunt, expurgantur. At si post uomitũ singultus, uel fit, uel iam factus perseueret, & simul sit cum oculorum rubore, prauum signum est. nam ex his abscessum, uel in cerebro, uel in uentriculo esse significatur, nempe uomitus materiã illas, quæ in uentriculo sunt, euacuans, à singultu potius liberare deberet, cum uero hoc non faciat, necesse est aut cerebrum quod est neruorum principium, aut uentriculum pati non mediocrem inflammationẽ. At ex horum duorum membrorum passionibus, & singultus fiunt, & circa oculos rubores, tamen hi magis sequuntur cerebri inflammationem, quàm uentriculi.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λυγρῷ. idest, A uomitu singultus.] Ac si dicat singultus qui uomitum sequitur, malum est, ut particula ὡδ̄ pro post interpretanda sit, non tamẽ quod sit opus quando uomit, singultum habere: quia uel habeat, uel nõ habeat, modo uomitũ sequatur, malum est. unde & Celsus capite quarto secundi libri de malis ægrotantium signis agens hunc aphorismum ita refert. multa malũ morbi signa affert. postea hoc addit aut postuomitum singultũ esse, uel rubere oculos. ipse uertit particulã ὡδ̄, idest post. Si uero singultus uomitũ sequatur, necesse est secundum Galenũ, aut cerebrũ, aut uentriculum inflammationem pati. propterea malum est. At nos alio etiã modo interpretemur: cum uomitus materiã in uentriculo existentem euacuet, conueniens est ut illas excellenter euacuet, quare uentriculi partes adeo exinanitas relinquit, ut in singultum ex inanitione incidant. Cum uero singultus sit conuulsionis species, & conuulsio ex inanitione mortalis sit, etiã singultus hic malus erit, ut totã malitiã causam in id solũ referamus, quod fiat ex inanitione conuulsio, & non quod ob repletionem sit facta in uentriculo inflammatione, quæ singultum excitet, tamen si more Galeni intelligere placeat, nihil refert. In singultu

singultu etiā ex inanitione oculi rubri fieri possunt ratione cōpassionis. Philotheus hoc modo exponit: *εμετος και λυγξ αμφω παθησιν δειν στομαχος, αλλα διαφορει τω ποτω. υπ γαρ τω εμετω εν αυτη τη κοιλοτητι το στομαχος δειν η υλη, υπ δε φη λυγξ εν αυτη τη ποσει το στομαχος. εαν δε υπ εμετω λυγξ υδι γρηνη, και εν, επειδη αρα ανυποτορα μοοος λεγω δε φη κοιλοτητη, υπ κνυου μοοου, ητοι υπ τω ποσει το στομαχος μετληθη η υλη, idest, uomitus, & singultus ambo stomachi passiones sunt, sed loco differunt. in uomitu enim materia est in ipsa stomachi cavitare, at in singultu in ipsa stomachi substantia. Si igitur post uomitum singultus superueniat, malum, quoniam a parte nō principali, dico a cavitare, ad principalem partem, scilicet defertur, idest materia in stomachi substantiam transiit; propterea inflammationem inducit, uel abscessum, & hoc per se est malum, etiam absq; oculorum rubore. nam a Galeno hoc addi dicitur ut augeatur affectio.*

Και οφθαλμοι ερυθροι, και εν, idest, Et oculi rubri, malum.] Non est autem opus oculos semper esse rubros: sed si sint, malū est. Celsus disiungit dicēs, uel oculi rubri. possunt autē oculi rubri fieri & cum materia, & sine materia, & a causa extrinseca, & ab inti in seca, de quo rubore perplura in tertio li. egimus, cū de lippitudine sermonē habuimus. hic oportet secundum Galenū de rubore intelligere ex fumis eleuatis factio, uel ab inflammatione, quæ in uentriculo sit, uel a dispositione, quæ in cerebro sit, inflammationi similis. Philotheus uero sentire non uidetur, quod inflammatio sit aliquo pacto in cerebro, sed ex uentriculo compati cerebrum affirmat, & propterea oculos fieri rubros: eius uerba hæc sunt, και μεν και οφθαλμοι ερυθροι υπ γινόμενοι υπ εμετω και εν, δια τη αυτην αιτιαν. ου εν ποσει θε γαρ ο εγκεφαλος τω στομαχω φλεγμαίνοντι, εν δηλον εκ τω οφθαλμων. ετοι γν δε ξάμενοι τη υλη και δια τη εν τω ωσ αυτω ερυθροι γινονται, idest, & certe oculi post uomitum rubri si peruenientes, malum, ob eandem causam. Cerebrū enim uentriculo inflammato compatiatur, & id manifestum ex oculis. hi enim materiam suscipientes & ab ipsa affecti, eodem modo rubri fiunt. ut Philotheus unum signum ab alio distinguat, quod ante ipsum fecerat Galenus: etenim malum est, si post uomitum singultus fiat, & malum, si post uomitum oculi rubri efficiantur, & perseverent, nam si non perseverarent, malū non esset, sed id solum ex uomitus uiolentia consecutum esset. At si utrunq; adfuerit, peius est.

• GALENVS

QUALIS passio est conuulsio musculis, talis est singultus stomacho, qui humori bus infestantibus aduenit, nonnunquam totum ipsum uentriculum, nonnunquam os eius, & gulam: quos per uomitiones abijciens, statim a singultu liberatur: qui si neq; per istas cessauerit, duorum alterum ostendit, uel scilicet cerebrum neruorum principium, uel uentriculum pati non mediocre inflammationem. Rubor uero oculorum utranq; sequitur dispositionem, sed præcipue illam, quæ in cerebro existit simili inflammationi.

BRASAVOLVS.

PRIMO, Galenus docet, talem fieri passionem stomacho singultum, qualis conuulsio est passio musculis.

Quod legitur, Talis est singultus stomacho, lege talis fit singultus stomacho. nam grece legitur *ποση εν τω στομαχω γινεται η λυγξ*, idest, Talis fit singultus in stomacho.

SECUNDO docet, singultū fieri quandoq; totum uentriculum humoribus infestantibus, quandoq; os uentriculi, & gulam. at quando hoc contingit, iubemus fieri uomitum, si sponte non fiat, ut his materiis euacuatis, statim a singultu liberetur.

Quod legitur, Nonnunquam totum ipsum uentriculum, nonnunquam os eius, & gulam, græce est *ποτε μεν όλων των εν λιαν, ως τα πολλα δε ποτε σωμα, και τον στομαχου αυτη*, idest, quandoq; quidem totum uentriculum, ut plurimum autem os uentriculi, & stomachum, uel ut Leonicensus, gulam. nam quod greci uocant Oesophagum & stomachum, latini gulam & fistulam cibalem dicant.

TERTIO Galenus docet, Si ob uomitum singultus non cessauerit, unum duorum necessario ostendi, uel cerebrum, quod est principium neruorum, uel uentriculum pati non mediocre inflammationem.

QUARTO docet, oculorum ruborem ad utranq; sequi dispositionem, sed illam præsertim sequitur, quæ in cerebro est, inflammationi similis.

A sudore horror, non bonum.

BRASAVOLVS

CVM natura iudicationem aggreditur, si perfecta esse debeat, opus est in finem usque perseveret. Cum igitur aliquis aeger sudauerit, & natura ab hoc opere cesset, & materias illas, quas expellere deberet, retrahat, illæ inquam horrorem faciunt, quod malum est: quia significatur aut naturam impotentem esse ad expellendam materiam, aut esse tantam copiam, ut magna pars intus manens horrores faciat. Celsus capite quarto secundi libri hunc aphorismum ita refert. primo ponit multa mali morbi signa, inter alia dicit: aut post sudorem horrescens, scilicet malum signum est.

Επι ιδρωπι, idest, A sudore.] Hoc est post sudorē, qui sit iudicatorius, & in die etiam iudicatorio, in quo natura omnem uim suam ponit, ut materias per sudores emittat, & emittere non potens, supra musculos manent, & horrorem faciunt.

φείκη, idest, Horror.] Ita Theodorus atq; Leoniceus interpretantur, & ante hos uirōs Celsus, qui etiā id quod à Græcis ψύθρ dicitur, horror, uertit. Nos alias docuimus hæc tria per ordinem se habere περίψυθρ, ψύθρ, φείκη, idest, frigus, rigor, & horror, si recentes sequamur, si Celsum, frigus, horror, in horror, ut per hoc nomē maius quid denotetur, quam sit horror. Philotheus ita hic dicit ὁ ιδρωσ ἀπὸ γρηόρου ἀπαλλαγῶ φέρει νοσημάτων, πλὴν ἀλλ' ἔχ' ὀνυχῶν, ἀλλ' ὁ πρὸνία φύσεως γρηόρου. εἰάν τὸν ιδρωσ γρηόρου, καὶ ἐκ ἐκλυθῆσσι διαφορία, ἀλλ' ἂν μάλιστ' φείκη, καὶ ὁ δὲν. διότι γὰρ ὕλησ πλὴν ὁ ὑποκειμένησ, καὶ λόγῳ κακοθείας γρηόρου τὸ νόσημα. idest, sudor superueniens morborum liberationē fert, At non quicumq; contingens, sed qui à prouidentia naturæ factus est. Si igitur sudor fiat, & non sequatur alleuatio, sed horror potius, malum. ostendit enim subiacentis materiæ multitudinem, & morbum ratione mali habitus fieri.

οὐ γρηόρου, idest, Non bonum.] Dicere autem noluit malum esse: quia aliquo interueniente casu, & si bonum non erit, tamen nec malum dici poterit.

GALENVS

QUOD iudicatoria quæ non iudicant, partim mortalia, partim male iudicantia sunt, ab ipso dictū est, quoniā natura in huiuscemodi dispositionibus morbo succūbit.

BRASAVOLVS

GALENVS hic docet, aliās dictum esse, iudicatoria quæ non iudicant, partim esse letalia, partim male iudicare: & ratio est, quia in his dispositionibus, in quibus ita contingit, natura succumbit morbo: etenim contra naturam agere non potest, contra quam si potuisset, sudorem expulisset, & rigores non inferret.

APHORISMVS V

A furore difficultas intestinorum, uel aqua intercutem, uel mentis alienatio, bonum.

BRASAVOLVS

SI QVIS furore, quem græci μανίαν dicunt, captus sit, & intestinorum difficultas superueniat, materia, quæ furorē faciebat, diuertitur, atq; euacuatur. At si fiat aqua intercutis, saltem diuertitur. si uero ex furore fiat cæcasis, idest mentis alienatio, materia furorē faciens ad coctionē uelociter mouetur: propterea quod cæcasis horū sequatur, bonum signum est: nam significat, uel diuerti, uel euacuari, uel concoqui materiam.

Επι μανίῳ, idest, à furore, uel mania, uel in ipso furore.] Fit autē furor (ut liber Galeni introductorius Galeno adscriptus docet) ex bile flaua superassata, unde & Philo. dicit πρὸς μανίαν ἐκ φωνῆσ χολῆσ πλεοναξείας ἢ τὸ ἐγκεφάλῳ γίνεται. idest, furor proprie ex flaua bile redundante in cerebro fit. intellige uero flauam bilem superassatam esse.

Δυσγαστρίῳ, idest, Intestinorū difficultas.] Quæ cum post furorē fit, uel in ipso furore materiam

materiam à capite ad infernas partes diuerſi ſignificat, atq; euacuari, quod bonū eſt. Si perius uero dictū eſt, inteſtinorum difficultatē quandoq; à bile flaua ortū habere, quandoque ab atra, & illa eſt ualde ſæua, quæ ab atra bile fit ex bile ſuperaffata. hoc igitur erit bonū ratione furoris, at ratione difficultatis inteſtinorū non erit bonū, quia inteſtinorū difficultas eſt morbus ſatis ſæuus. Philotheus hoc modo ſequitur, ἀλλὰ αὐτῆ ἢ ὕλη εἰ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, ποιεῖ δυσεντερία, id eſt, Sed ipſa materia, ſi ad uentrem & inteſtina defluxerit, inteſtinorū difficultatem facit, tamē ſoluit furorem. Celſo etiam libro quarto capite tertio dicente, Alius quoq; ducta ſæpe ſuperiores partes reſoluit.

ἢ ὕδωρ, id eſt, uel aqua intercuſ.] hæc quoq; affectio materiā à capite diuerſi ſignificat, non fit autē aqua intercuſ ex materia illa biliſa ſuperaffata, ſed quia illa tendit ad iecur, & eius uim concoctricē adeo ſubuertit, ut malas coctōnes incipere faciat, & coſequēter aquam aggregare incipiat, unde & à Philotheo dicitur, ἀ δὲ πρὸς τὸ ἦπθ, ἀδιόνηται ποιεῖ τὴν αἵμα το ποικιλῆς διαίτης καὶ ὕδωρα ὄργαζται μίτριον, id eſt, Si uero ad iecur (ſcilicet materia illa quæ furorē faciebat decurrat) poteſtatis ſanguinē faciētis imbecillitatē facit, & aquā intercutē inducit mediocērē. hocq; bonū eſt ratione furoris, tamē non ſimpliciter bonum, quia ſignificatur naturam robuſtam principālē partem exonerare.

ἢ ἐκπῆσις, ἀγαθόν, id eſt, uel mentis alienatio, bonum.] Galenus, & alij interpretes uolunt ecſtaſim, id eſt, mentis alienationem eſſe paſſionem intēſiorem, quā ſit furor. hoc autem bonum eſt, licet ſit morbus intēſior, quia cauſæ efficientes uehementiori motu mouentur, & morbum ita finire faciunt. Galenus in introductorio ſibi adſcripto uidetur furorem ἐκπῆσις ſpeciem facere. Verba eius hæc ſunt τὴν δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν ἐκπῆσις, δύο μὲν τὴν ὀξείαν καὶ ἐπιληπτικὴν καὶ μελαγχολία, id eſt, duæ quidem ſunt alienationis mentis inſignes ſpecies circa mentis excuſum, furor, & atra bilis. Tamen credendum eſt, quod in hoc loco Hippocrates aliud diuerſum intellexerit à furore, uel maius quid ſecundum Galenum, ut uocabulum ecſtaſis ſignificare uideatur, et hoc ſit bonum, quia acceleret ſanitatem & aliquid minus, quod ſcilicet minus malum ſit, quā furor.

Si antiquiores percurramus, quid de ecſtaſi loquantur, apud eos, hos phanaticos nuncupari inueniemus. nam aliqui erant, qui circa templa diſcurrentes uaticinabātur, poſtquam tympanorum, tibiurum, aut cymbalorum ſonitum audire, & in noſtris ſacris literis illi ſunt ecſtatici, qui diuino afflati ſpiritu extra ſe rapiuntur, ut de diuo Paulo legitur. unde & diuus Auguſtinus in ſua ſupra psalmos interpretatione dicit: ecſtaſis excellum mentis ſignificat, quæ ſit uel pauore, uel aliqua reuelatione in qua omnes ſancti fuere, quibus arcana Dei mundum iſtum excedentia reuelata ſunt, ita ut de eorum memoria laberentur interna. Nos igitur in propoſito intelligamus ἐκπῆσιν, maiorē morbum eſſe, quā furorem, ſed breuiorem, & qui coctōnem & iudicationem acceleret, propterea bonum eſſe. unde & à Galeno in Definitionibus ſibi adſcriptis definitur ἐκπῆσις per ὀλιγοχρόνιον μανίαν, id eſt, ad breue tēpus furorē. Philotheus hic dicit ἐκπῆσιν δὲ ποιεῖ, τὰς ἐκ κινήσιν καὶ παραχρῆ μελλοῦσαν κείνην ἢ τὸ εἰρημνίον, ὁπόσοι κείσιν γίνονται, ἢ νύξ δυσφοροῦ, ἢ πρὸ τοῦ πρὸξυμοῦ, id eſt, Mentis alienationem uero facit, hoc eſt motum & perturbationem iudicium facturam, ſecundum quod dictum eſt, Quibuscunque iudicatio ſit, his nox difficilis ante acceſſionem. unde Philotheus per ecſtaſim perturbationem talem intelligit, qualem illi habēt, quibus ſtatim futura ſit criſis: de qua nocte nos in ſecundo libro abunde ſcriptum reliquimus. & non intelligit aliquam mentis alienationem, quæ ſit longe maior quā μανία, id eſt, furor. Inſertq; Philotheus, ἐάν οὖν τι ποιεῖται ὑπὸ μανίας γίνηται, ἀγαθόν ἐστιν, ἀπὸ κρείωτάτου γὰρ μοῦ τοῦ ἐγκριφῆτος, ἢ διὰ κενότροπον μετένεγκται ἢ ὕλην, id eſt, Si igitur in furore tale quid fiat, bonum eſt, à cerebro enim principaliffima parte, ad minus principalem materia conuertitur. Nec ego poſſum à Philothei ſententia digredi. nam ſatis abſurdum uideatur, Hippocratem uoluiſſe, bonum eſſe ſi maius malum accreſcat: quamuis excuſationem illam habeamus, eſſe quidē maius, ſed poſtea breuius, & finit cum ea mentis alienatione ſimul furor.

GALENVS.

DIFFICULTATEM quidem inteſtinorum, uel aquam intercutem, tranſmutationis ratione, eſſe furoris ſanationem, non eſt extra rationem, cum à capite noxiſſimi humores

humores transferantur ad inferiora. Mentis autem alienatio tantū abest, ut sit furoris solutio, quod quispiā magis diceret esse incrementū, & quidē si uere Hippo. continuū, atq; uehementē furorem alienationē mētis nominauit. Quēdā nouimus à furore mediocri quo prius detinebatur fuisse liberatum, unde ratiotinando perpendimus ex uehementi motu causarum efficiētium furorem, solutionem fuisse subsecutam, quemadmodum in morbis acutis, uehementissimi casus solent aliquando bonas crises operari.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, rationabile esse difficultatē intestinorū, & aquam intercutem esse furoris sanationē ratione trāsmutationis materię ad has partes, quia humores à capite ad infernas partes transmittantur, sed de alienatione mentis non solum non uidetur quod sit furoris solutio, immo potius uidetur esse furoris augmentum.

SECUNDO ambiguitatem soluit inquiring, Si Hippocrates uehementem furorē, & continuū, *ἐκστασις*, idest, mentis alienationem uocauit, nos unum uidimus qui à furore mediocri quo detinebatur, *ἐκστασις*, idest, uehementer furore superueniente liberatus est, unde ex hoc nos collegimus, ob uehementem motum causarum furorē efficientium solutionem subsecutam fuisse, ut in acutis morbis plerunq; contingit, quod symptomata uehementissima solent quandoq; bonas iudicationes facere.

Quod legitur, Quendam nouimus, lege, Sic quendam nouimus, Gręce enim est, *ὡς λαμβάνει τὴν νόσον*.

APHORISMVS VI

IN morbo diuturno fastidium cibi, & deiectiones sincerę, malum.

BRASAVOLVS

IN morbo diuturno, tali uictus genere uti debet ager, ut in finē usq; perdurare possit, nam diuturnus morbus quadagesimum diem excedit. Si quis ergo sit, cui in morbo diuturno satietas quædā superuenerit, & cibi fastidiū, & præter hoc, ea quę excernit, sincera sint, humiditati non mixta, hæc malū portendunt, & de isto sperare non oportet, quoniā uis appetitiua imbecilla effecta est, & intrinsecę partes exultę sunt. In sexto etiā libro aphorismo tertio malum esse iudicauit in longis intestinorum difficultatibus in diædia ex fastidio, utiturq; eodem loco, sicuti & hic uocabulo *ἄρροιστία*.

ὅτι νόσῳ πολυχρονίῳ, idest, In morbo diuturno.] cuiuscunq; generis sit hic morbus uel intestinorum difficultas, ut in sexto libro: uel sola febris, uel quęcunq; alia passio etiam sine febre.

ἄρροιστία, idest, Fastidium cibi, uel appetitus deiectio,] cibum quodāmodo uidere nō posse, malum, nam uirtutis cōcoctricis imbecillitas significatur, & tunc potissimū prauum signum est, quando id simul fuerit, quod sequitur. Philotheus uero dicit malū esse cibi fastidium *ὅτι ἢ διώαιμις ἐκ τούτης ἀδύναται τὸ δυνάσασθαι ὑπὲρ πλέονος χρόνου ἀνταρξέσασθαι, ἢ καὶ μέγιστον ἀπαλλαγῆς τῷ νοσήματι*, idest, Quoniam uis ex hac imbecillis effecta, ad longius tempus sufficiens esse non potest, uel usq; in morbi liberationem.

Καὶ ἄκριτοι ὑποχωρήσεις καὶ πόσι, idest, Et deiectiones sincerę malum.] ac si dicat, fastidium cibi malum est, sed longe peius est, si deiectiones sincerę fuerint. Galenus uocat sinceras deiectiones illas quę non sunt mixtę aquosę humiditati, sed sunt purę, uel modo sit bilis flaua, uel atra, uel prasinea, uel illa quę ærugini alsimilatur, semper unus solus humor ab Hippocrate sincera deiectio uocatur: quęcunq; prædictarum sit, omnem naturalem humiditatē à febrili calore exultā esse significatur. Antiqua translatio non legit, deiectiones sincerę, sed legit Deiectiones cholericę. Idemq; in codice Græco hagenensi habetur, scilicet *καὶ χολώδεις ὑποχωρήσεις*, idest, biliolę deiectiones: quod etsi fuerit sit, nā biliolę deiectiones malū portendunt; tamen Hippocrates ita arcte non loquitur: quia & multa alia excrementa pura id facere possunt. Philotheus ita exponit, malū esse deiectiones sinceras, *ὅτι πολλὰς ἀδύναται πάντα τὰ πῦρ διώαιμις, μικρὰ τε καὶ χάσις ὡς λοιπὸν ἢ φύσιν τὰ ὑποχωρήματα φέρει*, idest, Quoniam ostendūt perfectā potentię imbecillitatē non amplius alterantis, neq; amplius concoquētis, neq; amplius cōtinentis, ut deinceps

ut deinceps secundum naturam deiectiones deferantur. unde nihil prohibet per sinceras deiectiones illas intelligere, quæ non sunt alterata, sed est cibus parum, uel nihil immutatus, quod ostendit adhuc maiorem uirtutis imbecillitatem.

GALENVS.

FASTIDIUM cibi ipsum per se ipsum prauum est signum in morbis diuturnis. Nam in his qui à talibus morbis sunt euasuri, contrarius affectus solet accidere, uehemens scilicet ciborum appetentia. Quare cibi fastidium haud quaquam bonum est signum. Multo uero magis quando fuerint prauæ deiectiones. Sinceras uero deiectiones nominauit impermixtas aquosæ humiditatis, quoniam solus humor euacuatus deicitur, siue sit biliosus, siue melancholicus, siue porri coloris præferens, siue bilis quæ eruginosa nominatur. Nam deiectiones huiuscemodi exustæ esse omnem naturam humiditatis à calore febrili demonstrant.

PRIMO Galenus docet, ἀσπρίων, id est, cibi fastidium in longis morbis per se ipsum esse prauum signum, & si non adfuerit aliud symptoma.

SECUNDO docet, Illis qui in morbis longis sanari debent, non contingere cibi fastidium, sed potius oppositum, scilicet uehementem ciborum appetentiam: unde fastidium cibi non est bonum signum, sed multo peius est, quando deiectiones sinceræ fuerint.

TERTIO docet, Illas uocari sinceras deiectiones, quæ non sunt mixtæ aquosæ humiditatis. Sed is humor qui euacuatur, sit solus, quicumque ille sit, uel biliosus, uel atrabilarius, uel prasinus, uel æruginosus, quoniam istæ deiectiones ostendunt omnem naturam humiditatem à calore febrili esse exustam. nam humores ab ipso enumerati sunt ex adustione facti, quamuis prasinus & æruginosus color possint etiam fieri ex frigidityte, ut apparet in parietibus quos sol illustrare non potest, & in humido loco siti sunt. Tamen hi humores ex frigidityte facti biles dici non poterunt, sed humores qui potius erunt pituitosi.

APHORISMVS VII

EX multa potatione rigor, & desipientia, malum.

BRASAVOLVS

SI quis ex multa uini potatione desipiat, non mirum: quia fumi, qui ex uino eleuantur simul cum spiritibus & sanguine caput implent, calefaciunt, & phantasia, atque com munem uocatam sensum corrumpunt. Sed mirum in hoc est, quod rigor contingat, qui ex frigore fieri solet, & inque ex frigore, nam nimia uini copia naturam calorem suffocat atque extinguit, qui suffocatus calor à uino inductum per corpus non defert, sed potius extrema frigent, & rigores ac tremores fiunt: non quod hi, cum insaniant, id dicere sciant sese rigere, sed assistentes extremitatum frigus persentiunt, & ipsum tremere uident: hocque malum esse certum est, cum significet caloris naturam suffocationem & defectum. Nec mirum sit si uinum calidum rigorem, & frigus inducat, cum Galenus libro secundo De morborum causis idem facere calor & frigus hoc exemplo utens ostendat. Magna quidem lignorum strues, si cõsertim exiguae flammæ iniiciatur, ob immodicæ quantitatis excessum, eam suffocabit. At si nulla penitus, aut pauca admodum ligna suppeditabis, tabescere flammam uidebis. unde & Aristoteles tertio Problematum libro problemate primo dubitat Cur uinum, cum calidum sit, uinolenti non calent, sed frigent, & dolore laterum, cæterisque huiusmodi uitij excipiuntur. Respondet, An quod multum humoris cum refrigeratum est, multum frigoris concipit, ita ut calorem superet naturalis: sit etenim simile intrinsecus carni, ut si uestis nimio madefacta humore, rigorem proinde acrius frigoris admittat. Idem proponit in quinto problemate eiusdem libri, sed in quarto problemate diffusissime hæc res peragit, ita dubitans, Cur ebriosi tremunt, & eo magis quo liberalius merum hauserint, absurdum enim id esse uideri potest, quandoquidem uinum calefacienti uim habeat, & tremor ex frigore præcipue soleat provenire. Itaque qui rigent maxime tremunt, sed tamen multi cum mero tantum cibi gratia uterentur, tremores uehementes adeo exceperunt, ut homines premetes reijcerent, & aqua perfusi calida nihil sentirent. Idem repetit problemate uigesimo quarto eiusdem libri, quod ostendit Aristotelem librum illum non expurgasse medicis, nam quater eandem cantilenam non cecinisset. Omnes tamen solutiones

tiones in hoc uergit, quod naturalis calor suffocatur, propterea post multā potū rigor malū, et desipiētia. Quis desipiētia simpliciter nō esset magnū malū. Tu Aristotelis solutiones cōsidera; nā in huius aphorismi explicatiōe, & copiosissimus & cōfusissimus est. *ἐκ πολυποσίης*. idest, ex multa potatione,] scilicet uini, nō aquæ. Multa tamē sunt ceruissiarū & zythorū genera, quæ ferē eque inebriāt ut uinū facit, tamē uino nihil excellētius, & quod hominibus æque placeat. Cū uero Hippocrates simpliciter dicat potationē, de uini potatione, & nō aquæ (ut notat Galenus) intelligere oportet, quis nō addat uinū, quia ille effectus, scilicet desipiētia, non fit ex aqua, quis rigor ex aqua fieri possit. *ῥίγος*. idest, Rigor.] qui fit, quoniā naturalis calor à nimia uini copia ingesti suffocatur, & per rigorem frigus intelligo atq; tremorē, ut Aristoteles etiam in problematibus ampliat. Ipse enim tam de frigore, quā de rigore & tremore dubiū facit. Philotheus uero dicit rigorem fieri *ὁ ἄνω θέρμωρ θριμίων τε καὶ δ' ἀνωθωρ κενυμύωρ ἔστι τὰ προαιρετικὰ μόρια καὶ ἀδυνάτα τῆ θέρμότητι τοῦ οἴνου*. idest, calidis materiabus, acutisq; & mordicantibus ad rationales & sensitiuas partes uini caliditate diffusis.

Καὶ τῆ ἀφροσύνης, καὶ νόμ. idest, & desipiētia, malum.] præsertim si adfuerit rigor, nam rigore absente non est adeo malū. At tunc intelligas desipiētia confirmatā, sed talē, qualem habent ebrj, de quibus Aristoteles tertio Problemātū differēs dubitat, cur magis erent qui non sunt exquisitē ebrj, quoniā de ebrjjs exquisitē dici non potest quod desipiant, cum sint ueluti lapides sopiti, tamē & in his uerū est si rigeant, esse malū: immo & magis malū quā in semiebrjjs, qui lingua errāt. nam hi qui sunt perfectē ebrj, ampliorē uini copiā ingestere, quæ naturalē calorem facilius suffocare potuit. Aphorismus ergo de utrisq; ebrjjs, scilicet & de his qui perfectē ebrj sunt, & de semiebrjjs intelligi potest. ueruntamē cum de perfectē ebrjjs dici non possit, quod desipiāt, propterea Hippocratē de his potius intelligamus, qui non sunt exquisitē ebrj. Philotheus dicit desipientiam in his fieri *τῆ οἰκεία θέρμότητι τοῦ οἴνου, ἔστι θέρμωρ δυσκρασίω προπομιῶς τοῦ ἰγκέφαλου*, idest, propria uini caliditate, cerebro ad calidam intemperiem conuerso. Deniq; Philotheus infert, *ἄμφω οὖν ταῦτα κακὰ ὑγινοῦμενα τῆ πολυποσίης, καὶ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμασίας*, idest, Ambo igitur hæc mala superueniunt multæ uini potationi, & ob caliditatis excessum, tamen ratio ultima & uera est naturalis caloris suffocatio, quæ ex copia ingesti uini fit: eo enim ita natiuus calor extinguitur, ut à nimio oleo accensus lychnus suffocatur.

GALENVS

QUOD quidem multa potatio, non aquæ, sed uini potionem significat, unicuique manifestum. Desipiunt autem ex talibus potionibus aliqui capite oppleto plurimo sanguine, ac spiritu calido. Ob hanc ipsam uero causam & calidiores redduntur, præcipue quidē caput, sed & corpus uniuersum. Pauci enim ex ipsis sunt, qui cū desipientia rigeant, in quibus calor natiuus non accēditur, sed ob multitudinē extinguitur, sicuti ignis lignorū multitudinē superiniecta, & lucernæ flāma oleo uniuersim superfuso.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hic ab Hippocrate per *πολυποσίης*, idest, potationem, uini potationem intelligi, & non aquæ, ut unicuiq; intelligenti patere potest.

SECUNDO docet, aliquos ex his potibus desipere, quoniā caput plurimo sanguine ac spiritu calido oppletur, unde & ob hanc causam calidiores redduntur, sed potissimum caput, & etiam totum corpus ex uaporibus uini spiritibus & sanguini cōmixtis.

TERTIO docet, paucos ex his esse, qui cum effectū desipientes rigeant, calor natiuus non sit accēsus, sed ob multitudinē extinguitur. Sicuti ignis facit, qui lignorū multitudinē superiecta extinguitur, & lucernæ flāma oleo uniuersim superinfuso. Idē facit naturalis calor magna uini copia ingesta, quæ ipsum suffocet, & rigores, atq; frigus faciat.

APHORISMVS VIII

A Tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitio, aut animi defectio fit.

BRASAVOLVS

IN omni humani corporis parte tubercula fieri possunt, tamen in præsentiarum Hippocratis

procrati placuit de eo tumore solum uerba facere, qui in uentriculo est, & hoc ex uomitu ostenditur. nam tumore in quacunque alia parte disrupto, euomi necessarium non est: nisi quis dixerit etiam in fistula cibali, si rumpatur, uomitum inferre: sed nos hic per uentriculum, totum intelligimus usque ad os. Cum igitur tuberculum intus in uentriculo rumpitur, necessario hæc symptomata consequuntur, exolutio, & animi defectio, quæ sunt symptomata omnibus tuberculorum disruptionibus communia, & uomitio, quod est symptoma proprium ostendens in uentriculo uel uentriculi partibus adesse tuberculum. Id uero quod euomitur, est pus è tuberculo exiens.

ἢ φύματος εἶσω ῥήξιός. idest, à tuberculi intus ruptioe.] hoc est ad tuberculum, quod intus in uentriculo, uel adiacentibus partibus disruptum sit. Illas uero adiacentes partes esse intelligo, è quibus pus manas in uentriculo: fundum colligitur. disruptio autem uel per uim medicamenti facta est, uel à natura ipsa, quæ tuberculum ad caput deduxerit, et denique ad exituram. Quid uero sit tuberculum *φύμα* à Græcis nuncupatum, satis in tertio libro dictum est, ad hanc disruptionem necessario hæc symptomata consequuntur.

ἢ κλυσις. idest, exolutio.] quæ est symptoma consequens disruptionem cuiuscunque tumoris præter naturam, in qua cumque sit parte, modo puris effatu digna copia exeat, quæ exolutio est quidam semidefectus animi, & quæ potissimum fit quando pus uniuersim & affatim exiuerit, simul etenim spiritus exeunt.

ἢ ἔμετος. idest, uel uomitus.] quoniam materia ista quæ abscessum egreditur, à uentriculi cauitate rumpitur, & nausea inducit, ad quæ sequitur uomitus. & hoc est proprium indicium, quo significatur abscessum esse in uentriculo, uel in partibus ad uentriculum attinentibus.

ἢ λειποθυμία. idest, uel animæ defectio.] alij contextus habent *λειποθυμία*, idest, animi defectus, eadem sunt passionis ob exitum spiritus factæ, qui cum pure exit, hæcque ab exolutione differt, quia magis intensa est. Noster antiquus codex, & ille quem Theodorus atque Leoniceus habebant, & multi alij, hunc aphorismum disiunctim legunt, hoc inquam modo, exolutio, uel uomitus, uel animi defectio, tamē Aldinus codex copulatiue legit, exolutio, & uomitus, & animi defectio. Necessariumque (meo quidem iudicio) copulatiue legere, quia exolutio, uel animi defectus ad ostendendum esse in uentriculo disruptum abscessum non sunt satis. nam in quocunque loco disruptatur, exolui possunt, & ad animi defectum puenire. Si disiunctim intelligere uelimus, non est opus nos ad uentriculi tuberculum determinare, sed & de alijs partibus intrinsicis est uerum, nam in alijs partibus exolutio, & animi defectio fiunt, nobis magis placet, quod copulatiue legatur. Philotheus per tuberculum intus, id intelligit, quod uel in uentriculo, uel in thorace fit, eius uerba hæc sunt, *ἢ λεγόμενον ποῖον ἔστιν, ὅτι ἐὰν φύμα τὸ εἶσω, εἴτε ἐν τοῖς θρεπτήρισις, εἴτε ἐν τοῖς ἀναπνευστικῶσι τυχόν ἢ τῶν γαστρῶν, ἢ τῶν θώρακων, καὶ ἀίφνης ῥαγῆ, φέρεται τὸ πῦρον ἢ τὴν πνύμωνα, καὶ τῶν καρδιῶν ἢ ποιότης πρὸς αὐτὸ, καὶ ποιεῖ κλυσιν, καὶ λειποθυμίαν, ταῦτα οὐκ ἔστιν πρὸς χαλεπὰ, πλὴν ἰπποκράτους ὡς ὁμολογέμενον εἶπε.* idest, Quod (in aphorismo scilicet) dictum est, tale est. Quod si tuberculum intus, siue in his quæ nutriunt, siue in his quæ respirant partibus, fortuito ad uentriculum uel thoracem, & repente disruptatur, pus ad pulmonem, & ad cor fertur, uel aliqua qualitas ex ipso, & exolutionem facit, atque animi defectum, hæc igitur omnia infesta, ueruntamen Hippocrates non dixit, tantum confessum. Forte de omni tuberculo intrinseco intelligi posset, de illo quod in uentriculo est per uomitum, de illo quod in alijs partibus per exolutionem & animi defectum. In iecore enim & liene dissolutionem, in thorace animi defectum, & quandoque mortem, in uentriculo uomitum inducit. Nos illustrissimum Alphonsum Ferrarum Ducem in cura habuimus, in cuius uentriculo tuberculum disruptum est, hic habuit copulatiue omnia symptomata enumerata, imo & mentis alienationem, & alia multa symptomata, & secunda die à disruptione mortem.

GALENVS

TUBERCULVM nominauit, quod in alijs ipse solitus est uocare suppurationem. Intus uero ipsius ruptionem, ad uentriculum dicit, ad hanc enim consequitur uomitus, sicuti tuberculorum in thorace, atque pulmone ruptio, non uomitiones, sed ex necessitate quidem tussim excitat, sed sæpius etiam strangulat, quemadmodum suppurationum ad intestina ruptiones, puris faciunt deiectionem. Commune autem omnium ruptionum

ruptionum est exolutioq̄, et animi defectus, propter uitalis spiritus excretionem, ut alibi à nobis est demonstratum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, *φύμα*, idest, tuberculū hic ab Hippocrate dici, non id quod proprie phyma dicitur, idest, tuberculum cito ad exituram ueniēs, sed suppuracionem, idest, quodcunq̄ genus tumoris, quod ad suppuracionem uenerit.

SECUNDO docet, ruptionem intus intelligendam esse ad uentriculum, quoniā ad hanc consequitur uomitus. Sicuti ad ruptionem tuberculi in thorace & pulmone non sequitur uomitus, sed bene tulsis, & sepe strangulat; & sicuti quando suppuratio in intestinis fit, puris deiectio sequitur, propterea opus est intelligere disruptionem in uentriculo factam.

TERTIO docet animi defectum, & exolutionem esse cōmunia symptomata omnium ruptionū, quoniā uitalis spiritus cum pure simul excernitur ut alias ab ipso superioris demonstratum est.

APHORISMVS IX

A Profluio sanguinis, desipientia, ac conuulsio, malum.

BRASAVOLVS

A QVACVNQVE nostri corporis parte sanguis adeo copiose profluxerit, ut desipientiam faciat, malum est: quia id fieri non potest, nisi uires imbecilles effectæ sint. Si etiā ex profluio conuulsio contingat, malū esse constat: quia est ex inanitione conuulsio, de qua & in quinto libro aphorismo tertio dicebat, Vbi sanguis plurimus fluxerit singultus aut conuulsio supraueniens, malum. hic uero desipientiam addit, de qua in quinto libro mentionem non fecerat.

ἔθι αἷματος ῥύσει, idest, A sanguinis defluxu.] hoc est, post sanguinis defluxū, sit à quacunq̄ parte, uel à naribus, uel ab hemorrhoidibus, uel ob illatū uulnus, & copiose fluat.

παρὰ φροσύνη, idest, Desipientia.] per quam intellige uniuscuiusq̄ uirtutis intrinsecæ iudicatiuæ defectū, qui defectus ex uirium imbecillitate consequitur. imbecillitas uero ex sanguine amisso fit, propterea Hippocrates in fine primi libri De morbis, dicit, Sanguis qui in homine est, plurimā prudentiæ partē confert, quidam totum dicit. Non est autē hæc desipientia, de qua hic sermo est, uel furor, uel ecstasis, sed potius obtusio quedā intellectuāliū uirtutū, ad quā sensuum etiā obtusiones consequuntur. Quendā uidimus, qui ob defluxū sanguinis nariū obijt, hic anteq̄ obierit, ad insensibilitatē quandā ferē et corporis stuporē deuenerat, nullaq̄ medicamentorum ope iuuari potuit, tamen probos medicos habebat, & doctiores qui tunc Ferrarię extarent, cum semper alma patria nostra probissimis medicis scateat. Alium uidimus, cui temporū uenę abscisæ fuere, & hic conuulsus mortuus est, cum nullo præsidio, nec igne sanguis restingui & sisti potuit.

καὶ ασαμὸς, κακόν, idest, Et conuulsio, malum.] utrunq̄ per se malū est, sed si ambo in uno reperiantur, peius. hæc autē conuulsio est ex inanitione intelligenda, quā Galenus putauit sanari non posse. Philotheus idem sentit iniquiens, *φίτωθα λέγει ὅτι ἐὰν αἰμορραγία γίνηται ἐξ οἷς ἀποκμοεῖ τὸ σῶμα πῶς, ἔθι τῶντι ἀνορθώσει ασαμὸς, κακόν. ὁ γὰρ ἔθι πληρώσει ἐπιτα, ἀλλὰ ἔθι ξηρότητι, εἰδὲ ποτε κατὰ ξηρανομίης τὸ ἐγκέφαλον, ἀρρηπνίας ἀγλόνότι προσηγούνας τῆ κινήσει, γίνηται ἢ παρὰ φροσύνη, ἐπὶ πλείον κακόν. i. hic dicit, quod si profluuiū sanguinis ex aliqua corporis parte fiat, & ex hac cōuulsio consequetur, malum. non enim ex plenitudine, sed ex siccitate sequitur. Si autem exsiccatō cerebro (uigilia uidelicet superueniente euacuatione) fiat & desipientia, etiā maius malum.*

GALENVS

HIC aphorismus magnam nobis affert utilitatem ad persuadendū, quod aliquando fiat desipientia ex defectu, quo manū, ac pedum tremores. Hæc siquidē membra propter potentiā ipsa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones, & cerebrum uacillat, propter quod neq̄ uehemens est hoc desipientiæ genus, sed mediocris, atq̄ ut quispiam diceret delirantis. Ipse siquidem solet mediocrē insaniam, delirantē nominare. Si ergo cōuulsio aliquando tali desipientiæ cōiungatur, omnino salus est desperata.

Quædam

Quædam igitur exemplaria cum Et, coniunctione scripta sunt. quædam uero cum illa, quæ obdijunctiua nominatur, Vel: secundum quam, etiam desipientia non bonus est casus post sanguinis fluxum, etiam si sola contigerit: multo autem magis conuulsio, uel si absq; desipientia facta fuerit. Maximum uero malum est ambarum conuentus, quando & ex immoderata euacuatione cõuulsio casus est admodum exitialis, nam desipientia minus mala est.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, nos ex hoc aphorismo hanc utilitatē habere, quod ex eo persuadere possumus, desipientiam aliquando ex defectu fieri, eo modo quo manuum & pedum tremores fiunt: nam hæc membra, ob potentia imbecillitatem ipsa mouētis, motus imbecilles habent, & cerebrum uacillat: unde & hoc desipientia genus, de quo hic mentio fit, non est uehemēs, sed mediocriter: ac si ipse dixerit delirium, quippe medio crem insaniam solet Hippocrates nominare delirium.

Quod legitur, Quo manuum & pedum tremores: legi debet, Simili modo quo manuum & pedum tremores. nam Græce habetur, παραπλησίω τρώω τοις χεῖρῖ καὶ τοῖς πόδοις. Vbi per ἑῶλα, pedes & manus intelliguntur.

Quod etiam legitur, Delirantis: Græce est, ληρώδης. Et quod dicit, Delirium: Græce est, λήρω. Hoc autem uocabulum λήρω, nugas significat: & ληρώδης, nugator. Vnde & apud Aristophanem in Pluto habetur, λήρω λήρεις, idest Nugas nugaris. Tamen Leoniceus egregie ad aphorismi propositū, deliriū interpretatus est: quod forte ex nugarū genere cognoscitur: nam hunc nugarū audientes statim dicimus desipientia captum esse.

SECUNDO docet, si conuulsio aliquando tali desipientia iuncta fuerit, salus est omnino desperata. Quædam sunt exemplaria quæ copulationē Et, habent: alia habēt Vel: sed etiam si desipientia sola sit, non est bonum symptoma post sanguinis fluxum. Conuulsio uero si sola facta sit, est multo peior desipientia. At si ambo conueniant, maximū malum est: quoniam cõuulsio ex immodica euacuatione simpliciter symptoma est ualde letale, etenim desipientia minus mala est.

APHORISMVS X

AB ileo, uomitus, singultus, desipientia, uel conuulsio, malum.

BRASAVOLVS

RARISSIME fit ileos, quin illi occumbant, qui ileo correpti sunt: at tunc illos cognosces in summo discrimine esse, quando aliquod horum superuenerit, uomitus, singultus, desipientia, uel conuulsio: nam cum hæc apparuerint, significatur ægritudinem in uigore summo esse, & uires ualde imbecillas. Ex aliquo igitur horum malum prædicere oportet, Peius uero est, si ex his nonnulla iuncta sint: pessimum, si omnia concurrant, & in unum concertent.

ὠστὶ ἐλεῶ. idest, in ileo.] dum hic uehemens dolor uexat. Est autem ileos grauissimus morbus, qui grauissima symptomata secum fert, nam, ut Paulus libro tertio, capite quarta dragesimoquarto dicit, Miserabili siquidem morte tandem enecantur, eo morbo detenti, alui retrimēta per os reddentes, unde & Philotheus dicit, ἐλεῶς δὲν ἐμειτθῆ τῆς κόπρον. idest, ileos est uomitus stercoreis: ac si ipse per stercoreis uomitū ileum definire uideatur. Tamen Galenus hic in Commēratione dicit, quandoq; ileum sine uomitu esse. Nos uero, usq; ad hoc tempus (sunt autem uiginti duo anni, quod hanc artem exercemus) non uidimus ileon sine uomitu: fitq; ut dicit Paulus, ex cruditatibus retentis & corruptis, & obstructio excrementorum exitu: fit quandoq; ex letalium uenenorum potu: fit & ex intestinis in scrotum descendentibus: fit etiam ex intestinorum inflammatione: & Galenus ut plurimū ex intestinorū inflammatione fieri iudicauit. Sunt autem in nostro corpore diuersa intestinorum genera, in tenuibus intestinis fit ileos, ut Celsus dicit capite decimotertio quarti libri, ex inflammatione. Diocles Carystius tenuioris intestini morbum uocauit χερδανον, plenioris ἐλεῶν, ut Celsus notat: tamen, ut deinde dicit, qui suo tempore de hac re loquuntur, morbū tenuioris intestini ἐλεῶν uocant, plenioris χερδον.

TT

Græci

Græci authores non distinguunt ileon in species aliquas ueras : sed id faciunt Arabes : nam Auicenna decimasexta tertij, tractatu quarto, quinq; huius passionis (species enumerat, una, in qua sterco per os exit cæteris peior, secunda, in qua fetidus ludor per totum corpus, tertia, in qua anhælitus est fetidus, quarta, in qua eructatio est fetida, quinta, in qua exit fetidus flatus per infernas partes. Verum hæc sunt somnia, potius quam huius passionis species. In ileo enim semper spiritus fetet, & hæc specierum distinctionem facere non possunt. Celsus exquisitius fecit, qui distinxit non quidem in species, sed in partes ex loco obstructionis: nam si obstructio sit in parte superiori gracilioris intestini, exit cibus per uomitum: si in parte inferiori, exit sterco.

ιμετ Ⓞ, idest uomitus.] malum signum est, & letale, nam quæ descendere deberent ascendunt. Sed hic dubium fieri posset, an si hi euomant, semper sterco euomant. Respondemus, Celsum egregie scriptum reliquisse, si in parte superiori sit inflammatio, non exire sterco, sed cibus: si in inferiori, exire sterco. Tamen posset hic ambiguitas incidere, de loco in quo sterco recipit formam stercois: nam si esset in colo, cum colon sit post gracile intestinum, nunquam uideretur posse exire per uomitum sterco: sed quia hic non est locus disputandi hanc materiam: propterea dicamus, omnino non esse perfectum sterco, sed cibum corruptum, qui nondum stercois perfectam formam acquisiuerit. Sterco enim in intestinis formam acquirit, & ultimam perfectionem habet in colo. Nos in his quos ex ileo curauimus, fetidissimas materias exire uidimus. Recentes hanc passionem ex sui uehemetia uocant, Domine miserere mei. An uero hæc materia, quas exire uidebamus, essent perfectum sterco, an non essent, iudicent alij. Id certum est, tetrius olere, quam sterco, credo ob corruptionem additam: erantq; stercore liquidiora in mediocritate redacta. Celsus præcitato loco dicit, in ileo adijcitur periculo uomitus biliosus, mali odoris aut uarius aut niger.

λύγξ, idest singultus.] Et ipse malus est, quippe qui fit ex compassione oris uentriculi: sicuti etiam uomitus fit ex compassione magna uentriculi, adeo ut uentriculus ipse pati uideatur. Nos semper uidimus in his euomentibus alti recrementa speciem aliquam singultus habere: unde in hoc morbo ut plurimum simul iunguntur uomitus & singultus. Philotheus dicit, *εἰ οὖν ἀφ᾽ οὗ τῆς οἰκίας τῆς γαστρὸς ἢ κέρας* Ⓞ, *δύσκει πρὶ οἴσῃ λύγξ, α πρὶ οἴσῃ*. i. si igitur sterco uentriculi substantiam attigerit, morsus inducens, singultum facit.

παραφροσύνη, idest desipientia.] Quæ & malum est, nam ea significatur nocumetum cerebro communicari. unde & à Philotheo dicitur, *εἰ δὲ πρὸς ἀπὸ μοι δειμύτρωι γίνεθαι ἀνω παρὰ τῶν ἐγχειραλον, εἰ μὲν παρὰ τῶν οὐσίαν ἀνωτῶν χωρήσασιν, παραφροσύνη γίνεται*. idest, si autem quandoq; acuti uapores sursum ad cerebrum elati fuerint, siquidem ad substantiam ipsam peruenerint, desipientia fit. tamen non solum ex uaporibus ascendentibus hoc fit, sed etiam ex compassione: quãdo quidem gracile intestinum, & uentriculus membra neruosa sint, quæ à cerebro ortum habent.

ἡσασμός, κλονή, idest, Vel conuulsio, malum.] Fit uero cõuulsio tum quia cerebrum compatitur, quod est neruorum principium: tum ob dolorem pungitium, quo neruosa pars afficitur. Philotheus cum dixisset, si fumi illi acuti circa cerebri substantiam uersentur, desipientiam fieri, addit, *εἰ δὲ παρὰ τὰ νῆρα τότε ἡσασμός*, idest, si uero ad neruos, scilicet peruenerint uapores, conuulsio. Tamen non est necessarium hæc omnia in ileo simul adesse: imò Galenus docet, uomitum quandoq; abesse: quod tamen nos nondum uidimus, nisi intelligat in remississimis ilei doloribus.

GALENVS

IN ILEIS nihil descendit ad inferiora, & hoc est proprium inseparabile passionis. Vomitus autem non semper adesse, sed quando exitiales sunt, & si uehemetius distorqueantur, sterco eis ascendit, atq; singultiunt. Quidam uero desipiunt, & cõuelluntur compatiente neruorum principio stomachi passioni. hæc uero mihi fieri uidentur intestinis, in quibus passio talis existit, à se expellere sterco appetentibus, quando longitudine temporis cœpit molestare, & non potentibus se exonerare, propter eam quæ facta est in partibus inferioribus obstructionem, sed coactis contra naturam uiolenter moueri, & ad loca superiora materiam noxiam extrudere.

IN PLVRIBVS quidem exemplaribus, in fine aphorismi adiectum est, malum. In quibusdam uero ita simpliciter scribitur, A morbo laterali inflammatio pulmonis. uolentibus illis, qui in hunc modum scribunt, non quod sit bonum uel malum, pulmonis inflammatio morbo laterali superueniens, ipsum docere: sed simpliciter hoc unum tantummodo, quod morbus lateralis soleat in pulmonis inflammationem transmutari, uel morbo laterali pulmonis inflammatio superuenire. Hæc autē transmutatio fit quando priore cessante morbo, aduenit alter. Superuenit autem quādo altero manente alter adijcitur, uerum hoc in loco uidetur Hippocrates de superueniētibus agere, quibus statim hoc inest quod mala sint, adeo quod si etiam hoc uerbum Malum, non adijciatur, uel subaudiendum est, secundum modum à communi dictum, uel potentia ostendi est existimandum. Omnis enim huiuscemodi superuenientium consistētia, neq; paruos, neq; mites insequitur morbos, sed malos atq; malignos. Exempli gratia, statim in dictis in aphorismo passionibus, quādo non potest is qui morbum facit lateralem in costis humor cōtineri, pars eius aliqua ad pulmonem fertur. Ad inflammationē quidem pulmonis morbus lateralis non admodum consequi solet, quoniam si mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per sputum expurgatur: in perniciosis uero, antequam costæ patiantur, strangulat ægrum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus notat, in pluribus exēplaribus additam esse particulam Malum, in aphorismi fine: in quibusdam uero nō additur: uolunt à Hippocrate dici, neq; quod bonum sit, neq; quod malum, pulmonis inflammationē laterali morbo superuenire: sed hoc solum ab Hippocrate simpliciter dicitur, Morbū lateralem in pulmonis inflammationem transmutari solere, uel morbo laterali pulmonis inflammationem superuenire.

SECUNDO Galenus docet, quādo transmutatio fit priore cessante morbo, & alio adueniente, utimur uocabulo Aduenire; at quando primus morbus permanet, & alter etiam fiat, dicitur superuenire.

TERTIO docet, Hippocratem de morbis superuenientibus loqui, ut consideranti præcedētes aphorismos, & alios consequētes patet. unde Galenus potius laudat, quod intelligamus manēte laterali morbo, & pulmonis inflammatio superueniat, cui morbo hoc statim inest, quod malus est: propterea superfluum uidetur, si malum addatur, quoniam iam explicatum est, etiam si non adijciatur: nam subintelligere opus est, ut communis est intellectus, & potentia ostenditur.

QUARTO docet, quando morbis alijs morbi superueniūt, suam consistētiā non sequi mites morbos, sed magnos & malignos, ut est in præsentī Aphorismo scriptum, quando humor qui morbū laterālē facit, in costis contineri non potest, aliqua eius pars ad pulmonem fertur, & simul cum morbo laterali pulmonis inflammationem facit.

Quod legitur, Sed malos atq; malignos: Græce est, ἀλλὰ μεγάλους τε καὶ κακούς, id est, sed magnos atq; malignos, non autem malos.

Quod etiam statim sequitur, Exempli gratia: Græce est, οἷον, id est sicuti.

QUINTO, quia aliquis dubitare posset, nunquid ad pulmonis inflammationem lateralis morbus consequatur. Galenus respondet, non admodum consequi solere, licet quandoq; possit, sed rarissime. & hæc est causa, quia si pulmonis inflammatio sit mitis, omnis humor noxius per sputum expurgatur. Si uero sit intensa inflammatio & perniciofa, æger strangulatur antequam materia illuc perueniat, ut costæ patiantur.

Quod legitur, Patiant: legi potius debet, Compatiant. nam Græce habet, συμπαθεῖν.

APHORISMVS XII

A Pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

BRASAVOLVS

ET HIC morbus ex superuenientibus intelligi posset, & etiam ex aduenientibus: ex superueniētibus quidem, ut Galeno placet, si pulmo à calido humore inflammatio-

nem

nem patiat, multi uapores ad caput deferuntur, qui cerebrum implent & phrenitim inducunt: tamen potest & aduenire, si materia transmutatur (quod difficillimum est) à pulmone ad cerebrū, & post pulmonis inflammationē phrenitis sequetur, hoc inquam malum est, quia ad nobilium membrum materia transmutatur. Tamen melius est intelligere quod morbus fit superueniens. Secundam expositionem datam Philotheus sequitur: nam dicit, ἡδὲ λυειώτερον γὰρ μίξιον μετέσσει γέρονε τῆς ὕλης. ὅσον γὰρ τῷ περὶ πλεθρῶς ἰσπερὶ ζωῆς ὁ ἡμῶν, ὁ πνεύμων λυειώτερος, ἢ ὁ ὄψον ἐγχειράλις ἀκρότερος. idest, ad principaliorē partem materiæ transitio facta est: quanto enim pulmo principalior est pellicula tegente costas, tãto cerebrum principalius est, scilicet pulmone. Celsus capite septimo secundi libri aduenientem morbum esse indicat, ubi præcedentem aphorismum, & istum ita refert, post lateris dolores uitia pulmonum: post hæc, infania.

ἡδὲ πνεύμων λυειώτερος. idest, à pulmonis inflammatione.] Vel in pulmonis inflammatione: de qua alias in hoc libro uerba fecimus.

φρενίτις, κενῶν. idest, Phrenitis, malum.] De phrenitide etiam superius abunde differtimus, quam Celsus infaniam uocant.

GALENVS

QVANDO à calido humore fit inflammatio pulmonis, quæ multos uapores transmittit ad caput, cerebrum implet uaporibus, & facit phrenitidem, alia autem communia sunt ad prius dictum aphorismum, non huic solum, sed etiam sequentibus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus modum docet, quo fit phrenitis: fit inquam, si à calidis humoribus pulmonis inflammatio fiat: nam tunc uapores multi eleuatur, qui cerebrum petentes ibi conglobantur, & phrenitim faciunt.

SECUNDO docet, esse multa alia communia ad dictum aphorismum, non huic solum, sed etiam sequentibus: unde multa alia sunt, quæ superueniunt, uel superuenire possunt his morbis, & morbis consequentibus in alijs aphorismis: tamen de his solum mentionem facit Hippocrates, qui frequenter contingunt.

Quod legitur, Sed etiam sequentibus: noster antiquus contextus in una lectione eodem modo habet, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐφεξῆς. In alia uero lectione idem legit, quod Aldinus contextus, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐφεξῆς, idest, sed etiam hoc in sequentibus.

APHORISMVS XIII

AB æstibus fortibus conuulsio aut distentio, malum.

BRASAVOLVS

DVPLEX erat huius aphorismi lectio apud antiquos: quidam legebant, Ab æstibus fortibus: quidam, à uulneribus fortibus: quicquid dicatur, uerum est, & in bonum sensum duci potest. Marinus antiquus Aphorismorum interpretis intelligebat de uulneribus fortibus: quoniã de capitis ictu aphorismus etiam qui sequitur, pertractat. Illa uero sunt fortia uulnera, quæ in membris maxime sentientibus & principalibus fiunt, & quia difficulter curantur & sæua faciunt symptomata, si in hoc uulnere conuulsio fiat, aut distentio, malum, nam si ex nimia sanguinis euacuatione sint, ex inanitione sunt. hæc uero conuulsiones letales iudicantur. Vnde & in secundo quinti libri aphorismo dicebat, Conuulsio ex uulnere letalis est. At quia posset etiam ex repletionem fieri conuulsio ex forti uulnere, in quo fit punctus neruus, & illuc tãta materiæ copia fluxerit, ut facta sit ex repletionem conuulsio. Nos uero putamus Hippocratem de uulnere non esse locutum, quia in quinto libro idem fere dixerat: quamuis & si de uulnere intelligamus, uerum sit aphorismi sensus. Alij codices legunt, à fortibus æstibus: quam lectionem Galenus laudat, & ita antiquissimi medici legebant. Tuncq; sensus est, In uehementibus caloribus si conuulsio, aut distentio fiat, malum est: quia necessario sunt ex siccitate & inanitionem, hæc uero sunt letales.

ἐπὶ λώμασιν ἰσχυροῖς. idest, ab æstibus fortibus.] Vel post fortes æstus, nam Celsus ca-

pite septimo secundi libri hunc aphorismum ita refert, Post magnos feruores corporis, neruorum rigor aut distentio, tamen ipse non dicit, quod malum sit, uel bonum: sed solum hæc sequi, & in illo capite de notis loquitur, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. Sed ambigere posses, quid intelligendum sit per fortes æstus: an scilicet caliditates extrinsecæ, uel intrinsecæ. Celsus intelligit, magnos corporis feruores. Per feruores uero apud ipsum, intelligo febres intensas. Quam sententiam & Philotheus sequutus est, inueniens, *πυρέσι ἐπι λασώδω πυρετώ, ὅσα τὸ ἐπὶ ἐξρότητι γίνονται.* idest, Hoc est ab ardente febre, quoniam ex siccitate fiunt. Alij intelligunt, calores extrinsecos intensos ex aere ambiente: alij, calores ex cauterijs, & candentibus igne ferris factos. Quomodocunq; intelligatur, semper est malum, quando sunt ex siccitate conuulsiones.

σπασμὸς ἢ τέτανος, καὶ ῥίγος. idest, Conuulsio, aut distentio (aut rigor, secundum Celsum) malum.] Nempe sunt ex inanitione, quæ letalia esse Hippocrates prodidit.

GALENVS

MULTI expositores ita scribi hunc aphorismum cognouerunt. Marinus uero à uulneribus scribit. Et enim sequentem aphorismum ait sibi adstipulari. Verum quidem quod à uulneribus fortibus fiunt inflammationes, ac conuulsiones. Sed quum omnes fere expositores, præcipue uetustissimi, illam norint scripturam, quæ habet, Ab æstibus fortibus, Melius est, ut nos etiam eandem exponamus. Quidam igitur pro æstibus, febres intellexerunt: nōnulli uero ambientis feruorem ita nominari dixerunt: alij, pro cauterijs & escharis. & omnes uerum dicunt. Superueniūt enim his omnibus haud quaquam ad bonum distentiones ac conuulsiones, propter neruorum siccitatem, quas diximus esse difficillimas.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum à multis expositoribus ita legi, ut superius scriptum est.

SECUNDO docet, Marinum antiquum Aphorismorum interpretem non legere, à fortibus æstibus, sed à fortibus uulneribus. & dicebat sequentem aphorismū huic suæ sententiæ adstipulari: nam de ictu loquitur.

TERTIO docet, id omnino uerum esse, in fortibus uulneribus inflammationes atque conuulsiones fieri. At quia omnes expositores, & potissimum uetustissimi habuerunt hanc scripturam, à fortibus æstibus: propterea ita iubet intelligendum Hippocratem atq; legendum. Celsus, qui longo tempore ante Galenum scripsit, non legebat uulneribus, sed feruoribus.

Quod legitur, Verum quidem quod à uulneribus fortibus. legi debet, Verum quidem quod & à uulneribus fortibus. ubi uides illam particulam Et, esse fere necessariā, quæ in Græco codice ponitur ita dicente, *ἀληθὲς μὲν οὖν καὶ τὸ πρὸς ἐχυροῖς τραύμασι.* id est, Verum hoc & in uehementibus uulneribus.

QUARTO accingit se ad exponendam illam particulam, ab æstibus fortibus. & notat aliquos per fortes æstus febres intellexisse: alios, aeris ambientis feruorem: alios, cauteria & escharas. iudicatq; omnes uerum dicere: quia ad hæc omnia, conuulsiones & distentiones ex siccitate sequuntur, quas difficiliores esse dixit.

Quod legitur, Difficillimas: Græce est, *χαλεπώτατους.*

APHORISMVS XIII

IN capitis ictu obstupescencia & desipientia, malum.

BRASAVOLVS

SI QVIS capite percussus sit, & obstupescat uel desipiat, signum est cerebrum esse læsum, quod malum est, nam principalissimum est nostri corporis membrum. Celsus capite septimo secundi libri hunc aphorismum ita refert, Vbi caput uulneratum est, de-
lirium

lirium. Ipse intelligit delirium sequi: sed an bonum uel malum sit, hoc loco non determinat. Constat uero nunquam esse bonum, sacratissimā partem atq; perfectissimam pati.

ἐπὶ πληγῇ ἢ τῶν κεφαλῶν. idest, In ictu ad caput.] Alij codices habent, *ἐπὶ πληγῇ τῆς κεφαλῆς.* idest, in capitis ictu: ut Leoniceus uertit. Per ictum uero, percussione intellige, quæ uel contuderit, uel inciderit. Et si petas, de qua parte capitis loquatur: nos simpliciter in omni parte hoc intelligimus. Tamen Philotheus, particulariter temporales partes specificat, inquit, *διλοὶ γὰρ αὐτὸν λεπτοφύτας μὲν πεπονθέναι. τούτων γὰρ πλητὸν πηλοῦ, συμπάχει ὁ ἐγὼ κεφαλῶν, ἔνθεν δὲ παρὰ φροσύνην καὶ ἐκπληξίς, ἢ τοὶ ἕκαστος ἀκολουθεῖ ἀδύνατον γὰρ τοῦ ἐγὼ κεφαλῶν λέγειν πεπονθέναι.* ἴδω γὰρ οὐ μόνον κατὸν, ἀλλὰ δανατῶσδ' ὄν. idest, Ostendit enim temporales musculos passos esse. his enim percussis, cerebrum commpatitur. hinc desipientia & stupor, idest mentis alienatio sequitur. Impossibile enim est dicere, cerebrum pati: nam hoc non solum malum, sed etiam letale. Nos uero unumquodq; capitis ictum in quacumq; sit parte intelligimus, etiam si facta sit incisio usq; ad cerebri substantiam, & membranæ abscisæ sint.

ἐκπληξίς, idest stupor.] uel obstupescencia. Ita ut apertis oculis maneant, nihilq; loquantur, quod ex ictu fit, qui cerebrum concusserit. Potest autem hic stupor magis & minus esse intensus: ideo maius & minus malum significabit.

ἢ παραφροσύνην, κατὸν. idest, Vel desipientia (uel delirium, ut Celsus interpretatur) malum.] Potiusq; legendum est disiunctiue, ut Græcus contextus habet, quàm copulatiue, ut Leoniceus uertit. quia unum horum a deesse satis est: imò si unum adsit, aliud abest, si ita sint, ut à Galeno in Commentatione declarantur. Per desipientiam uero, delirium intellige, ita ut ea dicant, quæ non sint rationi consentanea.

GALENVS

DESIPIENTIA quidem agnoscitur loquentibus, agentibus uel nihil consentaneum rationi. Obstupescencia uero, quando neq; aliquid dicunt, neq; agunt, sed apertis oculis quieti manēt, similes his qui ex timore sunt attoniti. Quod uero hæc omnia huiuscemodi fiant cerebro patiente, manifestum. Ostensum enim est in eo esse animæ principatum. Si igitur in fine aphorismi scriptum sit, malum, liquet quod recte dictum fuit, indicio enim sunt, quod ictus intra ad cerebrum penetrauerit. Si uero non scribatur, nos nihilominus possumus subaudire, sicuti antea diximus à cōmuni. Possumus autem & quia huiuscemodi casus una indicant cerebri læsionem, magnitudinem passionis considerare,

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quid intelligendum sit per *παραφροσύνην*, idest desipientiam. nos desipientiam cognoscimus, quando uidebimus homines, aut nihil loqui, aut nihil agere quod rationi consentaneum sit. unde non ab re Celsus interpretatus est, delirium. nempe qui ita agunt, delirant.

SECUNDO docet, esse *ἐκπληξίς*, idest obstupescencia, quando nihil agit homo & nihil dicit, sed quietus apertis oculis manet, ijs similis, qui ob timorem sunt attoniti.

Quod legitur, Sed apertis oculis. Græce habetur, *ἀλλὰ ἀναπεπηαμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς.* idest, Sed reclusis oculis.

Quod etiam legitur, Similes ijs qui ex timore sunt attoniti: Græce habetur, *ὁμοίως τοῖς ἀπὸ δ' εὐσεῖς ἐκπληγέσιν.* idest, Similes ijs qui præ timore obstupescunt.

TERTIO docet, certum esse omnia hæc cerebro patiente fieri, nam declaratum est, in cerebro esse partem animæ principalem.

Quod legitur, Animæ principatum: Græce est, *τῆς ψυχῆς ἡγεμονιῶν.* idest, animæ principalis pars.

QUARTO dicit, si addita sit particula Malum, in fine aphorismi, recte dictum est; nam signum est, ictum ad cerebrum usque penetrasse. At si non scribatur, illam subaudire oportet: ut superius diximus, subintelligendam esse tanquam communem particulam multis aphorismis.

Deniq; addit, quum hæc symptomata cerebri læsionem indicent, nos passionis magnitudinem considerare possumus, & secundum illam iudicare.

A Sanguinis sputo, puris sputum.

BRASAVOLVS

NOSTER antiquus codex non habet particulam, malum, Aldinus habet: tamen uel adsit, uel absit, semper subintelligenda est. Si post sanguinis sputum, puris sputum sequatur, malum est, quia significatur pulmonem ad suppurationē deuenisse: quoniam de sanguine à pectore ueniente uerba facit, nempe, ut Philotheus dicit, *νῦν ἐκ τῆς θώρακος κικῶν μορίων ὑποπιδετοῦ φέριδα τὸ αἷμα*, idest, Nunc ex partibus thoracis sanguinem deferri supponit. Galenus in introductorio sibi adscripto, de locis ex quibus sanguis emanat agens, tres esse dicit. primus iuxta tonsillas, unde minore cum periculo sanguis reijcitur, faciliusq; sistitur: secundus aspera arteria, atq; hic morbus curationem difficulter accipit, plenusq; periculi est: tertius pulmo, ubi minus omnibus præsidij, magis periculi affectus habet: comitatur enim maxime suppuratio, & tabes. si Hippocrati fidem adhibemus, cuius uerba hæc sunt, Sanguinis sputationem pus, hoc tabes, tabem uero mors sequitur. præsentis & sequentis aphorismi sententiā ponit, imò & simul legi deberent, *ὅτι αἷματ' ἢ πύσι*. idest, A sanguinis sputo.] Qui sanguis aut à pulmone, aut ex aliqua thoracis parte exeat, uel per uenæ fractionem, uel per exsionem, uel per resudationem, uel per oris uenarum apertionem, & perseueret, nam si aut semel, aut bis contineret, puris sputum sequi non esset opus.

πύσι ἢ πύσι. idest, Puris sputum.] Aldinus codex addit, *κακόμ*, idest malum, non potest autem puris sputum contingere, nisi facta sit aliqua in pulmone exulceratio, uel in aliqua thoracis parte, sed conuenientius erit Galeni Commætatione perlecta, in sequenti aphorismo hunc etiam considerare.

GALENVS

QUOD omnis hæc enumeratio sit eorum quæ proprie superuenientia uocantur, de quibus Praxagoras unum uolumen scripsit haud paruum, manifestum esse arbitror ex ipso aphorismo. Neq; enim omne sputum sanguinis sequens habet sputum purulentum, sed quod malignum existit: tale autem est omnino ex pulmone.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, manifestum esse ex aphorismo, quod *ἐτ' ὁ κατὰ λόγ'*, idest, hæc enumeratio, eorum sit quæ proprie superuenientia uocantur: de quibus Praxagoras magnum uolumen scripsit.

Quod legitur, De quibus Praxagoras, lege, De quibus & Praxagoras, nam contextus Græcus ita dicit, *καὶ πρᾶξαγόρας*, quod conuenit: nam & hic de superuenientibus loquitur Hippocrates.

SECUNDO docet, nō omne sanguinis sputum post se puris sputum habere, sed solum sanguinis sputum malignum: quod magna ex parte, ex pulmone est.

Vbi legitur, Sed quod malignum existit: deest particula, solum, nam Græce legitur, *ἀλλὰ ἢ κακῆς ἢ μόνης*, idest, quod malignum solum existit.

Quod etiam legitur, Omnino: Græce est, *τὸ ἐπίπαι*, idest, magna ex parte, itaq; potius interpretandum est, q̄ omnino, quoniam, ex magna parte ita est, & non semper.

APHORISMVS XVI

A Puris sputo phthisis, & fluxus: quum uero sputum retinetur, moriuntur.

BRASAVOLVS

SI HUNC aphorismum recte considerare uoluerimus, & necessitatem cōsequendi unum ex his ad aliud, opus est intelligere sanguinis sputum esse ex pulmone. deinde puris sputum ex pulmone, tūc enim post puris sputum sequitur phthisis, quia pus illud ex pulmonis exulceratione prodibat. Pulmonis uero exulceratio consumptionem & phthisim facit: in phthisi uero quandoq; capillorū defluxus, quandoq; unguis, quādoq; uentris

uentris sunt, quando scilicet sunt morti propinqui. Tunc uero potissimum moriuntur, quando sputa retinentur, etenim facilius eo tempore suffocantur. Philotheus præcedenti aphorismum, & istum, unum facit: simulq; hoc modo commentatur, dicens, supponi sanguinem ex thoracis partibus deferri, φέρεται δὲ ἢ ἀπὸ τῆς ἡμῶν, ἢ ἀπὸ τῆς ἀναστόμασιν, ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀματῶν ἢ ἡμῶν εἰς διπλοῦ ὁδόν, ἢ εἰς τὴν φύσιν, καὶ εἰς πύον, ἢ εἰς τὴν βλάστησιν τῶν ἄλλων καὶ πύον ἡμῶν ἐπετα. τῶν τῶν δὲ ἀδιδύσιν τῆς φύσεως τῆς παρόδου ἀμβλωσῆος τὸ ζωτικὸν πνῶμα, καὶ μὴ χωρηγῆσαι παρ' ὅλου τὸ σῶμα, ἐκ τῆς γίνεται, ἢ τῆς φύσεως πύον γινέσθαι. idest, Defertur autem uel per uenæ fractionem, uel exsionem, uel apertionem. In sputo igitur sanguinis multiplicās iter facit materiæ, & materiam in pus mutat, & sanguinis spiritum sequitur. Hoc autem sputo in transitu permanente uitalem spiritum hebetante, & cum non suppeditetur per totum corpus (scilicet spiritus uitalis) eliquatio uel tabefactio fit, quæ phthisis nuncupatur. Tamen uidetur in secundo uersu deprauatus Philotheus. Pro perfectiori autē huius aphorismi intellectu, id annotare oportet, quod à Paulo capite trigessimoprmo tertij libri scribitur, sanguinis sputum ex multis partibus fieri posse, ex capite, ex uentriculo, ex ore, ex cāna. Cum uero à pulmone est, ita cognoscitur: est sanguis spumofus, subcandidus, & ex interuallo absq; dolore, angustiaq; extrahitur, ex nullo sanguinis sputo phthisis fieri potest, nisi uel ex pulmone sit, uel ex altera parte tamen ad pulmonem descēdat, & illum exulceret. An uero hi sanari possint, præsertim quando sunt in principio, Hippocrates in primo libro De morbis, docet, in quiens: pulmo & ex his purulentus redditur, cum eius uenæ labore franguntur: quæ si crassæ sunt, plus sanguinis emittunt: si tenues, minus, qui in pulmone putrescit, pusq; efficitur. tempore uero procedente pus syncerum quandoq; spuit, quandoq; cruentum sanguinem, purum quandoq;. Quæ uena si crassior est, cum plena est, sanguinis frustra spuit, pusq; crassum, pituita putrefacta, hic si per morbi exordia hoc corripatur prius quàm uena sanguinem emittat, ualde ue laxetur, priusquàm extenuatus iaceat, caputq; corrumpatur corpusq; tabescat, curretur, morbum hunc euadet. Si uero negligat, hæc omnia uel plurima patiatur, uel ijs quæ dixi ante, uel plurimo sanguinis uomitu peribit. Hæc Hippocrates. Aetius libro octauo capite quinquagesimonono usq; ad caput sexagesimum sextum de sputo sanguinis, & quid ipsum sequatur, ubertim agit.

ἢ ἀπὸ τῆς ἡμῶν, idest, à puris sputo.] Quod potissimum à pulmone prodeat.

ὁδόν, idest phthisis.] Quam nonnūquam Celsus tabem uocat, sequitur. Etenim pus pulmonem exulceratum esse significat; eo autem exulcerato phthisis sequitur.

καὶ φύσιν (oster antiquus codex habet *φύσιν*) idest & fluxum.] Galenus per fluxum capillorum profluuiū intelligit, uel etiam uentris defluxum. nam cum in extremo uitæ sunt, uentris defluxū incidunt, atq; capillorum, Hippocrate in quinto libro, aphorismo duodecimo dicente, Quibuscunq; tabe laborantibus capilli à capite defluunt, ijs alui profluuiū superueniens, moriuntur. & aphorismo decimo quarto, à tabe habito profluuium alui superueniens, letale. Hic igitur opus est per fluxum uel capillorū profluuium intelligere, quod fit ex nimia corporis & capitis siccitate, quia capilli amplius nutrimētum non habent. uel alui profluuium, quod fit ex nimia uirium imbecillitate, de his uero nos plura egimus libro quinto. Philotheus etiam hic dicit, *εἰ δὲ ποσὺν τὴν γήνητον κατὰ πῆμα, ὡς καὶ εἴσιν τριχῶν γινέσθαι, ἢ κοιλίας χελετώτρον, δηλοῖ γὰρ κατὰ πῆμα τὴν δυναμειν*, idest, Si autem talis fiat defluxus, ut uel capillorum uel uentris fluxus fiat, peius: nam uires prociuas ostendit.

ἐπιπνῶν δὲ τὸ πῆμα ἰσχυρῶς, idest, cum uero sputum retinetur.] Ob eam causam quia in pulmone congregatur, & uis expultrix non est amplius apta expurgare.

ἐκδύσιν, idest moriūtur.] Nam tanta huius materiæ copia in pulmone abundat, ut moueri non possit, sed necessarium sit patientes cito suffocari.

GALENVS

QUAM proprie Græci, & præsertim Athenienses nominant phthoen, hanc nunc Hippocrates phthisim nominauit, quæ pulmonis ulcera insanabilia consequitur, totius corporis cum febre parua extenuationem. Fluxum autem aut de capillorū defluuiū, aut de humida dixit deiectione: ambæ enim consueuerūt euenire, cum tabidi ad extremū mali perducuntur, alterū ex siccitate, altera ex potentia debilitate. Quod uero in fine

fine scribitur, Si autem sputū retineatur, moriūtur, modum mortis ostendit illorum qui ex phtoe moriuntur. Eo usq; enim extenuati tūnt, donec per ea quæ expuunt, possunt pulmonem expurgare. Cum uero intus manent, obserantur quidem uix spiritus, patientes uero strangulantur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, nunc ab Hippocrate phtisim uocari, totius corporis extenuationem cum pauca febre, quam insanabilia pulmonis ulcera sequuntur, & quam Græci uocabulo proprio, & præsertim Athenienses φθόνυ nominant,

SECUNDO docet, quod per εὔση, idest fluxum, aut capillorum defluuū, aut alui profluuū intelligit, nam hæc duo tabidis contingere solent cum in extremo sunt; capillorum quidem profluuū ex siccitate, alui uero profluuū ex uirium imbecillitate.

TERTIO docet, id quod in fine aphorismi scribitur, Si sputum retineatur, moriuntur. Mortis modum quo moriuntur ostendere, hi qui tabidi occumbunt; nam eousq; uiuunt extenuati, quousq; possunt per ea quæ expuunt, pulmonem expurgare. Sed cum intus manent, uix spiritus clauduntur, & patientes strangulantur, unde mortis modus strangulatio est.

APHORISMVS XVII

IN hepatis inflammatione singultus, malum.

BRASAVOLVS

OMNES hi aphorismi & qui partim dicti sunt & partim dicuntur, absque particula Malum, legi possent, ut solum superuenientia edocerent; tamen & quia illa semper mala sunt, propterea non ab re est, si etiam malum addiderimus. Si iecur inflammationem patiat, quæ effatu digna sit, & intenso calore affecta, singultus superuenire certū est. nam si esset parua inflammatio, non superueniret, est uero malum; quia superueniente singultu ostenditur magnam esse inflammationem, quæ uentriculo etiam communicatur. Hippocrates quinto Aphorismorum libro, aphorismo quinquagesimo octauo, huius aphorismi mentionē facit. uel hic aphorismus est illius pars; nam dicit, Recto intestino, aut utero inflammationē patiente, urinæ stitilicidium accidit, & renibus purulentis urinæ accidit stitilicidium: hepatis autem inflammato singultus superuenit. In illo aphorismo ubertim docuimus, quomodo singultus iecoris inflammationem sequatur, & quam inflammationem sequeretur cuiusq; partis, an gibbæ, an concauæ; nam multum differt in gibba, uel in concaua inflammationem fieri; nam in gibba hoc efficere non posset, scilicet singultū, nisi inflammatio tam magna esset, ut ad concauam partem perueniret, imò neq; ex inflammata cōcaua singultus fieri potest, nisi inflammatio sit magna. Celsus capite septimo secūdi libri, inquit, frequens singultus, & præter consuetudinē continuus, iecur inflammatum esse significat. ut hic Celsus non de superuenientia singultus ad iecoris inflammationem loquitur; sed ex hoc signo, quod est singultus, iecoris inflammationem esse iudicat: & omnes antiqui medici in magna iecoris inflammatione, singultum pro signo ponunt.

ἄδι φλεγμονῆ τοῦ ἥπατος. idest, in iecoris inflammatione.] Sub qua & erysipelam intellige, & opus est magnam inflammationem intelligere, quam Græci φλόγωσι uocant ab æstu quem facit, de quibus Paulus capite quadragesimo sexto tertij libri, & Aetius libro decimo, capite tertio, in quo loco præter singultum multa alia signa refert.

λύγη, κακός. idest, Singultus, malum.] Nam singultus superueniente opus est inflammationem esse magnam: & ideo malum est, & causa est, ut Philotheus dicit, quoniam σκληροὶ ὅτι πολλὴ ὄστιν ἢ πλήρωσις, καὶ ἢ διάπαισις, ὡς τε φθᾶσαι τὴν σπυχωεῖαν μίχρη τᾶν τῶν γαστρῶν, & σπυχωεῖ μὲν αὐτῶν γίνεσθαι τῆς λύγης. ἢ ὅτι σκληροὶ φλόγωσι πολλήν, ἢ πρὸς ἐκθέρμειναι τὰ πόδια τῆς γαστρῆς, & σῶμα αὐτῶν, τῆς λύγης ποιῆ. idest, multam esse plenitudinem ostendit atq; extensionem, ut angustia usq; ad ipsum uētriculum perueniat, & ipso coarctato fit singultus: uel quoniam ostendit igneam inflammationē, quæ partes quæ circa uentriculum sunt, & eius os calefaciens, singultum facit.

GALENVS

DIXI antea q̄ & omnes hi seriatim scripti aphorismi, de casibus docēt, qui passio
 nis hepatis, & iam deterioribus factis, superueniūt. Quomodo igit̄ nunc singul
 tus hepatis inflammationē patiēti dicitur superuenire: non semper, neq̄ quomodolibet
 patiente, sed quando ad magnitudinem attollitur, feruēte inflammatione, in quo feruo
 re stomachus ad compulsionem trahitur, nonnunquam communium neruorum ratio
 ne qui sunt, ut ipse docuit in secūdo Epidemiarum, breuissimi. Quare tunc solum com
 passio fit stomacho ad hepar, quando inflammatio, & maxima, & pessima fuerit, & qui
 dem bile satis calida, & multa in huius uisceris inflammationibus genita, ac cōfluente
 ad intestinorum principium, atque ita superfluitante, atque ad uentriculum recurrente
 contigit os eius morderi, atque ideo singultire. Nonnulli uero arbitrantur magnitudi
 nem inflammationis uentriculum premere, ac singultum facere, non habente exitum
 spiritui, quemadmodum inquirunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, se antea dixisse, quod omnes aphorismi seriatim scripti de
 passionibus & symptomatibus loquuntur, quæ superueniunt passionibus ipsis auctis;
 unde & in præsentiarum dicitur singultum inflammationi iecoris superuenire, & hoc
 non semper, nec in omni passione, sed solum quando passio magna fuerit, & inflamma
 tio adeo ignea, ut simul stomachus compatiatur.

Quod legitur, Quomodo igitur nunc singultus. Græce est *ἔπος οὐ καὶ νῦν ἢ λύγξ*, id
 est, Sic igitur & nunc singultus.

SECUNDO docet, quomodo stomachus compatiatur, uolens quod nonnunquam
 communium neruorum ratione id fiat, qui sunt breuissimi, ut in secūdo Epidemiorum
 dixit. In hoc autem casu solum fit compassio in stomacho à iecore, quando inflamma
 tio maxima & pessima fuerit. quandoq̄; uero compatiatur, quando bilis calida & multa
 in iecoris inflammatione genita, & ad principium intestinorum confluens, deinde ad
 uentriculum regurgitans, os eius mordeat, & singultire facit.

Quod legitur, Superfluitante, Græce est *ἀνὰ πλάζουσις*. i. emergente in superficiem.

TERTIO quorundam rationem ponit, qui dicebant, magnitudinem inflammatio
 nis uentriculum premere, & singultum facere, spiritu exitum non habente. hos tamen
 potius despicit, quam probet. nam in fine addit, quemadmodum inquirunt, ac si dicat,
 ipsi ita dicunt, quamuis uerum non sit.

Quod legitur, Inflammationis, legi debet, inflammationis iecoris. nam Græce habet̄
 tur, *πῆς φλεγμονῆς τοῦ ἥπατος*.

APHORISMVS XVIII

IN uigilia, conuulsio, uel desipientia.

BRASAVOLVS

VIGILIÆ humana corpora extenuant, & exiccant, unde illud Ouidianum,
 Extenuant iuuenum uigilate corpora noctes.

Quæ si diu perseuerent, conuulsionem inducere possunt: exiccatis etiam neruosis parti
 bus, uel cerebro exiccato desipientiam. Quæ mala sunt, etiam si ab Hippocrate in apho
 rismo, malum non addatur. nam ab eodem Hippocrate in calce libri secundi De ratio
 ne uictus in morbis acutis, de uigilia hæc dicuntur, Ingens uigilia, ut cruditatem, inco
 ctionemq̄; tum ciborum, tum potionis efficit: sic in diuersam partem transmutatio cor
 pus resoluit, & uelut decoctum reddit, capitis grauitatem inducit.

ἢ ἐξερωνίη, idest in uigilia] Quæ scilicet magna sit, & perseuerans: nam si per unam
 solam noctem quispiam uigilaret, hæc non sequerentur. Vigilia uero & cum febre, &
 sine febre fieri potest. de ea quæ cum febre fit, Paulus libro secundo, capite quadragesi
 mosecūdo diserit. De illa uero quæ sine febre, libro primo, capite nonagesimo octauo.
 Si cum febre sit, hæc quæ dicuntur ab Hippocrate citius fieri possunt, quia febris ipsa
 ad siccitatem adiuuat.

Σπασμός

Σπασμός, idest conuulsio.] Quæ scilicet ex siccitate est. Mala autem est, ut Philotheus dicit, *διὰ τὴν ἀπὸ ξηρότητι θύλουτου γίνεσθαι, ἢ γὰρ ἀχρηστώτα ξηρότητα ποιεῖ.* idest, Quoniam à siccitate fieri ostenditur, uigilia enim siccitatem facit.

ἢ παραφροσίων, κακόν. idest, Vel desipiētia, malum.] Quoniam & ipsa ex siccitate est, imò, ut Philotheus dicit, *εἰ δὲ καὶ παραφροσίων ἀπὸ γήγυται, χαλεπώτερον. διηλοῖ γὰρ ἐπίτασι πῖς ξηρότητι.* idest, Si autē & desipientia superueniat, peius. nam siccitatis intensiorem ostendit. Galenus autem uidetur ferè uoluisse conuulsionem desipientia peiorem esse, nam in fine commenti dicit se uidisse aphorismos diligenter scriptos, in quibus de rat particula desipientia; additq; hic Hippocratem solum enumerasse pessima, quæ superueniunt. ac si dicere uoluerit, desipientiā non esse adeo malum, propterea dicamus, per desipientiam duo intelligi posse, & ueram desipientiam ex siccitate factam, quæ est longe peior conuulsione; & quandam mentis alienationem, & quodammodo uacillationem, quæ est potius quædam cerebri lassitudo ex uigilia, hæcq; non est peior conuulsione, nam ex somno cito abiit, uera autem desipientia facile non abit. Celsus & ipse, qui ante Galenum scripsit, hunc aphorismum referens non ponit hanc particulam desipientia, nam libro secundo capite septimo dicit, ubi uigilia torfit, neruorum distentio. In capite autem quarto eiusdem libri dicit, pessimum tamen est, si somnus, neq; noctu, neq; interdium accedit, id enim ferè sine continuo dolore esse non potest.

GALENVS

QUIDAM & hoc loco malū subiungunt. Nos uero prius diximus, quod si etiam non subiungatur, potentia continetur. Cur uero immoderatis uigilijs conuulsio succedat, aut desipientia, manifestum est huic qui priora meminerit. nam dictum est ab ipso Hippocrate, conuulsionem ita à repletionem fieri, sicuti ab euacuatione. Ex his autem quæ maxime euacuant, & exiccant, uigiliae sunt, atq; ideo conuulsionem ex siccitate faciunt, ac desipientiam immodicæ siccitatis ratione, ac præterea quia in longis uigilijs biliosior redditur sanguis. In quibusdam tamen exemplaribus, & quidem diligentissime scriptis, hic aphorismus scriptus est sine uerbo, desipientia, hoc modo uidelicet: In uigilia conuulsio, quia ut arbitror, pessima quæ superueniunt, ab Hippocrate scribuntur hoc loco.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quosdā huic aphorismo addere malum; & nos nullū exemplar uidimus: cui hæc particula defuerit; tamen & si non addatur, subintelligenda est.

SECUNDO dicit, manifestum esse, cur ex immoderatis uigilijs conuulsio uel desipientia fiant, si quis in memoriam illa repetat quæ ab Hippocrate superius dicta sunt. Ipse uero conuulsionem distinxit, in eam quæ est ex repletionem; & eam quæ est ex inanitione. Vigiliae uero ex ijs sunt quæ maxime euacuant & exiccant; propterea conuulsio, nem ex inanitione & siccitate facere possunt, & etiam ex siccitate desipientiam. Adde, quod in longis uigilijs sanguis biliosior efficitur.

Quod legitur, Manifestum est huic qui priora meminerit, potius legendum est, ei.

Quod etiam legitur, Nam dictum est ab ipso Hippocrate, legendum est, & ab ipso Hippocrate. quoniam Græce legitur, *καὶ πρὸς ἀπὸ Ἱπποκράτους.*

TERTIO docet, in aliquibus exemplaribus etiam diligentissime scriptis abesse illam particulam Desipientia; & id in causa esse iudicat, quia pessima quæ superueniunt, ab Hippocrate scribuntur, ac si uelit conuulsionē esse peiorem; tamen & superius Celsum adduximus, qui hunc aphorismū referens, particulā illam Et desipientia, præterijt.

APHORISMVS XIX

IN ossis exutione, erysipelas.

BRASAVOLVS

IN hoc loco potissimum addendam esse particulam malum, Galenus iudicat, quia simpliciter uerum non est, post ossis exutionem erysipelas consequi. imò plerumq; sunt exuta ossa absq; erysipelate; tamen si fiat, dum os exutum est, malum est, nam hoc fieri non

non potest, nisi cum uehementi putrefactione, quæ in carne cōsolidationem prohibet, & os adeo male afficit, ut opus sit os ipsum abscedere: propterea fiunt ulcera annua, & etiã diuturniora, de quibus in sexto libro agit. At ne ideo putes erysipelam in detecto osse malam esse, ut in tecto bona sit. Philotheus ante hunc aphorismum alium habet, quem huc adducere non erit molestum: quamuis in nullo Græco contextu ipsum inuenim: hic uero est, ἐπι ληθάργω τρόμου, καίου. idest, In lethargo tremor, malum.

At ne quicquam desideres, & nihil nos intactum relinquamus, hæc est Philothei commentatio, quam huic aphorismo facit, ὁ λήθαργος πάσι δὲν πῶδι τὸν ἐγγύφαλον σπυσιέμασθ, ἔξ ὑγρῆς καὶ ψυχρῆς ὕλης τῶν ἡγίσιον χῶρον, ἔξ ἧς καὶ τὸ δυσέγερτον, σὺν ἀνορία τῶ φυσικοῦ πνέματὸς ἀπὸ κέκτυται, πληρὸν μετὰ βληχρῶ πυρρός το πάθῃ γίνεται. ἐὰν οὖν ἐπὶ ληθάργω τρόμου φωνῆ, καίου, ἢ τοὶ ὑπὸ φαλῆς. δηλοῖ γὰρ ποσάντω εἶναι τῶν ψυχρῶν ὕλων, ὡς καὶ τὸ νοσητοῦ μετὰ λαμβάνειν, ἵα κέκτυται τὸ νδυσθῶδ' ἄν γῆρὸς τῆ πληρώσει σπῆδου. ἀλλ' ὁ δὲ τις τῶ ἀφορισμῶν ἐξ ηὐτῆς τῶν τρόμου ἐπὶ ληθάργω καίου ἐφθ, ὅτι τὸ δηλοῦν ἀμετροῦ ἐγρότητι. idest, lethargus passio est circa cerebrum constituta, ex humida & frigida materia generationem habens, ex qua & inexpergiscibilis & uix expugnabilis sopor cum imbecillitate naturalis spiritus acquiritur. uerūtamen post lenem febrem passio fit: si igitur in lethargo, tremor appareat, malum, idest periculosum. Nam ostendit tantam esse frigidam materiam, quæ & dorsum occupet, & hinc neruofum genus ob repletionem conuellitur. Quidam uero alter aphorismorum expositor, tremorem in lethargo malum dixit, quoniam immo dicam siccitatē ostendit. Hæc Philotheus in hoc aphorismo, quem in nullo Græco codice inuenire potui, & quod mirum est, in antiqua Constantini Africani translatione adest Galeni commentatio supra eundem aphorismum, quam hic referre statuimus, ne aliud quærere cogaris, si tibi animo sit illam uidere. Dicit igitur (in illa barbara translatione) Galenus, Lethargia est apostema in puppi cerebri, ex materia phlegmatica generatum: tremor igitur in ea malum est. significat enim materiam propter incontinentiam sui, ad neruos motiuos deuenisse, qui à parte posteriori sunt magis, ut dictum est alibi, ex cuius infusione nerui sunt remolliti, ut spiritu non omnino, sed aliquantulum deficiente, nec neruis ut in paralyti omnino remollitis uirtute regitiua membra sursum ferantur. & quia nerui remolliti non sufficiunt dare membris sufficientem & firmam sedem & stabilem, membra iterum sua grauedine descendunt, ex quibus motibus contrarijs fit tremor, quia materia uentositatis resoluta miryngas, & neruos, qui ab eis oriuntur, mouet, & concutit, unde tremor fit. Hæc est antiqua huius Commentationis Galeni interpretatio, quæ & si barbara sit, & Apolline indigeat, tamē melius est illam ita habere, quam nullo modo habere. nam putamus hunc aphorismum Hippocraticum esse, præsertim si hoc modo intelligatur, Si manente lethargia, tremor fiat, malū. nam significatur, tantam materiæ copiam, ut una portio satis sit pro lethargia seruanda, & alia ad neruos transmitti possit. At si post lethargiam tremor fieret, uel superueniente tremore, lethargia ahiret, bonum esset: quia materia, quæ in nobiliori loco erat, ad ignobiliorem transmittitur. Nunc uero ad aphorismum in principio propositum redeamus.

ἐπὶ ὀσίου ψιλώσει, uel ψιλώσεσθ, ut alij contextus habent. i. in ossis exutione.] Hoc est quādo os detectum fuerit. nempe omnia nostri corporis ossa, præter dentes, tecta sunt. ἐρυσιπέλας. idest, Erysipelas, uel ignis sacer.] qui ex biliosa materia fit. Adde malum esse, quia uehemens putredo significatur, in qua necessarium est, os male affici, postea difficulter in sanitatē perducitur. Intellige uero erysipelam esse in carne & non in osse: tamen Paulus capite septuagesimo septimo sexti libri iubet, quando os spoliatum est, esse desecandum. Philotheus hunc aphorismum hoc modo interpretatur, ψιλώσεσθ δὲν, ἢ τὸ φυσικοῦ παραβλήματὸς εἰρησις, ἐὰν ἔν ἐπὶ ὀσίου ψιλώσει, ἢ τῆ εἰρησις σερκῶν καὶ δέματὸς ἀπὸ γῆρῶτος καίου δὲν. δηλοῖ γὰρ ἐπὶ γῆρῶτιον ἀματηνοτῶρας ὕλης, ἢ τις εἰς βιβρώσκει, καὶ ἐκ διασπαυῶ τῆς ἀπὸ κερδῆρας σέρκας. ὁ γὰρ ἐρυσιπέλας ἑσπῶ ἀματὸς εἰς αὐτολοικωτῶρας γίνεται. idest, Denudatio est priuatio naturalis instrumenti. Si igitur in ossis denudatione, uel carniū & pelis priuatione superueniat (facilicet erysipelas) malum est. Ostendit enim affluētiam materiæ magis sanguinæ, quæ suprapositas carnes exedit atq; absūmit, erysipelas enim à sanguine flauibiliosiori fit.

GALENVS

HOC IN loco maxime oportet subaudire malum. neq; enim hoc dicit quod semper, aut magna ex parte ex utrisq; ossibus erysipelas superueniat: nam potius contrarium uerum est, quod ita patitibus ossibus raro superuenit erysipelas. Sed quod casus prauus est, osse nudato carnem circumstantem uideri ab erysipelate apprehensam.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in hoc aphorismo potissimum subaudiendum esse, partem malum.

SECUNDO docet, hic ab Hippocrate non dici, quod semper, uel ut plurimum ex utrisq; ossibus erysipelas superueniat. nam hoc falsum est, imò potius contrarium. nam ossibus denudatis, raro superuenit erysipelas.

TERTIO docet, hunc esse Hippocratis sensum, Osse denudato, si circumiacens caro ab erysipelate capiatur, esse casum prauum. nam uehemens putredo significatur, ob quam & os compati necessarium crit.

APHORISMVS XX

AB erysipelate, putredo, aut suppuratio.

BRASAVOLVS

HI DVO aphorismi ita se consequuntur, non quod per ordinem necessario fiant, sed si erysipelas in ossis detectione adsit, malum est; si uero erysipelas uel cum ossis detectione, uel sine detectione adfuerit, cui putredo aut suppuratio superueniat, malum est: nam significatur ignem hunc sacrum malignum esse, aliter non haberet iunctam tam magnam putredinem. & quando huc perueniunt, Celsus libro quinto capite trigesimo sexto, dicit, quod igne indigent, ut locus aduratur.

ἐπὶ ἐρυσιπέλατι στυπεδίω. idest, Ab erysipelate putredo.] scilicet malum est: quia ostenditur naturam adeo imbecillam esse, ut has materias præseruare non possit, ne putrescant, uel saltem impotentem esse ad ipsas resoluendas. & adde, putredinem in hoc casu fieri non posse, nisi simul membrum, in quo fit, corrumpatur & exedatur.

ἢ ἐκώσης. idest, Vel suppuratio, malum est.] Quia simplicis erysipelatis natura est cutaneas partes cum paucissima corruptione exulcerare: deinde paulatim procedere, & cutaneas partes impetere, & quoad putredo fiat, & membrum in pus conuertatur, erodere, ut plerumq; adustione opus sit, quam Celsus præcitato loco fieri docet. Philotheus hoc modo aphorismum interpretatur, *εἰάν ἐρυσιπέλας γήγηται, καὶ ἕξ μέρθ' ἡμέρ' ἴσται, στυπεδίω, δὴ πῶς ὅτι τὸ αἷμα στυπεδίω τῶν ἁρῶν, καὶ ἕξ τῶν νομίμων καὶ σπῆγος γίνεται, ἢ στυπεδίω ἐπιποκράτης λέγει. εἰ δὲ ποτὸρ' ὀδῆ ἢ διωαμὸς, καὶ ἀρχεται μετανεσμῆν πῶς ἀπῆσαν ἄλλω, καὶ εἰς πύον μεταβάλλει, καὶ τὸ δὴ ἐκώσης, ἢ ἐρυσιπέλατι οὐδ' αὐτὰ ἡδὲ γινόμενα, καὶ ἔρ, δηλοῦται γὰρ κακὸς ὄναι ὁ ἐρυσιπέλας.* idest, Si erysipelas fiat & partiliter totum corrumpit, manifestum est sanguinem tempore corrumpi, & hinc noma (idest ulcus depascens quoddam) & corruptio fit, quam putredinem Hippocrates uocat. Si autem uis permutetur, & corruptam materiam mutare incipiat, & in pus conuertere, & hinc suppuratio. In erysipelate igitur si hæc superueniant, malum. nam ostenditur erysipelas malignum esse.

GALENVS

CLARVM est & in hoc sermone, quod malignis erysipelatis hæc superueniunt.

BRASAVOLVS

GALENVS in hoc breui commento id solum dicit, certum esse & sine dubio, hæc scilicet putredinem & suppurationem malignis erysipelatis superuenire.

APHORISMVS XXI

A Forti in ulceribus pulsu, profluuium sanguinis.

BRASA

BRASAVOLVS

MIRVM est de recentibus, qui hunc aphorismum interpretari tentant: nam quod malum est, bonum faciunt; itaq; aphorismum intelligunt, profluuium sanguinis à forti pulsu in ulceribus bonū est; etenim per ipsum defluxum, & pulsus ipse, & læsio tolluntur: propterea bonum est. Sed quā mīre hallucinētur, unicuiq; Hippocratis uerba intelligenti clarum est. nam & si Galenus non cōcludat an bonum uel malum sit, tamen Philotheus malum esse edocet. & re uera malum est, quia per uolentiā uenæ rumpuntur, & sanguis profluit, idest uehementer exit. Vnde hic aphorismus & cum particula An, & sine illa legitur, & intelligi potest. nam si in ulceribus fuerit pulsus fortis, ut arte rixæ quæ in ulceribus mouentur, ob læsionem quam ulcus infert, motum frequentent, & magis eleuent, præsertim quia illuc multi humores calidi mouentur, necesse est hæc uia fa distrumpi, & sanguinem prodire: qui quum ab arteria exeat, non potest nisi uehementer exire, & ab eius pulsu excitari: uel quum hic pulsus sit cum aliquo dolore, hoc uiolento arteriarum motu aliquæ uenæ frangantur, & ita sanguis profluat. ac si Hippocrates ostēdere uelit, profluuium sanguinis fortem in ulceribus pulsū sequi, & non se determinet an bonum sit uel malum. Quam sententiā Celsus sequi uidetur libro secundo, capite septimo; nam hunc aphorismum ita refert, Vbi uehemēter uenæ super ulcera mouētur, sanguinis profluuium erit. Tamen ab re non erit, si malum subintelligere uoluerimus, præsertim quum Hippocrates de superuenientibus passionibus uerba faciat: superuenientes uero uel semper augent præcedentes, uel sunt eis peiores.

ὡς ἰχθυὸς σφυγμὸς ἐν ποίῳ ἔλκεισιν. idest, à forti in ulceribus pulsu,] qui fit ab arteria in ulcerosa parte existente, in qua caro arteriæ motum ferre non potest: sed dolet dum attollitur & deprimitur arteria; propterea pulsus, motus quidam est arteriarum. unde & à Philotheo dicitur, ἰχθυὸς σφυγμὸς καλὸς, τὸν σφυγματῶδην ὀδῶν, ἢ πρὸς τὸ γίνεσθαι ἄλλως, εἰ μὴ συνδραμὴ μεγάλη φλεγμὸν πῆ ἀρτηρία παρακειμένη. ἐὰν οὖν ἐέλκεσιν σφυγματῶδης ὀδῶν, ἢ αἰμορραγία γήνηται, καὶ οὐκ ἴδῃ. πρῶτον μὲν, ὅτι φλεγμονὴ μεγάλη σφίσειεν τοῦ ἔλκεος ὀδῶν, ἢ ἀνασφίσει, ὅτι ὡς ἰχθυὸς ποίῳ σφυγμῶν ἢ αἰμορραγία δηλοῦνται, ἀρτηρίας ἀνασφίσεισιν γίνεσθαι. αἴματι οὖν κακῷ. idest, fortissimum pulsum uocat dolorem pulsatilem, qui aliter non fit, nisi magna inflammatio concurrat arteriæ adiacens. Si igitur supra ulcus pulsatile est dolor, & sanguinis profluuium fiat, malum est. primum quidem, quoniam inflammatio nem maximam ostendit ulceri existentem. secundum uero, quoniam in talibus pulsibus profluuium sanguinis fieri demonstratur, ore arteriæ adaperto, ambo autem mala.

αἰμορραγίης, idest sanguinis profluuium.] scilicet fit. quod & malum est, quum de superuenientibus in præsentiarum agat Hippocrates.

GALENVS

IN VL CERIBVS inflammatis pulsus fit non ferente carne incumbente arterijs illarum motum, sed dolente quādo se attolentes exciderint. Est enim huiusmodi pulsus sensus quidam cum dolore ex arteriarum motione factus, quas neq; ab initio sentiebamus, quum membra se haberent secundum naturam, tum quia eorum adhæsus non est molestus, tum quia in spatio laxiore mouētur. Membris uero inflammatis, & loci angustatio & dispositio dolorifica, tristem afferunt laborantibus sensum ex motu arteriarum, quem nō solum medici, sed omnes homines pulsū appellant. Videtur autem & hic arteriarum motus augeri in talibus dispositionibus. Ostēsum siquidem est in Commentarijs de potentijs naturalibus, quod est quædam in ipsis uis aliena excernens, quæ & sudores criticos, idest iudicatorios facit, & profluvia sanguinis, & alui inferioris deiectiones, & quæcunq; alia huiuscemodi. Secundum hanc igitur uim, nonnunquam uehementius natura operans, magnum & uiolentum arteriarum efficit motum, appetens illa quæ molestant expellere, atque ita profluuium sanguinis facit.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in inflāmatis ulceribus ob id fieri pulsū, quia caro quæ incumbit arterijs, earum motum non fert, sed dolet, quia arteriæ se attolentes incidunt. Quod legitur, Exciderint: legi debet, inciderint. nam Græce est, ἐπιπίπτουσι.

SECUNDO docet, hunc pulsū esse sensum quandam cum dolore ex motione arteriarum factum. At si ambigeres, cur prius non offendebat hic motus, tamen aderat.

Respondere uidetur, non sentiri antequam adfuisse ulcus, quia membra erant secundum naturam: cum uero ita sunt, earum adhaesus non est molestus, & etiam in laxiore spatio mouetur. Sed cum membra inflammata sunt, & locus angustatus, & dispositio, quæ dolorem affert, adfuerit, laborantibus tristis affertur sensus ex arteriarum motu, quem non solum medici, sed omnes etiam homines pulsuum uocant.

Quod legitur, Adhaesus. Græce est *ἑμλίας*, idest conuersatio, consuetudo.

TERTIO dicit, hunc arteriarum motum in his dispositionibus augeri, nam in commentarijs De potentijs naturalibus dictum est, in ipsis uim quandam esse aliena excernentem, & hanc uim iudicatorios sudores facere, & sanguinis profluvia, & alui inferioris deiectiones, & quæcunq; eiusdem generis alia.

QUARTO docet, naturam ui illa expultrice, quandoq; uti uehementiore, & magnum ac uiolentum motum arteriarum efficere, ea expellere uolentem, quæ infestant, unde sanguinis profluuium facit.

Quod legitur, Vehementius, in una nostri antiqui codicis lectione, & in Aldino habetur, *σφοδρότερον*: in alia legitur, *σφοδρότερα*, & tunc ad *διώαμα*. i. ad uim referri debet.

APHORISMVS XXII

A Ventris dolore diurno suppuratio.

BRASAVOLVS

IN PRÆSENTIARVM per *κωλίαν*, idest uentrem, uel ipsum uentriculum intelligamus, uel totum inferiorem uentrem, parum refert, nam in his omnibus aphorismus uerus esse potest. Si quis in uentre, uel in partibus, quæ circa uentrem sunt, dolorem habeat diurnum, suppuratio consequitur: quoniam dolor ex his solum causis fit scilicet uel ex frigore, uel ex aliqua inæquali intemperie circa uentrem, uel à flatu, uel ab acrimonia mordaci, uel ab inflammatione. At si diu perseueret, & non abeat, omnibus etiam à medico adhibitis quæ opportuna erunt, à flatu fieri non potest, nec ab aliqua intemperie, nec ab acritudine mordaci, quoniam hæc omnia facile remouetur, nec diu perseuerare possunt his adhibitis quæ conueniunt: igitur ab inflammatione fiet, sed inflammationis temporis processu ad exituram & suppurationem necessario ueniet, nisi is qui patitur, morte præueniatur, antequam ad suppurationem perueniat, per inflammationem uero non solum ueram inflammationem intelligimus, quæ ab humore calido fit, sed etiam abscessum, qui à pituita fiat. unde & à Philotheo dicitur, *ἢ ὀδύνη γίνεται πρὸς τὴν κωλίαν, ἢ πονδύματων πρὸς οἰσά, ἢ λεπτὴ καὶ δριμύτια ὕλη, ἢ παχέα καὶ φλεγματική, ἢ ταῦτα οὐκ εἰς πύχου χυμῶν πρὸς πύχου τὴν ὀδύνην, αὐτὴ γὰρ ὡς πολὺν χρόνον παραμένεται. ἐφ' ἧς καὶ πρὸς οἰσά τὸ νοσησιώδες, οἷον ἐστὶ γὰρ ἐξ χρόνου, καὶ εἰς πύχον μεταβάλλεται.* idest, Dolor circa uentrem fit, uel à flatuum multitudine, uel à tenui & acuta materia, uel à crassa & pituitosa. Hic igitur ob humorum crassitudinem dolor supponitur, ipsa enim in longum tempus porrigitur, à qua est suppurationis expectatio, tempore enim corrumpitur, & in pus transmutatur.

ἢ ὀδύνη πολυχρόνιον. idest, A dolore diurno.] Qui uel ob inflammationem, uel ob abscessum ex crassa & glutinosa materia factus sit.

ἢ πρὸς τὴν κωλίαν. idest, Eorum quæ circa uentrem sunt.] Non autem, ut Theodorus, & Leoniceus, à uentris dolore diurno, nam esse posset in partibus quæ circa uentrem sunt, & non in ipso uentre. imò & aphorismus ad omnes nostri corporis partes applicari debet, Philotheo etiam dicente, *καὶ ἐστὶν ὁ λόγος οὐ μόνον πρὸς τὴν οἰσά, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ κοιλίον.* idest, Et sermo est, non solum in uentre cibum suscipiente congruus, sed & in omni parte.

ἐκπύσις, idest suppuratio.] scilicet sequitur, si morte non præueniantur: subintelligendum uero est, malum esse.

GALENVS

SIVE frigus, siue omnino aliqua inæqualis intemperatura circa uentrem fuerit, siue uentus flatuosus, siue acritudo mordax, fieri non potest ut in longum extendatur, si

tur, si omnia circa ægrū oportune fiant, quia hoc in omnibus sermonibus talibus subaudire oportet. Relinquitur igitur quod adhuc dolor perdurat propter inflammationē, quæ temporis processu scilicet suppurabit, nisi hominem morte præripiat; nam & hoc subaudire oportet in omnibus sermonibus talibus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus causas referēs, ex quibus dolor fieri potest, omnes excludit, præter inflammationē; nam si dolor fiat ob frigus, uel (ut breui complectatur) ob aliquam inæqualem intemperie circa uentrem, uel ob flatum, uel ob acritudinem quædam mordacem, fieri non potest ut in longum tempus dolor protēdatur, si medicus omnia agat circa ægrū quæ expediūt; nam in omnibus talibus sermonibus hoc intelligere oportet.

Quod legitur, Siue acritudo mordax: Græce est, *ἐπι δειμύτης τῆς δ' ακνώδης*, idest, siue acritudo quædam mordax.

SECUNDO docet, dolorem hunc propter inflammationē adhuc perseverare, quæ temporis processu, scilicet suppurabit. hoc autē faciet, nisi homo prius moriatur, quam ad suppurationem perueniat. Etenim necessarium est & hoc in omnibus talibus sermonibus subaudire.

Quod legitur, Nisi hominem morte præripiat: Græce est, *μὴ φθάσαντός γε ἀφθαίειν τοῦ ἀνθρώπου*. idest, Nisi homo morte præueniatur, ad uerbum ita est, Ni præueniente mori homine.

APHORISMVS XXIII

A Deiectione sincera, difficultas intestinorum.

BRASAVOLVS

QUVM puri & sinceri humores deiciuntur, necessarium est, uel esse purum sanguinem, uel pituitam, uel bilem, uel atram bilem. Sanguis purus non biliosus intestinorum difficultatem facere non potest, nec pituita non falsa eandem facere potest, sed sola bilis, uel atra bilis, uel falsa pituita id facere possunt. Quādo igitur sinceri, idest puri deiciuntur hi humores, bilis scilicet, uel atra bilis, uel falsa pituita, & intestinorū difficultas sequatur, malum est: quia difficultas intestinorū ex bile facta, periculosa est, eodem modo ex falsa pituita, ex atra bile letalis. unde Paulus libro tertio, capite sexagesimosecundo, de difficultate intestinorū ex excrementis facta dicit. Quæ primum quidem biliosa sunt, & uaria, deinde iuxta proportionē cruenta, & postremo purulenta, cuiusmodi ex cadaueribus effluere consueuerūt: sed quæ ex atra bile ortum habet difficultas intestinorum exitialis est, cum exulceratione cancrum insinuans. Et Aetius libro nono, capite quadragessimotertio, Si à flaua bile dysenteria oboriatur, ferē in totum ipsam curamus: si uero ab atra bile initium sumat, si quidem ratione iudicationis febrilium morborum atra bilis excernatur, transituq; suo intestinum distendat, etiam hanc curare non desperamus: si uero sua sponte, nullo præcedente febrili morbo, neq; concoctione bona apparente, atra bilis excernatur, immedicabilis dysenteria ex ea oborta existit, nihilq; à cancro exulcerato differt, estq; omnino letalis.

ἢ ἀκρίτω ὑποχωρήσει. idest, à deiectione sincera & pura.] Quæ non sit mixta aquosa humiditati, sed sit unus purus humor, non potest autem esse solus & dysenteriam inferre, nisi sit biliosus uel atrabilarius uel pituitosus falsus, unus ex his humoribus solus, sincerus uocatur: ut etiam superius aphorismo sexto dictum est. In morbo diuturno fastidium cibi, & deiectiones sincerae, malum. Antiqua translatio non legit, sincera, sed biliosa. & aliqui Græci codices habent, *ἢ χολώδεις ὑποχωρήσει.* quod certe uerum est, sed aphorismus magis arctatur, quam ab Hippocrate fiat: nam ipse in omni sincera intelligit. hi uero codices, solam biliosam specificant; nisi uocabulum illud tam ad atram, quam ad flauam ampliemus. Incidimus & codicem quædam, in quo legitur, *ἢ ἀκρίτω ὑποχωρήσει,* idest, à deiectione immixta: tamen idem sunt immixtum & sincerum. Philotheus uero dicit, *ἀκρίτου ὑποχωρήσει λέγει τὴν πάντων χυμῶν ἀνόρθου καὶ ἀμύγῃ ἐξήρωσιν, ἢ τῆς σὴ παρὸς αὐτῆς ἢ ἀναβρώσεως πτωχῶν τῶν ἐπιτοῶν δυναμτικῶν εἰσὶ τῶν ἐργάσεων, ὅπου καὶ χολώδεις*

λεπτὴ ὄσι. idest, Sinceram deiectionem uocat, eua cuationem omnium humorum exper-
tem & immixtam, quæ transitu suo super intestina morsus & exesiones faciens, difficul-
tatem intestinorum merito facit, quod molestum est.

Δυσπραεῖα. idest, Intestinorum difficultas.] scilicet superuenit. Et siue Malum, addi-
tum sit, uel non sit additum, subintelligere oportet.

GALENVS

DEIECTIONES sinceras solet (ut dixi) Hippocrates nominare, impermixtas
aquoſæ humiditati; quæ solum habent sincerum illum, qui infra deijcitur humor,
siue sit flaua bilis, siue atra. Nihil igitur mirum, si in talibus deiectionibus aliquod inte-
stinum exedatur.

BRASAVOLVS

IN HAC breui Commentatione Galenus docet, ab Hippocrate dici deiectiones
ἀκελῆους, idest breuiter, illas esse quæ sunt impermixtæ aquoſæ humiditati, quæ unum
solum humorem excernunt, & illum quidem purum & sincerum, uel sit flaua bilis, uel
atra. Nihil igitur mirum sit, si in his deiectionibus aliquod intestinum exedatur, & dif-
ficultas intestinorum fiat.

APHORISMVS XXIIII

IN ossis præcisione, desipientia, si in uacuum apprehenderit.

BRASAVOLVS

MVLT A sunt humani corporis ossa, tamen & si Hippocrates simpliciter de ossis
præcisione sermonē habeat, opus est intelligere in capitis osse, si præcisio facta sit, quæ
usq; ad illam cauitatem pertingat, quæ miringas & cerebrum continet, stupor & desi-
pientia consequi possunt: quæ si consequantur, indicium est aut miringas ipsas, aut ce-
rebrum esse læsum. Possunt uero esse læsa, uel quia simul incisa, uel quia materia sit sub
osse collecta, & putrefacta stuporem & desipientiam faciens, quod malum est. nam ex
hoc multi pereunt: & ideo uel malum expresse positum sit, uel non positum, subintelli-
gendum est. In decimoquarto huius libri aphorismo de percussione loquebatur, dicens,
In capitis ictu stupor, uel desipientia, malum. hic uero de præcisione loquitur, quamuis
& ille locus in præcisione intelligi possit. imò Celsus libro secundo, capite septimo, apho-
rismum ita refert, Vbi caput uulneratum est, delirium.

ὁδὴ ὀσίου ὀστροπῆ (alter contextus habet *παρακοπῆ*) idest, In ossis præcisione.] quan-
do scilicet uulnus alicui illatum fuerit per rem incidentem.

ἐκπληξίς, idest stupor.] Hæc particula in Leonicensi codice non aderat, neq; in Aldi
no, neq; in prima lectione nostri antiqui adest: in secunda uero lectione habetur, & in
Philothei contextu: imò ipse in sua Commentatione illam repetit, inquit, *ὅτι τὸ ὄσι
σὶν, ὅτι αὐτὸ τὸ πῆς λεφαλῆς ὀσίου ὀστροπῆ, ὡς φθάσαι τὴν διάρῆσιν μέχρι αὐτῶ τοῦ λεγέοντος, ἢ τοῦ
πῆς παντὸς τοῦ πῆς ὀσίου ὀστροπῆ, ὡς αὐτοῦ παραφροσύνη γίνεται, καὶ ἐκπληξίς.* id
est, Hic dicit, quod si capitis os præcisum fuerit, ut diuisio usq; ad ipsam cauitatem per-
ueniat, idest usq; ad omnia quæ cerebrum continet, desipientia ex necessitate fit, & stu-
por. uel modo adfit, uel non adfit, nihil refert.

καὶ παραφροσύνη. idest, Et desipientia.] scilicet superuenit: non quia id necessarium
sit, sed si superueniat.

ἢν λεγέον λαβῆ. idest, Si in uacuum apprehenderit.] Alij codices habent *λεγέον*, alij
λεγέοντα, at quo ad rem ipsam, nihil est: nam Hippocratis sensus est, In ossis capitis præci-
sione, quæ usq; ad illam cauitatem peruenit, in qua cerebrum continetur, stupor, &
desipientia superuenit, non quidem necessario: sed uel si collecta materia sub craneo ibi
putrescat, uel si membranæ ipsæ læsæ sunt, & hoc malum est: etenim mors plerūq; con-
sequitur: nam & cerebrum ipsum compati, necessarium est.

GALENVS

IN OSSE quod in capite est præcisio uidelicet, non simpliciter, neq; utcuq; conti-
gerit, sed usq; ad interiorem superficiem, quam uacuu excipit locus qui cerebrum
continet

continet, si desipientia fiat: nam iam passio proxima existit membranis, & cerebro. Marinus autem nescio quomodo legendum seorsum existimat. In ossis præcisione desipientia: & rursus seorsum facit principium aphorismi secundi, Si uacuum apprehenderit; adiciens ipsi, Ex potu medicamenti conuulsio, mortale. ita quod totus aphorismus talis fiat, Si uacuum apprehenderit ex medicamenti portione conuulsio, mortale. Rationabiliter enim (inquit) hoc dici, Semper enim factam ex euacuatione conuulsionem damnari ab Hippocrate. Sed hoc quidem recte Marinus inquit, quod propter immodicam euacuationem facta conuulsio est exitialis. sic igitur & facta ex portione medicamenti, est exitialis. Verum non animaduertit, quod sermonem priorem falsum ostendit; nam aperte falsum est, quod in ossis præcisione desipientia fiat. Neque enim ex alicuius ossis alterius, neque eius quod cerebrum tegit, præcisione dementia sequitur, antequam ad membranas passio pertingat.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, os capitis intelligendum esse, quod simpliciter non fit præcisum, neque utcumque contigerit, sed usque ad intrinsecam superficiem, quæ cerebrum continet, si desipientia fiat, malum est. nam passio est propinqua membranis & cerebro, ut necessarium ferè sit hæc passionem communicare.

SECUNDO docet, Marinum fecisse hunc unum aphorismum. In ossis præcisione desipientia; deinde facit secundam partem, alium esse aphorismum, simul illam coniungens cum sequenti aphorismo, inquiens, Si uacuum apprehenderit ex potu medicamenti conuulsio, letale. Et hoc non esse extra rationem dicebat Marinus, quia conuulsionem ex inanitione factam semper damnauit Hippocrates.

TERTIO Galenus in hoc Marinum laudat, qui dixerit, conuulsionem ex inanitione factam ob immodicam euacuationem esse exitialem. nam & exitialis est, si ex potu medicamenti facta sit. Tu uero intellige medicamentum egregie euacuans: nam si moueret, & non euacuaret, sed humores ad aliquas neruofas partes duceret, opus esset ex repletionem potius fieri conuulsionem, quam ex inanitione.

QUARTO Marinum reprehendit in suo primo aphorismo, qui erat, In ossis præcisione desipientia fit, nam nullum os est, quod præcisum demetiam inducere possit: imò neque ad os, quod cerebrum tegit, si incidatur, sequitur dementia, nisi passio ad membranas saltem perueniat.

APHORISMVS XXV

EX medicamenti portione conuulsio, letalis est.

BRASAVOLVS

QUINTO Aphorismorum libro, aphorismo primo & quarto, huius loci sententiam adeo enucleate explicauiimus, ut in præsentiarum interpretatione non indigeat; simulque omnes conuulsionis causas adduximus, ostendentes quomodo ex epoto medicamento conuulsio fiat: & quod illa de qua nunc agit, ex inanitione sit, quam Hippocrates letalem semper prædicauit, & nunc ne mente excidat, iterum repetit: ut medicus in prædicendo sit prouidus: nempe uidens ex portione medicamenti supra modum euacuantis, & neruos exiccantis conuulsionem fieri, mortem futuram prædicat. Vnde & Hippocrates in Epistola ad Democritum de helleborismo dicit, conuulsio post ueratrum letalis est: si in magna purgatione superueniat, malum est. Philotheus uero letale dicit, quoniam

ἡ φαρμακὸς ποσὶς αἰσασμός, θανατῶδες. idest, Ex medicamenti portione conuulsio, letale. Nam fit immodica euacuatio, quæ præter modum nerueas partes exiccat, & adeo contrahit, ut ex inanitione conuulsionem inducat.

GALENVS

MEDICAMENTI portiones, & medicationes, consueuit Hippocrates proprie nominare eas tantum, quæ cum purgantibus fiunt medicamentis. Quod uero conuulsio quæ fit istis supra modum euacuantibus, letalis existat: si quis eorum meminit, quæ sæpius à nobis sunt dicta, non ignorat.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratē per φαρμακοποιίας, i. medicamētī potiones, & medicationes, illas proprie solum appellasse, quæ cum purgantibus fiunt medicamētis. SECUNDO docet, si quis illa memoriæ seruet, quæ ab ipso sæpius dicta sunt, non ignorat conuulsionem quæ his fit supra modum euacuatis esse letalem.

APHORISMVS XXVI

IN forti dolore uentris, partium extremarum frigiditas, malum.

BRASAVOLVS

IN PRIMO huius libri aphorismo, qui hoc modo incipiebat, In morbis acutis frigus partium extremarū, malum esse, presentis aphorismi causam assignauimus, qui uniuersalis non est, sicuti primus: sed in uno acuto morbo, qui est uentris dolor, frigus partium extremarū malum esse dicit: nam hoc frigus fieri non potest, nisi sit magna inflammatio in uisceribus, ad quam totus sanguis & spiritus eant, ut morbo oppugnent: propterea extremas partes sanguine & spiritu, & consequenter calore uacuas relinquunt. Celsus uero in fine octauī capituli secundi libri, Illum præter spem ponit, cui in magno dolore extremæ partes frigent. Ipse uero uentris dolorē non specificat, tamen nulli sunt uehementiores dolores ipsi qui circa uentrem sunt: quāuis Plinius libro uigesimo quinto Naturalis historiæ, prope capituli tertij finē de doloribus, ita distinguat & dicat, Qui grauissimi ex his sint, discernere stultitia proprie uideri potest, quum iuus cuiq; ad præsens quisq; atrocissimus uideatur. Et de hoc tamen iudicauere aut experimento. Asperimos cruciatus esse calculorum à stillicidio uesciæ, proximū stomachi, tertium eorum qui in capite doleant, non ob alios fere morte conscita. Nos uero stomachi dolorē omnibus alijs præmittimus, & per stomachū intestina etiam intelligimus, experientia hoc monstrante: quoniam nec ex capitis dolore, nec ex calculorum dolore, ita cito obeunt homines, ut ex stomachi, uel gracilioris intestini dolore faciunt, hocq; indicium est, calculi dolorem non esse adeo grauem, ut gracilioris intestini uel stomachi est.

ὁδὴν ἐν γυρῇ τῶν παρὰ τὴν κοιλίαν. idest, In forti dolore eorum quæ sunt circa uentrem.] Tuq; intellige omnium eorum quæ sunt circa uentrem. nam hic dolor in uentriculo, in iecore, & in intestinis esse potest: sed non est fortis, nisi magna adsit in illis partibus inflammatio, ad quam sanguis & spiritus decurrunt, & partes extremas, & quæ in circumferentiâ sunt, exangues dimittunt. Philotheus dicit hunc dolorem fieri, ὅτι φλεγμονῶν, ἢ ἐρπητα, ἢ ἐρυσιπελατώδη ὄγκω. idest, Ob inflammationem, uel herpeta, uel tumorem erysipelatodem.

ἀκρωτικῶν ψύξης, κακόν. idest, Partium extremarum frigiditas, malum.] Nam hæc frigiditas fieri non potest, nisi adsit magna inflammatio, ad quam ob dolorem & caliditatem spiritus & sanguis mouentur; uel ob uirium imbecillitatem, quæ ex doloris intentione sequatur. Vnde à Philotheo malum esse dicitur, quoniam ἀλλοί ἀδρόνισαι τὸ ἐμφύπτου θέρμοῦ, ἢ φλεγμονῶν ἀφίολογῶν, ἢ τῆς θύλων σκύρας καθὼς ἐρρηται τὸ αἷμα ἔλκουσα, ψυχρὰ κατὰ λυμπάνει τὰ ἄκρα. i. ostendit caloris innati imbecillitatē, uel insignē inflammationē, quæ cucurbitulæ modo, ut dictum est, sanguinem trahens extrema frigida derelinquit.

GALENVS

FIT QUIDEM & sicuti supra dictum est, ob magnitudinē inflammationis in uisceribus partium extremarū frigiditas. Fit autem & propter animæ defectum, uel quia calor natiuus extinguitur, uel quia propter multitudinē stranguletur, & tum præcipue, quum frigida fuerit: fit autem & propter dolorem uehementem, medias corporis partes occupantem, ob quem natura in seipsam contrahitur, & ad eam consequitur sanguis, non solum extremas corporis partes derelinquens, ueluti pedes & manus & caput, sed & cutem uniuersam. Causam igitur quandam particularem dixit Hippocrates hoc in sermone partium extremarum frigiditatis, sicuti & in pluribus alijs sermonibus hoc ipsum fecisse ostendimus: & nihil mirandū illum, qui primus multa adinuenit, non omnium simul, sed singulorum particulatim fecisse inuentionem.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet (ut superius etiam fecerat) extremorū frigiditatem, ob inflammationis magnitudinem, quæ in uisceribus est, quandoq; fieri, & quandoq; ob animæ defectū. & in defectu animæ frigiditas illa ex duobus fieri potest, uel quia natiuus calor extinguitur, uel quia ob multitudinem strāgulatur, & hoc præsertim si multitudo sit frigida. Fit etiam hæc extremorum frigiditas, & ob uehementē dolorem medias corporis partes occupantem; nam in dolore natura contrahitur, ut affectioni occurrat. naturam uero non solum sanguis ille qui in extremis est partibus cōcomitatur, sed etiam ille qui in uniuersa cuti & toto corpore continetur.

SECUNDO Galenus docet, hic ab Hippocrate particularē causam frigiditatis extremarum partium dicit; nam solius fortis doloris mentionem facit, & aliarum causarum non meminit, ut in alijs etiam rebus plerūq; fecit Hippocrates. Tuq; in hoc Hippocratem reprehendere non debes, quoniam quum ipse primus multa adinuenerit, non facit omnium simul mentionem, sed singulorum quandoq; particulatim; ut ex his Hippocratem excuset, qui causas omnes frigiditatis extremorum hic non enumerauerit.

APHORISMVS XXVII

Mulierī utero gerenti si tentio superuenerit, facit abortum.

BRASAVOLVS

NOS superius quinto libro, aphorismo quinquagesimo primo ostendimus, in antiqua translatione esse hunc aphorismum cum quadam commentatione Galeno adscripta, quam tamen in Græcis codicibus nūquam inuenire potuimus. Sed uidimus illam esse Philothei commētationem, propterea in hoc loco Philotheus præsentis aphorismi nullam mentionem facit, utpote qui ipsum quinto libro interpretatus sit, Si mulieri utero gerenti tentio superueniat, quæ à Græcis τενδυμός dicitur, abortit. nam opus est supra uterum comprimi, & ualde commoueri mulierem, atq; frequenter exurgere, quæ omnia abortum procurare solent.

τυνακὶ ὃν γαστρὶ ἐχούσῃ. idest, Mulieri in utero habenti, scilicet foetum.

Τενδυμός ἀληγομένη ἐκτραῖσαι πρὸς. idest, Tentio superueniens abortum facit. Est uero tentio inanis & crebra egerendi uoluntas & appetētia. Leonicensio placuit uti hoc nomine tentio. Paulus libro tertio, capite quadragesimo primo, eodem fere modo definit, Tenesmon multū esse desidendi impetum & cupiditatē, paucis admodum sequentibus excremētis. Aetiūs etiam libro nono, capite quadragesimo tertio, ita definit: Est autem tenesmos egerendi promptitudo, quæ differri, atq; euitari non potest. Dicitur uero τὸ τένδυον, quod est conari. Vnde & Galenus in Isagoge sibi adscripta tinesmon fieri dicit in recto intestino, quem Latini longanionem uocant; nempe intestinum hoc inflammatur & conatus continuos, & cupiditates desidendi facit. At in Definitionum libro, qui etiā Galeno adscribitur, facit hanc passionē in ultima longanionis parte, quando multos habet desidendi impetus & cupiditates, & exigua profluant excramenta.

Celsus libro quarto, capite decimo octauo, Græco nomine utitur, dicens: Est autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supra dictum est, quod τενδυμόν Græci uocant; id neq; acutis neq; longis morbis annumerari debet, quum & facile tollatur, neq; unquam per se iugulet. In hoc æque atque in torminibus frequens desidendi cupiditas est, æque dolor ubi aliquid excernitur: descendunt autem pituitæ, muccisq; similia; interdum etiam leuiter subruenta, sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte coacta. Si hic Celsum consideremus, uidebimus comparisonem facere inter tinesmon, & tormina, idest difficultates intestinorum, quod ab antiquis accepit; nam ut ex Galeno sumi potest in Commentatione primi aphorismi sexti libri, Erasistratus leuitatem intestinorum in tres partes diuidebat; in difficultatem intestinorum, in leuitatem intestinorum, & in τενδυμόν, quem Leonicensius tentionem uertit, Erasistratusq; tinesmon esse dicebat, cum biliosa mixta cum sanguinolentis atq; mucosis excernuntur.

Vnde

unde apud Erasistratum erat species profluuij alui ab alijs distincta. & re uera nos quandoque tinesmon uidimus, tamen ad aliquam profluuij uentris speciem duci non poterat, & in meipso expertus sum pati tinesmon, & nihil unquam exiuit per quod modicissima illa defluxio, uel intestinorum leuitas, uel difficultas, uel diarrhoea nominari possit: tamen si ad unam speciem ducere uoluisssem, ad diarrhoeam potius quam ad aliam speciem deduxissem, quia parum quid albi cum fecibus exibat, id falsam pituitam esse constabat. Plinius etiam semper Græco uocabulo utitur tenasmos, & per e, quia ipse legit *τναςμός*, non *τενδμός*, sed hoc ad rem nihil facit, uel tenasmos, uel tinesmos dicitur. Plinius libro uigefimooctauo, capite decimoquarto, tenasmon definire uidetur, uel saltem describere, inquit: Tenasmos, idest crebra & inanis uoluntas egerendi, uideaturque colligi posse ex Plinio libro trigefimosecundo, capite sexto, duplex esse tenasmi genus: unum cum exulceratione, aliud absque exulceratione: nam de ostreis agens dicit, eadem cocta cum mulso, tenasmo, qui sine exulceratione sit, liberat, ut alium esse constet, qui cum exulceratione sit. Hippocrates post principium libri De morbis qui extra, inquit, quum tenesmos capit, sanguen, mucum, sanieque demittit, uentriculusque inferior laborat: tuncque maxime quum uti egerat, desidet. Paulopost dicit, Morbus autem hic isdem sit, quibus & difficultas intestinorum: mitior tamen est, & breuior, minus uel letalis. Puto Celsum ex hoc Hippocratis loco accepisse, in quo & ipse Hippocrates tenasmon inter alui profluvia numerare uidetur, tamen tinesmos uere est egerendi uoluntas sine aliqua uel minima emissionem. At ipsa affectio consistit solum in continua egerendi uoluntate, fitque humoribus acutis & falsis, qui sui uestigium relinquunt supra intestinum, ideo ut plurimum simul cum alui profluuijs sunt, & potissimum cum difficultate intestinorum.

GALENVS

CIRCA intestinum quod rectum nominatur tentio fit, eadem habens causam, ac dispositionem quam in difficultatibus intestinorum suscipiunt illa quæ superius iacent intestina. Hæc autem passio nomen accepit, ut inquit ab illa quæ fit in ea tentione, ob quam cum cacare uehementer appetant continue exurgunt. Ob talem igitur tentionem, atque molestiam, & totum aliud corpus laborat, sed præ cæteris matrix, quæ cognata est recto intestino. Nihil autem mirum si propter uehementes, atque frequentes exurrectiones, conceptus abortitur, quando & ex alijs omnibus fortibus motibus, atque doloribus mulieres grauidæ solent abortire.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, *τενδμόν*, idest tentionem fieri circa intestinum illud quod *εωδυσμομόν*, idest rectum uocant.

SECUNDO docet, eandem esse tinesmi causam, quæ est in intestinorum difficultate, & eandem esse dispositionem: nam illa suscipit, quæ in superioribus intestinis sunt.

Quod legitur, Suscipiunt illa quæ superius iacent intestina: Græce est, *λαμβάνειν τῶν ἄνω πρὸς τὰς κατωτέρων ἰντῆρων*, idest, Suscipit aliquod ex his quæ intestinis supra posita sunt.

TERTIO docet, hanc passionem nomen habere ab ea tentione quæ in ea est, ob quam quum uehementer excernere appetunt, continuo exurgunt.

QUARTO docet, ob eam tentionem uniuersum corpus laborare, sed potissimum matricem, quæ intestino recto cognata est, atque propinqua. Vnde non mirum est, si ob uehementes & frequentes exurrectiones conceptus abortitur, nam & utero gerentes ex omnibus alijs fortibus motibus atque doloribus abortire solent.

APHORISMVS XXVIII

Quando os, aut chartilago, aut neruus abscinditur in corpore, non augetur.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus nulla interpretatione indiget, quoniam libro sexto, aphorismo de simonono, ipsum diffuse interpretati sumus: nempe feminaria membra neque augetur, neque

neq; coalescunt abscissa, ob siccitatem suam, exceptis quibusdam pueris.

ὅτι αὐτὸ ὀστέον ἢ χόνδρος ἢ νύκτιον ἀκροποτὴν ἐν τῷ σώματι, ἐκ αὐξάνεται. idest, Quādo os, aut chartilago, aut neruus abscinditur in corpore, non augetur.] Quia sunt membra feminalia, frigida & sicca, Philotheo etiam dicente, ὅσα δὲ εἶναι ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, ἢ ὅτι ὡς εἴρηται ἐκ αὐτῶν ματὸς ἐλατῶν γίνονται. idest, Quoniam sunt frigida & sicca, uel quoniam ut dictum est, à semine generationem habent.

GALENVS

ET HIC aphorismus iam scriptus est antea, his uerbis, Quando discissum fuerit os, uel chartilago, uel neruus, uel maxilla tenuis, uel præputium, neq; augetur, neq; coalescit, & nos in sexto Commentario ipsum antea exposuimus.

BRASAVOLVS

GALENVS huius aphorismi interpretationē prætermisit, quoniam in sexto libro, aphorismo decimonono eius rationē edocuerat, quādo ab Hippocrate dicebatur, cum discissum fuerit os, uel chartilago, uel neruus, uel maxilla tenuis, uel præputium, neq; augetur, neq; coalescit. scito tamē quod hic dicit, uel maxilla tenuis, Græce est, ἢ γνάθος πῶλεπρον. idest, Vel tenuē maxillæ. Leonicensius uero in aphorismo sexti libri præcitato eammet particulam interpretabatur, genæ particula tenuis. sed quomodo cuncq; interpretetur, uel de gena, uel de maxilla, uerus est aphorismus: nam & oculi gena, & tenuis maxillæ pars, & labia si abscindantur, non coalescunt, neq; augentur.

APHORISMVS XXIX

QVI alba pituita detinetur, si fortis uentris fluxus superuenerit, à morbo liberatur.

BRASAVOLVS

ANTIQUIORES medici leucophlegmatiam speciem quandam hydropis nominarunt, quam posteriores & hypofarcam & anafarcam dixerunt, ex pituitolis humoribus ut plurimum factam. Si quis igitur hac detineatur, & fortem uentris fluxum incidat, ab hoc morbo liberatur: quoniam materiæ illæ quæ morbum faciebant, euacuantur.

ἢ ὑπολευκωφλεγματῶν ἐξυμῶν. idest, Si ei qui ab alba pituita detinetur.] hoc est, ab ea aquæ intercutem specie, quam leucophlegmatiam antiqui uocant. nam Celsus libro tertio, capite uigesimo primo, de aqua intercutem agens, in tres species illam distinguit. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est modo corpus inæquale est, tumoribus aliter aliterq; per totum id orientibus: modo intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici possit. primum τυμπαίνω, secundum λευκοφλεγματῶν uel ὑπολευκωφλεγματῶν, tertium ἀσπιδωφλεγματῶν Græci nominant. Est ergo alba pituita, species illa aquæ intercutem, quæ etiam subcarnosa uocatur, & à Græcis λευκοφλεγματῶν. Vnde & Philotheus dicit, πῶλεπρον λευκοφλεγματῶν ὑπολευκωφλεγματῶν ὁ λόγος τῷ Ἱπποκράτει. idest, De aqua intercute leucophlegmatia hic sermo Hippocrati est. Hippocrates in ultima parte quarti libri De ratione uicis in morbis acutis, de duabus solum aquæ intercutis speciebus mentionē facit, scilicet subcarnosa, & eius quæ ex flatibus fit, de aquosa non agit: tamen in alijs multis locis, & in quarto libro De morbis, de aquosa speciatim tractat. Paulus libro tertio, capite trigesimo octauo: & Actius atq; Trallianus suis locis, de leucophlegmatia, idest alba pituita differunt.

Διαρροια ὑδρηγῆται ἐξυμῶν. idest, Fluxus uentris superuenerit fortis.] Et non modo fortis, sed etiam qui diu perseveret, & in quo pituita & materiæ crassæ hunc morbum faciunt, exoluantur. Vnde à Philotheo dicitur, fortem diarrhœam, τῶν ἡμετέρων παρῶτασι χρόνον γίνονται. idest, Hoc est per extensionem temporis factam: nam si solum per unum uel duos dies fieret, non esset necesse consequi quod dicit, scilicet

ἀπὸ τῷ νόσῳ. idest, A morbo liberatur.] Quia tota illa materiæ exit, quæ leucophlegmatiam inducebat: Philotheo etiam dicente, A morbo liberari, τῷ λόγῳ τῷ Ἱπποκράτει τῷ νοσοποιοῦ αἰτίας. idest, ea ratione, quod causa quæ morbum facit, euacuatur

euacuatur

euacuatur, scilicet pituita illa. Hic uero unum annotare debes, quod alias à probis uiris dicitur, profluuium uentris in aqua inter cute esse letale indicium. Sed considerandum est profluuiū an sit cum integris uiribus, uel cum imbecillibus. Si cum integris sit, semper prodest: si cum imbecillibus letale, quia non est naturæ excretio, sed potius uolentis quidam exitus ob uirtutis contentiua imbecillitatem.

GALENVS

CONSVEVERE & alij medici quandam aquæ intercutis speciem albam pituitam nominare, quasi uidelicet sit etiam pituita liuida, uel tanquam sui quidem ratione sit semper alba, sed propter mixtionem quorūdam aliorum humorum uerum mutet colorem. Potest autem & sicuti in libro De articulis scripsit, uertebrae quæ in spina sunt, non tãquam sint alibi uertebrae, uolens distinguere, sed simplici utens adiectione, ita & hoc in loco absque distinctione, albi fecisse adiectionem. Hoc autem ex forti alui profluuiō, uel diurno (utrunque enim scribitur) solui albæ pituitæ superabundantiam commune est ad multa alia, quæ ita ab eo dicta sunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, non solum Hippocratem, sed etiam alios medicos unam aquæ intercutis speciem, consuetos esse nominare λευκοφλεγματιαν, idest albam pituitam: ac si dicere uelint esse etiam pituitam liuidam: uel tãquam ipsa ex sui natura sit semper alba: sed ob mixtionem aliorum humorū uerum colorem mutet. Tamen intelligere possemus, sicuti in libro De articulis intellexit, quando dixit, Vertebrae quæ in spina sunt, non tanquam essent aliæ uertebrae extra spinam, quæ ab his distinguerentur, quæ in spina sunt, sed utens illa simplici adiectione: eodē modo & hic sine aliqua distinctione albi sit adiectio. Philotheus & ipse dicit, λευκόν δὲ ἔστιν φλέγμα, ἢ πῦρ ἀντιστοιχίῃ ἄλλοι. δὲ γὰρ καὶ περὶ τὸν φλέγμα, ἢ ὡς τὸ ἄν ὡς τὸ γάλα λευκόν. idest, Albam uero pituitam dixit, uel per distinctionem alteri oppositam; nam & reperitur liuida pituita, uel quod ita existat, ut lac album.

SECUNDO Galenus docet, hanc particulam Ex forti alui profluuiō, uel ex diurno, ut alij contextus habent, solui albam pituitam, esse commune ad multa alia, quæ ita ab eo dicta sunt; nam superius in sexto libro multa dixit quæ curantur, si alui profluuium superuenerit. Ideo huic albæ pituitæ hoc non est propria cura, sed est communis & multis alijs.

APHORISMVS XXX

Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, his ex capite pituita defluit.

BRASAVOLVS

GALENVS hunc aphorismum indistinctum esse iudicauit, & eius sententiam apud antiquos interpretes satis dubiam fuisse, quoniam ipsi uiam inuenire nesciuerunt, quomodo excrementa spumosa ex capite defluunt; tamen Hippocratis sensus est, Qui profluuijs alui uexati, excrementa spumosa habent, his necessarium est pituitam facientem profluuiū ex capite defluere: nam spuma fit, tum ex flatu pituitæ mixto, tum ex uia longa; nam & magna atq; longa rei humidæ agitatio, spumam facit, ut in mari uentis agitato contingit. Fit uero spuma ex humiditate & flatu. Philotheo hic etiam dicente, ἀφρός δὲ ὑγρὸ καὶ πνθίματ' ὀνύγεται. ἐὰν οὖν ἐν ταῖς ἀσθῆσιν φανῆ, εἰκότως ἀπὸ τῆς λευκῆς κατὰ τὴν καὶ γὰρ ὁ ἐγὼ λέφαλ', τὸ πῦρ ἢ δ' ὕο ἐν πρῶτῷ, τὸ μὲν ἢ τὴν εἶσιν, τὸ δὲ ἢ τὴν λευκῆν. κατὰ εἶσιν μὲν ὅτι ὑγρὸς δὲ μ, ἢ τὴν λευκῆν δὲ, ὅτι ὑγρὸς δὲ μ, ἢ δὲ ὑγρῶν λευκῆς πνθίματ' ὀνύγεται. δὲ μ γρηγορή. idest, Spuma ex humiditate & flatu componitur. Si igitur in profluuijs appareat, consentaneum est à capite profluere, etenim cerebrum his duobus abundat, eo humido quidem per substantiam, hoc flatu uero per temperaturam. per substantiam quidem, quoniam humidum est, per temperaturam uero quoniam frigidum est. Frigida autem temperatura flatuum est generatiua.

ὄστροισιν ἀφρώδεια τὰ ὑποχωρήματα ἐν ταῖς ἀσθροίαις. idest, Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt.] Illa uero sunt excrementa spumosa, in quibus sunt multae bullae, quae fieri non possunt, nisi ex cōmixtione humiditatis & flatus per multum motum, ut in mari sit, quando commouetur; & in lebetibus, quando feruent, nam & commotio, & calor agitans, atq; attenuans in lebetibus spumam facit.

Τοῖσισι ἀφ' τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταρρέει. alter contextus habet ἀφ' ἀνατάρρεται, at sensus est, ijs ex capite pituita defluit. nam à longinquo loco defluere oportet, si spumosa esse debeat, ut ex uehementi motu & impetuoso, longaq; uia bullae fiant, uel quia necessario pituita flatui mixta est. Sed de re ipsa, an hoc sit certum signum, uel incertū. Dicimus, omnino in alui defluxibus à capite prouenientibus semper uidimus excrementa spumosa, & causam esse putamur pituitae naturā, quae ex capite ad uentriculum, deinde ad intestina transmittitur, quae facile in flatū pro sui parte uertatur, immo hoc fiat in uia, postea descendens cum mixtione pituitae simul & flatus bullae fiunt, quae multae simul collectae, spuma sunt. tamen si flatus in uentriculo sit, aut in intestinis, profluuium spumofum esse potest, & tamen à capite non prodibit, propterea quādo cognoscere uolueris an à capite prodeat, praeter hoc signum, etiam considera, an doleat uel doluerit prius caput, & profluente humore minuatur, aut cesset.

GALENVS

HOC indistincte dictum est, forent enim aliquando excrementa spumosa spirituoso humore ex capite ad uentriculum defluente. Fieret autem & uasis, qui ad ipsum perueniunt illum effundentibus. Fieret etiam quando in ipso uentriculo unam habens, ut quispiam diceret causam contentiuam, quomodoq; excernatur, aut fiat, antecedentes uero plures. Est autem huius pituitae causa cōtentiua flatus spiritus, dum humor commiscetur uehementem habens motum & inaequalem, ita quod & ipse disrumptur & pituitam frangit in multas partes & paruas. Talis uero motus ipsius est causa, & propria natura, & nonnunquam multitudo caloris. Sic & in his quae elixantur apparet spuma, & maxime cum tenacem habuerint naturam. In mari etiam uiolentia uentis agitato. Qui uero arbitratur à pulmone ad uentriculū peruenisse, atq; ideo ipsam uideri spumofam, nescio quid inquiet de his, quibus fiunt à capite ad pulmonem fluctiones manifestae. Oportet enim & in his alui excrementa esse spumofa, uerum hi neq; spumofa per sedem excernunt, neq; cum tulli expuunt, & tamen saepius manifeste quae sunt in uiscere asperae arteriae sunt eo oppletae, quod defluxit à capite, quod iam concoctum est puri simile, sed spumofum minime. Sed neq; omnino ex pulmone spumofum sanguinē expuunt. Videtur itaq; cum ex propria substantia uisceris simul quicquam effertur, sanguinem esse spumofum. Sed & qui morbo laterali laborant aliquando spumofum expuunt, sed raro. His uero etiam rarius qui inflammationem pulmonis patiuntur, calore autem, ut mihi uidetur, intemperato, atq; igneo in patientibus partibus aggregato. Si uero quod à capite defluit ad asperas pulmonis arterias, ut nonnulli uolunt, permeat ad inferiora, primum ad uentriculos cordis ipsum peruenire oportebit, post hoc duorum aliterum, primum per cauam uenam ad gibba hepatis, deinde illinc ad caua, & ita per portas ad intestinorum inuolucra; aut primum quidem, ad magnam arteriam, deinde sic ad illam quae est in mesenterio. Et quomodo adhuc spumofum remaneret sanguini mixtum, & tot cum eo uenas pertransiens?

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Aphorismi sententiam indistinctam esse. nam & si alui profluuium spumofum sit, statim inferre non debemus, quod ex capite sit nisi alia quaedam signa praeuenerimus. Nam hoc uerum est, quandoq; spirituoso humore ex capite ad uentriculum defluente, excrementa spumofa fieri; tamen & fiunt excrementa spumofa, uasis quae ad uentriculum perueniunt illum effundentibus. fit & quandoq; una existente in uentriculo (ut ita dicam) contentiua causa, & pluribus antecedentibus. est uero huius pituitae contentiua causa, flatus spiritus, habens uehementem motum & inaequalem dum uentus alicui humori commiscetur, unde necessarium est ipsum spiritum flatus spiritum disrumpti, & qui etiam pituitam in multas paruas partes disrumpat, & ideo talis motus est illi causa spumae, & propria sua natura. quandoq; etiam caloris mul-

XX titudo

titudo spumam facit, ut cum res aliqua ebulliunt, sicuti in his quæ elixantur, ob calorem spuma uidetur. In mari uero uiolentis uentis agitato, fit propter motum & commixtionem simul status & aquæ portionibus fractis.

Quod in principio legitur, forent enim aliquando. Græce est, γήνοιτο μὲν γὰρ ἄποτε, idest, fiunt enim aliquando, fieri enim possunt aliquando.

Quod etiam legitur, fieret enim quando in ipso uentriculo unam habes ut quispiam diceret causam contentiuam, Græce est *συσταίη δὲ ἂν γήνοιτο καὶ ἕστῃ τῆν γαστέρα, μίαν μὲν, ὡς ἂν ἔσποι τις, ἐχρηστικῶν συνεκτικῶν*, idest, Fieret enim quandoq; & in ipso uentriculo, unā, ut quispiam dixerit, habens causam contentiuā. Cum autem in presentiarū de contentiua causa, sermo inciderit, Scire oportet apud recentiores medicos magnam atq; mirram difficultatem exagitari, de egritudinum causis. Nam qui Arabes sequuntur, simul cum Arabibus in omni morbo tria causarum genera inueniunt. unum uocant primitiuam causam, & illa est quæ extrinsecus morbum facit, aut ad morbum mouet. Aliud dicitur antecedens causa, & est illa causa, quæ in corpore existens morbum facere apta est, & nondum facit. Tertium uocant coniunctam causam, & hanc dicunt esse quamcunque causam quæ in corpore est, & iam actu morbum facit: ut exempli gratia, si quis per solem ambulet, & humores accendantur, qui alioqui ad inducendam febrem apti erant, sed re aliqua mouente indigebant, causa primitiua est sol: antecedens uero est ille humor, qui ad febrem inducendam aptus erat, antequam induceret; coniuncta causa est humor, qui iam actu febrem facit, si per aliquot dies hæc febris perseveret: humor qui est in corpore, & qui febrem facere debet antequam faciat, semper est causa antecedens, cum uero facit, est causa coniuncta. Sed Recentiores qui Galeni dogmata sequuntur, dicunt, apud Galenum non inueniri nisi duo genera causarum, antecedentem scilicet & primitiuam. & re uera, si Galenum considerare uoluerimus, ubi de causis mentionem facit, uidebimus omnino duarum causarum mentionem facere. nam in secundo De morborum causis libro post principium, cum de multis morborum causis in specie pertractasset, dicit, *πάλιν οὐκ ἐπαγελθόντες ἐχθρόμειθε τῶν προκειμένων. ἢ δὲ οἶμα προκειμένον, ἐκείνα τῶν ἐπιπλοῶν νοσημάτων εἰπεῖν τὰς προσηγορίας αἰτίας, ἄχρι καὶ τῶν προκαταρκτικῶν. ὅθεν γὰρ χεῖρον πῶς ὄτω διασαλαμάνοις τὰς προσηγορίας, τῶ σαφῶς ἐνεκα ἀπολαθῆσαι. τὰς μὲν δὲ κατὰ αὐτὸ τὸ ζῶον, εἰτ' οὐκ ἀσθενείας, εἴτε καὶ κινήσεις τῆς φύσεως, αἰτίας ὀνομάζουσι προσηγορίας νοσημάτων, τὰ δὲ ἐξωθεν προαίτιῶνται καὶ ἀλλοιοῦνται καὶ μεταβάλλονται μεγάλως τὸ σῶμα, προκαταρχονται καὶ προκαταρκτικὰ καλεῖσθαι αἴτια.* idest, (Si Copum imitari uelimus) redeamus igitur ad id quod propositum nobis erat, nempe ut singulorum simplicium morborum causas explicemus, tum præcedentes, tum procatarticas, idest, euidentes. neque enim fuerit absurdum dilucidioris doctrinæ gratia eas huiusmodi nominibus distinguere. eas igitur quæ in animali ipso consistunt, siue affectus sint, siue actiones præter naturam, causas nominant morbum præcedentes. Quæ uero extrinsecus adueniunt, si uehementer alterantur, immutantq; corpus, ea interim procatartichontas, interim procatarticas causas appellant. Ut ex hoc Galeni loco facile conijcere possis solum esse duas causas, *προσηγορίας*, quas aliqui interpretantur præcedentes, aliqui antecedentes, alij corporales. *προσηγορίας* Cicero in tertio De finibus interpretatur productas, promotas, præpositas, uel præcipuas. Sed de nominibus cura non sit, modo re ipsa conueniamus. & *προκαταρκτικὰς*, quas aliqui interpretantur euidentes, aliqui extrinsecas, alij primitiuas, has etiam hic uocat Galenus *προκαταρχοντας*, quas aliqui interpretantur præincipientes, alij initiates, ut Hermolaus facit. Apud Galenum igitur manifeste apparet, in hoc loco solum esse duas causas, & in hoc loco nullam aliarum causarum mentionem facit, cum tamen id facere debuisset, & ad perfectam doctrinam necessarium fuisset, si alias causas præter has duas esse putaret, præsertim quia hic liber est De morborum & symptomatum causis, prius igitur causarum genera distinguere oportebat, postea ad particulares causas descendere. Præterea in primo Methodi medendi libro, cum de morborum causis tractaturus sit, dicit. Quartum uero ab his genus statuit, quod sit insalubrium causarum, atque harum, quæ quidem in animalis corpore consistunt, *προσηγορίας*, idest, præcedentes, uel (ut Recentes dicunt) antecedentes. Quæ extrinsecus *προκαταρχοντα*, idest, (ut Recentes inquirunt) primitiuas

primitiuas, uel externas: & in hoc loco, in quo potissimum de omnibus causis mentionem facere debuisset, solum meminit antecedētis, & primitiuæ, coniunctam uero præterijt ac si nunquam nouisset, quod & in alijs multis locis facit. Adde & hoc, librum de causis procatarticis fecisse Galenum, in quo quidem de antecedentibus mentionem facit, nunquam uero de coniunctis. Immo, quod maius est, in libro De plenitudine, contra Herophili quosdam sectatores disputat, & probat non dari causam *συνεπιπλω*, idest, contentiuam, uel (ut Recentes dicunt) coniunctam. Dicitq; se disputasse contra recentes quosdam stoicos de hac re, & ostendisse, illos ignorare quid per causam contentiuam intelligant. At quia Recentes dicunt, causam coniunctam illam esse, inter quam, & morbum nullæ interfunt causæ, propter hoc probemus hanc causam, inter quam & morbum nulla interiact causa, esse causam præcedentem apud Galenum. nam in libro Artis medicinalis capite octuagesimo octauo secundum Leoniceni partitionem hoc modo legitur, Jam enim factum atque existentem morbum curare oportet, sed qui nondum quidem est, at futurus est, eum ne fiat, ab illo qui in corpore est, affectu prohibere conuenit. eius autē qui adhuc fit, quod quidem factum est, curare: quod autem futurum est, ne fiat, prohibere oportet. prohibebitur autē sublato affectu, à quo quidem consuevit. Talis uero affectus causa antecedens uel præcedens nominatur. Factus uero iam morbus curabitur soluto eo affectu, à quo primum ea quæ secundum naturam est actio læditur, quem quidem & ipsum morbi essentiam dicimus esse. Ex quibus Galeni uerbis facile colligitur, inter morbum & antecedentem uel præcedentem causam nihil esse medium. nam is affectus apud Galenum, à quo primū læditur actio, & à quo fit morbus, causa antecedens uel præcedens uocatur. Illud etiam addere decreuimus. Causæ coniunctæ naturam esse (si illam quis esse putet) cum adest, morbum adesse, & cum abest, abesse. Tamen Galenus libro primo Methodi medendi dicit, eius affectus qui actionem impedit, causæ possunt quidem etiam non esse, possunt autem & adhuc manere. at cum coniuncta causa non possit abesse, quin morbus auferatur, etiam hæc coniuncta causa, apud Galenum causa non erit. Et si fugiat quis dicens illam non esse coniunctæ causæ naturam, is à toto scopo aberrat. nam Auiçena, & mox Recentes omnes illam per hoc definiunt. Hæc sunt quæ causam *συνεπιπλω*, idest, contentiuam apud Galenum inueniri negant. Tamen sunt alia, quæ ex opposito certant. nam commentatio quam præmanibus habemus, non solum ostendit causam contentiuam esse, sed cuius affectionis sit, docet. Adde, non esse nomen nouum hoc *ἀτία συνεπιπλω*, idest, causa contentiua, sed apud antiquos extitisse, et erat ante Galenum, immo Galenus in libro contra Iulianum dicit, hoc nomen causæ contentiuæ à stoicis cœpisse: docetq; sui temporis recentes id nomen non recte usurpasse, tamē ne ipse de uocibus contendere uideatur, illo nomine utitur. Potest & in hūc ordinem introductorius liber adduci Galeno attributus, in quo de hac causa ita differit, *συνεπιπλω ἀτιου ὄντιν ἢ πύθοντος, πάρεσι καὶ νόσημα, καὶ ἀναρρωθέντι, λύνεται, ὡς σκώλωψ, καὶ βέλως*, idest, causa contentiua illa est, quæ cum præsens est, & morbus præsens est: & cum aufertur, etiam morbus soluitur, ut spina, & telum. Certum uero est hanc definitionem causæ præcedenti competere non posse, quoniam plerumq; ea ablata, morbus adhuc perseverat. Igitur contentiuæ uel coniunctæ solum competit, & consequenter una erit causa apud Galenum à præcedente distincta. In hunc ordinem illud referendum est, quod in Definitionum libro Galeno adscripto legitur, scilicet *συνεπιπλω ἀτιου, ὁ πύθων μὲν πύθεται φιλία τῶν νόσων, ἀναρρωθέντων δὲ σωματικῶν, ὡς ὁ ἐν κύσει λίθος*, idest, Contentiua causa illa est, quæ cum præsens est, præsentem quoque morbum seruat. cum uero abest, morbum quoque aufert, ut in uesica lapis. Ex quo loco non solum habetur contentiuam causam esse, sed etiam definitur. Nos igitur hanc dubitationem soluere uolentes dicamus cum Nicolao Leoniceno causam coniunctam apud Galenum non inueniri. At cum constet in aliquibus locis à Galeno contentiuam uel cōiunctam hanc causam poni, propterea simpliciter proferendum non est, ut fecit Leonicenus, non esse apud Galenum causam coniunctam: sed ut in libro contra Iulianum habetur, ipse non uult nos eo nomine simpliciter uti debere, sed solum in his quæ esse habent dum fiunt. In his enim dicere potes, illam esse antecedentem causam, quæ opem morbo subministrat: & contentiuam, uel

coniunctam illam, quæ sub ipso iam est. Illæ uero sententiæ, quæ ex Galeno adducuntur in libro de plenitudine, ad aliud propositum esse uidentur, & quæ ex libro definitionum uel introductorio referuntur, Galeni non sunt, nam constat in illis libris multa esse, quæ Galeni dogmati ex diametro oppugnant, immo in his ipsis Definitionibus exempla & uana sunt, & Galeni dogmata peruertunt. nam lapis in uesica est morbus, non morbi causa apud Galenum: spina uero, aut telum, sunt extrinsecæ causæ. Breuibus igitur inferamus, apud Galenum solum esse contentiuam causam in his quæ esse habent, dum fiunt. In morbis uero qui iam constant, non est alia causa quàm præcedens, & si quis contentiuam in his etiam inuenire uoluerit, certe constabit esse morbum ipsum, & à morbo non differre. Hæc obiter in hac Galeni commentatione dicta sint. nam alias hanc rem diffusissime tractaturi sumus, præsertim cum inciderimus magna circa hanc rem doctissimorum uirorum dissidia, scilicet doctissimi uiri Sebastiani Montui, & celeberrimi Leonardi Fuchsij Marchionum Brandenburgensium Archiatri. Nunc igitur Galeni commentationem prosequamur.

Quod etiam legitur, talis uero motus ipsius est causa, lege ipsi est causa & non ipsius, nam græce dicitur *αὐτοῦ*.

SECUNDO Galenus nonnullos reprehendit, qui dicebant ideo esse spumosa excrementa, quia à pulmone ad uentriculum deueniāt, sed de his miratur Galenus, quoniam cum à capite ad pulmonem fluctiones fiant, oportet in his alui excrementa esse spumosa: sed non sunt spumosa illa quæ per sedem excernuntur, neq; cum tussi expuuntur: tamen sæpe uidemus asperas arterias quæ in pulmone sunt, illius materiæ esse plenas quæ à capite defluxit, nam concoctum est, & puri simile, & nullam habet spumam, immo ex pulmone semper spumofum sanguinem nõ expuunt, ac solum spumofus tunc est, quando ex propria pulmonis substantia simul quicquam effertur: immo & hoc experientia uidetur, eos qui morbo laterali laborant, quandoq; spumofum expuere, sed id est raro: & illi qui pulmonis inflammationē patiuntur, possunt quidem spumofum expuere, sed rarius quàm laterali morbo laborantes. Et ratio est cur quandoq; expuant, quia calor imperatus atq; igneus in patientibus partibus aggregatur.

Vbi legitur, Quod iam concoctum quidem est puri simile, græce habetur *ὁ πικρὸς μὲν, ἀναπύεται πύω πικρῆ πύωσι*, id est, quod coctum quidem est puri simile.

Quod etiam legitur, Sed neq; omnino ex pulmone spumofum sanguinem expuunt, legi debet, sed neq; semper ex pulmone, græce enim est, *ἀλλὰ ὁ δὲ αἷμα ἀπαπαντὸς ἀφ' ἑῶν ἀναπύεται ἐκ πύωσι*. Melius est interpretari hanc particulam *ἀπαπαντὸς* semper, quàm omnino.

Quod etiam legitur, calore scilicet ut mihi uidetur, hæc particula Scilicet uacat.

TERTIO Galenus prosequitur, si id quod à capite defluit, ad asperas pulmonis arterias, & ut nonnulli uolunt, ad inferiora defluit, uideamus per quam uiam tendit, nam oportebit primum ad cordis uentriculos peruenire, deinde necessarium erit uiciorum aliterum sequi: uel quod primum per cauam uenam ad gibbam partem hepatis, & à gibba ad concuam perueniat, & ita per portas ad intestinorū inuolucra, uel primum quidem ad magnam arteriam, deinde transeat ad illam quæ est in mesenterio. Sed quicquid sit, quomodo adhuc spumosa remaneret pituita sanguini mixta, cum eo tot uenas pertransiens. Reperitur quidam contextus, in quo ubi legitur primū ad uentriculos, habetur *π*, id est, aut ad uentriculos, magis probo ut legatur primum, quàm aut. nam & Aldinus codex, & noster antiquus, & alij multi habent *πρῶτον*, id est, primum.

APHORISMVS XXXI

Quibuscunq; febricitantibus, in urinis fiunt sedimina, ueluti farina crassior, longam ægritudinem fore significat.

BRASAVOLVS

DE urinis in præsentiarū quædam ab Hippocrate edocentur, quæ scitu egregia sunt, & quæ forte in quartū librū reponenda uiderentur, immo & Orbasius hæc in quarto libro inter-

interpretatus est. Qui ergo febre correpti sunt, si in urinis fiant sedimina ueluti farina crassior, ægritudinem diuturnam futuram iudicato. quoniã significatur materiam esse crassam, quæ hanc febrem facit, & ideo breui tempore resolui non poterit, immo, ut dicit Galenus, Si uires sint imbecilles, hi cito moriuntur: si robustæ, morbus diu perdurabit. Orbasius uero dicit hæc sedimina ob multas causas fieri, uel ex humoris cruditate, uel ex inflatione quæ corrumpit, uel ex defluxu humorum è capite, quem rheumatismum dicunt. Tamen si petas de quibus hic sermo sit. Respondet, de his quæ ex crasso fiunt humore, unde diutinam significant ægritudinem. Philotheus etiam dicit, *ἐάν τις ἀδρομὴ πινὰ ἐρεθῶσι, ἔχοντα πλεγματικὴν κερμνώδη, ἢ δὲ σιμύτην σώματι γίνονται, ἢ δὲ παχίαν ὑλὴν ἔχον ἐν τῷ σώματι καὶ θερμασίαν πλεγματικῆσαν αὐτῶ, πρὸ τούτου οὐ τὸ σιμνομῆνός ὁ λόγος ὅτι τὸ ἰπποκράτει, idest, Si partes quasdam crassas inueneris, circumscriptionem habentes ueluti farinam, uel ob corporis colliquationem fit, uel ob crassam materiam in corpore existentem, & ob ipsam caliditatem circūobstruentem, de hoc igitur significato sermo Hippocrati est.*

ὅσοισι πυρεθοσσι, idest, Quibuscunque febricitantibus.] nam in his qui febre correpti non sunt, & si mala sit hæc urina, quia præter naturam est, tamen non considerabitur: nec qui hanc mingunt sani alioqui mentem habent, & plerumque renes expurgantur sponte sua.

ἐν ποίσι ἔροισι κερμνώδεις ὑπόστασις γίνονται, idest, In urinis sedimina, uel subiecta, uel hypostases ueluti farina crassior fiunt.] dictum est superius in quarto libro, hypostasim esse id contentum in urina, quod in fundo iacet. Quid uero κερμνώδης ὑπόστασις hypostasis sit, considerare oportet. Idem facile fiet si quid sit κερμνον, cognouerimus. Philotheus hoc loco dicit, κερμνον καλεῖται οἱ παλαιοὶ τὸ ἀδρομῆδες ὅρον τὸ ἀλφίτα, ἢ τὸ σίτη. ἀπὸ τούτου πεφορεῖται ἐν τῷ ἔργῳ, idest, κερμνον ueteres dixerunt robustiorem partem farinæ uel tritici, ab hoc per similitudinem in urina dicitur. Forte Celsus de hac intellexit, quando in secundo libro capite quarto dicit: pessima ex his si tanquam ex fursuribus factas nubeculas representat: ut per fursura crassam farinam intelligat; tamen de urina fursurea sedimina habente in quarto egignus. Dioscorides libro secundo capite octuagesimoprimo de crimno uerba facit, à Latinis puls dicitur, fit ex crassa tritici farina, uel zæ, prius fiebat ex hordeo, unde nomen habet ἀπὸ πῆς κερμῆς, idest, ab hordeo. unde illi decipiuntur, qui hic interpretati sunt κερμνώδεις, idest, simile, nisi idem intellexerint, quod à Leonicensio interpretatum est. Paulus libro septimo, & omnes antiqui de crimno eodem modo agunt, quo Dioscorides. Actuarius libro primo De differentijs urinarum uocat has hypostases crimnodes. eius interpretis absurde dixit similas, quoniam similia est farinæ flos, non crassum quod in farina residet, iuxta illud Martialis,

Nec poteris similia dotes numerare, nec usus.

quæ ex male molito tritico, ordeoue cribrata uidentur fursures, quæ nunquam fursuribus sunt pleniora, hæc crimnodees uocantur, non ut fursures tenues. Forte Celsus ut superius diximus, fursureas uocauit, à quo Plinius libro uigesimo octauo, capite sexto prope finem accepit; tamen fursuream à crimnodi distinguunt. Actuarius libro secundo De iudicijs urinarum, cum locutus esset de hypostasi orobea, fursurea, & laminea, inquit, harum autem trium prauorum hypostasium pessima est illas excedens crimnodis, tantum ab hisce prauitate differens, quantum ipsa uicina est mortificationi. namque febris præueniens etiam usque ad cõcisionem partium amplarum, crimnodem eiusmodi hypostasim reddidit. ueruntamen hic est distinguenda crimnodes hypostasis ab affato sanguine. Nanque si contenta fuerint alba, tum signum est crimnoidem esse: si uero sint rubra, signum est sanguinis affati. Idem Actuarius primo De causis urinarum libro capite uigesimo causas hypostaseum crassarum ueluti farina crassior ostendit, dicens, factas esse ex calore febris, quando calor solidiora corpora attigerit. unde dicit, quem admodum à mediocri atque genuino calido fingitur atque perficitur unumquodque horum, ita ab extraneo calore, ac immoderata febre distrahitur atque colliquefit, & cõsumptionis corporum febris est causa penetrans ad usque profunditatem. Sed ut appareant frustulorum species quædam diuersæ, à liquefacta materia suborta est differentia. Quæ

obrem habes etiam rationem hypostasis fureæ, & laminæ, atque crassam ueluti farina crassior, creditam ijs qui sufficienti pollent ingenio. At similis farinæ crassiori, de qua nunc agit Hippocrates, propter hanc causam non fit, propterea statim ab Actuario additur: ueruntamen non ignorare oportet interdum humorum crudorum spissatorum effigiem quandam apparere uergentem ad species similes prædictarum hypostasium, & hæc proprie est causa hypostasis farinæ crassæ similis, de qua in præsentis aphorismo agit Hippocrates, & quæ febrem futuram longam ostendit. Idem Actuarius in fine capituli decimiquinti primi libri De præuidentijs urinarum, hanc præuidentiam tribuit. Nanque si eiusmodi contenta plura fluxerint, atque in peiora ordine indiget, fas est pronuntiare mala esse, atque naturam lassatam deficere, quod illa corporis habitum, & copiam corrumpat. Contra uero si pauca apparuerint, atque ad minus mala assidue uergant, pronuntiandum salutem ægri aduentare, atque sperandum esse.

μακρῶ τὴν ἀγρῶσιν σημαίνουσι. idest, longam ægritudinem significant. Quia & simul materiam crassam esse significant, quæ longo tempore indiget, ut coquatur, unde & à Philotheo dicitur *χρόνος γὰρ δέεται ἢ φόνος ἐκλεπῆσαι τὴν πικρίαν ὕδωρ*, idest, Natura enim longo tempore indiget ad crassam materiam attenuandam.

GALENVS

ET HIC sermo adhibita distinctione fit uerus, ab experientia comprobatus, quia tales urinae exitiales sunt, sicuti etiam in prognostico dictum est, & plurimi mori præripiuntur, antequam ægritudo diutius protrahatur: & quicunque ex ipsis sunt liberati, his omnibus in longum producta est ægritudo, cum dispositio multam requiret coctionem, in qua talis urina mingitur. Dictum autem est à nobis in libro De crisi- bus, siue iudicij, plenius de urinis omnibus. In Epidemijis autem (sufficit enim mihi de duobus ægris tantummodo fecisse mentionem) In primo quidem libro de Sileno secundo conscripto post tres constitutiones, de quo in sua enarratione, sic inquit. Minxit totum simul subcrassum euacuatum sedimen instar farinæ crassioris album, extrema rursus frigida, undecima mortuus est. In tertio autem de ægro ordine tertio, de quo ipse ita scripsit in suæ enarrationis initio. Qui iacebat in horto Dealcis, deinde paulo infra, Urinae tenues uariæ habentes sublimenta parua, instar farinæ crassioris. Hunc autem dicit quadragesimo die fuisse iudicatum. Liqueat igitur ex his exemplis, quod quicunque mingentes urinam similem farinæ crassiori, si saluari debeant tarde liberentur. Quicunque uero exitialiter se habent, contingit hos quamcito interire.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum fieri uerum, si distinctio quædam adhibeatur, nam & experientia ipsa uerum esse comprobat, quoniam urinae habentes hypostasales crassæ farinæ similes, sunt exitiales. immo Hippocrates in libris Prognosticorum idem dixit, unde plurimi has urinas habentes prius obeunt quam ægritudo diutius protrahatur, & si qui sint qui liberentur, ægritudinem in longum produci necessarium est, & hoc ratione, quia dispositio, in qua talis urina mingitur, multam coctionem requiret. at de omnibus urinis in libro De crisi- bus plenius à nobis pertractatum est. est autem capite sexto primi libri, in quo tamen loco de urinis imperfectissimè atque inutile agit, immo nullus est particularis locus, in quo urinarum scientiam faciat Galenus.

Quod legitur, Quia tales urinae exitiales sunt, legi debet: Quia urine in modum farinæ crassioris. nam Græce est *ὀλιθία μὴ γὰρ εἶναι τὰ κεινόνων τῶν ὄρων*.

SECUNDO Galenus casus quosdam refert apud Hippocratem in libro Epidemiorum positos, de nonnullis qui hanc urinam habebant. Primo refert Sileni casum, qui in primo libro est, in tertia constitutione, & est secundus languens, nam hic minxit totum simul euacuatum sedimen, instar farinæ crassioris album, extrema rursus frigida, undecima mortuus est. Sed hic casus non uidetur multum ad propositum, quoniam & si Silenus in decimo die talem hypostasim minxerit, & in undecimo mortuus sit, in præcedentibus

cedentibus uero diebus non habuit illam hypostasim, nec similem urinam, sed primo die urina fuit nigra habens sedimentum nigrum. Secundo die habuit etiam lotia nigra. Tertio die lotia tuere turbulenta & nigra. Quarto die eodem modo. Quinto die lotia tenuia & perlucida habuit. Sexto die non minxit. Octauo die cum dolore uellicantia minxit, lotia tenuia, perlucida. Nono die eodem modo, decimo die, multum simul subcrassumq; minxit cum sedimēto candido instar farinæ crassioris. Alij interpretantur simili lagineo, quod Leoniceus uertit instar farinæ crassioris, græce uero est *κειμνώδης*. Videtur igitur Hippocratem non posuisse illam urinam, nisi cum fuit morti propinquus. At opus esset, si ad aphorismi propositum hoc Galeni exemplum conueniret, quod in principio etiam talem urinam habuisset, sed omnes alia urinæ, quas minxerat Silenus, mortem futuram prædicebant.

Quod legitur, Minxit totū simul, sunt Hippocratis uerba in primo Epidemiorum, est tertius casus apud Hippocratem de illo qui erat in horto Dealcis, quem casum etiam si considerare uolueris, non uidetur satis ad propositū Hippocratis hic, quia Hippocrates in primo Epidemiorū de Hypostasi non loquitur, sed de enæoremate, uerba eius sunt: *γναιωρήματα ἐχοντα σμικρὰ, οἶον κείμενα*, idest, enæoremate habentes paruas, instar farinæ crassioris partes. libri Epidemiorum interpres uertit *γναιωρήματα* idest, superfluitas. At hæ urinæ secunda die apparuere.

TERTIO Galenus ut seipsum forte de primo exemplo excuset, dicit ex his exemplis manifestum esse, quod quicunq; talem urinam mingunt, si saluari debeant, tarde liberantur: si uero exitialiter se habeant, cito moriuntur, ut in primo exemplo patuit, & pro secundo exemplo forte dicendum est, hic Hippocratem per hypostasim intelligere tam ueram hypostasim, quam enæorema, & nebulam.

Quod legitur, liquet igitur ex his exemplis, legi debet, liquet igitur & ex his exemplis, nam græce habetur *δὴλον ἔν κἀκ τῶτων πᾶσδε γυμάτων*.

APHORISMVS XXXII

QVibus autem biliosa sedimina supra tenuia, acutum morbum significant.

BRASAVOLVS

VRINÆ quæ hypostasim biliosam habent, & in superiori parte tenues sint, morbum acutum significat, idest talem qui cito terminabitur, quoniam materia biliosa calida est, & quæ morbos accelerat. Vnde ab Orbasio dicitur, tales urinas ex biliosa materia fieri, & sicuti humor biliosus est acutus, ita acutum generat morbum. Philotheus his paucis huic aphorismum exponit, inquiens, *ὁ λέγει ποῦ πὸν ἔστιν, ὅτι ὅτις χολώδεις αἱ ὑποστάσεις εἰσιν, τῶσι κερωσμένα ὑπὸ χολῆς. ἀνωθεν δὲ ἵπτι δὲ ἀρχῆς τοῦ νοσήματός, λεπτὰ καὶ ὑδάτωδεις, στώπουμ δὲ γλῶσσι τὸ νόσημα, καὶ ἡ ἀπία, ἐπειδὴ ἤρξατο γίνεσθαι σύμπεψις, καὶ ἡ ὑλὴ ἐκφράσσειται*, idest, Quod dicit tale est: quibus biliosæ hypostases insunt, his coloratæ sunt à bile. superius autem, idest ex principio ægritudinis tenues, & aquosæ, breuem morbum significant. & causa est, quoniam concoctio fieri incipit, & materia deobstrui, idest aperiri.

Ὅσοι δὲ χολώδεις αἱ ὑποστάσεις, idest, Quibuscunq; autem biliosæ hypostases, & bilis colorem habentes, qui flauus est. Actuarius libro secundo De urinarum iudicijs capite sexto dicit: bilea contenta etiam mala habentur, quippe quæ exauertam bilem rubeam in coctione tertia significant. At capite decimosexto primi De causis urinarum libri causam contenti biliosi edocet, quam dicit esse huius humoris abundantiam, uel quia sanguis ipse in bileam qualitatem corrumpitur, uel quia multa fit ciborum inculcatio bilem gignentium, uel quia hi humores in corpore creuerint. Actuarius uero has semper iudicat malas. Hippocrates autem hic potius illas bonas iudicat, quia morbum acutum significant, qui cito terminaturus est, & quia iam

accelerant ad coctionem, tamen malæ sunt, quia morbum significant.

ἀνωθεν δὲ λεπταί. idest, Superius autem tenues.] Si quis intelligat superius, hoc est in superiori parte, opus est ita intelligere quod hypostasies in parte inferiori ad crassum tendant, in parte superiori ad tenue. tunc enim significatur coctionē iam fieri & esse in pro-cinctu. intelligo autē tenues nō simpliciter, sed respectu crassitiei quæ est in parte inferiori. uel dicamus, ut Galenus intelligit, & post ipsum Philotheus. Superius autē tenues, idest, quæ in precedenti tempore tenues fuerint, postea biliosæ appareant. & hæc expositio à Galeno laudatur, quia Hippocrates semper aquosas urinas, tenues uocat.

ὀξεῖα τὴν ἀγρίωσιν σημαίνουσι. idest, acutam ægritudinem significant.] non quidem acutam, idest, sæuam, & quæ grauiâ symptomata habeat, sed acutam, idest, breuem, & quæ cito terminatura est.

GALENVS.

BILIOSVM quidem semper acutos morbos operatur, dictum enim à nobis est, quod amaræ bilis humorem ita medici prisci cōsueuerunt appellare, sicuti melancholicum semper cum adiectione dicunt, non simpliciter bilem proferentes, sicuti flauam, sed atram bilem nominantes. Quod autē dicitur, supra tenues, hoc est aquosæ, sic enim consuevit uti tenuis appellatione Hippocrates, non bene utique dictum uideretur. Vrina siquidem aquosa, cruda est, & diuturna. Equidem nunquam uidi urinam cuius sedimen biliosum esset, pars uero superfluitans aquosa. Non absq̃ ratione igitur nonnulli expositores dixerunt aduerbium, supra, non locum, sed tempus hoc in loco significare, ac si ita diceretur. Urinarum sedimena quando ab initio tenuia sunt postea uero biliosa fiunt, acutum morbum significant.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quod biliosum est semper acutos morbos facere, nam bilis est humor qui cito & impetuosè mouetur.

SECUNDO docet, antiquos medicos consuetos esse per hoc uocabulum *χολή*, id est, bilis, amaræ bilem intelligere, sed humorem melancholicum non simpliciter significant, immo semper addunt particulam atra, ut bilis atra, quod in flaua non faciunt, quia ipsam simpliciter bilem uocant.

TERTIO considerat illam particulam, supra tenues, quam si uelimus exponere, ut Hippocrates consuevit, dicere oportet, tenues, idest, aquosæ. At si hoc modo exponamus, absurdum uidetur, quia urina aquosa est cruda, & morbum diutinum significat, non autem acutum. adde, quod nunquam uidit Galenus urinam, cuius sedimen esset biliosum, & pars superfluitans esset aquosa.

Quod legitur, equidem nunquam uidi urinam, cuius sedimen, hæc particula, Sedimen, Græce est *ὕψισμνον*, idem significat, quod hypostasis.

Quod etiam legitur, superfluitans, Græce est *ὑπερλάζου*.

QUARTO illos Galenus laudat, qui exponunt hoc aduerbium *ἀνωθεν*, idest, supra pro tempore, & non pro loco: ac si diceretur, quando urinarum hypostasies ab initio tenues sunt, deinde biliosæ fiunt, acutum morbum significant, idest, talem, qui cito terminaturus sit. immo & si diceremus impetuosè moueri, forte non esset ab re dictum.

APHORISMVS XXXIII

Quibuscunq; urinae distantes sunt, his turbatio fortis in corpore fit.

BRASAVOLVS

VOCAT Hippocrates urinas distantes illas, quæ suam substantiam ita diuersam habent, ut in una parte tenues, in alia crassæ uideantur. necessarium est eum qui has urinas minxerit, turbationem fortem in corpore habere, quia necesse est aliquas materiarum partes esse coctas, alias esse renitentes atque tumultuantes, ex quo fit perturbatio, &

batio. & ideo Philotheus dicit, *διεσπῆτος ὄρου, καλεῖ τὸ ἀνώμαλον τὸ κατὰ τὴν μὲν πεπεμα-
 μῆνου ἰσῶς, κατὰ τὴν δὲ ἀπεπῆσου. οἰσιν τοιαῦτα ὄρα γίνεσθαι, χαλεπὰ εἰσιν. διηλοὶ γὰρ πᾶσι μὲν
 ὑπερέκταν ῥιφύσιως, πᾶσι ὑπερέκταν ῥιφύσιως. ὅθεν ἰπποκράτης εἰκότως ἐφη τὰ τοιαῦτα
 παραχρῆσιν οἰμάνεσθαι. idest, Distantem urinam uocat inaequalem, quæ secundum quid sit
 cocta, secundum quid cruda. quibus hæc urine fiunt, malæ sunt. ostendit enim alicubi na-
 turæ temperiem, alicubi uero dispositionis præternaturalitatem, unde Hippocrates de-
 center dixit, tales turbationem significare.*

Oribasius has distantes urinas tribus modis fieri dicit, aut ex meatuū obstructione,
 aut ex crassa materia, aut ex uirtute imbecilli, quæ coctione non operatur. hæc de quibus
 nunc mentionem facit Hippocrates, ex crassa materia fiunt, atq; meatum obstructione,
 quia dicitur turbatio, hoc est coctio humorum. unde uidentes indocti medici tales
 urinas, existimant esse quasi frigidias. dum enim uident, mox relaxationem corporis mo-
 liuntur, idest, uenæ sectionem. hæc Oribasius.

οἰσῖσι δὲ διεσπῆτα τὰ ὄρα γίνεσθαι. idest, Quibuscumq; urine distantes sunt.] Vel in-
 stabiles, uel ut Theodorus, disiectæ, quia habent diuersas partes, aliquas crassas, aliquas
 tenues, alias mediocres.

Τοῖσι παραχρῆσιν ὅσα σάμαλιν ἰχυρῆ ὄσιν. idest, His turbatio uehemens in corpore est.] Nā
 urina, quæ partes uarias habet, diuersas in corpore motiones significat, quæ ipsum omni-
 no turbant. sed tu ambigere poteris in qua parte hæc diuersitas consideranda sit, an in uri-
 ne substantiā, an in cōtentis. Respondemus, Actuariū diuersitatē in urinis ponere, tum ex
 parte ipsius substantiæ urinæ, tum ex parte cōtentorū. sed nos hanc diuersitatē in urinis potissimum
 in contentis intelligimus, quia hoc frequenter uidetur, partem cōtentorū esse tenuem,
 partem crassam, partem mediocrē. & hoc in eodem tēpore intelligimus. idq; à nobis di-
 ctum est, quoniam Actuarius diuersitatem facit in urinis etiā secundum dies diuersos.
 nam hodie crassa, cras tenuis, altera die mediocris. immo & diuersitatem facit penes co-
 lores, tamen in eodem urinæ corpore eodem tempore non uidentur hi diuersi colores,
 sed bene in contentis. Si etiam intelligeremus esse distantes secundum colores, eadem
 ratio esset, quia colorum diuersitas coctionis diuersitatem ostendit.

GALENVS

SI VERBUM distantes in propria significatione accipiatur, rem impossibilem o-
 stendet: urina si quidem semper est sibi ipsi continua, nullum spatium uacuum ha-
 bens interiectum. Si uero per id substantiæ inæqualitatem dici intellexerimus, recte
 dixit fortem significari perturbationem, nam superante natura, omnia æqualiter uni-
 ta sunt; egris uero causis tumultuantibus, ac renitentibus ei, illud quod obtinetur, atq;
 concoquitur aliam habet formam. Renitens uero, atq; tumultuans aliam, & quando
 plura huiuscemodi fuerint, uariam magis ostendunt urinarum inæqualitatem, & eius
 causam perturbationem.

BRASAVOLVS.

PRIMO Galenus docet, si hoc uerbum τὰ διεσπῆτα, idest, distantes in propria si-
 gnificatione accipiatur, rem impossibilem ostendere. nam uocabulum distantes dis-
 continuationem quandam significare uidetur, quæ in urina inueniri non potest. nam u-
 rina semper est sibi ipsi continua, nullum spatium habens uacuum interpositum.

SECUNDO docet, si per hoc uerbum distantes intelligatur substantiæ inæqualitas,
 tunc recte dictum est significari perturbationem fortem, quia in coctione quando natu-
 ra uincit, omnia æqualiter sunt unita. Sed cum causæ ægritudinis tumultuantur, & natu-
 ræ renitentur, illa pars quæ coquitur, aliam habet formam à parte renitente. nam hæc
 renitentes aliam habent formam, & quanto plures fuerint renitentes materiae, tanto ma-
 gis erit urina uaria & inæqualis, quæ ita fit ob perturbationem.

Quod legitur, Si uero per id substantiæ inæqualitatem dici intellexerimus, græce
 est, εἰ δὲ ἴσῃ τῶν ὄσων ἀνώμαλον εἶρησθαι δεχόμεθα, ubi uides particulā ὄσων à Leoni-
 ceno interpretatam esse substantiam. Nos potius interpretandum putamus, si uero per
 id conjunctionis inæqualitatem.

Quibus in urinis bullæ subsistunt morbum renalem & longum significant.

BRASAVOLVS

DE BVLLIS, quæ in urinis apparent, multa ab Actuário differuntur. nam primo libro de urinarum differentijs capite decimo octavo bullas distinguit, in magnas, paruas, & mediocres. & in aliquas quæ per totâ urinæ superficiẽ apparent, & quæ solum in corona, & harum quæ sunt in corona, aliquæ sunt in tota corona, aliquæ in una eius parte, aliquæ in pluribus partibus: uel manent in corona & in superficie mediâ urinæ, uel manent in altera sola superficie, uel habent alium modum inordinatum & complicatum, tam per superficiẽ, quam per coronam. Earum quæ sunt in corona, aliæ singulæ, aliæ binæ, aliæ ternæ, aliæ alio numero, uel omnes in eadem magnitudine, uel non omnes sunt. eodẽ modo bullæ quæ in ipsa superficie sunt, aut singulæ, aut binæ, aut in alio sunt numero. sed ab Actuário unũ notatur, intelligendũ esse nõ de bullis quæ fiunt dum mingimus, postea abeunt, sed de illis quæ perseverant etiam refrigerata urina, nam istæ à fortiori causa factæ sunt. In secundo uero de urinarum iudicijs libro ca. decimo quarto hæc bullarum iudicia ponit. Primo supponit, quod cũ nimium albis urinis bullæ non sunt uisæ. Secundo, quod neq; sunt uisæ cum rubris, aut semel, aut bis, quia cum excessiuis qualitibus non uidentur, unde solum sunt in urinis albis, spicis, aureis, & subrubris. Bullæ igitur, quæ sunt in corona sola integra serie circumstant, si contigerit ut colore humoris urine tinctæ sint, significat maiorem capiti affectionẽ adesse, atq; dolorem non mediocrẽ: quæ uero sparsim in corona manent, hæc à debiliore causa generantur, atq; similitèr significant debiliore dolorem. Bullæ albæ in coronæ ambitu significat aut paruum aut nullũ dolorẽ. At in urina tenui, & absq; hypostasi potius indicat renũ oppilationem. In his qui habent feminis fluxũ bullæ apparent densius in urinis per coronã. In secundo uero De causis urinarũ li. ca. quarto docet, bullas fieri spiritu cõtento circa renes, inquit: quĩ etiã eadem motione circa renes & uesicam factã ab aliqua contingente locorum angustia spiritus ingeneratur, & bullæ excitantur. Non minorẽ motionẽ quoq; circa uasa feminaria facta generantur spiritus, atq; transmittuntur ad uasa urinaria. De bullarũ uero præuidentijs in primo De præuidentijs urinarũ lib. egit capite decimosexto. Sed de hac de qua hic pertractat Hippocrates nullam mentionem fecit. Est igitur Hippocratis sensus, Quibus in urinis (scilicet quæ tenues sint, & absq; hypostasi secundũ Actuário) bullæ insidunt, hæc significat morbũ renalẽ, idest obstructionẽ in renibus, quæ fit ab humore crasso & crudo. propterea hic morbus erit diuturnus. Orbasius in suo Hippocratis codice habuit phrenesim, & nõ morbũ renalem. Est aut facilis transitus ex uocabulo νεφριτικὴ in uocabulum φρενικὴ, itaq; hunc aphorismũ cõmentatur Orbasius. Istud ex pituita accidit in spiritũ flatulentũ resoluta, cuius qualitas ad cerebrũ ascendens phrenitidem facit. Longã uero egritudinẽ significat, quia crassa materia tardius attenuatur. Sed meo iudicio longe aberrat Orbas. nã phrenitis à pituita fieri nõ potest, neq; ab ipsius fumis potius dicere debuisset, luteas bullas bilẽ in capite significare, ex qua possit induci phrenesis. At supposito hoc esse uerũ, quomodo dici poterit egritudinẽ esse longã, quia phrenesis acutus est morbus. p̄pterea legere oportet νεφρίτης. idest renalis morbus.

ὁ νόσισι δὲ ἐν ποισι ἔροισι ἐτίσανται πομφόλυγον. idest, Quibus in urinis bullæ insident. Leonicensus in suo codice habebat ἐτίσανται, non ἐτίσανται, propterea interpretatus est subsistunt, & non insidunt, immo & prima lectio nostri antiqui codicis ita habuit. Si in urinis tenuibus & sine hypostasi bullæ insideant. tamẽ & si Actuarius eo modo intelligat, non est necessarium quod hypostase careant.

νεφρική σμάνεσι (alter codex habet νεφρική σμάνει.) idest, morbũ renalẽ significat. De quo superius etiam disseruimus, quid uere esset νεφρίτης, ostendentes.

καὶ μακρῶν τιῶν ἀέροςιν ἐσεδῆ. i. Et longã egritudinẽ futurã. Quia ex humorib. crassis frigidis glutinosissq; fit. & flatu cõmixto. Philoth. hoc modo totũ aphorismũ exponit: πομφόλυξ δὲ πνύμα φουσῶδον ὑπὸ ὑγρότητος κατελαμβανόμεν. ἀπὸ αἰθῆρας γίνεται ὑπὸ πνύματος ὁ

ὑγρότης

ὁ ἄριστος, ἢ πᾶσι χείρας ἢ λεπτῆς. ἴσανται δὲ ἐπάνω τοῦ ὕδατος, ἢ τὸ ἀνωθεὶς ἀπὸ τοῦ πνεύματος
 ὅσοις δὲ ἐν χεῖρῶν πεφολυγῶδον ἔσθαι μὴ ἰσθῆας ἀκαθαρσίας ἀμύλου, δηλοῖ μακρῶν πλῆθος. τὸ γὰρ
 πᾶσι, εἰς μικρὸν χρόνον εἰσθῆαι ἐκτείναν τὰ νοσήματα. ἀλλὰ μὲν ἢ νεφροῖσι, ἐκ τῆς πλησίον γὰρ φέρει
 ἢ, εἰ γὰρ ἐκ τῶν πόρων ἐφάρθῃ, τυχεῖον ἐκ γαστροῦ ἢ θάλασσαν, λεπτῶν ὁμοῦ τῆς κινήσεως, ταχὺ αὖ ἐπεκτε
 ἴσατο. idest, Bulla est spiritus inflatus ab humiditate conceptus, sed ipsa fit à spiritu & hu
 miditate uel crassa, uel tenui. Insidet aut in superficie urine, quonia sursum impellunt à
 spiritu. Quibus igitur adfuerit urina bullarū plena, nō statim desidēs, longū morbū indi
 cat: crassitudo enim in longū tempus morbū extendere consueuit: sed certe & renalem
 morbum. ex propinquis enim partibus fertur. Si enim ex meatibus deferretur, puta ex
 uentre uel thorace, attenuatū motu deduceretur, & cito desideret. Vnum est bullas per
 feuerantes intelligi, & quæ in superficie sint. Plinius etiā libro uigesimo octauo ca
 sexto prope finem de urinis agens dicit: mala bullantis & crassæ. unde bullas pro malo
 habet, sed mox sequitur: in qua quod subsidit si album est, significat circa articulos aut
 uiscera dolorem imminere.

GALENVS

BULLÆ fiunt circumnectendo humore spiritui flatuoso. Solet autem hoc magis ac
 cidere, quando humor aliquid tenacitatis habet: tunc autem & bullæ ipsæ sunt sta
 biles, & difficulter solubiles. Cum igitur spiritus flatuosus una cum urinis excernitur,
 signum est frigidæ ægritudinis renum. Hæc enim aggregat spiritum flatuosum, atq;
 ideo aūt ægritudinem fore longam. Frigidum enim omne est difficulter solubile, & uix
 coctionem admittit, atq; ideo diu durat. Nonnulli autem ab acritudine urinarum aperi
 ri ora arteriarum quæ sunt in renibus, atq; ita excerni spiritum aliquem, qui cum urinis
 exit, & bullas facit.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, bullas fieri, quando flatuosus spiritus sub humiditate ex
 tenditur. At hoc magis contingit, quando humiditas tenax est, tunc enim bullæ sunt sta
 biles, & difficulter solubiles.

SECUNDO infert cum spiritus flatuosus una cum urinis excernitur, signū esse frigi
 dæ renum ægritudinis, spiritū quæ flatuosum aggregat: & propter hoc ægritudo erit lon
 ga, quia uix coctionem admittunt, unde diu perdurant.

TERTIO quorundam sententiam refert qui dicebant, ab urinarum acritudine ora
 arteriarum quæ sunt in renibus aperiri, & hoc modo spiritum aliquem excerni, qui exi
 ens cum urinis bullas facit.

APHORISMVS XXXV

QVibus insidens pingue, ac simul totum, his renum uitium acutū significatur.

BRASAVOLVS

QVI huius generis urinas meium, quibus pingue quoddam supernatet, & hoc pau
 latim non profluat, sed totum una uice, uitium renum significatur. sæpius supra urinam
 quedam innatantia uidentur uelamini subtili similia diuerforum colorum, de quibus
 differit Actuarius libro primo De urinarum differentijs capite decimo septimo dicens,
 quandoq; fieri in superficie urinae puncta olei nūc pauca, nunc plura, nunc tenuia, nunc
 crassa, ut fit in pingui iure refrigerato. hæc pinguedo, quæ est oleo similis, est uel totius
 substantiæ quod eliquatur, uel de renū substantia. uideturq; similis oleo hæc pinguedo. un
 de & Actuarius oleaceas urinas has uocat, & in primo De iudicijs urinarū capite deci
 monono dicit, harū urinarū esse tres species nominib. distinctas, oleappares, oleicolora,
 oleacea: dicitq; pingui liquefacto, cū ipsa incēderit adulterina caliditas, nō modo in prin
 cipio, & augmento, uerū etiā in summo manēte ægritudine, urinae eiusmodi aspiciuntur,
 siquidē in principio oleicolora præsentatur. Nondū enim exacte eo colore tinctæ sunt
 urinae, ubi etiā paucū pinguis liquefactū sit. At in augmento spectatur oleapparens, cū
 liquefactio iam maius spatium habuerit: sed ubi exacte pingue colliquatū sit, tū urinae co
 lorem oleaceū præ se ferunt. hoc enim indicatur passionē esse in summo, ob in totū col
 liquefa

liquefactionem factam esse pinguis. Notatq; Actuarius, hanc esse differentiā liquefacte pinguedinis totius corporis, & ipsorum renum. Quia si hic color paulatim procedat, & multo tempore hi colores confirmetur, signum est febris per totum corpus diffusæ, sed si breui atq; tumulatim idem appareant, passio renum solorum demonstratur adesse. & hæc est differentiā, quā assignat Galenus in cōmentatione. Alia tamē differentiā Actuarius etiam assignat: quia si à renibus proueniat, in renibus perferitur magna caliditas: si à toto corpore, in toto corpore ardor perferitur. In lib. uero De urinarū prouidentijs capite decimoseptimo uocat hanc pinguedinem colliquamenta, iubetq; si colliquamenta continua innatantia apparuerint, malum esse: atq; proferendū est, uel renes læsos esse, uel corpus non ali colliquatione præsentē. Opus est ergo si supra renes pinguedo hæc quæ supernat, significare debeat, cōprehensim & una uice excerni, nō paulatim, & renes uehementer calidi esse debent. Oribasius in hoc aphorismo pingue non legit, sed crassum, unde dicit, quibus crassum & copiosum fuerit sedimē, nephriticā affectionē significat, & acutā ægritudinē, quia quod crassum est, infra decurrit: ueniēs autē ad renes, exhalari nō potest, unde acutos excitat dolores, quare intelligit acutum morbum non qui cito terminetur, sed eum qui habet dolores uehementes, re autem uera hæc non est Hippocratis mens, sed illa, quam superius diximus.

Ὅμοσις δὲ λιπῆς ἢ ἐπισασις, idest, Quibus insidens pingue.] Et hic est uerus Hippocratis cōtextus, alij legunt λιπῆς ἢ ὑπόσασις, idest, pinguis hypostasis, ita habuit antiqua translatio, & Theodorus, qui uertit sedimen pingue: sed de hypostasi intelligi nō debet, quoniam pingue non subsidet, ut Galenus in commentatione edocebit, immo supernat, propterea insidens scribendū est, non subsidens: sicuti etiā in præcedenti aphorismo dicebat bullas insidere, quia in superficie erant: ita hic intelligi debet pingue insidens, quod scilicet in urina superficie natet.

καὶ ἀθρόα, uel ἀθρόον, uel ἀθρόον, idest, Et simul totum.] Secundum Leonicenū, Theodorus uero congestum exponit. nos una uice iniectum, exponendum censemus, & comprehensim, quia ex hoc quod una uice simul eicitur, in renibus uitium esse denotatur. nam cum pinguedo ab alijs corporis partibus defluit, simul non defluit, & comprehensim una uice & uno tempore, sed in multo tempore paulatim.

τὸ τοιοῦτον νεφελικὰ καὶ ὀξεῖα σημαίνει, idest, Iis renum uitium & acutum significatur.] Quod quidem uitium est, quia renum pinguedo ex nimio calore colliquatur, & quæ breui & facile exit, nam uis exitus proxima est. At si alia corporis membra colliquentur, longa indigent uia, antequam per uenas ad renes proueniant, & deinde per urinam exeant. Philotheus hunc aphorismum ita aggressus est: λιπῆς ἢ ὑπόσασις λέγει τὴν πηλεωδίην καὶ ἐλαωδίην, ἢ πῆς ἂνω ἐπισασις, ἢ ἐν ποίαντῃ ὑπόσασις, νεφελικὰ σημαίνει, ἐὰν ἀθρόα ὄσιν, τὸ τέτι παχέα, ὡς πῆς ἀπαξ ἢ δὲ πῆς ὄσιν ἢ χυδῶσαι. ἔστι γὰρ τῆν νεφρῶν τηρομένης ἐν πηλεῖς παχέως ἐκκεῖνται, ἔστι δὲ ἐν ὄσιν ὅλα τῶν σώματι, βραδείως, αὐτῆ καὶ ὀξεῖα τῶν ἀρρώστων δηλοῖ, σφοδρὰν θρομασίαν ἐν ποῖς νεφροῖς ἐπαχέλλουσα τῶν πηλεωδῶν σωτήκισσαν, idest, pinguem hypostasim dicit, pinguem, & oleaceam, quæ superius insidet. talis igitur hypostasis renum uitium significat, si simul collecta & comprehensim est, hoc est festina, ut semel uel iterum excernatur. pinguedine enim in renibus eliquata cito excitatur. In toto autem corpore, tarde ipsa & acutam ægritudinem ostendit, uehementem caliditatem in renibus pinguedinem colliquefacientem prænuntians. Philotheus legit hypostasim, non insidens: tamen deinde exponens dicit, esse superius insidentem pinguedinem, propterea non potest esse uera hypostasis, unde uel opus est improprie intelligere uocabulum hypostasis, uel legere ἐπισασις, idest, insidentia uel super sedimentum, fuisseq; librarium qui nomen unū pro alio posuerit: notatq; esse acutam ægritudinem, quia cito terminatur, & etiam quia potest dolores effatu dignos inferre.

G A L E N U S

SIVE alui excrementū, siue urina pinguis fuerit, ex colliquatione adipis fit, nō magis in renibus, quā in toto corpore existentis: quare neq; omnino morbi renalis est signum, Sed commune omnis adipis ab igneo calore colliquati. Aut igitur ita audiendum est, sicuti in his de quorum uitio renali non ambigitur, non passionis genus, sed acutiem dignoscente, ac prædicente in hoc aphorismo Hippocrate. Vel pro uerbo, nephritica

phrenitica, quod significat uitium renum, scribendum est phrenitica, sicuti quidam scripse-
re expositores. Atqui neq; hoc solius phrenitidis signū existit, neq; simplicis, neq; incen-
dentis, sed cuiuscunq; febris colloquantis. Quod uero, totum simul, sermoni adiectum
est, potest & breuitatem temporis significare, & nihilominus potest & loci. Quod enim
adstrictum est, & in se ipsum contractum, simul totum nominamus, contrarium exi-
stens distracto, atq; disperso. Hæc igitur usq; ad hoc etiam à nostris præceptoribus fue-
re interpretata. Quod uero mihi uideatur, iam dicam. Simul totum sermoni adiectum mi-
hi uideatur de tempore dictum, atq; ideo adipis renum ostendere colloquationem. In
alijs enim partibus corporis adipis colloquati paulatim, & non uniuersim cum urina
exeunt, primum colloquatione participata à uenis illi uicinis, deinde ab his quæ conti-
nuantur, & rursus ab alijs & alijs, donec ad renes perueniat. Adipis uero circa renes
colloquati transumptio ad urinas celerrima est, & non paulatim, sed simul tota fit, atq;
ideo in renibus ipsis dispositionem esse monstratur, cui rei & experientiam inuenies, si
diligētius animaduertaris, cōsentientem. Cum uero duplex scriptura sit, in quibusdam
quidem exemplaribus epistasis, idest insidens, in quibusdam uero subsidens, scribitur.
Primam dicimus esse ueriores. Insidet enim semper quod pingue est & non subsidet,
& quidem prioris aphorismi dictioni magis consonat ista scriptura. In illa enim Hippo-
crates dixit. Quibuscūq; aut in urinis bullæ insident, morbum renalem, & longum signi-
ficant. Consentaneum igitur ei quod dixit insident, quod deinceps dictum est, Quibus
insidens pingue, & simul totum, his renum uitium, & morbum esse acutū significatur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, siue sint alui excrementa, siue urina, quæ pingua sint, sem-
per adipis colloquationem significant, & hanc quidem colloquationem non magis in re-
nibus, quàm in toto corpore esse, unde hoc non est morbi renalis signum necessarium,
sed est cuiuscunq; adipis in quacunq; corporis parte à calore igneo colloquati commu-
ne signum.

SECUNDO docet, uel audiendum esse Hippocratem, qui ex hoc morbi acutiem
notet, morbus uero notus sit: uel pro hoc morbo nephritica, quod renum uitium signifi-
cat, legamus phrenitica, ut quidam expositores faciunt.

TERTIO docet hanc expositionem non conuenire, quia hoc non est signum soli-
us phrenitidis, neq; simplicis phrenitidis neq; incendientis, idest, incendientem febrem
habentis, sed est signum cuiuscunq; febris colloquantis.

QUARTO docet, hanc particulam ἀδρῶος (quam Leoniceus interpretatur simul
totum, Theodoros congestum, nos uero una uice) posse & temporis, & etiam loci bre-
uitatem significare, nam quod est adstrictum, & in se ipsum contractum, ἀδρῶος, idest una
uice comprehensum, nominamus: idq; est distracto atq; disperso contrarium. præcepto
res nostri usq; adhæc cognouere.

Quod legitur, Quod enim adstrictum est, in se ipsum contractum simul totum no-
minamus, contrarium existens distracto atq; disperso: græce est τὸ γὰρ ἀδρῶος, ἑαυτῷ
τὸ συνελθὲν ἀδρῶος ὀνομαζομένην ἑαυτῷ τῷ ἀδρῶος, ἑαυτῷ δὲ νεωρασμένην.

QUINTO Galenus sententiam suam aperit dicens, τὸ ἀδρῶος, idest, una uice, quod
in aphorismo additur, de tempore dici, propterea renū colloquationem significat. nam
adipis in alijs corporis partibus colloquati nō exeūt ἀδρῶος, idest uniuersim & una uice
cum urina, sed primo uicīne uenæ colloquationem participant, deinde aliq; his uicīnæ,
quoad renes attingant. Si uero in renibus colloquatio fiat, pinguedinis transumptio ad
urinas celerrima est, & nō fit paulatim, sed ἀδρῶος, idest una uice, cōprehensim. itaq; adi-
pis colloquatio, quæ fit in renibus, ab illa quæ fit in omni corporis parte distinguitur:
quod si experientia obseruare uolueris, uerum esse deprehendes.

SEXTO notat, cum duplex scriptura inueniatur, una quæ dicit ἐπισαίσις, idest, insi-
dens, alia ὑπισαίσις, idest subsidens, primam lectionem magis probat Galenus: quia pin-
guedinis natura est insidere, non subsidere. & hoc ex præcedenti aphorismo cōfirmat,
in quo Hippocrates usus est uocabulo insidens, inquitens: quibuscunq; autem in urinis
bullæ insident, morbū renalem & longum significant, unde ut illi consentiat, hic etiam
dixit quibus insidens pingue,

YY Quod

Quod legitur, in quibusdam uero subsidens scribitur, legitur in quibusdā uero *κατάσασσι*, idest, subsidens scribitur.

APHORISMVS XXXVI

Quibus autem morbo renali laborantibus, prædicta accidunt signa, doloresq; circa spinæ musculos fiunt, si quidem circa loca exteriora fiāt, abscessus quoq; exterius futuros expecta. Si uero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abscessus expecta futuros interius.

BRASAVOLVS

DVO præcedentes aphorismi signa quædam prosequuntur, quibus renum uitia deprehendi possunt. Nunc uero homine supposito, qui renali morbo laboret, ut ex præcedentibus signis dignoscit, si dolores insuper habeat perseverantes, considerandi scilicet sunt hi dolores, an sint circa spinæ musculos. & quia spinæ musculi intrinseci esse possunt, atq; extrinseci, propterea si in extrinseca parte sint, circa illam fient abscessus: si uero circa loca intrinseca doleat, in eisdem intrinsecis locis futuros abscessus expectato. nam ubi dolor est, ibi collecta est materia, & ob perseverantē dolorem noua materia illuc currens coadunatur, quæ partes illas extendens abscessus facit, ibiq; materia perseverante necessario putrescit, & abscessus ad exituram uenit.

οκρόσσισι δὲ νεφριτικοῖς ἔδσι. idest, Quibusq; autem morbo renali laborantibus.] longo scilicet & cognito.

τὰ πρὸ εἰρημλῖα συμβαίνει σημεῖα. idest, Prædicta accidunt signa. Scilicet in præcedentibus aphorismis scripta. Oribasius intelligit dicta solū in præcedenti aphorismo, scilicet si sit crassum, & multū sedimen. nā ipse ita legebat, quod dicitur pingue ab Hippocrate. *πρῶνοιτε πῶδι ἄν μύσας ἄν βραχιάσας γίνονται.* idest, Doloresq; circa spinæ musculos fiūt.] Qui dolores perseverent.

Ἦν μὲν πῶδι ἄν ἔξω τόπος γίνονται, καὶ τὰ ἀρσήματα πρὸ στήχους ἔξω δὲ ὀμνῶνα. idest, Si quidem circa loca exteriora fiant, abscessus quoque exterius futuros expecta.] Idest, in musculis extrinsecis, de quibus in libro De usupartium abunde scripsit Galenus.

Ἦν δὲ μάλλον οἱ πόνοι πῶδι ἄν εἰσω τόπος γίνονται, καὶ τὰ ἀρσήματα πρὸ στήχους εἰσω δὲ ὀμνῶνα. idest, Si uero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abscessus interius expecta.] In intrinsecis inquā musculis, uel in ipsis renibus. De Oribasio plurimū mirari oportet, qui dicit si dolores sint in exteriori parte, abscessus expectandus sit in interiori parte. uerba eius hæc sunt: si signa illa fuerint, hoc est, crassum & multū sedimē, & dolores fiant circa spinæ musculos, idq; loco exteriori, expectato abscessum parte interiore. quatuor enim sunt musculi, quorum nomina in Aggrestibus anatomicis habentur, duo uidelicet qui per spinam descendunt, & corpus dirigunt. Duo item qui intus ad inguina ueniunt, qui mulieris uuluam continent, & ossa illa quæ in partu dilatantur, unde graues patiuntur dolores. Duo illi qui per spinam ueniunt, à renibus descendunt, & ob hoc dicit si fuerit nephritica affectio, & dolor, horum musculorū abscessum faciunt ex ipso humore in parte interiore. forte Oribaf. ita dicit, quia in suo Hippocratis aphorismo hoc legebatur: quibus nephriticis prædicta signa eueniunt, dolores autem acuti circa musculos spinæ fiunt, abscessus magis expecta in interiore parte. Nos autem in nullo græco codice lectionem istam inuenimus, & Galenus fidus Hippocratis interpres hoc modo non legit, nec etiam Philotheus. unde habuerit codicem illum Oribasius, nescimus. nam oppositam habet Hippocrati sententiam. Philotheus uero aphorismi expositionem ita exorditur, *νεφρικός καλεῖται ἄν ἔχοντας φλεγμονῶν, ἢ ἐμφραξίῃ ἢ ἄν νεφρῶν, ἢ ἄν δὲ νεφρική διάθεσις, καὶ τὰ πρὸ εἰρημλῖα σημεῖα πολλάκις συμβῶσι, τρεῖσι, ἢ ἄρα λεπτῶν καὶ ὑδατῶδων, τρεῖσι ἢ ἄποσασσι πομφολυγώδους, γίνονται δὲ πόνοι πῶδι ἄν μύσας ἄν βραχιάσας. Ἐν νεφροῖς ὕλης πῶς ἂν ἄν μετὰ σασσι, εἰ μὲν πῶδι ἄν ἔξω βραχιάσας μύσας πόνοι γίνονται καὶ ἀπόστημα ἔξω δὲ πρὸ στήχους.* idest, Renum morbo correptos uocat inflammationem

mationem uel obstructionem in renibus habentes: si igitur dispositio nephritica adsit, & prædicta signa sæpe contingant, hoc est uel urinæ tenuis & aquosa, ipsæ hypostases bullis plenæ, fiant autem dolores circa spinales musculos, mutatio materiæ in renibus ad ipsos fit: si quidem circa spinales musculos extrinsecos, dolores fiant, & abscessus extra accipi oportet.

GALENVS

IN PRIORIBVS quidem aphorismis signa docuit per quæ renum uitia possemus dignoscere, in hoc uero de his docet quos longo tempore scitur morbo renali laborasse, in quiens in ipsis futurum abscessum dolore cum signis prædictis antea ueniens, hoc est circa musculos, quos & spinæ musculos, & spinales medici nominant. Duplex autem est horum musculorum genus, unum quidem retro sub cute, totam spinam utrinque complectens, alterum uero in partibus anterioribus, non per totam spinam extentum, sed solum per partes ad lumbos attinentes. In utris autem horum se firmauerit dolor, illic quoque abscessum futurum expecta. Nunquid uero renibus ipsis suppuratis, aut solis musculis, aut aliquando utrisque, nondum præfinitum. Experientia uero hæc omnia fieri ostendit, nam & musculi soli nonnunquam hoc patiuntur, interiores scilicet & anteriores, uel posteriores & exteriores, & sine musculis renes, nonnunquam introrsum, nonnunquam extrorsum uergente in ipsis abscessu.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in præcedentibus aphorismis signa illa posita esse, per quæ renum uitia cognosci possunt. Nunc uero de his agit, quos scimus iam longo tempore renalem morbum pati, dicens: si dolor cum prædictis signis ante uenerit in musculis spinæ, in illis futurus est abscessus.

Quod legitur, In quiens in ipsis futurum abscessum labore, hoc est dolore, cum signis prædictis antea ueniens. Græce habetur πόνος τῶν σπινῶν ἀλγύματι. id est, labore, hoc est dolore. Deinde quod legitur hoc est circa musculos, illa particula, hoc est, uacat, quoniam in græcis codicibus non ponitur, puto à Chalcographo fuisse transpositam.

SECUNDO docet, Musculorum spinalium duplex esse genus, unum est retro sub cute, totam spinam utrinque complectens, & hic musculus non est multum crassus, sed bene latus. Alterum uero genus in partibus anterioribus, tamē non est extentum per totam spinam, sed solum extenditur per partes ad lumbos attinentes. In quocumque horum musculorum se firmauerit dolor, in eo futurum esse abscessum iudicatio.

TERTIO uidetur ferè dubitare, cum ab Hippocrate præfinitum non sit, in quo loco debeat fieri abscessus ex his in quibus adest dolor: propterea dubitare possemus, an in renibus solum suppuratis, an in solis musculis, an in utrisque fiant, Respondetque experientiam ostendere, hæc omnia fieri posse: nam quandoque musculi soli hoc patiuntur, interiores scilicet & anteriores, uel posteriores & exteriores, & quandoque id patiuntur renes sine musculis, & hoc quandoque introrsum, quandoque extrorsum in ipsis abscessu uergente.

APHORISMVS XXXVII

Quicunque euomit sanguinem, si sine febre quidem, salutare: si uero cum febre, malum. Curare uero acerbis, & refrigerantibus.

BRASAVOLVS.

ALIAS ab Hippocrate simpliciter dictum est, sanguinem undequaque manantem malum esse. hic uero dicit, sanguinem per uomitum eiectionem, si sine febre sit, bonum esse. tu uero ne simpliciter intelligas esse bonum, sed simpliciter malum est. Nam ut Celsus docet libro quarto capite quarto, ubi de tussi agit, Authores medici sunt, qui nunquam exire sanguinem fatentur, nisi uel ex ea parte aliqua, uel rupta, uel ore alicuius uene patefacto: primam διάρροιν, secundum ἐνυμοχαισµόν, tertiam ἀπασίµωσιν appellant. At quando quis sanguinem euomit, necessarium est ob aliquod horum trium fieri, id uero semper

YY 2 simpliciter

simpliciter est malum. Sed ob hoc bonum esse potest, quia corpus emundari significat, & à sanguinis multitudine liberari, & forte ab inflammatione, quæ fieret. Vnde Celsus eodē loco profequitur, Vltima minime nocet, prima grauissime: scilicet primus modus exitus sanguinis enumeratus grauissime nocet, secundus & tertius minime. Intellige uero minime, idest facile posse prouideri, hic ergo ab Hippocrate dicit, qui sanguinē euomunt, si sine febre quidem sit, salutare est, idest facile curari potest, si processerit: si non processerit, nihil agere oportet. At si cum febre sit, malum est. nam abscessum præfuisse significatur, qui ante maturationem disruptus sit. propterea curatione indiget, quæ per res acerbæ fieri debet atq; refrigerantes, quales sunt omnes acerbæ res. Celsus præcitato loco quandoq; exire sanguinem ex humano corpore bene iudicat, modo sine febre sit. nam dicit neq; ignorare oportet eos quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ uel, aut post cursum uehementē, uel ambulationem (dum febris absit) non esse inutile sanguinis mediocri profluuiū, idq; per urinam redditū, ipsam quoq; lassitudinem soluere. Paulo post de uomitu addit, de quo in aphorismo agitur, inquit: neq; uomitum huius afferre periculum etiā cum repetit, si ita confirmare & implere corpus licuit, & ex toto nullū nocere qui in corpore robusto, neq; nimius est, neq; tussim aut calorem mouet. Philotheus sic dicit, *νῦν ἰπποκράτης ὑποτίθει τοῦ τοῦ αἵματος τὴν κήνωσιν ἐκ τῆν θρεπτικῶν γρημορίων*, idest, Nunc Hippocrates supponit sanguinis euacuationem à partibus altricibus, seu nutritiuis factam.

ὅσοι αἷμα ἐυομοῦσι, idest, Quicumq; euomunt sanguinem.] Intellige sine magna uolentia, sed quia sponte profluat. Aliqui intelligunt sanguinem etiam euomi, qui uenit ab aspera arteria, atq; pulmone, quod ex ipso Hippocrate in quinto Epidemiorū libro confirmari potest, ubi casum ponit cuiusdam uirginis in Larissa, quæ cum sanguinis nō multum uomuisset, purulenta facta est, Apparet autem sanguinem in pectore esse debuisse, si purulenta effecta fuit. Sed Galenus illos reprehendit qui ita hic per uomitum intelligunt, quia hæc passio non est salubris, idest curari facile potest, quando non febricitauerint. immo Galeno uidetur difficillima curatio, & ita re uera est.

ἢν μὲν αὐτὸν πυρετὸν, σάτησιον, idest, Si sine febre quidem salutare.] Hoc est facile adhibetur remedium, si opus sit, uel etiam confert, quia corpus mole hac sanguinis exoneratur, modo ut dicit Philotheus, sit *πῶλον μέτριον*, idest, secundum mediocritatem. ex hoc uero salutare est ut idem Philotheus dicit, quoniam *διηκοί φλεγμονῶν, ὅθεν ἀναφύεται τὸ αἷμα, ἀλλὰ μόνον ἀνασώμωσιν*, idest, inflammationē ostendit, unde sanguis subleuatur, sed solum oris alicuius uenæ apertionem.

ἢν δὲ σὺν πυρετῷ, κακόν, idest, Sin autem cum febre, malum.] Philotheus in suo contextu legit *ἀλλ' ὀδύει κέρτα*, idest, si autem cum febre, ualde perniciosum, & exponit quid intelligat per *κέρτα, τὸ τίσι πάνυ*, hoc est ualde. nam cum febris adfuerit, inflammatio necessario adest, quæ difficillima curatu est. unde & Philotheus *διηκοί γὰρ φλεγμονῶν εἶν' ὅτι ὡν τὸ αἷμα ἀναφύεται εἰς ἀνάθρωσιν*, idest, ostendit enim inflammationem esse à partibus à quibus sanguis per exesionem attollitur. & facta est exesio ante maturationem.

ὁδραπύειν δὲ τοῖσι συπτικῶσι, καὶ τοῖσι ψυχρῶσι, idest, Curare autem stypticis, & frigidis.] Aliqui hoc referūt ad sanguinis uomitum cum febre, quod stypticis & frigidis curari debeat. sed Galenus intelligere uidetur, quod is uomitus, qui cum febre est, in qua sit inflammatio, non solum non curetur, immo & exaugeatur inflammatio, ideo hæc curatio ad uomitū sine inflammatione referenda erit. Idem uidetur sentire Philotheus inquitens, *εἶτα καὶ ὁδραπύειν ἐν τῷ τέλει τῆς ἀδιδωσιν. λέγει γὰρ ὅτι θραπεία δὲ τοῖς σύφουσι καὶ ψυχρῶσι, πῶλον ἢ πάσης ἀμοιβῆς, ἀλλὰ εἰ δὲ ἀνασώμωσιν γρημορίων, τάντων γὰρ τὰ σύφοντα, καὶ τὰ ψυχρῶν θραπύειν, ὡς ἀνασώμωσιν ποιῶντα*, idest, Deinde & curationem in fine præbet. dicit enim curatio autem obstringentibus, & refrigerantibus. ueruntamen non omne profluuium sanguinis, sed illud quod per oris uenæ apertionem factum est, curatur. hoc enim frigida & styptica curant, tanquam repressionem facientia.

Aliqui codices non legunt copulatiue stypticis & frigidis, sed disiunctiue, Theodorus, & Leonicensis interpretantur hanc particulam *συπτικῶσι*, idest acerbis, idq; uerū est acerbæ esse styptica, tamen multa sunt styptica, quæ non sunt acerbæ, nam acerbæ sapor
is potius

is potius est qui in re immatura est, ut in fructibus. immo Galenus tertio De medicamentis secundum loca libro, differentiam inter repellentia ponere uolens, inquit, repellunt austeri & acerbis, quæ communi uoce styptica dicuntur, discutiunt calida & sicca. ut hinc facile colligi possit, austeri etiam esse styptica, propterea non esse conueniens interpretari acerbis, de quibus diffusè Galenus agit libro quarto De simplicium medicamentorum facultatibus, capitibus sexto & septimo. Nos igitur græco uocabulo potius uteremur, & diceremus, stypticis, & frigidis, quamuis styptica omnia sint frigida, ut Galenus in eisdem locis docet. Si uero petas in quo corporis loco oris uenæ apertio esse possit, quando sanguis euomitur, Respondemus, posse esse in iecore, in uentriculo, in Liene. unde & Hippoc. in lib. De foeminarum natura, de uomitu sanguinis in muliere post partum agens dicit; si foemina post partum sanguinem uomat, læsa est iecinoris fistula, dolorq; uexat intestina, corq; uellicat, & conuellit. hanc multa calida lauato, calidaq; fomenta, quæ potissimum admittet, apponito, lacq; asininum quinque dies potato, deinde lac uaccæ nigræ ieiuna quadraginta dies potato, uesperis autem sesamum tritum bibito; hic uero morbus periculosus est. tamen non dicit Hippocrates quod sit cum febre. Intellige uero per iocineris fistulam uiam illam quæ ad uentriculum tendit, nisi per grandem uenam intellige uolueris. Idem Hippocrates in eodem libro deinceps eisdem uerbis utitur, inquiens: si uero sanguinem post partum uomat, fistula iocineris faucia est, debilitant intestina, cor uellicatur. hanc multa calida lauato, quæq; calefacientia suscipiet, apposito. Lac asininum quinque uel septem dies potato, deinde lac nigræ uaccæ (si potis est) quadraginta dies ieiuna potato, sesamum uero tritum uesperis propinato. Nam hic morbus periculosus est. Vides eadem præcisè esse uerba, quæ superius citata sunt, sed quod mirum est, deinceps etiam tertio eadem repetit, breuius tamen, inquiens: si post partum sanguinem uomat, huius iocineris fistula læsa est. Quare lac asininum ieiuna potato, postea bubulum quadraginta dies (si facile possit) sesamumq; tritum, donec bene habeat, hæc uero sunt in puerperis.

Nos Magnificum & illustrem Iulium Boiardum Scandiani comitem curauimus, qui cum uehementissima febre bis terq; in die sanguinem copiosissime euomebat, tamen egregie euasit.

GALENVS

VOMITVS quidem fit à gula, & uentriculo, cum tussis autem expuitur ex aspera arteria, atq; pulmone relata. Quidam uero huius libri expositores aiunt sub uerbo euomunt comprehensos esse, & illos qui ex aspera arteria atq; pulmone sanguinem educunt. Atqui salubrem esse hanc passionem, hoc est curari posse, quando ægri non sebricitauerint, haud quaquam uerum. Si enim uel quam maximè absq; febre ex pulmone cum tussis sanguinem emisserit, periculum imminet, ne curatio fiat, & si perdurauerit casus, omnino postea febres succedent. Ob hoc igitur melius est, ut audiamus uerbum, euomunt, in proprio accipi significato. Considerare autem, atq; distinguere, & quod periculo uacat in ipso, & quod est cum periculo ex febris præsentia, uel absentia; nam qui febre uacant, liquet nullam adesse inflammationem in loco unde emittitur sanguis. Quare uel alicuius uasis ore adaperto fit sanguinis uomitus, uel cum ulcere quidem, sed sine inflammatione. Curantur autem quæ sunt absq; inflammatione ulcera facile acerbis. Quæcunque uero cum inflammatione sunt, ac febribus ne dum curari possint, neque in eadem possunt magnitudine permanere, semper enim maiora fiunt, ac maligniora.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, uomitum fieri ex *σομάχου καὶ γαστρῶς* idest, à gula, & uentriculo, intellige immediate: nam & à iecore & liene in uentriculū regurgitantibus fit uomitus, sed illa quæ ex aspera arteria atq; pulmone referuntur, cum tussis expuuntur. hic etiam immediate intellige, quia omnia quæ à pectore ueniunt, cum tussis exeunt.

Quod legitur, expuitur. In plurali legi debet expuuntur.

SECUNDO expositores quosdam refert, qui sub hoc uerbo, euomunt, illos etiam intelligunt, qui ex aspera arteria atq; pulmone sanguinem educunt.

YY 3 Tertio

TERTIO hos reprehendit Galenus, quia hæc passio, quando ægri non febricitant, haud facile curatur. nam si ex pulmone sanguis emittatur, etiam sine febre, periculum imminet ne curatio fiat. immo si hic casus perdurabit, febrem necessario incidet.

QUARTO docet, Verbum euomunt intelligendum esse in proprio significato. nam febris præsentia, atq; absentia docet qui in ipso periculo sit. nam qui febre carent, certum est, quod habent inflammationem in loco unde emittitur sanguis: propterea opus est uel fieri hunc uomitum alicuius uasis ore adaperto, uel cum aliquo quidem ulcere, sed absq; inflammatione.

Vbi legitur, Nam qui febre uacant, addi debet particula, his, hoc modo: nam his qui febre uacant. græce enim legitur *οἷς μὲν γὰρ ἀπυρετοῖς*.

QUINTO docet, Ulcera quæ sunt absq; inflammatione, acerbis facile curari posse, sed quæ cum inflammatione sunt & febribus, non solum curari non possunt, immo nec in eadem magnitudine permanent, quoniam semper & maiora & maligniora fiunt. Ex hoc tamen ne putes Galenum horum curationem euitare, immo & suscipi debet, & curantur, ut in magnifico Iulio Boiardo uisum est.

Quod legitur, acerbis, græce est *οἷς συνηκίσις*, nos potius interpretandum ducimus stypticis. Leoniceus in libro eius manu scripto, qui apud nos est, deleuit hanc particulam acerbis, & eius loco scripsit densantibus. nobis uero magis placet græco nomine uti, scilicet stypticis.

Quod etiã legitur, nedum curari possint, neq; in eadem possunt magnitudine permanere. græce est, *μηδὲν ὀφθαλμίας τυχεῖν, ἀλλ' ἔσθ' ἐπὶ τ' αὐτῷ δυνάται διαμέναι μεγέθους*. idest, nedum ut curari possint, sed neq; in eadem possunt magnitudine permanere.

APHORISMVS XXXVIII

DE stillationes in uentrem superiorem suppurantur intra uiginti dies.

BRASAVOLVS.

HUMANVM corpus in tres uentres diuisum esse constat, in superiorem, qui est caput, in quo animalia membra continentur, in medium, qui est pectus, in quo membra uit alia insunt, in inferiore qui naturalia membra capit. In hoc loco Hippocrates de capite nullam mentionem faciens, uocat superiorem uentrem thoracem, in quem destillationes à capite fluentes colliguntur. hæc uero destillationes intra uiginti dies suppurantur, idest cum in pectore collectæ sunt, uigesimalium diem non transeunt, quod suppuratæ sunt. nam ob loci caliditatem, & si sint frigida materia, tamen non transeunt uigesimalium diem, postquam sunt collectæ. Si uero quandoq; transeant, id rarissime contingit, & in aliquo casu, in quo materia frigidissima sit crassissima, & mire glutinosa atq; multa, tamen non multum pertransit uigesimalium diem. nempe quadragesimalium non attingit. At si materia calidior fuerit, id citius fit, propterea bene dicit, intra uiginti dies: nam in hoc spatio fit, hoc est aliquo die à uigesimo contento, ut decimoquarto uel decimo septimo.

κατὰ ῥέου. idest, destillationes.] Destillatio autem est commune uocabulum materiae defluentis ad nares, quod leue est: ad fauces, quod peius est: ad pulmonem, quod pessimum est, ut notat Celsus capite secundo libri quarti. hic de illa loquitur, quæ & in pulmone, & in thoracis cavitatibus continetur, unde dicit,

Ες τὴν ἀνω κοιλίαν. idest, In uentrem superiorem.] Per quem thoracem intellige, & ideo hic à Philotheo dicitur, *κατὰ ῥέου λέγει τὴν σύρροισαν φιλύης, καὶ τὴν ἀπὸ φηραχίας ἀρτηρίας, ἢ τὰς κοιλότητας τοῦ θώρακος, ἢ παρ' αὐτὸν τὸν πνεύμονα γινόμενῳ*. κοιλίαν δὲ τὴν ἀνω, θώρακα, πηραχίαν πῶς τὴν κοιλίαν, idest, Destillationem dicit materiae confluxum, & quæ in aspera arteria, uel in thoracis cavitare, uel ad ipsum pulmonem factum. uentrem autem superiorem, thoracem dicit, ad aluum comparans.

Εκπνῶνται ἐν ἡμέρησι εἴκοσι. idest, In uiginti diebus suppuratur.] Terminū assignare uidetur

uidetur. Atqui citius quandoque fit, propterea Theodorus & Leonicensis interpretati sunt, Intra uiginti dies uigefimus autem dies medius est quidam terminus inter simpliciter acutos, & inter principium diuturnorum morborum. Philotheus dicit, in uiginti diebus suppurari *ἡ μήκιστον*, idest, quod longissimum est, & huius causa est, inquit, *ὅτι τὸ πρῶτον ποιεῖται τὸ ἐμφύτου θρόνου, ἐστὶ γὰρ ὅτε τῆ οὐδὲν ἢ τῆ δικάτη τετάρτη ἐκπνίσκεται. τὸ ποτὸν δὲ γίνεται πρὸς τὴν δ' ἀκαμιν τὸ ὑποκειμένης σώματος, καὶ πρὸς τὴν ὑποκειμένης ἕλλη.* idest, Ob innati caloris abundantiam, contingit enim quod & octauo uel decimo quarto suppuratur. hoc autem fit secundum potentiam suppositi corporis, & secundum subiectam materiam.

GALENVS.

VENTREM superiorem nunc nominat, qui à thorace præfinitur, quæ pulmo obinet, atque ideo à capite distillatio fertur per asperam arteriam. Suppuratur autem magna ex parte in uiginti diebus, & non ut multi scribunt in uigintiduobus. Semper enim Hippocrates diem uigefimum iudicatorium facit non uigefimum secundum, quemadmodum in libris de diebus iudicatorijs ostendit.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet quid per superiorem uentrem Hippocrates intelligat, nempe eum intelligit qui à thorace præfinitur, in quo est pulmo; ad hunc uentrem distillatio à capite per asperam arteriam descendit.

SECUNDO docet, huius distillantis materie suppurationem ut plurimum in uiginti diebus fieri, & non in uiginti unum, ut plures dicunt, nam Hippocrates diem uigefimum semper iudicatorium facit, & non uigefimum primum, ut in libro De diebus iudicatorijs ostendit.

Quod legitur, Suppuratur autem magna ex parte in uiginti diebus, & non, ut multi scribunt, in uigintiduobus, semper enim Hippocrates diem uigefimum iudicatorium facit, & non uigefimum secundum. In prima nostri antiqui codicis lectione, ita præcise scriptum est de uigintiduobus diebus *ἑξήσιν ἡμέραις*. In Aldino autem codice, & in secunda nostri antiqui lectione scriptum est *ἐκπνίσκεται δὲ τὸ πλεῖστον ἢ ἡμέρας ἑξήσιν, καὶ ὅχι ὡς οἱ πλείστοι γράφουσιν, ἡμέρας. καὶ. ὅτι γὰρ ὁ ἰπποκράτης τὴν καὶ ἡμέραν κείσιν, ἢ τὴν καὶ οἵδεν*, idest, suppuratur autem magna ex parte in uiginti diebus, & non ut plurimi scribunt, in uno & uiginti. Semper enim Hippocrates uigefimum diem iudicatorium facit & non uigefimum primum. Et hoc magis conuenit, quia nullus antiquus uigefimum secundum diem iudicatorium facit, sed bene uigefimum primum. ut ergo ad illos alludat, potius legendum est uigefimum primum, quam uigefimum secundum.

APHORISMVS XXXIX

SI quis sanguinem minxerit, & grumos, & stillicidio ruinæ laboret, & dolor incidit in femur, & in uentrem, pectinemque, quæ circa uesicam, male se habere significatur.

BRASAVOLVS

HUNC aphorismum libro quarto aphorismo octuagesimo ubertim exposuimus. In hoc autem & in illo quadam uidetur differentia, quia ille disiectim legebat, quæ hic cõiunctim scripta sunt. Si quis sanguinem minxerit, & globos uel sanguineos, uel pituitosos etiam, & stillicidio ruinæ laboret, & dolorem habeat in ea parte quæ est inter anum & testes, & in inu uentrem atque pectinẽ, ex his iudica illa quæ circa uesicam sunt male se habere. In Aphorismo autem quarti libri legitur circa uesicam labor est. Philotheus hunc aphorismum non habuit, & de eo nullam mentionem facit.

ἢ ὅτι ἡ ἀμα, καὶ θρόμβος, idest. Si quis sanguinem minxerit, & grumos,] uel intellige sanguinem liquidum & compactum in grumos, uel grumos etiam pituitosos, hoc fieri non potest, nisi uel alicuius uenæ ore adaperto, uel exesa uena, uel fracta, & hoc potest tam à partibus superioribus, hoc est fecore, & toto corpore, quam inferioribus prodire,

sed additis alijs conditionibus quæ enumerantur, partes inferiores esse cognoscitur,

Καὶ σπαραγγεῖλαι ἔχθ. idest, & stillicidio urinæ laboret.] ob grumos impediētes.

Καὶ ὀδυνῆ ἐμπίπτῃ εἰς τὸ πρῖναιον, καὶ τὸ ὑπογάστριον. idest, & dolor incidat in partem quæ est inter anum & testes, & in imum uentrem.] unum ex his est in parte anteriori, aliud in parte posteriori. Leonicensius interpretatur πρῖναιον, idest, femur, quod an recte faciat, tu ipse considera. nos scimus πρῖναιον partem illam esse quæ inter anum & testes interiacet.

Καὶ τὴν κτῖνα. idest, & pectinem.] ut scilicet hic dolor pectinem uexet.

Τὰ πρὸς τὴν κύστην νοσῆσαι σημαίνει. idest, Quæ circa uesicā, male se habere significatur.]

Intellige uero & ipsam uesicam, & penem, & circum uicinas partes, ut in quarto libro in huius proposito aphorismo edocuimus.

GALENVS

IN OMNIBVS ferè exemplaribus hic aphorismus scriptus est. Eximere autē oportet propter alterum qui prius est dictus, quem nos exposuimus in quarto horum commentariorum per hæc uerba scriptum. Si sanguinem mingat, ac grumos, & urine stillicidio laboret, & dolor inciderit in imum uentrem, & pectinem, quæ sunt circa uesicam male se habent. In proposito autem aphorismo est ultima scriptura duplex, una quæ antea scripta fuit, altera talis. Vesicam male se habere significatur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum esse ab hoc loco eximendum, quamuis in omnibus exēplaribus ferè scriptus sit, & causa cur eximi debeat est, quia in quarto libro expostus est.

Vbi legitur, eximere autem oportet, addi debet particula eum. nam Græce habetur πρὸς τὴν κύστην καὶ τὴν κτῖνα. idest, eximere autem oportet eum.

SECUNDO dicit, ultimam huius aphorismi partem habere duplicem scripturam, unam quæ uerbum dicebat referens octuagesimū aphorismum quarti libri, scilicet Quæ sunt circa uesicam male se habent; alia uero talis est, uesicam male se habere significatur.

APHORISMVS XL

SI lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elanguit, tale est melancholicum.

BRASAVOLVS

SI quis nunc usum loquendi habeat, & promptam linguam ad hoc opus, tamen repente uel impediatur, uel hic usus remoueatur, uel aliqua nostri corporis pars apoplectica fiat, idest, stupida, hunc uirum melancholicum esse iudicare debemus, nam hæc ab humore melancholico fieri nihil impedit.

ἢ γλωσσα ἀφ᾽ ἀφνης ἀκρατὴς γίνηται. idest, Si lingua repente incontinens fiat.] & adeo intemperata ut non possit uel integre uocem dearticulare, uel immobilis sit, uel omnino resoluta: & hoc repente fiat, & absq; temporis interuallo, quod indies fieri uidemus in potatoribus. unde Aristoteles in tertio Problematum libro problemate uigesimo nono dubitat cur uiolentorum lingua oberret. Respondet, utrum quemadmodum corpus totum in uiolentia titubat, ita etiam lingua labens oberrat, nec explanare potest. An quoniam caro linguæ mollis & instar spongiæ est, ampliatur madescens atque extollitur, itaq; ob molem retardior fit, exprimereq; sincere non ualet. An quod ut in aqua ob aeris absentiam loqui non possumus, ita neque cum nimium in os humorem indidimus. Igitur quod uiolentorum lingua in nimio humore se uoluit, iccirco exprimere sincere non potest. An animus quoque uiolentorum compatiens errat. At si animus ita affectus est, linguam etiam pariter affici consentaneum est; inde enim omne loquendi initium ducitur. quo fit ut etiam sine uiolentia quenquam hausit affectum, lingua etiam sentiat, atque compatiatur, ut in metuentibus patet. fit ergo incontinens lingua, & ebrijs, & ijs qui irascuntur, & habent affectus aliquos in anima, & propter humorem

rem atrabiliarium implentem neruos linguam mouentes, & propter pituitosum idem agentem. Philotheus uero hic dicit, πολλὰκις ἐμφραξις γίνεται ποδὶ τὰς ἀφύσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τὰς φθορὰς πρὸς τὸς μύς τῆς γλώττης, καὶ μηκέτι δυνάμει ἀπὸ χειρῶν τῶν μουσικῶν ἀναίδου καὶ ἀκίνητος ἢ γλῶττα γίνεται, ἢ ἀκρατῆ γλῶσσαν ὁ ἵπποκράτης λέγει. ὅτι δὲ ἐμφραξις γίνεται, ὅτι δὲ ἄλογον, ἐκ τῶ ἐπιπέδου ἐξείφνης. ὅ γὰρ φλεγμονή, ὅδὲ φροτὴς ἐξείφνης ἀκίνητον δυνάσται ποιῆσαι τὴν γλῶτταν, λοιπὸν οὖν, ὡς εἴρηται, ἐμφραξις ἐκ τῆς ταχυτάτης ὕλης, idest, Sape obstructio fit circa neruorum complantationes ad musculos linguæ de latas, & quum non amplius uis suppeditetur eius musculis, insensibilis fit, & immobilis lingua. Hippocrates hanc impotentem linguam dicit, quod uero ex obstructione fiat, manifestum ex eo quod dicit, repente, non enim inflammatio, neq; siccitas repente immobilem possunt facere linguam. Relinquitur ergo, ut dictum est, obstructio ex occlusa materia. erit igitur impotens lingua, ad quam materiae fluentes illam implent.

ἢ ἀπὸ πλεονεξίας τῆς σώματος, idest, uel aliqua corporis pars apoplectica fit.] uel (ut Leonicensis dicit) stupore elāquit. nam Hippocrates membra paralytica & dissolutionem patientia apoplectica dicere consueuit, ut quandoque apud ipsum crus apoplecticum scriptum inueniatur, pro eo quod est resolutum & paralyticum patiens. Tamen Celsus capite uigesimo septimo tertij libri dicit, quando sunt resoluta tota corpora, à ueteribus apoplexiam inueniuntur: quando uero partes aliqua, paralyticam. At nos apud Hippocratem etiam inuenimus apoplexiam in parte dicit. Hippocrates in præsentiarū per apoplexiam, alicuius partis corporis dissolutionem, & si dicere mauis stuporem intelligit.

μελαγχολικὸν ὁ ποῖόν. idest, Tale est melancholicum.] Galeno uidetur hoc absurdum esse: quomodo aliqua corporis resolutio repente facta, uel lingua incontinens, hunc esse melancholicum significant. nam re uera & hæc à pituita fieri possunt. Philotheus exponit, quid intelligendum sit per ἀπὸ πλεονεξίας, τὸ ἐπιπέδου καὶ ἀναίδου, μελαγχολικὸν ὁ ποῖόν, ἀπὸ τῶ μελαγχολικῶ χυμῶ ἐμφραξις γίνεται, idest, Apoplecticum, hoc est immobile & insensibile, tale melancholicum, pro eo quod à melancholico humore obstructum fit. Sed quomodo lingua incontinens significare possit aliquem esse melancholicum, non uidetur ratio Galeno necessaria: & re uera non est, nisi intelligamus ut de ebrietate ab Aristotele dicitur, quam qui habent, lingua oberrant, ut qui irati sunt, & qui aliquam habent animi affectionē, cum repente lingua fiat incontinens, idest ob aliquam animi affectionem quæ est melancholica. Dubitat idem Aristoteles de prima Problematum particula, problemate sexagesimo tertio, Quid est quod linguam faciat hæsitare? Respondet utrum calor efficiat ut procaciores sint, itaque offendendo aberret, quasi insalubris, quomodo iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, spiritus redundant. Igitur præ nimio caloris seruore: anhelant autem, quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potus contra, ut loci quo uocem mittimus refrigeratio causam det, tanquam membrum id attonitum obstupescat, itaque afficiatur, ut uel concalescat à uino, aut perpetua oratione uerba expeditus possint copulare. Sed quod ex Aristotele sumi potest, idest, quod nona Problematum particula problemate trigesimo octauo querens quæ ob causam qui lingua hæsitat, melancholico habitu constant. Respondet, An quod prope sequi imaginationē non nisi esse melancholicum est. hæsitates autem illi tales proculdubio sunt. impetus namq; dicendi præruit, anteceditq; facultatē eorum, utpote cum animus uisa sequatur. Balbis etiā idem accidit. hos etenim oēs membra uoci accommodata tardiora habere certum est. Indicium uero quod tales uinolenti redduntur, cū suas maxime imaginationes, non rationes sequuntur. Nos hoc modo linguæ incontinentiam intelligere possemus, itaq; significaret hunc esse melancholicū. Quod uero linguæ hæsitantia talis fiat, Hippocrates in fine libri De præceptis docet, inquit, Linguæ uero non clara dissertatio, hæsitantiæ uero morbo uel propter aures fit, quod priusquam prima enuntiet, secunda, & alia superinijcit, uel antequam quod mente uolebat, dicat, mēte alia uoluit. Quod cū dicitur peritis artis, cōsiderandum est morbo necne fiat. forte in hoc sensu intelligere possemus, linguam esse continentem, & ita melancholiā significare. uel dicamus, quod id quandoq; significat, & non semper. Idem de alicuius membri resolutione quandoq; significat Melancholiā, quia talis resolutio ex melancholico

etiam

etiam humore fieri potest, ut in commentationi. sequentis aphorismi doccebit Galenus.

GALENVS

INCONTINENTEM quidem nominat linguam quæ infirma est, ita ut non possit integre dearticulare uocem, aut immobilem, & omnino resolutam. Stupore autem elanguens aliquid corporis quod resolutum est. Cur uero hæc repente facta, dicat esse melancholica ignoro. Melancholiæ enim in cuius nomine omnes Græci cōsentiant, recte ab ipso talia indicia sunt dicta.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratem hic nominare linguam ἀκρατῆ, idest, incōtinentem illam quæ uel non possit integre uocem dearticulare, uel immobilem & omnino resolutam.

Commentationis principium, quod habet. Incontinētem quidem nominat linguam quæ infirma est, legi debet, quæ aut infirma est, & hæc particula Aut pro continuatione necessaria est. In Græco præterea adest particula ἢ, idest, aut.

SECUNDO docet, ἀπόπληκτον, idest, Stupore elanguens aliquid corporis uocari, quod resolutum est.

TERTIO dicit se ignorare cur hæc repente facta significant esse melancholicum. Nam ab ipso aliàs dicta sunt Melancholiæ indicia, quando Aphorismo uigesimo tertio sexti libri dixit, Si timor, aut tristitia multum tempus habentia perstiterint melancholicum tale est. Notatq; in nostro antiquo codice, sequentem aphorismum, & hunc pro uno haberi. At si distinxerimus, opus est sequentem aphorismum in calce etiam sequentis commentationis subscribere. Tamen si recte perpendas, aphorismum qui sequitur poni non debet in ordine aphorismorum, sed solum à Galeno in sua commentatione in testimonium assertur, est uero aphorismus uigesimustertius sexti libri, postea Galenus suam commentationem sequitur, & docet quo Hippocrates saluari possit, & debeat à dubitatione, quam fecerat. In Aldino etiam codice cōtinuatus est, & Philotheus in sua commentatione sequentem aphorismum non habet, quod indicium est non esse hic ab Hippocrate positum, & in illis codicibus, in quibus non sunt Galeni commentaria, aphorismus ille non adest. Tamen quia ita consuetum est ipsum legere, nos tanquam distinctum legamus, huic tamen coniungentes.

A PHORISMVS XLI

SI timor, atq; mæstitia longo tempore hominem habentes perseuerauerint, tale est melancholicum.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus in hoc ordine ab Hippocrate non ponitur, sed à Galeno in medio suæ commentationis pro expositione præcedentis refertur. At nonnulli commentationem partietes ex uno duo fecere, & duos aphorismos, hunc uero aphorismum exponere minime opus est, quia ipsum superius aphorismo uigesimo tertio sexti libri ubertim exposuimus: eius enim sensus est, Cum timor atque mæstitia in homine longo tempore perseuerauerint, cum sint symptomata melancholici humoris, hunc iudica esse melancholicum.

ἢ φόβος ἢ λυθθυμία πολὺ χρόνον ἔχουσι στατεῖς, μελαγχολικὸν τὸ πῖθον. Si timor atque mæstitia longo tempore habentes perseuerauerint, tale est melancholicum.] de quo aphorismo, in Sexto diffusissime egimus. Celsus capite septimo secundi libri hunc aphorismum ita refert. At si longa tristitia cum longo timore & uigilia est, atræ bilis morbus subest.

GALENVS.

ALITER autem & melancholicas dicemus esse passiones, Cancros, Elephâtes, adhuc autem Scabies, & Lepras, & Vitiligines nigras. Sed neq; ullā aliquam talium

sum passionum, neq; illam quæ ab omnibus nominatur melancholia, linguæ incontine-
ntia uidetur antecedere, sicuti neq; alicuius partis stupor. Quare superest ut dicamus,
quod quemadmodum quartani circuitus causa est humor melancholicus, sic & dictarum
passionum, & linguæ intemperamenti, & partis resolutionis. Et fieri potest quod propter hu-
moris crassitudinem tales passiones consequantur, quales ex crassa, & lenta eueniunt
pituita. Non igitur dicemus simpliciter utrumq; dictorum esse melancholicum, sicuti ne
que pituitosum simpliciter, sed pituitosum simul, & melancholicum. Additum autem
est sermone aduerbium, repente, propter mala quæ paulatim fiunt, sicuti ex inflamma-
tione duritiem admittente, & intemperatura difficulter solubili.

BRASAVOLVS

HÆC cōmentationis pars ad præcedentem partem talem habet continuationem: di-
cebat prius, se non uidere quomodo incontineñs lingua, & resoluta pars, humorē melan-
cholicū significarēt. nā aliās Hippocrates indicia melancholiæ in sexto libro edocuerat
aphorismo uigesimo tertio, ubi dicebat, Timor atq; mœstitia perseverantia id significa-
re. Tamen præter timorem & mœstitiā aliæ sunt melancholiæ passiones, ut cancer, ele-
phas, scabies, lepra, nigra uiriligo, de quibus egimus in tertio libro. tamen nulla harum
passionum, neq; illa quæ proprie, & peculiari nomine melancholia dicitur, habent præ-
se linguæ incontineñtiam, neq; alicuius partis ἀκρησίαν, idest, secundum Leoniceum,
stuporem, nos potius resolutionem diceremus.

SECUNDO nititur inuenire causam, si qua sit, inquit, Sicuti humor melancholi-
cus est causa quartani circuitus, eodem modo est causa dictarum passionum, sicuti intem-
peramenti linguæ, & etiā resolutionis alicuius partis. unde sicuti hæ passiones ex crassa
& lenta pituita fiunt, etiam ex humorū crassitudine fieri possunt. & ideo non dicemus
utramq; passionem esse melancholicam, sicuti etiam non dicemus utramq; pituitosam,
quia fiat a pituita, sed dicemus pituitosam simul & melancholicā: nō in hoc sensu quod
simul sint eodem tempore pituitosa & melancholica, sed quod modo pituitosa, modo
melancholica sit. immo & apoplexiā ex atra bile fieri sexto libro aphorismis quinqua-
gesimo sexto & quinquagesimo septimo edocuit.

Quod legitur, & linguæ intemperaturæ, Græce est ἡ τῶν γλῶττων ἀκρατείας, idest,
& linguæ intemperamenti.

TERTIO docet Galenus, additam esse illam particulā repente, propter mala, quæ
paulatim fiunt, sicuti inflammatio, quæ duritiem admittit, & sicuti est intemperatura
difficulter solubilis.

Quod legitur, Sicuti & inflammatione duritiem admittente, Græce est ἐπίπε φλεγμο-
νὴ σκισμῶν.

Tu igitur ex te ipso cognoscere potes hanc commentationis partem præcedenti iun-
gendam esse, ut aphorismi expositio perficiatur.

APHORISMVS XLIII

SI senioribus supra modum purgatis singultus superuenerit, non bonum.

BRASAVOLVS

QUINTO Aphorismorum libro aphorismo quarto simpliciter in omni ætate, in
omni temperatura, in omni conditione dicebat, ex superflua purgatione conuulsio, aut
singultus superueniens, malum. At quanto peius erit, si hoc in ea ætate contingat, quæ
cæteris imbecillior est, atq; magis defecta, propterea si singultus senioribus suprauene-
rit, ex purgatione, quæ supra modum sit, nō est bonum, immo pessimū est, quia significa-
tur ex siccitate factū esse, & uirtutis imbecillitate. Est uero singultus ad conuulsionē perti-
nens, quā semper ex siccitate factā, suspectā habet Hippocrates. est ergo malū singultus
seniori supraueniēs uehemēter purgato, Philotheo etiā dicente: ἢ ἀπὸ τῶν ἀκμαζόντων καὶ
τῶν ἀλῶν ἡλικιῶν κακὸν τὸ ποιῆσαι. ὅθλοι γὰρ ἀμετρον ξηρότητα. πᾶν δὲ κακὸν ἀπὸ τῶν χυρῶν
των, καὶ ἐξ τῶν κατὰ πῶσιν τῶν διασπῶν, idest, Et in uigore ætatis, & in alijs ætatibus
constituitis

constitutis tale malum est: ostendit enim immodicam siccitatem: in senioribus autem ualde malum & propter uirium defectum.

ἢν ὑπερβαλεῖται μὲν αὖ περὶ βυτῶν, idest, Si senioribus supra modum purgatis.] Intel-
lige uero per seniores tam primos, quàm secundos. tamen in secundis peius est, quia im-
becilliores sunt. At si uocabulum, quo utitur, consideremus, scilicet περὶ βυτῶν, ulti-
mos senes significare uidebimus, ut ex Galeno colligi potest, ultimo aphorismo tertij
libri. per purgationem uero supra modum factam, superfluum purgationem intellige,
uel ratione symptomatis factam, uel ui medicamenti.

Ἄν γὰρ ὑβιγνήται ἐκ ἀγαθῶν. idest, Singultus superuenerit, non bonum.] Nam est ex
inanitione singultus, qui apud Hippocratem semper suspectus est.

GALENVS

COMMVNIS est hic sermo secundum utrumq;: & quatenus omnibus supra mo-
dum purgatis non est bonus singultus: & quatenus senioribus omnia mala pe-
iora fiunt propter ætatis imbecillitatem.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, & ob senium, & ob nimiam euacuationem hunc singultum esse
malum: ob nimiam quidem euacuationem, quia ut libro quinto dictum est, aphorismo
quarto, singultus ob euacuationem malus est: ob senium uero, quia omnia mala ob æta-
tis imbecillitatem in senioribus sunt peiora.

APHORISMVS XLIII

SI febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti superinfusa solutio fit
febris.

BRASAVOLVS

SI QVIS febre correptus sit, non autem ex bile, multa aqua calida capiti superinfu-
sa febrem soluit. nam ab hac aqua calida, febrilis præter naturam caliditas remouetur, &
simul causa quæ febrem faciebat. Scito autem in præsentiarum per febres non ex bile
factas, omnes illas intelligere, quæ non sunt humorales.

ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἐχθῆ, idest, Si febris nõ ex bile habeat.] Idest, si non sit febris hu-
moralis, sed uel ephemera, uel ethica. Hippocrates per bilem omnes humores intellige
re solet. nam in fine libri De hominis natura, quatuor febrium genera ponit, & omnia
ex bile. Non intermittēs, Quotidiana, Tertiana, Quartana: & omnes has ex bile facit,
quod manifeste ostendit bilem omnes humores significare. & Galenus hic in commen-
tationis fine bilem ad pituitam deducit. Idem Hippocrates in secundo Aphorismorum
libro aphorismo decimoquinto cum dicit, ubi fauces egrotant, aut tubercula nascuntur
in corpore, excretionem inspicere oportet: nam si biliosa fuerint, corpus unà ægrotat.
Certum est in præsentī loco bilem pro omni humore accipi, quia tubercula fiunt, & ex
pituita, & ex atrabile quandoq; & tunc excrementa debent esse pituitosa, uel atrabila-
ria. Philotheus quoq; hic dicit: χολῆς μνηθεῖς λόγῳ πῶς ἀδείγματ' ὡς βραχυλόγος, πῶς λοι-
πὸς χυμὸς πρὸς σπαικκοῖς δαί-
την ἄνθρωποι, τοῖσι φλέγμα, αἷμα, μέλαινα χολῆ, ἀπὸ ἀλλοῖσιν οἷσιν ἀπο-
τεχνοῦνται. ἀλλ' ὑπὸ πνθίμασιν, ἢ σφοδρῶς. πῶς ἀφελείη καὶ πῶς τοῖσιν ἀδύνατον ἔστιν ἀφελείη, καὶ ἀπὸ
πῶς ἀφελείη ἢ ἀφελείη χύσιμ ὠδίνειμ. εἰ δὲ τις λέγει γρηῖδα, λέγει μὲν, ἵνα ἐκ τῶν τῆς,
παρ' ὅλου τοῦ σώματος πῶς ἢ. idest, de bile mentionem faciens, ratione exempli utpote bre-
uiloquus, reliquos humores subaudiendos significauit. hoc est, pituitam, sangui-
nem, nigram bilem. ab alio solo quodam humore, sed in spiritibus, uel in solidis mem-
bris, tunc utilis est aquæ calidæ infusio, & potens & probe calens. etenim non a-
dest materia quæ fusionem facere debeat. Si uero quis petat, quomodo fiat, dicit qui-
dem, ut ex hac ad totum corpus adsit. Tamen est adeo obscurus, & corruptus græcus
contextus, ut nullus possit sensus perfecte colligi, nos prædictū collegimus qualiscunq;
sit, lector ipse iudicet, & meliorem sententiam eliciat. Si ergo sit febris non humora-
lis, sed uel ephemera in spiritibus, uel ethica in solidis membris,

Υδ' κτ'

ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχρησθέντος ὑπὸ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται. id est,
 Multa aqua & calida capiti superinfusa, solutio fit febris.] Tum quia calor præter na-
 turam remouetur, tum quia causa etiam quæ febrem facit, uel obstructio sit, uel aliud
 simile. Hoc autem quod dicitur, infundendam esse aquam calidam, non solum de infu-
 sione intelligere oportet, sed etiam de ingressu in balneum. nam Paulus libro secundo,
 capite decimosexto, de his qui laborant febre diaria ex feruoribus atque adustionibus
 dicit, quod inclinante febre opus est caput his perfundere atque lauare: id autem non fit,
 nisi aqua calida. Et in eodem loco multas ponit febrium diatarum species, in quibus
 balnea fieri docet: & in febre ethica capite trigefimotertio eiusdem libri, sæpe balnea fie-
 ri oportere monet. Actius præterea capite sexagesimo septimo quinti libri, in ephemeris
 febribus lotionibus utitur: & capite nonagesimotertio eiusdem libri, in ethicis balnea
 ex aqua calida facit. Sed hæc notissima sunt, & talia, ut in illis nemo ambigat. At in hu-
 morali febre dubium est, nunquid aquæ calidæ perfusione, aut balneo uti possimus.
 Nunc balneorum distinctiones à Galeno, decimo Medendi methodo positas, quia hæc
 per balneum aquæ calidæ lauacrum intelligimus, quod in tertio De sanitate tuenda Ga-
 lenus dicit, duras densasque partes emollire, excrementa putria, si quæ intus ad cutem hæ-
 rent, euocare. In decimo uero Methodi dicit, Si quis balneum ingressus non inhorruit,
 sed remissa est illi laxataque cutis, huic sanè necessario prædicta succedent, excremento-
 rum uacuatio, æqualis per omne corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, densa-
 torum fusio. Sed quid opus est uerbis: in plethora balneo utitur libro decimotertio De
 arte curandi, & in octauo & in decimo multa de balneis agit, modo materia sit cocta.
 Sed ut ad rem ueniamus, Galenus ad Glauconem balnea ex aqua potabili laudat, tum
 quia aliquid bilis educunt, tum quia qualitate sua plurimum iuuant. Idem Galenus in
 undecimo Methodi cum fiducia balneo lauat febricitantes ex bile, & multa ibi nota-
 da sunt, quæ de balneis in putridis febribus dici possunt. Tamen Galenus hoc potius
 facere uidetur cocta materia, quod tamen fieri posset illa non penitus cruda, sed aliquam
 coctionem habente. Quin & Celsus capite decimosexto secundi libri, dicit, balneum
 modo discussis febribus, initium cibi plenioris, uinique firmioris ualetudini facit, modo
 febrem ipsam tollit, fereque adhibetur, ubi summam cutem relaxari, euocarique corruptum
 humorem, & habitum corporis mutari expediat. Antiqui timidius eo utebantur: Asele-
 piades audacius. & multa de usu balnei in febribus prosequitur Celsus. At tu forte con-
 tra balnea Galenum in tertio De ratione uictus in morbis acutis, adduces, qui inquit,
 Si balneum administratur ante euacuationem, attrahet ad loca quæ sunt sub precordiis
 materiam. Sed hoc non negamus in ualde pleno homine, quando materia cruda sit pro-
 pterea euacuatione facta, uel saltem concocta materia, balneum adhibeto. At quum non
 sit magna plenitudo in inclinatione uniuersali fieri conuenit. Et si etiam dicas Galenum
 in tertio De sanitate tuenda, dixisse: Sanè cogit, clauditque tum frigida, tum feruens aqua.
 Igitur intus, morbi causam claudet, Respondemus, nos uti balneo non ex feruenti, neque
 ex frigida, sed ex calida. Dices etiam Galenum in decimo Methodi medendi dicere, Qui
 laborant ethica febre, atque ex his præcipue, qui iam marasmode februnt, modo ijs alia
 nulla febris, nec ex putrescente humore, nec ex inflammatione sit adiuncta, eos omnes
 audacter lauabis. Febris igitur putrida causa est cur lauari non debeat. Igitur tanto mi-
 nus in ipsa lauandum. Adde quod in primo ad Glauconem de his loquens qui ex mul-
 titudine laborant, dicit, à uino uero & cibis abstinendum, & balneis etiam si febricitau-
 erint. In febre igitur balneo uti non debemus. Sed ob quam causam uerbis uerba in-
 culcamus? Certum est in materiae crudæ copia, nos balneo uti non debere. In his autho-
 res & Galenus balnea fieri uentant, tamen de hac materia nos peculiarem tractatum age-
 mus, quum inter nos & alios medicos in tertiana febre cõtrouersia inciderit: nempe illi
 uolebant cruda etiam materia existente, & non pura biliosa, reuerendissimum Cardina-
 lem Rauennatem in aquæ calidæ balneum intrudere, quibus nos ob ægrî utilitatē ob-
 stitimus: imò ex his unus, qui in seipso cum materiae cruditate balnea experiri uoluit,
 penè consumptus est. Sed hæc in præsentiarum tumultuose dicta sint, quæ aliàs distin-
 ctius comprobabimus.

EX HOC sermone manifeste declarat non omnes febres ex bile fieri. Ostendit autem quod reliquæ omnes exceptis his quæ ex bile factæ sunt, aqua multa capiti superinfusa soluantur. Secundum hunc sermonem igitur in primo libro Epidemiarum de Melitone scripsit, balneis usus supra caput, febres si quidem quæ ab exustione, ac frigiditate factæ sunt, à talibus balneis utilitatem sentiunt, & nihilominus quæ ex lassitudinibus fiunt, nihilominus & quæ propter foraminum angustationem, siue propter obstructionem, siue ob clausuram fuerint angustata. Respicere si quidem per ipsa oportet, & dissolui calorem febrilem. Non tamē ubi inflammatio aliqua, aut absq; inflammatione humoris putredo igneum calorem accēderit, balneæ utiles sunt antequam noxiū humoris euacuentur, aut concoquantur. Verum tales morbos, aut laterum inflammationes, aut pulmonis, aut hepatis, aut lienis antiqui nominabant, uolētes febrem non esse morbum ipsum, sed casum morbi. In quibus autem sine partis inflammatione, qui in uenis putrent humores febrem accendunt, in illis solis dicebant hominem à febre molestari, & ipsum à febre haberi. In illis autem & febrium scripsere differentias, hepialon, & lypiriam, cloden, & typhoden, pestilentem, & ardorem nominantes. Hepaticam autem, febrem, uel lienosam, aut pulmoniam, aut lateralem nemo dixit, adeo quod nunc sermo ab Hippocrate habetur de febribus ipsis quæ sunt absq; partium inflammatione. In diuersis uero exemplaribus, non aqua, sed sudor scribitur, talem habente scriptura intellectum. Si febris non ex bile habeat, multus sudor à capite defluēs febrem soluit, non ex solo capite sudorem fundi dicente Hippocrate, sed à prima parte quæ subijcitur oculis de toto monstrante corpore. Quantum igitur ad hanc scripturam attinet, hi qui ex bile febricitant, à talibus sudoribus nihil iuuabuntur. Atqui sapius manifeste soluantur, & aliæ plurimæ febres, & in quibus flaua bilis plurima est, tertianæ, & ardores. Verior igitur est prima scriptura, quæ ueram docet curationem earum febrium, quæ ex dicto genere sunt, quæ uidelicet uel ob lassitudines, uel exustiones, uel refrigerationes, uel omnino cutis fiunt angustationes. Quod autem à bile dicitur, & de rufa, & de atra bile intelligi potest, non tamen in his solis ostendebamus, sed & ob pituitam putrescentem fieri febrem: & in hac sola uidebitur aphorismus non esse uerus, nisi quis existimauerit pituitæ putrefactionem in humorem biliosum conuerti.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hic ab Hippocrate duo edoceri, unū, quod omnes febres ex bile non fiunt. Aliud, quod omnes aliæ febres, his exceptis quæ ex bile fiunt, aqua multa calida superinfusa sanantur, unde & secundum hunc sermonem in primo Epidemiorum libro de Melitone scribens dicit, balneis usus supra caput. Tu casum quære, si inuenire poteris.

Quod legitur, Ostendit autem, quod reliquæ omnes, legi debet, Ostendit autē, quod & reliquæ omnes, nam Græce habetur, *Αὐτὸς δὲ ἔχει ὅτι.*

SECUNDO docet, febres ex adustione factas, & ex frigiditate ab his balneis utilitatem sentire. Sunt uero hæ omnes ephemeræ. Adde etiam illas, quæ ex lassitudinibus fiunt, & quæ ex meatu obstructione, quæ & ipsæ ephemeræ sunt, iuari ab hac aqua superinfusa nam per has oclusas partes, respirare oportet, & calorē febrilem dissolui.

Quod legitur, Siue propter obstructionem, in Aldino codice legitur, *ἢ τε ὅτι μὴ σπυρογνάθιται.* idest, Siue propter obstructionem musculorum.

Quod etiam legitur, Respicere si quidem per ipsa oportet, legi debet respirare, nam Græce est, *ἀναπνοῆσαι.*

TERTIO ipse regulam dat, de qua superius mentionem fecimus, quando sit usus balneorum in febribus humoralibus probus. ubi adest aliqua inflammatio, aut putredo humoris absq; inflammatione, quæ febrem fecerit, balneo uti non debemus, antequam noxiū humoris euacuentur, aut concoquantur: sed morbi illi ab inflammationibus facti secundum inflammatam partem denominantur, & febres ipsæ non habent denominationem à partibus. nam dicunt lateris inflammationem, aut iecoris, aut pulmonis, febris uero non est morbus, sed horum morborum symptoma, unde hi non dicuntur febre uexari, sed inflammationibus, quamuis febris iuncta sit, imò & in nostro uulgari usu

usu, nulla fit in his inflammationibus febris mentio. In febribus autem sine inflammatione suas differentias habebant, ut hepialos, lipyria, elodes, typhodes pestilens ardor. Nullus autem antiquus febrem aliquam uel hepaticam, uel lienosam uel lateralem uocauit. Vnde Galenus infert Hippocratem hic de his febribus sermonem fecisse, in quibus nulla est inflammatio; sed etiam non de omnibus, uerum de his solum quæ non sunt à bile, idest ab humore aliquo ex his qui corrupti febrem faciunt.

Vbi legitur, Volentes febrem non esse morbum ipsum. Græce est *συμπτωμα τῆς μολοῦ* ἢ *πυρετῶν αὐτῶν, οὐκ αὐτὸ πάθος*, idest, symptoma ponentes ipsam febrem, non morbum ipsum. In aliquibus contextibus legitur, *πυρετῶν αὐτῶν*. Postea deest illa particula *αὐτῶν*, ante illam *πάθος*, ut sensus sit, uolentes febrem ipsorum (scilicet membrorum inflammationum) non esse morbum, sed morbi symptoma.

Vbi Galenus febrium differentias enumerat, dicit hepialon, est uero hepialus, genus febris ex pituita factum; eodem modo lipyria est genus febris. Recentes corrupto uocabulo hanc uocant lypariam, illam empialam, putantque in hac interiora frigidescere, & exteriora calere; in lipyria uero, exteriora frigidescere, & interiora calere. Sed nos quod apud antiquos sint hæc febres, edocere tentemus: primo ab hepialo exordientes. Aetius libro primo, capite octuagesimo sexto, talia de hac dicit: prædicti generis, pituitosi inquam, febris est quæ priuatim hepialos nuncupatur, quando ægri febrientes eodem tempore in singulis corporis partibus calorem simul & frigus percipiunt. gelidissima enim pituita quam uitream uocant, si sine putredine fuerit, solum rigorem inferet; si putredo mediocris accesserit, hepialos generabitur: exuberante uero putredine, rigor quidem præcedit, sed pura subinde febris subsequitur, frigore à caloris multitudine superat, ut in exacerbationis incremento aut uigore, ne tantillum quidem super sit. Sæpe etiam contingit, ut uitrea pituita aciditatis simul particeps sit. Curatio qualem in quotidiana diximus, adhibenda est, nisi quod hæc maiori indiget incisione. Hæc Aetius de hepialo, Paulus libro secundo, capite uigesimo sexto, de hepiali nomine hæc disserit, *λέλεκται δὲ ἡπιαλῶς, ἢ ἀπὸ μεταφοράς τῆς ἀλῶς, λέγω δὲ τῆς θαλάσσης, ἡπίως μὲν φανομένῳ ἢ τῆς ἀρχῆς, χαλεπῶς δὲ αὐτῆς ἰσχυροῦς, ἢ παρὰ τὸ ἡπίως ἀλεινέειν, ὅπου δὲ θορυμαίνεαι*, idest, Hepialos autem dicta est, uel per translationem ab hale, dico autem à mari, quod à principio tranquillum, difficile postea fit, uel dicitur ab *ἡπίως*, idest blande & leniter, & *ἀλεινέειν*, quod est calefacere. Ipse etiam Paulus inter quotidianas illam numerat, & à pituita hyalode, idest uitrea fieri dicit; dicitque quum non est corrupta, facere cum tremore algores: quum uero pars aliqua corrupta sit, alia non corrupta, fit hepialos, in qua simul algescunt & febricitant. De lipyria & typhode & crymode Aetius hæc dicit libro quinto, capite octuagesimo octauo: erysipelata in uisceribus quoque nonnunquam fiunt, ardentem febrem & ethicam inferentia. Si ergo erysipelas in uentriculo sit, febris quæ inde incenditur, lipyria nuncupatur: si in hepate, typhodes: si in pulmone, crymodes. Galenus in Lycopio ita disserit de his febribus, ut ostendat typhodem non fieri ab inflammatione uel erysipelate alicuius partis. Nam dicit, febrium quædam sunt exacte sicca, ut causi exacti: quædam extreme humida, ut quæ typhodes aut helodes uocantur. Deinde inquit, humida febris, in quibus laborantes primo die sudant. At ex ipsis sudoribus, aut modice, aut nihil iuuantur.

Quod legitur, Adeo quod nunc sermo: legi debet, Quia & nunc sermo. Græce est, *ὡς π.*

QUARTO Galenus docet in multis exemplaribus non legi aqua, sed sudor: ut hic sit sensus, Si sit febris non ex bile, multus sudor à capite defluens febrem soluit. Et si tibi forte uideatur ex solius capitis sudore febrem non abire, intellige per caput, totum corpus. nam per illam primam partem quæ oculis obijcitur, totum intellexit. Vnde quantum ad hanc scripturam, illi qui erunt febre biliosa correpti, ab his sudoribus non iuuantur: tamen nos experientia uidemus, per sudores alias plurimas febres solui, & in quibus flaua bilis plurima est, ut tertiana & ardores.

Quod legitur, In diuersis uero exemplaribus non aqua, sed sudor scribitur. Græce est, *ἢ μὲν πὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντηραφῶν οὐχ ὕδατος, ἀλλ' ἰδρῶτος γέγραπται*, idest, In pluribus uero exemplaribus non aquæ, sed sudoris scribitur.

QUINTO docet, priorem scripturam uerriorem esse, quæ docet febres curare ex prædicto genere, scilicet quæ uel ob lassitudines, uel ob exustiones, uel refrigerationes, uel cutis *scythioris*, idest angustationes.

SEXTO docet, hoc nomen bilis esse commune & ad flauam & ad atram: at quia aliquis dicere possit, febrem quoque à pituita fieri, & in hac aphorismus uerus esse non uidebitur, nam aqua calida superinfusa non iuuat: propterea dicit Galenus, forte aliquem posse existimare pituitæ putrefactionem in humorem biliosum cōuertī, quod tamen non asserit Galenus, sed dicit aliquis forte ita existimare poterit. At breuius est dicere, quod hic utitur uocabulo bilis pro quocunque nostri corporis humore,

APHORISMVS XLIIII

Mulier ambidextra non fit.

BRASAVOLVS

DVORVM alterum consequi opus est, aut Hippocratem sapientissimum uirum, aut Platonem summum philosophum aberrare, nam Hippocrates hic docet, mulierem non uti utraq; manu tanquam dextra, idest æque potente & apta ad exercitationes: sicuti homines inuenti sunt, & indies inueniuntur, qui utraq; manus dexteras habent, idest æque robustas & aptas. Plato autem in septimo De legibus libro in uiros atq; mulieres inuicitur, quæ ambidextræ non fiunt, cum tamē facile fieri possent. Platonis uerba hæc sunt, Atheniense loquente. Quod uidelicet dextera à sinistris, qd' ad manus pertinet, differre iam uideantur in singulis operationibus naturæ, pedes enim, inferioresq; partes ad opera nihilo differre uidentur. Manibus autem, matrum, nutricumq; simul ignorantia quasi claudi facti sumus. Nam cum natura serè ad utraq; partem æque se habeat, ipsi per consuetudinem non recte utentes, differentiam fecimus, & certe in quibusdam parum id refert. Nihil enim interest ad uitā, si lyra in sinistra sit, in dextera plectrum, in cæterisq; huiusmodi similiter. Quorum exemplo idem in reliquis omnibus facere, dementia est. Hæc ita esse lex Scytharū ostendit, non enim sinistra solum arcum, dextera sagittam tenent, sed utrisq; similiter ad utrunq; utuntur. Multa exempla huiusmodi in aurigarum, aliorumq; operibus reperiuntur, ex quibus intelligere licet, eos qui dextris sinistra imbecilliora reddunt, præter naturam id facere. Quæ res, ut diximus, in corneis plectris, instrumentisq; talibus impedimento non est, sed per multum interest, quando in pugna, ferro, arcu, hasta, cæterisq; huiusmodi uti necesse est, plurimū autem quando armis arma pelluntur: differt aut multum qui didicit ab eo qui non didicit, & exercitatus, ab eo qui minime exercitatus est. Nam quemadmodū qui aut in pugilum certamine, aut lucra, aut utroq; simul perfecte se exercuit, potis est congregari à sinistris & præsto se accommodat, quando ad partem alteram transferre se cogitur: id ipsum arbitror in armis ac cæteris rebus rectissimum esse, quare oportet si duo quædā quis possidet, quibus se defendat, & alios cædat, ut nihil horum pro uiribus otiosum, in exercitatumq; relinquat: & si quis aut Geryonis, aut Briarei naturam habeat, cum centimanus sit, totidem oportet ab eo iacula mitti posse, horum omnium curam habeant principes, tam mulieres, quàm uiri. & mulieres quidem ludos, alimentaq; considerent: uiri autem disciplinas, ut omnes pedibus manibusq; utrinq; æque potentes facti per consuetudinem naturæ non noceant. Alibi quoque idem Plato dicit: si sint in aliqua urbe uiginti millia animarum, quum mulieres ad pugnam non eant, solum erunt decem millia. At quia senes & pueri ad pugnam incepti sunt, propterea solum sunt duo millia quingenti. Verumtamen quia non utuntur nisi dexteris, propterea sunt semihomines: & ideo in hac urbe erunt solum mille ducenti quinquaginta integri homines. Plato igitur putat tam mulieres, quàm uiros fieri posse ambidexteros. Quod hic negat Hippocrates, forte Plato intelligit, arte fieri posse. Hippocrates, quod nullæ mulieres ambidextræ nascantur, nisi arte fiant: quod tamen in uiris contingit quandoque, etiam si arte non fiant. Vel Hippocrates intelligit, non inueniri mulierem, quæ æque robustas habeat utraq; manus

manus : quamuis ex assuetudine possent utrifque æque uti . In uiris autem hoc quadoque inuenitur .

ἢ ἂν ἀμειδίξιον οὐ γίνεται . i. mulier ambidextera non fit] . i. non habet æque manus robustas . Philotheus hic dicit , ἀμειδίξιους ὀνομάζουσι τοὺς ἀμφοτέρω τὰς χεῖρας ὀυκινήτους ἔχοντες , ἢ πούπου ἀπιοῦ , ὁ στυγθισμός , ὡς εἰ γε τῆς στυγθισοῦ ἐκ πάλαιον τῶν ἀριστοῦσαν λινεῖν , αὐτῆ δὲ ὑπὸ πολυτοῦσα γίνετ' εἰς λινεῖον . εἰ δὲ ἀμφοτέρω τας , ἀμειδίξιον γίνετ' . ὡς γὰρ εἰρητῆ , λινεῖσι μετελοτοῦσα λεγαται . ἀπὸ γὰρ δὲ τῆς κει . καὶ οὐ μόνον δὲ ὄσσε , ἀλλὰ καὶ εἰς ῥώμην φύσεως , ὅθεν μάλλον ἀπὸ γένου ἀμειδίξιον , ἢ γυναικῶν . ἄλλοι δὲ οὕτως τὸ ἀμειδίξιον ἐκλαμβάνουσι , ὅτι γυνὴ πῶδε τὸν δεξιὸν κόλπον οὐ γίνεται . idest , Ambidextros nominant utrafq; manus bene mobiles habentes , & huius causa assuetudo , ut si quis ex pueritia cōsuetus sit siniftram mouere , ipsa quidem ad motum aptior fit : At si utrafq; ambidexter fit , etenim , ut dictum est , moderatus motus roborat . otium uero corrumpit , & non solum hoc , sed & ob naturæ robur , unde mares magis ambidextri , quàm mulieres . Alij autem sic ambidexterum accipiunt , quod mulier in dextero sinu non fiat scilicet uteri .

GALENVS

AMBIDEXTERVM Euripides nominat ferrum utrinq; incidens . Circumdextrum autem Homerus Asteropæum ambabus manibus similiter utentem , ac si utrinq; dextrū dixisset . Eodem modo ambilæuum Aristophanes in Tagenitis , utrinq; siniftrum . Hipponax ambidextrum dixit in hoc uersu ,

Ambidexter enim sum , & non aberrans .

Homines itaq; qui ambabus manibus pro dextris utuntur , sæpius uisi sunt . Mulier uero nulla ad hunc usq; diem ob naturæ imbecillitatem . Si enim ambabus manibus , ob neruorum robur , ac musculorum quidam uiri utuntur , rationabiliter nulla mulier utitur , quæ fati habeat , si sola dextra modice utatur . Amazonidas quidē ipse inquit mammam dextram exurere , ut plurimò alimento ad manum uicinam perueniente , ei maior adlit uigor , ut quæ & ipsa sit natura debilis . Quidam tamē aiunt ambidextram dictam esse quæ parte uteri dextra genita sit . Et his adhuc magis à ratione alienum aiunt de his qui Hermaphroditi nominantur Hippocratem fuisse locutum , quod mari quidem pendendum inlit muliebre , mulieri uero uirile minime .

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet , ἀμειδίξιον , idest ambidexterum ab Euripide nominari ferrum utrinq; incidens . nos gladium ancipitem , & ancipitem ensem uocamus .

SECUNDO docet , Homerum dixisse Asteropæum ambabus manibus similiter utentem , ac si dixisset utrinq; dextrum , & Aristophanes in Tagenitis dicit ambilæuum utrinq; siniftrum , & in hoc uersu Hipponax ambidextrum dicit ,

Ambidexter enim sum , & non errans .

Quod legitur , In Tagenitis , legi debet , In Tagenitis hominibus . nam Græce est , ἐν πηλυπύτουσιν ὑβρώτοις .

Quod etiam legitur , Dixit in hoc uersu : adde , iambo . nam Græce legitur , ἢ πύου τοῦ ἰαμβου . idest , In hoc uersu iambo . Carmen Græcum est ,

ἀμειδίξιον γὰρ εἰμι , καὶ οὐχ ἀμειδίξιον . idest ,

Ambidexter enim sum , & non aberrans .

TERTIO docet Galenus , sæpe uisos esse homines , qui utrifq; manibus pro dextris utentur : sed nulla mulier ad hanc usq; diem ob naturæ imbecillitatem inuenta est . Si enim aliqui uiri ob neruorum robur ac musculorum ambabus manibus utantur , rationabile est nullam mulierem uti , quæ fati habeat , si sola dextera modice utatur : unde Galenus totam rationem ex uiribus facit , non ex assuetudine . At Plato hoc esse assuetudinis munus edocet . Tamen nullus it inficias , assuetudinem ad hoc multum facere : at tamen & robur in parte dextera maius est , quàm in siniftra .

QUARTO ad eorum quæ dicta sunt corroborationem Galenus addit Hippocratem dixisse , Amazonidas mammam dextram exurere , ut multo alimento ad uicinam mammam proueniente , ei maior adlit uigor , nam & ipsa est natura imbecillis .

QUINTO quorundam expositionē refert , qui dicebant , uocari ambidexterā , quæ parte uteri dextera genita sit . nam mulieres in siniftris , mares in dextris concipiuntur .

SEXTO aliorum sententiam ponit, quæ præcedente peior est. nam aliqui dicunt Hippocratem de hermaphroditis loqui, quod scilicet mas muliebri pudendum habeat, mulier uero uirile non habeat; quod nihil aliud est dicere, nisi hermaphroditos inter mas res inueniri. Plinius tamen scribit equas, quibus Nero uehebat, fuisse hermaphroditas.

Vbi legitur, Et his adhuc magis à ratione alienum, addi debet particula alij. nam Græce adest particula ἐπι, ut hoc modo legi oporteat, & his adhuc magis à ratione alienum alij aiunt.

APHORISMVS XLV

Quicumque suppurati uruntur, uel secantur, si pus purum fluxerit, & album, euadunt. Si uero subcruentum, & feculentum, ac fetidum, pereunt.

BRASAVOLVS

LIBRO sexto aphorismo uigesimo septimo de suppuratis abunde egimus, ostēdentes, quomodo antiquitus inciderentur, & urerentur, ut non sit opus eadem iterū recantare. Satis nunc sit hic ab Hippocrate edoceri, quādo aliqui adeo suppurati sunt, ut non sufficiant pus in pectoris cauitate contentum expellere, sed uisione, uel sectione indigeant: si cognoscere uolueris, an conualiturus sit, an non conualiturus, pus quod effluxit, considera, nam si purum, & album sit, hi euadunt: Si uero subcruentum, & feculentum, & fetidum, pereunt. Illi sanantur, quia uis intrinseca robusta est, quæ eius actio, ne materiam in pus bonum conuerterat; in alijs uero, in quibus pus subcruentum, & fetidum, & feculentum est, magnam corruptionem esse significatur, & materiā à uiribus superari non posse, imò potius uires ipsas succumbere.

ὅσοι ἐμῶν τοῦ καίοντος. idest, Quicumque suppurati uruntur.] Suppurati illi sunt qui collem pus in thorace habent, ut Galenus inquit. & Philotheus dicit, ἐμπνοὶ λευκὸς εἶσι, οἱ μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος ἔχουσι τὸ πύον. idest, Suppurati proprie sunt, qui inter thoracem & pulmonem pus habent. uisio fit inter quartam & quintam costam secundum recentes. At secundum Celsum libro tertio capite uigesimo secundo, exulcerandus est ferro eādenti, uno loco sub mēto, altero in gutture, duobus ad mām utranque. Item sub imis ossibus scapularū, quæ ἀμότιλλας Græci uocant, sic ne sanescere ulcera sūnamus, nisi tussis finita. Philotheus uero hic dicit, ἰσίου ἧ, ὅτι ἰπποκράτης ἐγγυρὸν αὐτὸ ἐμπύονε μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, καὶ πνεύτου εἶναι. βαδου, ὡς καὶ αὐτὴν ἐπελεῖσθαι εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἀπύουσιως γινέσθαι τὸ πύον. idest, Sciendum autem quod Hippocrates in medio duarum costarum suppuratos inurit, & hoc per profundum, ut & ipsam pelliculam præcingentem perforat, ut ex suppuratōne educatur pus. ut recētiorum uisionem sequi uideatur, non antiquorum. De his uero nostra lege in uigesimalium septimum libri sexti aphorismum Commentaria.

ἢ τέμνονται, idest uel secantur.] Sectio fit inter quartam & quintam costam. ἢ γὰρ μὲν τὸ πύον καθαρόν ἐστὶ καὶ λευκόν, ποθεινόν. idest, Si pus purū fluxerit & album, euadunt.] Nam significatur, fortes atque robustas uires pus ad perfectionem deduxisse. Est uero perfectum pus (ut Hippocrates in fine primi libri Prognosticorum docet) si candidum æquale, leueque, & quā minime fetidum est: maxime uero contrarium huic deterrimum est. Philotheus hic dicit, τούτοις οὐκ ἔχουσιν οὐδὲν, εἰ μὲν λευκὸν καὶ ὁμαλὸν συμβῆ ἔστω τὸ πύον, ἀγαθὰ ἐλπίσθαι, ὅτι ἡ φύσις ἐξέρωται, καὶ κατακρατῆθαι ἢ παρὰ φύσιν διαθῆναι. idest, his igitur uisitis siquidem album & æquale fluere contingat pus, bonæ spes: ostendit enim quod natura fortis est, & dispositionem præter naturam uincit.

ἢ γὰρ ἐφραμῶν τε καὶ βορβορῶδων καὶ δυσωδῶδων, ἀπόλλυται. idest, Si uero subcruentum & feculentū ac fetidum, pereunt.] Quoniam significatur putredinem uires superare: Philotheo etiam dicente, διὰ τὴν γὰρ ἀνκρατίαν τὸ νοσήματι, κατὰ φύσιν δὲ τῶν δυναμῶν, idest ostendit enim uictoriam morbi, proidentiam uero potentiarum.

GALENVS

SUPPURATIONES consuevit nominare, non eas tantum quæ sunt in thorace, sed in quauis alia parte ad pus alterata tubercula. Solos uero præcipue omnino suppuratos nominat, quibus inter thoracem atq; pulmonem acruatū est pus, quos urere cōsuetos esse ueteres, discere licet, ex his quæ dixit Plato comicus de Cinesia, hīcse uerbis: Post hæc concionatus filius Euagoræ ex morbo laterali Cinesias aridus, puris expers, calamacea gerens crura, tabis proceræ, plurimas, inustus escharas ab Euriphonte in corpore. Quod quidem pus album bonum sit, feculentum uero & fetidum malum, nemo ignorat.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, quid significet uocabulum Suppuratio: nam Hippocrates suppurationes nominare solet in quacūq; corporis parte sint tubercula, quæ ad pus alterentur. At in præsentiarum solos illos suppuratos uocat, qui inter thoracem atque pulmonem acruatum habent pus, quos antiqui urere consueuerunt.

Quod legitur, Omnino: lege, Magna ex parte. *πὸν ἴσταν.*

SECUNDO ex Platonis Comici sententiā docet, antiquos urere suppuratos: nam dicit Cinesiam inustum plurimas escharas ab Euriphonte in corpore ex morbo laterali: ex quo loco habetur, antiquos fecisse multas escharas: ut Celsus docet.

Quod legitur, Concionatus: in prima nostri antiqui codicis lectione habetur, ἀργόδωα; in secunda, ἀργήρας: in Aldino codice nihil adest, solum legitur *μετὰ τῶν τῶν.*

Quod etiam legitur, Puris expers: Græce est, ἀπυρῶ.

Quod etiam legitur, Calamacea gerens crura: Græce est, calamina: alij codices habent καλαμια, idest arundinacea gerens crura. Leoniceus à calamo calamaceū fecit.

Quod etiam legitur, Tabis: Græce est φθίσις.

Et quod legitur, Proceræ: Græce est πρῶφητις, idest propheta.

TERTIO Galenus docet, neminem ignorare pus album esse bonum, feculentum uero & fetidum, malum.

APHORISMVS XLVI

QVorum hepar suppuratū aduritur, si pus purum fluxerit & album, euadunt: in tunica enim his pus continetur: si uerò qualis amurca fluat, percunt.

BRASAVOLVS

PAVLVS libro tertio, capite quadragesimo sexto, de iocineris affectionibus, inflammationibus, suppuratiōibus copiosissime tractat: sed quo nam modo, & quo loco ustio fiat, non edocuit: imò nec an fiat, ex ipso colligi potest. Idem etiam ex Aetio haberi non potest, qui tamen libro decimo rem agit diffusius, quam Paulus de iocineris affectionibus. Nec apud Trallianum de hac ustione quicquam habetur: solus Celsus de illa mentionem facere uidetur libro quarto, capite octauo. Sed unum notare debes, Celsum iuhere ustionem fieri, quando uomica laborat: nam quando ita laborat, quidam contra id scalpello aperiunt, ipsam uomicā adurunt. Quod igitur hic ab Hippocrate dicitur, Qui suppuratum iecur habent, & adurantur: quia secundum Celsum adsit uomica, Si pus purum fluxerit & album, euadunt: quoniam uis intrinseca materiā uincit: nam istis pus continetur in tunica in superiore iecoris parte, adeo ut eius substantia nihil patiat. At si pus exeat, qualis est amurca, hi pereunt: quia corruptio usq; ad iecoris carnē peruenit.

ὁμοῖον τὸ ἴσταν εἶναι πύον κραιόντων. idest, Quibus iecur ob pus uritur.] quando scilicet uomicam patiuntur, & perpetuum puris defluxum: nam in hoc solum casu fit ustio, sitq; supra iecoris regionem. pus etenim illuc inter intestina & peritonæum colligitur: unde & aliqui incisionem faciebant, ut præcitato loco dicit Celsus. sed incisio in eodem erat loco, in quo eorum incisio, qui aquam intercutē habent. unde Philothei contextus non solum dicit κραιόντων, idest urūtur: sed etiam addit, ἢ τὸ μόνον τῶν, idest inciduntur: ut hanc aliam operationem etiam notet.

Εἰ μὲν τὸ πύον καθάρου ἐνῆ καὶ λευκόν, πύον γίνονται. idest, Si pus purum fluxerit & album, euadunt.] Nam uires materiam superare significatur. Hippocrates uero dicit, ἢ χιτῶνι γὰρ τὸ πύον πύον ἐστίν. idest, In tunica enim his pus continetur.] Quid uero intelligendum sit per tunicam, ambiguum uidetur. Aliqui peritonæum intelligunt; & re uera peritonæum pus continet, quod à iecore effluit; nam inter intestina & peritonæum colligitur. Quippe hoc pus nisi per meseraicas uenas ad intestina uertatur, necessario implet iam dictam partem. Galenus per tunicam, superiorem partem intelligit, & pelliculam illam iecoris carnem tegentem, quia in illa tunica pus esse potest, & tamen non esse affecta iecoris substantia. Itaque nos putamus intelligendum esse hic Hippocratem per tunicam, in qua pus cōtineatur. quamuis & id possit esse uerum de peritonæo; sed propter hoc inciduntur potius. nam propter uomicam, & continuum puris defluxum non inciduntur, sed uruntur.

ἢ δὲ οἶον ἀμόργου ἐνῆ, ἀπόλλωται. idest, Si uero qualis amurca fluat, pereunt.] Hoc est, si ichor & sanies quædam quæ amurcæ assimilatur, exeat, hi pereunt, nam ex hoc significatur uires imbecillas esse & impotentes non solum ad coquendam, sed neque ad alterandam materiam illam quæ in pus conuerti deberet. Est uero amurca, olei fex. Philotheus hunc aphorismum ita exponit, ἢ τὰ ὄντα φασὶ ζυπτίον τὸ ἐκκενόμενον πύον. ἢ γὰρ ἢ λευκόν, καὶ καθάρου πύον γίνονται. σημαίνει γὰρ τὸ τοῦ πύου πύον ἐξ ὀλέου τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως, καὶ τῆς φλεγμονῆς ἐξ ὀλέου πύου τῆς ὑμῶν τῶν ἰππιατῶν ἀναί. ἢ δὲ οἶον ἀμόργου, πύον ἐστὶν ἐλάειον ἐνῆ, ἀπόλλωται. idest, Hic dicit querendum quale sit excretum pus: si enim album exit & purum, euadunt, tale enim pus immutantis potentia robur significat, & inflammationem extrâ circa iecoris pelliculam esse; si uero qualis amurca, hoc est olei sedimentum, fluat, pereunt.

GALENVS

IPSE causam dixit, ob quam nonnulli pereunt, qui ita se habent; nonnulli uero euadunt. Quibus enim in tunica est pus, nihil patiente substantia hepatis, saluantur omnes. Quibus uero usque ad carnem hepatis corruptio pertingit, non absque ratione moriuntur. Quod autem ἀμόργου, amurcam, Græci non inueniunt fecem olei; & quod talem par est esse incoctam putredinem hepatis, liquet unicuique.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hic ab Hippocrate causam edoceri, quare aliqui pereunt, aliqui euadunt, in aphorismi casu; qui pus habent in iecoris tunica, eius substantia nihil patiente, omnes saluantur. At quibus usque ad iecoris carnem corruptio pertingit, hi non absque ratione moriuntur.

SECUNDO docet, liquere per ἀμόργου apud Græcos olei subsidentiam significari; & etiam liquet ex eo offendi, iecoris putredinem esse incoctam.

Quod legitur, ἀμόργου, amurcam; legi debet, ἀμόργου, idest amurcam. •

Quod etiam legitur, Fecem olei; Græce est, ἢ ἐσπίσιον τῶ ἐλάειου.

APHORISMVS XLVII

DOlores oculorum post meri potionem, & aquæ calidæ balneum, uenæ sectione curato.

BRASAVOLVS

HUNC aphorismum libro sexto exacte interpretati sumus; erat autem illius libri trigessimus primus. Hic uero solum ab illo differt, quia illo quinque dolorū oculorū præsidia disunctim ponit. Hic uero tria simul cōiungit, inquit, dolores oculorū uenæ sectione curari post meri potionē, & aquæ calidæ balneum; ac si uelit merum potandū esse, & corpus balneū ingrediendū, deinde uenam secandam. Galenus tamen casum aliquē inuenire nescit, in quo hæc uenæ sectionē præcedere debeāt. Scito autē casus quosdā inueniri, in quibus hæc tria cōuenient, sed à uenæ sectione initium sumere oportet; non à uini potu

potu & à balneo incipiendum, deinde ad uenæ sectionem progrediendum. propter hæc Galenus existimat, hunc aphorismū adiectum esse, & ab Hippocrate non factum. Philo-
 Iotheusq; dicit, οὐτ' ὁ ἀφορισμὸς ἄρθρον ἀνωτέρω. ἰσίου δέ, ὅτι ὅσοι ὁμοιοί, εἰσὶν παρηγηδὶ μέτροι
 ἢ ἢ ἐπὶ τῶν, οὐχ ἰπποκράτους. idest, Hic aphorismus superius dicitus est. sciendum uero,
 quod quicumq; similes, ab alijs, & non ab Hippocrate interferti sunt, & additiij.
 ἄφθελμῶν ὀδύνας. idest, Oculorum dolores.] qui ex repletionē totius facti sint.

ἄφθελμῶν ποτίσεις, καὶ λουσεις πολλῶν θερμῶν φλεβοτόμει. idest, Post meri potionem, & aquæ
 calidæ balneum, uenæ sectione curato.] Aphorismus uerus est, si disiunctim intelliga-
 tur, & non copulatum; uel sit copulatum diuisiuum, ut recentes dialectici dicunt.

GALENVS

HIC APHORISMVS mihi uidetur ex his unus esse, qui fuere interiecti, nō con-
 sentiens unī ex illis qui antea scripti fuerūt, huic scilicet: dolorem oculorum meri
 potio, balneum, uel fomentum, uel uenæ sectio, aut medicamentum soluit. Hunc itaq;
 aphorismum in sexto exposui Commentario, ostensis dispositionibus in quibus oportet
 singula ad usum asserere remedia. Propositus uero aphorismus in una uult disposi-
 tione tribus uti remedijs. Si quis igitur nos sciat docere dispositionem, in qua tria hæc
 remedia conueniant, ei habebimus gratias. Quousque uero exposuerint aphorismum
 quasi legitimum: nos uero non docuerint quæ nam sit dispositio, eorum expositionibus
 nullam præstabimus fidem, & si parum sit probabile. Quæ igitur dicūt, qui omnino ali-
 quid conantur dicere, sunt huiuscemodi. In quibus crassum est id quod superabundat,
 atq; ideo euacuatione indiget, melius putant fundere prius, deinde secare uenam. Fusi-
 le autem fiet si ægri uinum biberint, & se balneauerint. Qui uero hæc aiunt, quod nun-
 quam experientia nouerint, illa quæ dicunt, sciunt in artis operibus exercitati. Nequē
 enim uinum neq; balneum tolerat plethorica dispositio, absq; maximo detrimento. Ve-
 rum hæc auxilia sunt sanguinis crassi in aliqua parte compacti, sine totius corporis re-
 pletionē. Sic igitur Asclepiades utitur uino post totius corporis euacuationem pro re-
 medio extentionum. Si uero adsit in toto corpore plenitudo, prius disrumpētur oculo-
 rum tunicæ inter bibendum atq; lauandum. Quare si absq; multitudine dolor fiat, pro-
 pter obstructionē ac compactionem crassi sanguinis, recte quidem lauabunt, & uinum
 dabunt, non recte autem secabunt uenam. Si uero multitudo fuerit, recte quidem uenæ
 utentur sectione, non recte autem lauabunt, & uinum dabunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismū sibi uideri unum ex illis qui prius adscri-
 pti fuere: & re uera ita est: tamen unī ex illis non consentit, qui antea scripti sunt, scilicet
 trigessimoprmo sexti libri, qui dicit: dolorem oculorū meri potio, balneum, uel fomen-
 tum, uel uenæ sectio, uel medicamentum soluit: quem ipse exposuit in sexto libro dispo-
 sitiones ostendens, in quibus singula remedia asserere solet, sed præfens aphorismus in
 uno casu uult tria asserere remedia.

Quod legitur, Hic aphorismus mihi uidetur ex ijs unus esse qui fuere interiecti, nos
 potius legeremus, adscripti, nam Græce habetur, ἢ παρεγγεγραμμένω.

SECUNDO Galenus aperte fatetur, se nescire hunc aphorismū in rectum sensum
 ducere. Propterea si quis sit, qui uelit edocere Galenum dispositionem, in qua hæc tria
 remedia simul conueniant: & per hunc ordinem, ut potus uini & balneum præcedant,
 ipse huic gratias habebit: quia ipse Galenus excogitans casum aliquē inuenire non po-
 tuit. At illis expositoribus qui hunc aphorismum ac si legitimus sit, exponunt: non præ-
 stabimus fidem eorum expositionibus, prius quàm ostenderint dispositionē in qua hæc
 conueniant præsidia, per ordinem enumeratum.

Illā particula, Et si parum sit probabile: poni non debet post illam, Eorum dispositio-
 nibus nullam præstabimus fidem: sed post illam, Quæ igitur dicūt qui omnino aliquid
 conantur dicere. Postea sequi debet, Et si mediocrem habeat probabilitatem. Postea
 sequatur, Sunt huiuscemodi. Nam Græcus contextus ita habet, ἀ γὰρ λίγην οἱ ὅλος
 τῶν χειρῶν ἐπιπέμῃ τὴν καὶ μετεῖς πιδανὴν δὲ πικρῆν. Et si modice sint probabilia.

Quod

Quod etiam legitur, Quouſq; uero expoſuerint aphoriſmum: lege, expoſuerint quidem aphoriſmum.

TERTIO docet, illa quæ dicuntur ab his qui aliquid dicere conantur, quãuis medicrem habeat probabilitatem, hæc ſunt: illi quando habent ſanguinem craſſum, qui euacuari debeat, primo debet fundi & eliquari, poſtea uena ſecari debet. Funditur autem ſi ægri uinum biberint, & ſe balneauerint.

Quod legitur, In quibus craſſum eſt id quod ſuperabundat. Græce eſt, *ἐφ' ὧν αἷμα πικρὸν τὸ πλεονάζον ἐστὶν, ἐστὶν δὲ τὸ λεγόμενον χυμὸς*. id eſt, In quibus craſſus eſt ſanguis is qui ſuperabundat, atq; ideo euacuatione indiget.

Vbi ſtatim ſequitur, Melius putant fundere prius: hic addi debet particula, ipſum. Græce enim legitur, *ἀμεινον νομίζουσι χύαντες πρότερον αὐτό*. id eſt, Melius putant fundere prius ipſum.

Quod etiam legitur, Fuſile autem fiet ſi ægri uinum biberint: legi debet, merum, non uinum. nam Græce habetur, *τὸ ἀκρατον*.

QUARTO docet, exercitatos in operibus artis, ea ſcire quæ illi qui hæc dicunt nunquam experientia nouere. nam diſpoſitio plethorica, neq; uinum, neq; balneum tolerat, ſine magno detrimento. unde hæc ſunt præſidia craſſi ſanguinis in aliqua parte compacti, ſine rotius corporis plenitudine: propterea Aſclepiades pro remedio tentioſum poſt totius corporis euacuationē, uino utitur. At ſi in toto corpore plenitudo ſit, prius oculorum tunica diſrumpentur inter bibendum, atque lauandum, quàm ad uenæ ſectionem perueniatur.

Vbi legitur, Quod nunquam experientia nouerint illa quæ dicunt, addi debet hæc particula, exacte. nam & in Græco codice adeſt hæc particula, *ἀκριβῶς*.

Deniq; Galenus inferit: ſi dolor ſit abſq; plenitudine, ſed ſolum ob obſtructionem & compactionem ſanguinis craſſi, in hoc caſu lauare conueniet, & uinum bibere, uenam autem ſecare non conuenit. At ſi multitudo adfuerit, recte uenæ ſectione utentur, non recte autem lauabunt, nec recte uinum dabunt.

APHORISMVS XLVIII

Aqua inter cutem laborans, ſi à tuſſi habeatur, deſperatus eſt.

BRASAVOLVS

IN SEXTO Aphoriſmorum libro, aphoriſmo trigefimoquinto ſcriptū eſt: aqua intercute laborantibus, tuſſis ſuperueniens malum: in quo loco Hippocrates de ſuperueniente tuſſe loquebatur, & non de illa quæ prius adfuerit, dicebatq; malum eſſe. At in hoc loco iſtum præter ſpem ponit, in quo nulla ſit ſalus: Celſo etiam libro ſecundo capite octauo de aqua intercute dicente, æque in ea quoq; tuſſis ſpem tollit, & hoc poſſiſſimum, ſi tuſſis ab aqua intercute proueniat, quæ adeo impleuerit, ut uſque ad ſeptimum tranſuerſum comprimat.

ὄψεως πῶνται. id eſt, Aqua intercute laborans.] ſcilicet prius quàm tuſſim incidat.

ἢν βῆξ ἔχῃ. id eſt, Si à tuſſi habeatur.] Quæ ratione aquæ intercutis ſuperueniat.

ἀνέλπιστον γίνεται. id eſt, Deſperatus eſt.] Tamen noſter antiquus codex in lectione prima habet, *κακόν*, id eſt malum. Quicquid autem dicatur, nihil refert, uel malum, uel deſperatus eſt.

GALENVS

ET HOC prius dictum eſt ab ipſo in hoc aphoriſmo, Aqua intercutem laborantibus ſi tuſſis ſuperueniat, malum.

BRASAVOLVS

GALENVS hunc aphoriſmum ſilentio præterijt, lectorem ad trigefimum quintum ſexti libri aphoriſmū remittēs, cuius expoſitio etiam eſt præſentis aphoriſmi expoſitio.

VRINÆ stillicidium, & mingendi difficultatem, uini potio, & uenæ sectio soluit: incidere autem interiores.

BRASAVOLVS

DE VRINÆ difficultate in sexto libro aphorismum habuimus, qui est trigessimus sextus in ordine, in quo illam sanat uenæ sectione & uenæ interioris. Hic uero non solum urinæ difficultatē, sed & urinæ stillicidium per uini potionem, & per uenæ sectionem soluit: in hocq; loco interiores uenas fecat.

Ἐπυραγοῦντι, idest urinæ stillicidium,] De quo in tertio libro ubertim egimus. Est quum urina per stillas emittitur.

καὶ δυσουρίας, idest & urinæ difficultatem.] De qua in eodem tertio differuimus. Est autem hæc passio, quoties homo cum dolore mingit.

Θύρησις καὶ φλεβοτομία λύει, idest, Vini potio & uenæ sectio soluit.] Sunt duo præsidia quæ conueniunt difficultati urinæ & stillicidio per diuersas causas. Etenim urinæ stillicidium ex urinæ acritudine fit, & ex potentia contentiua imbecillitate, quæ potissimum fit ob frigidam intemperiem, & huic uinum succurrit. Vrinæ difficultas si ex potentia imbecillitate fiat, uel ob tumorem præter naturā, quum hæc à frigiditate magna ex parte proueniunt, ideo à uini potione sanabuntur, imò & si inflammatio contingat ob crassioris sanguinis obstructionem, & quæ sit citra multitudinem, hæc etiā uino sanatur. At si inflammatio sit ex multitudine, uenæ sectione sanatur. Vnde & à Philotheo hic dicitur, *σπυραγοῦντι τῶν φλεγμονῶν οὖσαν ἢ τῆ λύσει, ἢ δὲ πλεονεξίας ὑγροῦ καταλύουσαν τῶν θύραων αὐτῆς, ἢ φλεβοτομία λύει, τὸ λεγοῦν τῶ νοσηπιῶν ὕλην, πλεονεξίας ἢ τῆς ἐξουσίας ἢ τῆς ἰσχυρίας ἢ σφύραων πλεονεξίας φλεβας. δυσουρίας δὲ τῶν δι' ἐμπεριῶν φουσαδιῶν πνευμάτων τῆ γλίσηων χυμῶν ἢ θύρησις, ὁ γὰρ οὖν ὁ ἀκρατὸς ὡς θέρμους ἀναλύει καὶ διαφορὰ αὐτῆς*, idest, Vrinæ stillicidium inflammationem in uesica existentem, uel ob humidam multitudinem ipsius uini dissoluentem, sectio uenæ soluit, materiam facientem morbum euacuans. Sed opus est interiores poplitem uel talorum uenas incidere. Vrinæ uero difficultatem per obstructionem flatuoforū spirituum ex humoribus glutinosos, uini potio. (scilicet soluit) nent pe uinum merum, ut calidum, dissoluit & discutit ipsas.

Τίμνει δὲ τὰς εἴσας, idest, Incidere autem interiores.] De quibus sexto libro egimus, & intelleximus uenas inferiores, quæ in pedibus sint quæcunq; : tamen quæ interiores sunt, maiorē habent ad uescicam recititudinem: quæ ab eodem trunco & aliæ deriuētur,

GALENVS

QUOD quidem urinæ stillicidium significet urinæ stillatim expressionem, nomen ipsum ostendit. Mingendi autem difficultas potest & quæ cum dolore fit, mixtio dici: potest autem & quæ cum difficultate aliqua, adeo quod uix uesica operetur. Vrinæ autem stillicidium ipsius urinæ acritudo facit, & potentia retentiua in uesica imbecillitas, quæ ob intemperaturā fit, præsertim frigidam. Vrinæ uero difficultatem, si quidem cum dolore fuerit inflammatio, & abscessus, & ulceratio, & inæqualis intemperatura, & spiritus flatuofus. Si uero motus difficilis aliquis, uel potentia imbecillitas, uel tumor contra naturam, ex omnibus hisce dispositionibus, Frigiditatem quidem uini potio soluit: hoc est uel simpliciter uini potio, uel meracioris, & quidem talem inflammationem quæ propter obstructionem sanguinis crassioris citra multitudinem facta fuit. Illam uero quæ cum multitudine fit inflammationem, adhuc autem & aliam quæ sine defectu est, & cum potentia robore, uenæ sectio sanat. De eo autem quod dicitur, Incidere uenas inferiores: dictum est à me & in libro præcedente, in quo hunc aphorismum exposui, Vrinæ stillicidium uenæ sectio soluit, incidere autem interiores.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus ostendit *σπυραγοῦντι*, idest urinæ stillicidium, significare τῶν ἰσχυρῶν οὖρων ἀπόκρισιν. idest, urinæ per stillas excretionē: non expressionem, ut Leoniceus uertit. hoc uero ostendit ex ipso nomine, quod erat ἰσχυρῶν, idest per guttas;

SECUNDO docet, *δυσουρίω*, idest urinae difficultatē, quandoq; mictionem illam significare, quæ cum dolore est: quandoq; illam, quæ est cum difficultate aliqua, adeo ut uix uesica operetur.

TERTIO docet, urinae stillicidium fieri ab urinae acritudine, & à uis retētiuræ quæ in uesica est imbecillitate, quæ fit ob intemperaturam, & potissimum frigidam.

QUARTO docet, urinae difficultatem cum dolore fieri, aut ab inflammatione, aut ab abscessu, aut ab ulceratione, aut ab inæquali intemperie, aut à spiritu flatuoso.

QUINTO docet, si fiat urinae difficultas ob motū difficilem, ita ut uix uesica operetur, uel ob potentia imbecillitatem, uel ob tumorem præter naturam: quum hæc omnia uideantur à frigiditate fieri, uini potione soluentur, uel uini simpliciter, uel uini meracioris: imò etiam talis inflammatio, quæ ob crassioris sanguinis obstructionem citra multitudinem facta est, potu uini sanatur.

Quod legitur, Et quidem talem inflammationē: legi debet, Et quidem talem etiam inflammationem. Græce enim est, *καὶ μὲν τοῖς καὶ τῶν τοιούτων φλεγμονῶν.*

SEXTO docet, urinae difficultatem cum inflammatione & multitudine, & illam quæ sine defectu est, & cum potentia robore, uenæ sectione sanari.

SEPTIMO docet, se exposuisse hanc particulam, Secare uero interiores, in præcedente libro, ubi illum aphorismum exponebat, Urinae difficultatem uenæ sectio soluit, incidere autem interiores.

Quod legitur, Urinae stillicidium: in nostro antiquo codice legitur, *σπαινοέλλω*. in Aldino uero habetur *δυσουρίω*, idest urinae difficultatē: quod magis probò: nam aphorismus trigésimus sextus libri sexti, quem refert, de urinae difficultate pertractabat.

APHORISMVS L

AB angina habito, tumor & rubor in pectore superueniens, bonum: extrà enim uertitur morbus.

BRASAVOLVS

HIC aphorismus à trigésimoseptimo sexti libri parum differt: etenim hoc loco addit extra enim uertitur morbus, quod nō erat in illo. In illo uero dicitur si tumor in collo fiat. Hic autem dicit in pectore, & Hippocrates sensum facit, si quis anginam patiat, quæ est peracutus morbus, & in parte extrinseca pectoris tumor & rubor appareant, bonum est, nam significatur, morbum qui erat intus in periculoso loco extra ad circumferentiam uerti. bonum uero est ob uniuersale theorema, quod est, omnem materiam quæ mouetur à parte principali ad minus principalem, ab intrinseca ad extrinsecam, semper bonum portendere, propterea Philotheus hic dicit, *εἰς τοῦ αἰσθητοῦ ἡ ἀσθένεια ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται.* i. Causa dicitur à principali ad ignobilē partē transferri. *ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου εἰς ἄκρην μετακινῶνται.* idest, Ab angina habito.] quæ cynanche appellatur. nam talis inter anginae species pessima est, qua qui affecti sunt, caninam uocem emittunt. hic intelligi non potest, quod hæc particula, habito, de longo tēpore intelligatur, quia est morbus peracutus, sed intelligitur de morbi intensiōe.

οἰδημα, καὶ ἐρυθμα ἐν τῷ στήθει ἀπὸ τῆς ἀσθενείας ἀγαθόν. idest, Tumor, & rubor in pectore supraueniens, bonum.] Vel in pectore sit, uel in collo, nihil refert. Pectus autē est pars superior sub iugulo, quamuis pro toto quādoq; accipiatur. tamen quomodo cunq; sit, & ad quamcunq; partē exteriorem materia uertatur, bonū est, quia ad ignobiliores partes, & ad illas quæ offendere non possunt, mutatur. propterea Hippocrates ipse addit, *ἔξω γὰρ τῆς πύλης τὸ νόσημα.* idest, Extrà enim uertitur morbus.] Hæc particula in multis codicibus posita non est, quam Galenus addendam iubet, ut ab illo sexti libri differat. quidam enim hanc particulam in hoc addidere, extrà enim uertitur morbus.

GALENVS

ET HIC aphorismus antea dictus est per hæc uerba, Ab angina habito tumorem fieri in parte colli anteriori, bonum. Exposui uero in quarto horum Commentariorum. Hic igitur uidetur fuisse interiectus uolente aliquo adiungere; extrâ enim conuertitur morbus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum fuisse antea dictum per hæc uerba, Ab angina habito tumorem fieri in parte colli anteriori, bonum. & ipsum exposuit in quarto Commentariorum. Omnes Græci codices dicunt, *ἐν τῷ τετάρτῳ*, idest in quarto: tamen legi debet, In sexto; nam est trigessimus septimus aphorismus libri sexti.

SECUNDO suspicatur aliquem interponere uoluisse hunc aphorismum, ut adderet hanc particulam, extrâ enim uertitur morbus. Ex hoc igitur colligi potest, hanc particulam, extrâ enim uertitur morbus, in aphorismo sexti libri non esse ponendam. Non desunt tamen antiqui codices, qui hic non ponunt hanc particulam, nec istam secundam Commentationis partem.

APHORISMVS LI

Quibus cerebrum sphacelatum (idest corruptum) est, in tribus diebus pereunt. Si uero hos euaserint, sani fiunt.

BRASAVOLVS

HUIVS aphorismi sensus est, qui cerebrum habent corruptum, cum sit nostri corporis principalissima pars, cū qua non potest stare corruptio, in tribus diebus pereunt; Si uero diem tertium effugiant, sani fiunt. nam uis robusta est, & apta morbum superare, si hos dies pertransire poterit.

ὁρόσημον αὐτῷ σφακελιδῆ ὁ ἐγλέφαλος. idest, Quibus cerebrum sphacelatum est.] Hoc est in principio corruptionis secundum Galenum. imò & Philotheus dicit, *σφακελισμὸν ἤντα ὅσα ἀκροῦς ἐστὶν τῶν ἀρχαίων νομῶν καὶ σὺν ἑνὶ οἷς αὐτῷ ὁ ἐγλέφαλος σφακελιδῆ, πῦρ ἐστὶ νομῶν καὶ σὺν ἑνὶ ἀρξήνῳ δέχεται*. idest, Sphacelismus hic audiendum hinc de pascens incipiens, & corruptionem. quibus igitur cerebrum sphacelismo affectum est, hoc est, quod hinc de pascens & corruptionem suscipere incipiat, & (ut inquit Galenus) si principium cangrenæ & corruptionis.

ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπώλλωνται. idest, In tribus diebus pereunt.] Nam & in tribus diebus corruptio perficitur, nec amplius spatium expectare potest principalissimum membrum affectum, quale est cerebrum: Philotheo etiam hos perire dicente, *ἐστὶ τὸ πᾶθος καὶ λεπτόν, καὶ τὸ μόρον λευγῶνται πῦρ*. idest, Ob molestam passionē, & principalissimā partem.

ἢ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἴσχυρος, ὅταν γίνονται. idest, Si uero has effugerint, sani fiunt.] Nam ostenditur uires robustas esse, & corruptionem iam superare. Idem Philotheus dicit, *δαλούται γὰρ ῥώμῃ δυναμικῶς*, idest ostenditur enim potētia robur. imò cum in tribus diebus non occubuerit, euadet. Theodorus Gaza quod dicitur *σφακελιδῆ*, interpretatur, syderatum est, sed (meo quidem iudicio) decipitur. nam aliud est sphacelus, aliud syderatio. De cerebri syderatione Hippocrates libro secundo De morbis dicit: si cerebrum syderetur, dolor de uertice in occipitium, spinamq; tendit, cor algitat, sudatq; repente ualde, sanguen per nares fluit, plurimi uero, & uomunt. tribus hic diebus perit, qui si septem dies euadat (plurimi uero non euadunt) sanguenq; uomat, uel de naribus fluat, calida ne lauato, nec calida porrigito, sed acetum album dilutum potato. Si uero debilis esset, ptisanæ succum sorbeto. ut hinc manifeste appareat, syderationem diuersam esse à sphacelo. Idem Hippocrates in principio tertij libri De morbis, dicit, si cerebrum syderetur, caput dolet, ceruix, spinaq; nec audit, friget, totus tumet, repēte mutescit, sanguis de naribus defluit, liuescit. At quid significaret apud antiquos nomen sphacelus, incertum ancepsq; est, cum & ipsi inter se longe dissiderent. Nos legimus apud Theophrastum & Plinium de sphacelo arborum morbo, & Galenus in secundo De locis affectis libro, capite secundo Archigenem reprehendere uolens, qui dixerit sphacelodes hemi-

cranias ualorum dissectio intercipit, omnia significata huius uocabuli sphacelus refert, inquiens: nō enim inter omnes cōuenit, quid hæc uox sphacelos, significet. Sunt enim qui dicunt ipsam uehementem dolorem declarare. Alij tantum inflammationis excessum, ut partem ad corruptionis periculum inducat, quæ dispositio à nōnullis gangrena appellatur. alij partis affectæ corruptionem ipsam sphacelon dici uolunt, alij conuulsionem. Nonnulli non iam factam conuulsionem, sed eam quæ neruorum corporum in flammationi superuenit. alij simpliciter fortem tensionem. alij putredinem. Hæc Galenus, ex quibus uerbis cognoscere potes, quantum esset uarium apud antiquos uocabulum sphacelus, in præsentiarum uero à Galeno intelligitur principiū corruptionis. Ad aphorismi uero sententiā redeunt, nos multos uidimus, qui cerebrum sphacelatū in Galeni sensu habebant, tamen nonnulli peruenerunt ad .xiiij. diem antequam morerentur, alij ad septimum, alij ad decimum, & non sunt restituti sanitati, & horum caluarias aperientes, totum cerebrum penitus sphacelatum, idest corruptum inuenimus. Hoc mihi uidere contigit, proli dolor immensus & infanda res, in magnifico atq; illustri Alphonso Contrario comite nobilissimo, hic sexto die à sphacelismo obiit. Cum Galeno igitur in genere dicimus, cerebrum corruptum habentes nullo modo posse superuiuere, imò breui moriuntur, non tamen in tribus diebus. nam uirum quendam robustum uidimus, qui usq; ad decimūquartum diem peruenit, is Baptista nūcupabatur, qui magnifico Ioāni Petro Obicio erat à cubiculo, & si petas quōnam modo cognosci potuit iam cœpisse corruptionem. Respondemus, ex uehementissimo dolore, quem patiebatur æger, tunc putamus sphacelum & corruptionem cœpisse, quarta die effectus est attonitus, octaua die omnes sensus amisit, decimoquarto die obiit, huic ablata caluaria, totum cerebrum corruptū inuenimus. propterea non putamus uerum esse aphorismum, si ita simpliciter exponatur, ut dictum est, & Galenus intelligit. nam tres dies pertransiunt, & quatuor, & decem. Hippocrates forte neminem uidit, sed ratione principalitatis membri, id coniectatus est. imò cum sint uariæ naturæ, quia aliqui robustiores, alij imbecilliores sunt, propterea aliqui citius, alij tardius ex sphacelo moriuntur: arbitramurq; Galenum hos casus non uidisse, aliter illos ad hoc propositum retulisset, sicuti alibi facit, ubi etiam casus refert, qui sunt minoris momenti, quàm prædicti. Forte hic sensus, quem nunc adducemus, aphorismo conuenire poterit: qui cerebrum sphacelatum, idest perfecte corruptum habent, in tribus diebus pereunt, idest in hoc spatio. nam & in duobus, & in uno perire possunt. Si uero hos effugiant, sani fiunt, nam cerebrum non est sphacelatum: etenim si sphacelatum fuisset, in tribus diebus periisset. & ideo necessario pereunt in trium dierum spatio, qui cerebrum sphacelatum, idest integrale corruptum habent. At hoc trium dierum spatium effugere, nil aliud est, quàm ostendere cerebrum non esse sphacelatum, propterea non moriuntur, sed pristinae sanitati restituntur, quoniam cerebrum corruptum non est.

GALENVS

SPHACELARE ossa sapius dixit in libro De articulis, pro corrumpere utens eo uerbo. Hic uero non contingit cerebri audire corruptionem, cum adiectum sit. Si uero has effugerint sani fiunt. Si enim sphacelus est corruptio substantiæ uniuscuiusq; partis quæ sphacelari dicitur, non cōtingit hunc qui ita ægrotet per sanari. Ne forte igitur aliquando abutantur hoc uerbo ad significandū huius dispositionis incoptionem, cum nondum completa est. Talia enim quædam etiam carnosæ partibus in gangrenis accidunt, passione ob magnitudinem inflammationis insensibilitatem quædam, atq; nigritiem, aut omnino morticinum colorem afferente parti patienti, dicentibus autem nobis illos qui in passionem incidunt, ad gangrenam ire. Sicuti igitur gangrenam iam ita completam, ut pars sit intermortua, sanare est impossibile, dum uero adhuc fit, possibile est, sic & sphacelum: & quidem carnosæ partis morticinum quæ prouenit ex magnitudine inflammationis, quam proprie medici gangrenam nominant. Hanc etiam Græci sphacelum appellabāt, sic igitur mihi uidetur & Herodotus dixisse, coxam Cambysis sphacelari. sed & cerebrum ita quispiam diceret sphacelari tantūmodo, & quidem propter quod uelox sit in ipso mors, manifestum, tanquam passione partis principalissimæ grauissima existente. Quod si ægri mors in tribus primis diebus non anticipauerit, sed ad diem

ad diem quartum peruenit æger, sperandum est morbum declinare, & vires esse fortes, ita quod ipsum omnino peruincunt.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratē in libro De articulis, sapius dixisse σφακελί-
ζου, idest sphacelare ossa, pro corrumpere. In hoc autem loco cerebri corruptionem in-
telligere non possumus, quādo dictum est; si uero hos effugerint, sani fiunt. Nam si spha-
celus corruptionē significaret, impossibile esset eum qui sphacelatum, idest corruptum
cerebrum haberet, posse sanari; unde uel effugiat, uel nō effugiat tres dies, omnino peri-
bit, quando cerebrum corruptum fuerit.

Quod legitur, In libro De articulis: Græce est, ἢ τῶν ποδῶν ἀγκυλῶν καὶ ἀρθρῶν, idest, in li-
bro De fracturis & articulis. Sūt uero duo libelli, alter De fracturis, alter De articulis.

SECUNDO docet, quandoq; idem nomen dici de dispositione incipiente, quam-
uis nondum sit completa.

Tota hæc pars, Ne forte igitur aliquando abutantur hoc uerbo ad significandum hu-
ius dispositionis inceptionem, cum nondum completa est. Græce ita habetur, μὴ ποτε
ἐν φηίστε ὅτι κατεγκυλῶνται φέρουσι τὸ νόσημα, καὶ ἢ τῶν ἀγκυλῶν καὶ ἐμπίπτει τῆ ἀσθένει, μηδέ
ποτε δὲ ἀκευβῶδες ἔχοντων αὐτῶν ἐμπειπρωμένω. idest (si ad uerbum referre tentemus) Non
quidem igitur interdum sic abutentes dicunt nomen etiam de incipiētibus quidem in-
cidere in eam affectionem, nondum autem exacte eam completam habentibus.

TERTIO Galenus docet, in cancrenis idem contingere in carnosiss partibus, pas-
sione ob magnitudinem inflammationis, insensibilitatem afferente, atq; nigritiem, uel
omnino colorem, qualem habent morticina parti patienti. unde nos dicimus, illos qui
in passionem incidunt, ire ad cancrenā. & ideo sicuti impossibile est sanare cancrenā in
qua pars sit premortua, ita impossibile est sanare cerebri sphacelū in quo corruptum sit
cerebrū. At dum sit cācrena, sanari potest: eodē modo dum sit sphacelus, sanari poterit.

QUARTO docet, quod partis carnosæ dispositio, quæ ex inflammationis magni-
tudine prouenit, quam proprie medici cancrenam uocant, hanc eandem Græci appel-
labunt sphacelum, in quo casu Herodotus dixit, coxam Cambyfis sphacelari.

Vbi legitur, Dicentibus autem nobis illos qui in passionem incidunt: in nostro anti-
quo codice sunt duæ lectiones: una, quā habuit Leoniceus λεγκυλῶν καὶ τῶν ἀγκυλῶν
ἐμπίπτει τῆ ἀσθένει. Altera lectio est illa, quam etiam in Aldino codice inuenire pote-
ris, scilicet λέγκυλον καὶ τὴν ἀγκυλῶν ἐμπίπτει τῆ ἀσθένει, idest, Dicimus autem illos qui
in passionem incidere incipiunt.

Quod legitur, Morticinium: Græce est, νεκρωσιν. In alijs codicibus legitur Dispositi-
tionem. Si legamus Morticinū, relatiuū quod sequitur debet esse Quod, & non Quæ.

QUINTO notat, aliquos dicere posse, ob quid in his fit adeo festina mors: quia nō
transcunt spatium trium dierum. Respondet id fieri, quia est passio principalissimæ par-
tis, & etiam, est passio grauissima.

Quod legitur, Grauissima existente: legi debet, Et grauissima existente.
Deniq; docet, si in primis tribus diebus mors non anticipauerit, sed æger ad quartū
diem perueniat, sperandum esse morbum declinare, & vires esse robustas, quæ morbum
omnino peruincunt. uel intellige, ut superius fecimus, non adesse corruptionem, quan-
do in tribus diebus non pereunt: intelligeq; perfectam. nam cum aliqua corruptione ali-
quos uidimus usq; ad quatuordecim dies superuiuere; uel fortē erāt corrupti humores,
& nondum substantia cerebri erat affecta; cum uero substantia cerebri corrupta sit, tres
dies pertransire non possint.

APHORISMVS LII

Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, aut humectato eo quod
in capite inani. Aer enim intus contentus extrā erumpit. Sonat autem, quo-
niam per angustum ipsi est exitus.

BRASAVOLVS

GALENVS in tertio libro De symptomatum causis, quum de tussi uerba fecerit,

Aa 2 addit

addit, Atq; huius generis est sternutamentum quoq; expellendo ea quæ in naribus relicta fuerunt, quæ & ipsæ, ut respirationis meatus essent, à natura inuentæ sunt; quippe spiritus uehementer admodum motus meatus ipsarum expurgat, tibicinum exemplo, tibias fistulasq; purgantium. Insetq; alibi, esse præter naturã, & ualidiorem quàm tussis habere spiritus impetum. Sed aliam habet generationis suæ causam, quippe non ob ea quæ asperis arterijs, sed naribus molesta sunt, spiritus uiolenter emittitur, cum quo ex prioribus quoq; cerebri uentriculis nonnihil emitti solet, proinde tussis capiti nihil conducit. Sternutamēta uero, nisi ob destillationem euenierint, haud mediocre præsidium afferunt capiti uaporibus oppleto. Neq; mirum uideri debet spiritum unico impetu, & ex pulmone, & ex capite mitti, etenim in tractatu De musculis indicauimus, cerebrum thoraci principium motionis transmittere, à thorace uero distingui, contrahiq; pulmones. Quum igitur insurgit, ut ea quæ nares infestât, expellat, utroq; uitur expirationis meatu, altero quidem quem ipsum per se fecit, altero uero neruis, ueluti longis quibusdam manibus, in thoracem demissis, per hos enim illum contrahit, per ossa uero, quæ à percolandi officio ethmoïda uocantur, ipsum uaporantem emittit spiritum. Hæc Gale nus de sternutamento quinto De symptomatum causis libro. Hic uero ab Hippocrate dicitur fieri ex capite calefacto cerebro, aut humectato, eo quod in capite inani: ob calorem enim humiditas efficitur flatus, qui intus contentus extra erumpit, per quandam excussionem naturæ ad expellendum superflua: in hac autem expulsionem sonat, & id facit, quia exitus huius flatus per angustum fit, & quasi per tibiam.

Ἡστυμός γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς. idest, Sternutamentum fit ex capite.] Hic ab Hippocrate locus notatur, in quo fit sternutamentum. potest uero sternutamentum multis ex causis fieri. si quis intra nares pennas, aut festucas posuerit, sternutat, hoc fit, quoniam ex hac re pungente musculi illi narium ad concussionem, & expulsionem stimulantur. fit etiam sternutamentum, quando cum tussi spiritus deorsum ueniens ad naris meatus pertingit. fit & sternutamentum à natura, ea superflua quæ in capite sunt, expellere uolente, & de hoc solo est hic Hippocrati sermo. Nam & iritantur sternutamēta ex pipere, castoreo, sinapi, sed fortè hæc sunt calefacto cerebro. quandoq; in febribus adeo infestant, ut necessarium sit ope medica uti. Paulus librò secundo capite quadragesimono horum sternutamentorum curationem ponit.

Διαθέρμαινοντος τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραίνοντός τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ υγροῦ. idest, Calefacto cerebro, uel humectato eo quod in capite inane est.] Ut duas hic sternutamenti causas assignare uideatur. una est caliditas, quæ uel fit ob solem, nam multos uidemus ob solem sternutare, & hoc esse omnium proprium quando solem inspicunt, & radij nares ingrediuntur, sternutare. Aristoteles de hac re problema facit libro uigesimo problemate quadragesimo septimo, inquit, Quam ob causam qui solem aspexerint, sternutare magis consueuerunt. Respondet, an quia sol calefaciens mouet, perinde atq; qui nares penna sollicitant. Idem enim utriq; agunt, quippe qui per motum calefacientes oculis spiritum ex humore eliciant, cuius excursio spiritus sternutatio est. & quod calor sternutamētū faciat, ex quadragesimosexto problemate eiusdem libri colligi potest, ubi dubitat, Cur si quis sternutaturus oculum perfricauerit, minus sternutet. Respondet, an propterea qd sternutamētū, à quodam excitatur calore. frictio autem calorem ciere potest. Qui calor quoniam locus, quo sternutamus, oculis in propinquo est, alterum sternuendi calorem tollit, quæadmodum minor ignis ab ampliori emarcescit atq; absumitur. & in problemate quadragesimooctauo dubitat, cur sternutamētū nobis uigiliantibus fiat, non autem dormientibus. respondet, an quia fieri sternutamētū non potest, nisi à calore, qui partem eam commoueat, qua effici solet: ex quo faciem soli obijcimus cum sternuere placet. dormientibus autem calor intus circumobsistit, quamobrem imæ dormiētium partes calidiores redduntur, spiritusq; abundat; quæ quidem res causam etiam habet, cur genitura in somnis præ libidine profluat; merito igitur dormientes non sternutamus: ex quibus certe habetur, sternutamētū calefacto cerebro fieri. imò querens eodem loco cur singultus sternutamento desistere possit, causam reddit ex caliditate. Sed quid opus est uerbis: experientia ostendit ea esse calida, quæ sternutamēta mouent, ut piper, castoreū, euphorbium; nam ex hac caliditate humores qui in cerebro continentur, præsertim hu-
midū

midit, rarefcunt, & in flatus uertuntur, quos deinde uis expultrix impetiofe mouet, itaq; expellit: & cum per arctas uias tranfeat hunc fonitum facit, qui fternutamentum uocatur: hæc eft una fternutamēti caufa fcilicet cerebri caliditas, uel ex naturali calore intus uigorato, uel ex extrinfeca re calefaciente, Alia caufa eft humefcato eo quod inane eft, id eft capite humiditate pleno, per inane uero intellige aut cerebri uentriculos, aut totam caluariæ cavitatem, quæ miringas & cerebrum continet, quam uacuum nūcupet; non quidem in qua nihil fit, fed in qua non fint offa. nam re uera in quacunq; capitis parte humiditas fuerit, caliditate agente, neceffario in fpiritus refoluif, & à ui expultrice cum uehementia tranfmittuntur. Notaq; & fi dictum fit hanc effe aliam caufam fcilicet humiditatē, tamen humiditas fola abfç; caliditate id efficere non poffet. Sternutamentum igitur & humidum & calido indiget, qui humidum folum habēt, his defluit per nares humiditas fine fternutamento: nam caliditate indiget, ut experientia oftendit, quippe illa fternutamēta mouent, quæ calefaciunt & humiditatem cient, uel ea quæ calidos & humidos uapores emittunt. Erant apud antiquos in fummo honore fternutamēta, adeo ut Ariftoteles præcitato libro problemate quinquagefimo quærat, cur fternutamētum pro numine habeatur, non tuffis, neq; grauedo. & problemate quinquagefimofecundo amplius quærit, cur eruptio cæterorum; ut flatus, ructus, facra haudquaquā habentur, fternutamenti facra habita eft. Respondet, utrum quoniam tres partes principes noftri corporis, caput, thorax, & aluus, flatusq; alui exspiratio fit, ructus uentriculi, fternutamentum capitis, quæ pars facra præcipue eft, fpiritus hinc exeuntem ut facrum ueneramur, & adoramus. An quoniam fpiritus omnis eruptio partes, quas modo dixi, melius fe habere fignificat, cum enim minus excernere queunt, fpiritus erumpens, leuat, & mitigat. Ergo fternutamētum quoq; bene caput ualere, poffeq; concoquere indicio eft. cum etiam capitis calor humorem fpiritus ue conuincit, tunc moueri fternutamētum folitum eft. Quamobrē moribundos interdum fternutatorio excitamus, tanquam fi hoc affici nequeant, fpes nulla falutis fit. perinde igitur quali bonæ indicium ualitudinis, partis optimæ atq; facerrimæ fternutamentum adorant, beneq; ei augurantur, mitiq; ab Ariftotele de fternutamēto eodem loco dicuntur, quæ huc afferre non eft opus, fatis eft, quod ex humiditate, atq; caliditate fiat, quæ in cerebro funt, quando uis fuperflua expellere tentat, quæ & in ipfo funt, & in narium uia.

ἄρα ἔρχεται γὰρ ὁ ἀέρ ὁ ἐντὸν ἔξω. id eft, Aer enim intus contentus, extra erumpit.] At erumpit ut expultrice incitata expellente. Aer uero, uel iam adef, uel fit, nam eft uapor quia ab humida materia fit ex ui naturalis caloris.

ὡφθαλμοῦ δὲ. id eft, Sonat autem.] Nunc Hippocrates rationem reddere uidetur illius fonitus, qui fit in fternutamento.

ὅτι δὲ τὸν ἀέρα ἢ τὸν ἕρποντα ἀέρα. id eft, Quoniam per anguftum ipfi eft exitus, nam per hanc narium uiam, quæ angufta eft ratione fpiritus & humiditatis, cum impetu exire debet. Non eft uero fimpliciter angufta hæc uia, aliter Ariftoteles ex huius uia latitudine, cuiusdam problematis rationem non recte assignaffet, etenim fectione uigefima, problemate quinquagefimo tertio, dubitat, cur homo omnium maxime animantium fternutare folitus eft. Respondet, an quia foramina fui corporis obtinet latiora, per quæ fpiritus interrumpere poteft. His enim fpiritu impletis fternuimus: latiora autem effe indicium, quod omnium minime animantium homo olfactu ualet, foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitius. Quod latiores meatus plus humoris ac fæpius fubeat neceffe eft, quo in ftatu fternutamentum moueri folet. Talesq; homo maxime animantium habet, merito fæpiſſime fternuat, præfertim qui naribus breuiſſimis eft. Sic enim humor concalefactus celerius effluere conuerfus in fpiritus poteft. Cæteris uero præ longitudine narium, ante refrigeratur, quàm effluat. Ex quibus apparet fecundum Ariftotelem meatus non effe anguftos in homine, fed latos. At tu intellige Hipp. quod arcti ſint ratione materiae & flatus, quæ cum impetu & una uice ac comprehenſim exire debet.

GALENVS

TALES ſermones duo ſignificant, unum quidem in omni re propoſita uniuersaliter dictum, ueluti hoc in loco de fternutamentis, alterum particulatim, ueluti hic de fternutamentis ex cerebro factis. Primus igitur ſermo talis erit, Omne fternutamentum

tum fit ex cerebro calefacto, uel humectato eo quod est in capite inani. Secundus uero Sternutamentum ex capite eueniens fit cerebro calefacto, uel humectato capitis inani, quod uerius existit. Non enim omnis sternutatio fit calefacto cerebro, uel humectato in capite inani. Pennis igitur quidam nares iritantes sternunt. Sed & cum tussis spiritus desubter ueniens ad naris meatus, causa fit sternutamenti. Præterea opinari solum aerem qui ex capite excernitur esse quod sonat, est manifeste falsum, nam liquido apparet desubter ex pulmone elatus aer uniuersim se comprimente thorace; sed & antecedente inspiratione fieri sternutamentum, natura aggregante aeris copiam ad sternutamenti generationem, his quæ dicta sunt adstipulatur. Solum itaq; illud quod habet suæ generationis principium naturam appetentem flatuosum spiritum ex capite excernere, hoc modo fit, quem docere aggreditur aphorismus, neq; fortè hunc omnem: nam ait, humectato, superfluum est ad sternutamenti generationem. Si enim & aliquis humor in capite superabundat, non facit sternutamentum, nisi in uentum conuertatur: & hoc manifeste uidetur in multis, qui copiam humoris per nares excernunt, & tamen propterea non necessario sternunt. Soli enim illi sternunt, qui ita affecti sunt, quibus mordax est ea quæ à capite fluit humiditas, ceu si quod mordax naribus imponas: sicut enim tussis, casus quidam naturalis est ad expurgandas eas quæ sunt in pulmone asperas arterias, sic sternutamentum manifeste uidetur expurgare narium meatus. Duplici autem existente ipsa perforatione, lata quidem ad os, sed per meatus tenuiores ad cerebrum, quæ quidem est ad os perforatio, ab eo qui desubter spiritu effertur: qui uero ad cerebrum meatus pertingunt, ab illo qui ab ipso prodit, expurgantur. Et si diligenter aduerteris, uidebis sternutamenta, quæ ex capite motus habent initium, leuare caput. Fiunt enim, & rarefactis his qui sunt in capite humoribus, & naturæ impetu excretis. Rarefieri uero ipsis accidit concalefactis. Calefiunt autem natiuo calore excitato, ob cuius imbecillitatem prius erant superfluitates aggregatæ. Cum igitur ait, Calefacto eo quod est in capite inani, maxime audiendum est, de eo quod est in uentriculis cerebri. adhuc autem & de illo quod ipsum ambit exterius: facile enim est & illi per cerebrum, primum quidem ad ipsos uentriculos, hinc uero subire ad nares. quia uero uniuersim excidit, sonitum ædi, Hippocrates inquit, Est autem commune hoc, undecumq; uenerit, siue ex pulmone elatus, siue ex capite deorsum actus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, tales sermones duo significare: unum uniuersaliter, aliud particulariter. Uniuersaliter, est in omni re proposita uniuersaliter quippiam loqui, ut in sternutamento hoc quod ab Hip. dicitur hoc modo, uniuersaliter intelligat, Omne sternutamentum fieri ex cerebro calefacto, uel humectato eo quod in capite inani. Particulariter uero hoc modo intelligitur, Non quidem omne sternutamentum, sed id sternutamentum quod ex capite euenit, fit cerebro calefacto, uel inani capitis parte humectata. Hic particularis sensus, uerus est: primus uero & uniuersalis non est uerus, quia omnis sternutatio non fit calefacto capite, uel humectato eo quod in capite inani: nam aliqui pennas aut festucas capiti admoventes sternunt, imò per se in his qui tussunt spiritus ad nares tendit & incitat sternutamentum.

SECUNDO docet, falsum esse putare aerem qui ex capite excernitur, eum esse qui sonat: nam si quis bene perpendat, is uidebit etiam concurrere aerem illum, qui desubter uenit à pulmone, & simul cum illo qui in capite est, & cum materia impetum facere.

TERTIO illa confirmat quæ dicta sunt, per hoc quia quum sternutare uolumus, prius semper inspiramus, ut aeris copiam congregemus, quæ deinde cum impetu expellamus.

QUARTO docet, aphorismum solum in eo sternutamento intelligendum esse, quod à natura fit appetente ex capite flatuosum spiritum emittere: imò nec totus aphorismus est necessarius: nam quod inquit, humectato eo quod in capite inani, ad sternutamenti generationem superfluum est: quoniam humor etiam qui in capite est, sternutamentum non facit, nisi in flatum conuertatur. quod ex eo manifeste apparet: nam multos uidemus, qui humoris copiam per nares excernunt, tamen per hoc non sternunt: unde capitis uacuum, humiditate plenum habent, tamen non sternunt: nam soli illi sternunt, quibus humiditas à capite descendens mordax est; uelut si aliquid mordax intra nares perforaueris

sueris. Et ideo sicuti tussis est naturale symptoma ad expurgandas asperas arterias, quæ in pulmone sunt, ita sternutamentum manifeste uidetur narium meatus expurgare.

Quod legitur, Nam ait humectato, legi debet, Nam quod ait humectato.

QVINTO docet, esse duas perforationes, una lata, quæ est ad os, & alia stricta, lata quæ ad os est ex spiritu qui desubter uenit, scilicet à pulmone expurgatur. stricta uerò uia, quæ ad cerebrum pertingit, ab illo flatu expurgatur, qui superius uenit, & in cerebro calefacto est excitatus, habemus nares latas extra, sed cum peruenit ad caput, strictiores sunt, & ita arte in cerebrum tendūt. pars latior expurgatur ex spiritu ascenden- te à pulmone, pars stricta à flatu in cerebro facto. Vnde si tu diligenter inspicere uolueris, uidebis sternutamenta, quæ à capite motum habent, capitis pondus leuare. nam fi- unt his humoribus calefactis qui in capite sunt, & naturæ impetu excretis. At contin- git, quod ipsis calefactis rarefiant, calefiunt uerò natiuo calore excitato, ob cuius imbe- cillitatem, prius erant superfluitates aggregatæ.

Quod legitur, Leuare caput, græce est *τι βαρῆ τῆς κεφαλῆς*, id est capitis grauitatem,

SEXTO docet, cum ab Hippocrate dicitur, calefacto eo quod est in capite inani, per inane id intellige, quod est in uentriculis cerebri; sed etiam de illo intellige, quod ipsum ambit exterius, nam facile est primum per cerebrum ad uentriculos peruenire, inde ad nares.

Deniq; dicit sonitum edere secundū Hippocratem, quia uniuersim excidit, & hoc commune est, undecunq; euenire, uel ex pulmone elatus, uel ex capite deorsum actus.

APHORISMVS LIII

Quicunq; hepat circudolent, his febris superueniens soluit dolorem.

BRASAVOLVS

QUI dolorem iecoris habet, & à tali causa, quæ à caloris augmento remoueri pos- sit, febre superueniente liberantur, nam febrilis caliditas iecoris dolorem soluit, qui uel à flatu, uel ab aliqua pituitosa materia, quæ in flatum conuertitur, fit.

ὅμοιοι ἥπαρ ποδιωδῶδες. i. Quicunq; iecur circudolent] Duas solū doloris iecoris cau- sas hic refert Galenus, flatus & inflammatio, sed quia ob multa alia dolere potest, ut ex erysipelate, ex scirrhis, ex abscessibus, ex ulceribus, & ex obstructionibus, quæ omnia à Paulo libro tertio, capite quadagesimo sexto referūtur; propterea dicere oportet, duas solum causas à Galeno proponi ueluti generales, ad quas omnes alias deducere oportet, nam ad inflammationē & erysipela & omne genus abscessus deducitur, ad flatus obstructio. hic intellige, quod iecur circudolet ex flatu, & absq; febre, quod & fieri potest, & plerunq; fit, ex inflammatione uero & alijs absq; febre non fit.

Τὸ τίσις πυρετὸς ἀπὸ γρόμου & *λύει τὸν ἰθὺς*, id est lis febris superueniens soluit dolo- rem.] Quia febrilis calor aptus est flatus resoluerē, & obstructiones aperire.

GALENVS

VERBUM Superueniens, indicio est quod prius cum circudolebant ipsi non febricitabant. Si igitur hepar uehementer dolebat, uel propter fortem inflamma- tionem, uel propter spiritum flatuosum, non aderat autem ipsis inflammatio, alioquin omnino febricitassent, par igitur est quod flatuosus spiritus sit causa doloris in ipsis. Dolet igitur hepar & propter obstructionem, uerum mediocriter, & cum quodā pon- deris sensu potius, quam uehementis doloris. Dolor autem uehemens propter flatuo- sum spiritum, uel inflammationem, quæ scilicet maxima est, aut suppurata, accidit.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hoc uerbū Superueniens, ostendere prius fuisse dolorem antequam febricitarent. Si ergo iecur uehementer dolebat, uel ob fortem inflamma- tionem, uel ob spiritum flatuosum id faciebat. Sed ob inflammationem dolere non po- test, quia febris non aderat. Inflammatio uerò absq; febre esse non potest, propterea fla- tuosus spiritus est causa doloris in ipsis.

Quod legitur, Par igitur est quod flatuosus spiritus sit causa doloris in ipsis: *Græce est, ὅτι γὰρ ἐν τῷ φουσώδῳ πνέσματι ὁδωμένα τὰ ἀλλήλων κύπτις.* id est, par igitur est quod flatuosus spiritus sit causa doloris uisceris in ipsis, scilicet dolentibus.

SECUNDO quia aliquis ambigere posset, dolorē etiam ex obstructione fieri, ideo causas omnes non esse assignatas. Respondere possemus, ut superius dictum est, ad spiritum flatuosum reduci. Sed Galenus aliter dicit, quod scilicet dolor ex obstructione est mediocris, & cum quodam sensu ponderis, potius quam cum uehementia doloris, ac si dicat, non intelligi hic ab Hippocrate esse dolorem; potius laudamus ut ad flatuosum spiritum deducatur: nam febrilis caliditas materias flatuofas obstruētes resoluens dolorem soluit. Deniq; docet, uehementem dolorem contingere, uel ob spiritum flatuosum, uel ob inflammationem, quæ uel sit magna, uel deuenit ad suppurationem.

APHORISMVS LIIII

QVibus à uenis sanguinem mittere confert, his uere uenam oportet secare.

BRASAVOLVS

IN NOSTRIS sexti huius uoluminis libri Commētarijs hunc aphorismum ueritatem interpretati sumus. nam quod eo loco tam in medicamētis, quam in uenæ sectione proponebat, hic in sola uenæ sectione repetit, quibus conuenit nunc actu sanis sanguinem mittere, ijs uere uenam secare oportet, aliter ætate morbos aliquos sibi consuetos incidere solent.

ὅσοισι συμφορῆς αἷμα ἀφαίρειναι ἀπὸ τῆν φλεβῶν. id est, Quibuscumq; à uenis sanguinem mittere confert. Quia scilicet sint pleni, & multo abundant sanguine.

Τότες ἔχει χεῖ φλεβοτομῆδαι. id est, his uero tempore uenam secare oportet. Prius q; ætate superueniat, & sanguinem abundantissimū ebullire faciens ipsum corrumpat. Si plura de hoc aphorismo scire cupias, ad quadagesimūseptimum sexti libri recurras.

GALENVS

HIC aphorismus pars est eius qui prius dictus fuit in hæc uerba, Quibus medicamentum epotum, uel uenæ sectio confert, his uere secare uenam, uel purgare medicamento opus est. In quibusdam uero exemplaribus non est scriptus omnino: & quidam libri expositores ipsum sciunt, bisq; ipsum scribunt; nonnulli uero neq; omnino meminere. Mirari uero de illis oportet, qui non modo bis eundem scribunt aphorismum, uerum & in eisdem Commentarijs expositiones apponunt, nulla facta significatione, quod his qui antea scripti fuerunt quidam sunt ex toto idem: quidam uero ex parte, cuiusmodi hic est. Quid igitur uisum fuit, uel his qui hos adiecerunt aphorismos, circa finem libri: uel ipsi Hippocrati bis de eisdem facere mentionem, & quibusdam expositoribus geminam facere expositionem, deos testor me non posse coniectari. Neq; enim uerisimile fit ipsum scriptorem Aphorismorum tatarum rerum obliuione fuisse correptum, quando præsertim talis fuerit, qualem fuisse Hippocratē nouimus; neq; illorum qui apposuerunt, uel tantum obliuium, aut aliquam aliam malignitatem possumus excogitare, qua moti de eisdem scribere non dubitauerint. Adhuc autem & magis de illis liceat admirari expositoribus, qui cum bis eosdem exposuerint Aphorismos, neq; hoc ipsum adiecerunt, quod secundam faciunt expositionem: & adhuc multo magis de illis qui differentes scripsere expositiones, & in his qui circa finem, & in illis qui per initia de eisdem sunt dicti.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc aphorismum esse partem aphorismi quadagesimiseptimi sexti libri.

SECUNDO notat, in quibusdam exemplaribus non esse scriptam particulam illam, Omnino.

TERTIO dicit, quosdam expositores ipsum scire, & ipsum bis ponere: sed alij ipsius nullam mentionem faciunt.

QUARTO de illis mirari dicit, qui & bis eundem ponunt aphorismū, & bis commentantur, & nullam mentionem faciunt, quod hic aphorismus sit pars alterius, & in alijs aphorismis, quod sint idem omnino cum alijs.

QUINTO dicit, se non posse coniectari quid uisum fuerit illis, qui circa finem libri hos aphorismos posuere; uel si fuit Hippocrates, quid uisum sit Hippocrati, quidq; his uideatur qui bis exponunt hunc aphorismum.

SEXTO docet, non esse uerisimile aphorismorum scriptorem obliuione fuisse corruptum, praesertim quum scriptor sit Hippocrates, quem nouimus fuisse summum uirum; imo de his dubitat, qui hos aphorismos apposuerunt, quod id non fecerint ob obliuionem, sed potius ob aliquam malignitatem.

Vbi legitur, Qualem fuisse Hippocratem: deest particula *ἐν ἀπαντι*. idest, In omnibus, nam dicit, *οιοῦσιν ἐν ἀπαντι ὄντα τὸν ἰπποκράτην*, idest, Qualem in omnibus fuisse Hippocratem nouimus.

Quod etiam legitur, Aut aliquam aliam malignitatem possumus excogitare: Graece est, *ἢ πρὸς ἀλλὰ πειρασίαν εἶναι τὸ νοῦσα*, ubi uides uocabulum *πειρασίαν*, astutiam significare, & improbitatem cum calliditate.

Vbi etiā legitur, Qua moti de eisdem bis scribere non dubitauerint, deest particula Bis, ut legi debeat, Qua moti de eisdem bis scribere non dubitauerint. Graece enim legitur, *οὐκ ἔστιν ἐπιχειρῆσαι ἰατρῶν τῶν αὐτῶν*.

SEPTIMO, de illis expositoribus magis admirandum iudicat, qui quum bis exponunt aphorismos aliquos, quod prius exposuerint, mentionem non faciant.

Deniq; de illis adhuc magis admiratur, qui eisdem aphorismis in diuersis locis positus diuersas fecere expositiones, tamen aphorismi illi de eadem re penitus loquuntur.

APHORISMVS LV

Quibus inter uentriculum & septum pituita reposita est, & dolorem affert, non habens exitum, neque ad alterum uentrem, his per uenas ad uescicam pituita uersa soluitur morbus.

BRASAVOLVS

ANTIQUI Aphorismorum interpretes in hoc aphorismo dubitauerunt, & a nobis non minus dubitandum uidetur, per quam uiam haec pituita exire possit, nam dicit, Qui inter uentriculum & septum pituitam repositam habent, & ex partium extēsiōne, praeter naturam suam dolorem faciat; tamē non sit exitus aliquis per quem iri possit ad alterum uentrem, pituita uertitur per uenas ad uescicam, & ea per mictum exeunte soluitur morbus, At quomodo fieri possit, statim edocere conabimur.

οἷα μεταξὺ τῆς γαστρὸς καὶ τῆς φρενῶν φλέγμα ἀπόκειται, idest, Quibus inter uentriculum & septum pituita reposita est.] Antiquiores hoc modo aphorismū legebant, unde Marinus antiquus interpres dubitabat, & merito, quomodo inter uentriculū & septum possit contineri pituita, quia descenderet usq; ad ossa pubis: quod certum est, propterea ipse intelligit inter septum & uentriculum, idest inter peritonaei uerticem & septi carnosum, nam dicebat, Si intelligamus inter uerum uentriculum & septum; non habemus uiam, per quam transeat ad uenas. Sed Galenus ipsum reprehendit, tum quia nec intelligentes ut Marinus intelligit, adest uia; nec etiā bene utitur uocabulo uenter, sed nimis abusu siue utitur: propterea Galenus ipse spatium intelligit, quod est quidē intra septum, sed intra eam peritonaei partē, quae ad epigastriū attinet. Et si tu ambigas de uia, per quam natura possit trāsmittere ad uenas. Galenus dicit, naturam occulte operari per angusta foramina secundū Hipp. Nam & natura per ossa facit etiā abscessus. Tamen sunt alij codices, qui non legunt *τῆν νεφρῶν*, sed *τῆν φλεβῶν*, i. uenas: sensusq; est, quibus inter uentriculum & uenas pituita reposita est, quem sensum hoc modo intelligere possumus, cum uentriculus crassitiē habeat, & per illam crassitiē uenae permeent, Hipp. intelligit pituitam esse inter crassitiem uentriculi, & uenas quae sunt in hac crassitie, & non sit in uenis; haec

hæc pituita illas partes extendit, & dolorem affert, neq; habet exitum, neq; uiam habet ad alterum uentrem. hæc pituita attenuata uenas ingreditur per insensibiles uias, & per has uenas ad iecur, ad renes & ad uesicam tendit, & deniq; soluitur morbus. Sed tu ambigere poteris, quomodo in hunc locum, & per quam uiam hæc pituita perueniat, nam si mihi uiam assignabis per quã hic collecta sit, ego per eandem uiam illam ad uesicam deducam. Scito in illo loco paulatim cõgregatam esse per uenas capillares defluens, & postea adeo condensatam esse, ut talem extensionẽ faciat, quæ dolorem inferat. At quia crassior reddita est, non potest per easdem uenulas redire, nisi prius iterũ attenuata fuerit, & in tenuem ferẽ aquam redacta, itaq; exire potest. Si hæc expositio tibi arrideat, illam sequere; sin minus, præcedentem accipito, quæ Galeni est interpretatio. Hoc tamen uerum est, in antiquis codicibus legi νεφροδν. i. renes; non φλεβδν. i. uenas, tamen non de sunt codices, qui habent φλεβδν; & in secũda nostri antiqui codicis lectiõne habet φλεβδν.

Και ὀδυλιω παρεχει, idest, Et dolorem præbet.] Quia partes illas in quibus est, extẽdit; propterea non potest esse in lato loco, quia dolorem non inferret, si amplius esset locus, & ideo non ab re intelligere oportet inter uentriculi carnositatem, & suas uenas.

Ὀὐκ ἔχει ἐξόδον, idest, Non habens exitum,] scilicet postquam illuc delata est & glutinosior atque crassior effecta.

Ὀὐδὲ εἰς ἑτέραν τῶν κοιλιῶν, idest, Neque ad alterum uentrem.] scilicet transmitti potest; neq; ad aliam cauitatem demandari, ut est constituta: nam attenuata quidem uenas insensibiliter ingreditur. Propterea statim sequitur,

Τῶν τοιαυτῶν τὰς φλέβας εἰς τὴν λύσιν προπομῶν το φλεγματῶν, λύσις γίνεται τῆς νόσου. i. Iis per uenas ad uesicã pituita uersa, soluitur morbus.] Nam pituita hæc attenuatur, & uenas per insensibiles uias ingreditur, & ad uesicã deducitur, morbusq; soluitur. Si uero petas, quomodo id fiat, nec Galenus explicare scit, sed modus est insensibilis, & qui percipi non potest, forte ora capillariũ uenarũ ingreditur, quæ in carnem finiunt, & deinde ad maiores uenas peruenit. postea ad maximas, quousq; in uesicam perueniat.

GALENVS

NON absq; ratione mihi uidetur dubitare Marinus, impossibile existimãs inter septum & uentrem pituitam constitui. Defluet enim deorsum usq; ad ossa pubis; neq; tamen fieri posse arbitratur, ut traiciatur ad uenas, sicuti in aqua intercutẽ, tenuis & aquosus humor transumptus excernitur per urinas. Quare audiendum esse inquit, quod dicitur inter septum & uentrem, pro eo quod est inter septi corpus carnosum, & interioris membranę abdominis uerticem. Verum & si ita atiderimus õ Marinẽ, transumptionem ad uenas similiter facilem esse, non est possibile. Nam huic ad renes peruenire per uenas, neq; ex eo spatio quod est sub mēbrana abdominis interiore est impossibile. Adde quod omnino impropria est eius, quæ est secundum uentrem appellationis abusio. Nihil enim est simile uētri, & membranę abdominis interiori, cuius gratia eandem participant appellationẽ. Melius igitur ita audire sicuti omnes audierunt, illud spatium laxius ab eo dici, quod est quidẽ infra septum, sed intra eam mēbranã abdominis interioris partem, quæ ad epigastrium attinet; & cõsiderandũ, si possibile est illud quod dicitur: noscentibus nobis, q̄ uiam semper materiẽbus inuenire naturam Hipp. opinatur, quãdo ualida fuerit, & si illæ sint crassiores, & per angusta foramina debeãt permeare, quãdo & per ossa fieri inquit abscessus. Videmus autẽ & humorẽ illum, qui est inter thoracem atq; pulmonem in suppuratis expui cum tussi, nonnunquam uerõ & per cutem sanam existentem excidere sanguinem in ossibus quæ fracta occalluerunt. Non igitur neq; in ea de qua nunc Hippocrates dixit pituita, omnino impossibile oportet arbitrari, fieri ad urinas transumptionem. Verum & hoc ipsum agi a natura contingit paulatim pituitam extenuante, quemadmodum pus in suppuratis.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus dicit, Marinum antiquum Aphorismorum interpretẽ non absq; ratione dubitare, putantem impossibile esse inter septum & uentrem pituitam cõstitui: nam necessario deorsum defluet usque ad ossa pubis. Adde, quod arbitratur non posse transmutari ad uenas, sicuti fit in aqua intercute tenuis & aquosus humor transumptus per urinas excernitur.

Quod

Quod legitur, Inter septum: in aliquibus Græcis codicibus legitur φλεβῶν, idest inter uenas. in alijs legitur φρενῶν, idest inter septum.

SECUNDO Marini expositionem ponit, qui intelligebat esse inter septum & uentrem, hoc est inter partem septi carnosam, & peritonæi uerticem.

Quod legitur, Inter septi corpus carnosum, & interioris membranæ abdominis uerticem: Græce est, τὸ μεταξύ, καὶ τὸ ἔνδον φρενῶν ἰδίον σῶμα τὸ, ὁ σπερδῶδης δὲ, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος κορυφῆς .i. inter propriū septi corpus, quod carnosum est, & peritonæi uerticem.

TERTIO Galenus Marinum reprehēdit, quia si intellexerimus ut Marinus facit, erit dubia transumptio ad uenas. Adde, quod improprie utitur uocabulo Ventriculus, & nimis abusiue.

Quod legitur, Transumptionē ad uenas similiter facilem esse, non est possibile: nam hinc ad renes peruenire per uenas, neq; ex eo spatio quod est sub membrana abdominis interiore, est impossibile. Græce est, τὸ γὰρ τῆς εἰς τὰς φλέβας μεταλήψεως, ὁμοίως ἄπορου εἶναι, ἢ διωατοῦ. ἔντ' ἄλλῃ ὑπὲρ αὐτῆς κενὸς ἀνακίθηται εἰς φλεβῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸ πνεύματος κορυφῆς, ἀδωατοῦ. idest, ad uenas transmitti similiter dubium est, an sit possibile: inde ad renes peruenire, per uenas ex lata uia, quæ est sub peritonæo, idest membrana abdominis, impossibile.

Quod etiam legitur, Ventre & uentri: lege, Ventriculum & uentriculo, γαστήρ, γαστήρ. QUARTO Galenus iubet intelligēdum esse aphorismum, ut uerba præ se ferunt, intelligendum scilicet spatium illud quod est infra septum: sed inter eam partem peritonæi, quæ ad epigastrium attinet, & postea considerare, an possit per hanc uiam transmitti.

QUINTO Galenus probat, posse transmitti pituitam hic contentam per uenas ad partes infernas: supponitq; quod ab Hippocrate tanquam uerum recipitur, naturā semper inuenire uiam transmittendi materias inutiles ad uias expulsionis, & extra corpus. Et hoc intellige, quando natura sit fortis: nam tunc etiam si materia sit crassa, à natura extenuatur, & inuenit uiam illam expellendi.

SEXTO Galenus per exempla probat, à natura inueniri uias arctas & strictas, & per ipsas transmittere: nam quandoq; uidemus fieri abscessus per ossa, & per suam substantiam transmitti materiam. Per aliud exemplum idem probat. uidemus humorē qui est inter thoracem & pulmonem, exui per tussim: tamē non adest uia, nisi transeat per pulmonem. Aliud exemplum. uidemus quandoq; per sanam cutem sanguinem in ossibus quæ fracta occultauerant, excidere.

Denique insert, non esse putandum in pituita, de qua hic agit Hippocrates non esse aliquam uiam, quam scit inuenire natura: & hoc paulatim fit natura pituitā extenuante, & per occultas uias transmittente, sicuti facit de pure in suppuratis.

APHORISMVS LVI

Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, his uenter aqua repletur, & moriuntur.

BRASAVOLVS

QUA quandoq; in iecore colligitur, quandoq; in iecoris uenis, quandoq; in uenicis per totum iecoris substantiam sparsas: sunt autem paruæ hæ uellicæ: quandoq; colligitur intra pelliculam iecur circundantem & ipsius iecoris carnem. Hic potissimum intelligere oportet de aqua inter pelliculam tegentem iecur collecta & iecoris carnem. Qui iecur habent aqua plenum, si in omentum erumpat, necessariū est inferiorem uentrem aqua impleri, & hos denique mori.

ὅσοις τὸ ἠπαρ ὑδατὸς πληθύνει. idest, Quibus iecur aqua plenum.] Ut pellicula quæ ipsum tegit, plena sit.

εἰς τὸν οὐρανὸν ἔσται. idest, In omentum exciderit.] Galeno mirum uidetur, quomodo possit in omentum excidere hæc aqua, nisi omentum fractum sit. Propterea exponit in quo est omentum, nisi dixerimus per eius substantiam refudasse, quod difficillimū est.

Τούτοις μὴ κελίαν ὕδατος ἐμπύπλαιται, καὶ ἀρδνῆσιουσι. idest, Iis uenter aqua repletur, & moriuntur.] Moriuntur quidem temporis processu ex aqua intercute, & etiam sanari possent: sed rari sunt qui sanentur, nam in hoc casu iecur imbecillius redditum est, quæ in his fit, in quibus paulatim aqua colligitur. Hic uero intellige per κελίαν, non uentriculum, sed uentrem inferiorem in quo aqua colligitur.

GALENVS

APTISSIMUM hepar est hydatidas, idest uescicas aqua plenas in ea quæ ipsum ambit exterius membrana generare. Videtur itaque & in iugulatis animalibus aliquando plenum. Si aliquando contingat uescicas aquosas rumpi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris, epigastrio, hoc est parti supra uentrem positæ respondentem, in quo etiam aqua hydropicorum cōgregatur. Ad omentum autem non potest aqua effluere, nisi aliquo modo ipsum exedatur: est enim solidum & firmum undequaque, ita quod nihil in ipsum ex aliqua parte possit incidere, nisi ex uentriculo, colo intestino, ac liene, illisque partibus unde ipsum enascitur. Vel igitur uult omentum exedi in partibus, scilicet dextris ipsius, secundum quas est hepatis uicinum, uel ad omentum audire oportet, hoc est ad ipsius locum. Ventrem autem aqua impleri, non de illo uentre dictum est, in quo cibi recipiuntur, sed de tota cauitate quæ est infra thoracem, secundum quod significatū uentrosi nominantur, & mulieres dicuntur gestare uentrem. Mori autem eos quibus in hoc loco aqua colligitur considerandum, an perpetuo sit uerum, an magna ex parte. Seruantur enim & quidam aqua intercutem laborantes, quamuis & hic locus ipsis aqua repleatur. Sed neque impossibile est, sicuti in illis, & per medicamenta purgantia aquositates, & præterea per epithemata, hoc est impositiones eorum quæ uim habent ciendi urinæ, & in uapores soluendi humorē talē, ita & in his fieri curationē.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, iecur esse membrum aptissimum ad generandas uescicas aqua plenas per totam eius substantiam & cauernas: sed potissimum hoc facit in pellicula ipsum circumdante: imò si animalia iugulata spectabimus, hoc idem in ipsis uidebimus. Quod legitur, Ambit: Græce est περικέλευσιν, idest circumambit.

SECUNDO docet, si quandoque contingat aquosas uescicas rumpi, aqua ad peritonæum circa epigastrium effunditur: hoc est parti illi, quæ supra uentrē posita est, in qua parte aqua hydropicorum congregatur.

Quod legitur, Si aliquando contingat: lege, Si igitur aliquando contingat, nam Græce habetur, εἰν οὐ ποτε συμβῆν.

Quod etiam legitur, Effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris epigastrio: Græce est, ἐκχέεται διπλονότι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἡπατος ἀπὸ γαστροῦ περιτονίαν χύδραν. idest, Effunditur uidelicet aqua in locum peritonæi, qui in epigastrio est, idest in parte peritonæi quæ est supra umbilicum. Hæc particula, Hoc est parti supra uentrem positæ respondentem: à Leoniceno addita est.

TERTIO Galenus docet, non posse aquam effluere ad omentum, nisi aliquo modo exedatur & frangatur: quia undequaque: ἐξ ἅπαντων. i. solidum & firmum est, unde in ipsum nihil ex aliqua parte potest incidere, nisi ex uentriculo, intestino colo & liene, illisque partibus unde ipsum enascitur: uel igitur in dextera parte uult omentum exedi, in qua iecur est: uel opus est intelligere ad omentum, idest ad locum in quo est omentum.

QUARTO exponit quid intelligendum sit per κελίαν, idest per uentrem: non enim intelligere oportet uentrem illum, in quo cibi colliguntur, idest uentriculum: sed intelligere oportet totam cauitatem, quæ est infra thoracem, in quo significato homines περιγαστροῦ, idest uentricosi nominantur, & mulieres dicuntur ἔχουσιν γαστρίαν, idest habere in uentre, non gestare uentrem. quamuis & hoc dici possit.

Quod legitur, Sed de tota cauitate: Græce est, ἐκ τῆς τοῦ παντὸς κύβου. idest, sed de tota profunditate, de tota latitudine, de toto uase.

QUINTO dubitat Galenus, an semper moriantur qui ita affecti sunt, an non semper, sed sit magna ex parte: nã & qui aqua intercute laborant, & si is locus aqua impletur uideat, tamē aliqui seruant. Respondet, in hoc casu posse aliquos seruari, curatos per aquæ educationē, & per urine prouocationē: sicuti quibus illi curant qui aqua intercute laborant.

APHOR

ALyce, anxitudo, oscitatio, horror, uinū æquale æquali potū soluit ægritudinē.

BRASAVOLVS

QVI inquietudines habent, ut uno loco stare non possint, quas angorem uel anxietatem Latini uocant, & qui habent oscitationes atq; horrores, hi sanantur, & ab his liberantur, si uinum temperate sumptum biberint: quoniam materiæ à uino resoluntur quæ hæc symptomata faciebant.

ἄλυκος, idest, Alycem] quam Leoniceus anxitudinem exponit, Theodorus pandiculationem. Sed re uera si quis recte consideret, & quid de ea in cōmentatione dicat Galenus, pandiculatio non est, sitq; tam in sanis, q̄ in ægris. In sanis, illi habent alycem qui semper præsentibus cruciatur, & ab uno negotio in aliud transeunt, eodem modo in ægris, illi habent alycem, qui accubitum non perferentes figuras uariant, nam semper præsens figura eos aggrauat, ideo in aliam mutatur. hi proprie à Latinis anxij dicitur. Sunt qui scribunt aspirate, & qui non fit uero ab humoribus per corpus sparsis, & potissimum frigidis, eius causa ex quinto De symptomatum causis apud Galenum colligi potest, ubi monet fieri alycas ex pauca materia in uentriculi ore inter tunicas cōtenta.

χέσμελον, idest, oscitationem.] fit oscitatio ex humiditate flatuosa, quæ in hoc motu & oris apertione expurgatur, unde & Aristoteles sexta Problematū particula problema te secundo dubitat, cur oscitanti sæpe in oscitando respondemus, & cum mingentē uidemus, prouocamur ad mictum. Breuibus rationē reddit ex mente & phantasia, uultq; Aristoteles oscitationem esse motum spiritus & humiditatis. Immo aliud problema facit, propter quid oscitantes minus audiunt, & causam reddit: quia oscitantes spiritu impletur, unde solent tinnire aures. ex hoc eodem spiritu alterius problematis rationem reddit in secundo libro, propter quid nemo oscitans aurē scalpit. fiant uero oscitationes, cum quispiam materiam in musculis imbibitam habet, uel sit flatuosa, uel spiritu uaporofo, musculi has materias exutientes ut exeant, os aperire cogunt.

οείλω, idest, Horrorem.] de quo superius ubertim dictum est. fit à prauis humoribus, qui per cutem dimouentur.

οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νόσον, idest, uinum æquale æquali potū ægritudinem soluit.] Galenus dicit intelligendum esse uinum aqua temperatum. duo enim habentur, uinum calidū est, ideo resoluit materias. At aqua temperatū facilius ad omnes partes penetrat, uel intelligamus uinum æquale æquali potum, idest, mediocre uinū, quod temperate epotum sit: nam & ita sumptū hæc tria soluere potest. Alludit fortasse ad antiquam diluendi uini superstitionē, quæ iubebat aut tres uini partes unī aquæ: aut tantundem utriusq; admisceri: plus aquæ neutiquam esse infundendum.

GALENVS

SOLOECOPHANES uisa est quibusdam rationabiliter figura sermonis, atq; ideo nonnulli casu accusatiuo, scripsere, Anxitudinem, horrorem uinum æquale æquali soluit. Nihil autem refert ad præsens utrauis scriptura aphorismus exponatur. Primū cum illud sciri oportet quod halycen nominauit, quam multi Græci halen appellant, deinde & quæ sit faciens hunc casum dispositio. Dicunt igitur halycin, idest, anxitudinem habere illos sanos, qui semper præsentibus molestantur, & ab uno negotio, atque actione ad aliud transeunt. Eodē modo & ægros illos anxios esse aiunt qui accubitum non perferentes, figuras euariant, quia semper præsens aggrauat eos. Hoc uero præcipue illis euenire consueuit, quibus in ore uentriculi, quod nos abutētes uocabulo sepe solemus stomachum nominare, humoris aliqua propria qualitas continetur, uentriculo molesta, quæ neq; plurima est, neq; in uentriculi fluitat cauitate, sed eam ipsē imbibere tunica. Sed & oscitare sicuti & pandiculari, contenta aliqua in musculis per quos tales fiunt motus quos pādicationes, & oscitationes nominamus, uel humiditate flatuosa, uel spiritu uaporofo fieri est à nobis demonstratū. Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Liqueat autē quod nunc à nobis habetur sermo de horrore,

Bb qui ex

qui ex corpore prouenit infalubri, & non de illo qui causam extrinsecus habet. Singula igitur hæc quæ dicta sunt, potus uini meracioris sanat. Moderatam autem temperatam ipse monstrauit inquitens, Vinum æquale æquali potum. aqua enim uidelicet uult uinū æqua portione tēperari, ut hæc quidē pellat, & euacuet ex materia infestante quicquid cesserit uini motui cū impetu lati, reliquū tēperet. Calefacit em̄ uinū, ut nouimus, corpus totum, & cito mouetur ad oēs partes, cum hoc q̄ oēs humores optimos reddat.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus notat Solæcophanem esse figuram sermonis. nonnulli sunt, qui uolunt in accusatiuo legi halycem, oscitationem, horrore. at quia non est casus, qui conuenire uideatur, propterea solæcophanes est. Sēsus uero est, halycē, oscitationē, horrorem, uinum æquale æquali potum soluere. At quia dicit, ægritudinem, propterea nomina prædicta in accusatiuo posita secundū Galenum solæcophanē faciūt, habet autē hæc figura solæcismi speciem, & ab aliquibus alio modo dicitur Allceosis, putatq; per hanc figuram dictum esse apud Virgiliū, Præneſte sub ipsa, cum præneſte sit generis neutri, at ille retulit ad ciuitatem, ita in proposito hæc accusatiua referuntur ad uerbum soluit.

Vbi legitur, anxitudinem, horrorem, deest oscitationem, nam Græce ita habetur ἀνύκλιω, χέσμιω, φείκλιω.

SECUNDO Galenus docet, quid sit halyce, dicitq; illam esse, quam multi Græci ἄλλω, idest, halen uocant; & deinde dispositionem, quæ hunc casum facit, unde Græci ἀλύει, idest, habere anxitudinem illos sanos dicunt, qui semper presentibus discruciantur, & ab uno negotio ad aliud transeunt. Ita etiam illi ægri sunt, anxii, qui in uno situ, & in una iacendi figura stare non possunt, sed semper ab una figura aggrauati, figuras euariant; & hunc casum illi præcipue habent, quibus in tunicis oris uentriculi aliqua materia molesta quidem, sed pauca contenta sit.

Quod legitur, primum cum, legi debet, primum enim.

Quod etiam legitur, molestantur, Græce est *διυχεράνοντα*.

Quod etiam legitur, Quæ neque plurima est, legendum, Quæ neq; multa, nam Græce habetur ἄπ πολλῶν.

TERTIO docet, oscitare esse materias flatuosas expellere, uel flatus uaporosos, quæ sunt in musculis, per quos fiunt motus, qui per electionem sunt, sicuti & pandiculationi est eadem expellere.

Quod legitur, contenta aliqua in musculis, per quos tales fiunt motus, quos pādicationes & oscitationes nominamus, in Leonicensi codice, & in nostro antiquo hoc præcise modo legitur, *πῶδε χυμῶν πινός ἐν τοῖς μυσίω δὲ ὅν ἀν ἡβή το χυμῶν δὲ καὶ σποδινῶν δὲ γίνονται κινήσεις*. Sed nos putamus hanc lectionem non esse probandam, & Aldinum codicem potius probamus, in quo habetur *πῶδε χυμῶν πινός ἐν τοῖς μυσίω, δὲ ὅν καὶ ἡβή προαίρεσι γίνονται κινήσεις*, idest, contenta aliqua in musculis, per quos & fiunt hi motus, qui sunt per electionem.

QUARTO docet, horrorem fieri à prauis humoribus per cutē currentibus, unum uero hic notat Galenus, quod iste sermo de horrore fit, qui ex corpore uoσάδης, idest, infalubri uel ægro dependet, & non de illo horrore, qui causam extrinsecam habet. Singula igitur prædicta potus uini ἀκρατεσέρω, idest, meracioris sanat.

QUINTO Galenus docet, moderatam temperaturam ostendi, cum dicitur, uinum æquale æquali potum, nam uult uinum æqua aquæ portione tēperari, ut quicquid cesserit motus uini cum impetu lati, id pellat, & euacuet, reliquum uero temperet.

SEXTO, uini dotes prosequitur, nam calefacit totum corpus, & ad omnes partes cito mouetur, & propterea humores bonos facit.

Quod legitur, Cum hoc quod omnes humores optimos reddat, Græce est *μετὰ τῶ χυμῶν ἐργάζεσθαι τὸς χυμῶν*, idest, cum hoc quod humores bonos facit.

APHORISMVS LVIII

Quibuscumque in urinario meatu tubercula fiunt, his suppuratione facta, & eruptio, soluitur dolor.

Brasauolus

BRASAVOLVS

HIC aphorismus iterum ab Hippocrate libro quarto positus est, & est septuagesimus secundus. Eius autem sententia est, Quibus in urinaria fistula tubercula nascuntur, his impeditur urina, & dolor inducitur, qui non cessat, nisi posteaquam suppuratione facta & eruptione exeat pus, & uia illa adeo aperiat, ut urina exire possit.

ὁμοίσις ἢ τῆ οὐρηθῆρι φύματα γίνεται. idest, Quibuscumq; in urinario meatu tubercula fiunt.] Quæ occupant ne urina transire possit.

Τότοις διαπύησαντ' ἢ ἐκράγητ', λύεται ὁ πόνος. idest, His suppuratione facta & eruptione, soluitur dolor.] Qui ex retentione urinæ inducebatur.

GALENVS

ET HVNC aphorismum in præcedentibus Hippocrates scripsit; nos autem exposuimus per hæc uerba scriptum, Quibus in urinario meatu tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, solutio.

BRASAVOLVS

GALENVS dicit, hunc aphorismum superius scriptum esse, & ipsum exposuisse per hæc uerba scriptum, Quibus in urinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, solutio.

APHORISMVS LIX

QUIBUS cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri.

BRASAVOLVS

CEREBRI concussio, est magna cerebri commotio, quæ fit uel ob ictum supra caput, uel ob casum ab alto; præsertim quando quispiam ex dorso terram impegerit, ita ut spinalis medulla quæ cerebro adnata est, patiatur. Quicumq; habent ita concussum cerebrum, quacunq; de causa id factum sit, necesse est statim mutos fieri, & sensum atq; motum amittere, & omnes uirtutes quæ per electionem fiunt, nam spiritus per neruos ad corporis partes peruenire prohibentur, & etiam ad sensuum instrumenta.

ὁμοίσις ἢ ὁ ἐγκλίφαλος σιδηρὸν ὑπὸ τινος προφάσις. idest, Quibus cerebrum aliqua ex causa concussum est.] Hoc est, uehementer commotum atq; agitatum ob magnam percussionem, uel ob magnum casum.

ἀνάγκη ἀφώνους γινεῖσθαι παραχρῆμα. idest, Necesse est statim mutos fieri.] Per mutos uero intellige non solum illos qui uocem amiserint, quos ἀφώνους ipse uocat, sed etiam illos qui habent uires omnes quæ per electionem sunt, amissas, & qui ob illam magnam commotionem motum & sensum amittunt.

GALENVS

ETIAM in hoc aphorismo, in quibusdam exemplaribus possumus inuenire uerbum Μυτός, scriptum in numero plurali, casu accusatiuo; in quibusdam uero Mutum, in numero singulari, per modum figuræ solæcophanis. Nihil autem hoc loco ad præsentia refert, si modo nouerimus quod consuetudo Hippocratis ab uno accidente notissimo sapius, scilicet à uocis amissione, nominare & ostendere illos qui nullam aliam motum seruant secundum electionem, uel nihil omnino sentiunt. Iacent autem eodem modo quo apoplectici sine sensu, pariter & motu. Fit autem hoc & propter alias causas. Nunc uero concussionis cerebri Hippocrates meminit, & hanc ipsam talem fore ait totius corporis dispositionem. Concuti autem hoc modo cerebrum cōtingit, propter aliquem casum totius corporis uiolentum ex locis altioribus factum. Tales enim casus solent in spinæ uertebriis facere concussionem, quando ipsarum harmoniæ fuerint commotæ; spina uero medulla quæ in earum cauitate cōtinetur, laborauerit; cerebrum uero ualde concussum periculum adduxerit, ne aliquis neruus eorum qui ab ipso nascuntur, abrumpatur, quod non minus & in ipso fit cerebro, & tanto magis quanto plus uacui loca habet, quæ ipsum circumstant, quod etiam uacuum magis est in senibus, quæ admodum in tractationibus De sectionibus, diximus. Contrahitur autem uis animalis in seipsam in talibus dispositionibus à motu periculoso molestata; orta uero nonnulla quidē sufficienter

tenduntur: quædam uero ex parte distrahuntur, iuxta hoc, donec se rursus uis animalis collegerit, mutū atq; immobile totū iacet, quod ita afficitur animal. Si uero cerebrū conuelli contigerit, aut secundū aliquā eius partē conuelli, qui ita patiuntur, non referūtur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hanc particulam Mutos, in aliquibus exēplaribus in plurali scriptā inuenimus in casu accusatiuo: in aliquibus in singulari Mutum, & si in singulari sit, est per modum figuræ solœcophanis: nam est uitiū in sermone.

SECUNDO docet, hæc nihil referre, modo sciatur esse Hippocratis cōsuetudinem à uocis amissione, quod est notissimum symptoma, illos significare, qui nullum habent motum per uirtutem electiuam, hi enim iacent tanquam apoplectici, sine sensu pariter & motu: hocq; potest ob multas causas fieri. Nunc Hippocrates de eo solum loquitur, quod fit ob cerebri concussionem: & dicit in hoc casu ita corpus totum disponi.

TERTIO inquit, posse ita concuti cerebrum ob aliquem casum ab alto totius corporis. hi autem casus solent & in uertebris spinæ cōcussionem facere, quando ipsarum harmoniæ commotæ fuerint, & medulla spinalis, quæ in earum cauitate continetur, laëdatur: nam ipsa multum concussa, periculum est, ne aliquis neruus eorū qui ab ipsa nascuntur, abrumpatur: quod non minus & in ipso cerebro fit, & hoc tanto magis, quanto plus uacui loca habent, quæ ipsum circumstant: hocq; uacuum magis est in senibus, sicuti in Aggressionibus anatomicis dixit.

Vbi legitur, In spinæ uertebris: adest particula *καὶ*, idest & in spinæ uertebris.

Quod uero legitur, Cerebrum uero ualde concussum periculum adduxerit: Græce est, *Διασειδείς τῆς σφοδρῆς, εἰς κίνδυνον ἀγὰς ῥήξεως*, idest, quæ (scilicet spinalis medulla) ualde concussa, periculum adducit. Postea sequitur, Ne aliquis neruus eorum qui ab ipso nascuntur, abrumpatur.

QUARTO docet, in tribus dispositionibus uim animalem in seipsam contrahi, à motu periculoso molestata, & propter istud quiescit: sed illa quæ orta sunt, nonnulla læduntur sufficienter, quædam ex parte distrahuntur, quousq; uis animalis rursus se collegerit, & animal quod ita afficitur, mutum iacet. At si cerebrum auelli contigerit, uel secundum unam earum partium conuelli: hi qui hoc patiuntur, non referuntur, sed potius efferuntur ad tumulum.

Vbi legitur, A motu periculoso molestata: hæc uerba sequi debent, Et propter hoc quiescit, nam in Græco codice additur hæc particula, *καὶ ἵνα ᾄσῃ ἡσυχεῖται*.

Et quod dicit, Periculoso: Græce est, *τῆς σφαλερῆς*.

Quod legitur, Orta: legerem, Ortorum autem. *ἦν δὲ ἀρρώστων*.

Quod etiam legitur, Distrahuntur: Græce est *ἀγασσώντων*, idest dilaniantur.

Quod etiam legitur, iuxta hoc: legi debet, Et iuxta hoc, nam Græce est, *καὶ ἵνα ᾄσῃ*.

Quod etiam legitur, Conuelli contigerit: Græce est *ἀπασσῶν καὶ ἵνα φθάσειν*, idest aueli prauenerit.

APHORISMVS LX

Corporibus carnes habentibus humidæ, famem adhibere conuenit, famemes enim corpora siccant.

BRASAVOLVS

COMMONNE theorema est, Contraria contrarijs curari. At quia aliqua sunt, quæ & si ut talia, contraria non sint, tamen quia oppositum operantur, propterea inter contraria numerari possunt, licet effectus per accidens sequantur. Qui igitur carnes humidæ habent, siccitate ad mediocritatem deducuntur, quæ per se hoc facit. At si hunc famescere faciamus, nutrimento prius accepto exiccato, humiditas quæ in toto est, exiccari incipit, propterea iubet his adhibendam esse famem, qui carnes humidæ habent, nam famemes corpora exiccant, licet id per accidens faciat, & secundario, non per se & directe.

Τοῖσι σώμασι τοῖσι ὑγρὰς σαρκὸς ἔχουσι, idest, Corporibus humidæ carnes habentibus] Sunt uero humidæ, carnes pituitosæ, molles, quæ ita suaapte natura esse possunt, & ab ineunte

inente ætate, & etiam ex cibis sumptis: nam cibi in copia ingestæ carnes humiditas faciunt, præsertim si humidi sint

λίμω ἐμποίειν. i. famem adhiberi conuenit] Non tamen diuturnam, sed famem, quantum conuenit. nam ut Hippocrates in libro De præca medicina docet, Non minor est error, nec minus hominẽ lædit, si quis det minus, tardiusue quàm satis est, et expediat: pars enim famis & inedia plurimum in hominis natura potest, & ualentem facere, & infirmum, ac perimere.

λίμω γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα. i. fames enim corpora exiccat] quod per accidens fit. nam cum famescimus, si in fame perseueremus, naturalis calor qui pabulum nõ habet, quo defascatur, carniũ humiditatem exiccat.

GALENVS

QVOD quidem omnia quæ exiccant sint passionum humidarum remedia, manifestum, si quidem contraria contrariorũ remedia sunt. Quod autem fames ex accidẽti corpora exiccat, est minime dubium. Si enim aliquid defluit à corpore, sicuti & antea, nõ amplius aut ab alimẽto suppleatur id quod fuerit euacuatum, necessarium est hoc modo corpus effici siccius, liquet. neq; in animalis corpore prius illæ partes absumuntur quæcunq; sunt humidiores, quando & ipse defluxus idcirco fit, quia quæ sunt in corpore extenuantur, atq; in uapores resoluuntur. Idq; ex duplici causa, extrinsecus quidem ab aere ambiente. Intus uero à calore natiuo. Quæ autem in latibulis iacent animalia, ut quæ neq; extrinsecus calefiant, neque intrinsecus, uel nihil, uel parum dissoluuntur: atque ideo nõnulla eorum, neq; egent alimẽto, nonnulla uero paucissimo omnino. Post præscriptos aphorismos alij duo fere in omnibus exemplaribus inueniuntur, cum hoc quod & huius libri expositores fere omnes eorũ meminere, et quidã differentes fecere expositionibus ab illis quas antea scripserunt, neq; hoc ipsum adiecerũt, quod ijdem aphorismi superius sint scripti. Nos uero in quarto commentario illos exposuimus, parum uerbis differẽtes. Alter enim eorũ qui nunc scripti sunt superfluo adiectum habet, ut deuorare non possit, sed uix. Alter uero contra, uacat uerbo uix, ut prior quidẽ sit talis. Si à febre habito, tumore non existente, in faucibus stragulatatio repente superueniat, & non possit deuorare, nisi uix, letale. Secundus uero sic, Si à febre habito collum conuertatur, & deuorare non possit tumore non existente in collo, letale. Priores uero quos dixi in quarto horum commentariorum fuisse expositos, ita se habebant. Si à febre habito tumore non existente, in faucibus stragulatatio repẽte superueniat, letale. Deinde qui deinceps sequitur, Si à febre habito collum conuertatur, & uix possit deuorare, tumore non existente in collo, letale. Quod igitur in priore aphorismo dictum est esse, superfluere nunc cõsideremus. Et enim id fieri uidimus ubi ægri omnino exitaliter à morbo haberentur. Quare siue nullo modo possint deuorare, siue uix, non existente tumore in faucibus, nam hoc licet perspicuo cognoscere, si plurimum os aperiat, & lingua uersus mandibulam inferiorem prematur. In tali igitur constitutione, quod difficulter deuoretur causam esse suspicandum communionem tunicæ quæ subnata est ex partibus gulæ, et gutturis interioribus. nam ostensum est hanc cibo os permanente ipsam quidem trahi ad inferius, guttur uero totum retrahi superius. Tumescente igitur in gutture inflammatione, nonnunquam quidem nullo modo, quandoq; uero uix, uentriculum sequitur attrahentem: atq; ob hanc causam, uel nullo modo deuorat, uel uix.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, omnia auxilia quæ exiccant, esse passionum humidarum remedia, per commune theorema, contraria contrarijs curantur.

Vbi legitur, quod quidem omnia quæ exiccant, adde auxilia βοηθήματα, postea sequatur, sint passionum humidarum remedia.

SECUNDO docet, famem ex accidenti corpora exiccare. nam à corpore semper aliquid defluit & consumitur, & nihil additur per nutrimentum, ideo necesse est corpus effici siccius. Sed in hac descriptione certum est primo humidiores partes exiccari, nam & ita fit defluxus, quia partes quæ in corpore sunt extenuantur, & in uapores resoluuntur, idq; duplici fit de causa, ab aere ambiente extrinsecus, & à calore natiuo intrinsecus.

TERTIO, quia ambigere posset de animalibus quæ in latibulis iacent, & per totam hyemem non comedunt, tamen non exsiccantur extreme, dicit, ab extrinseco non caleferi, & parum etiam ab intrinseco, quia naturalem calorem paruum habent, propterea uel parum, uel nihil dissoluuntur, unde nonnulla eorum neque egent alimento, nonnulla paucissimo.

QUARTO Galenus duorum aphorismorum hic positorum mentionem facit, quos interpretes exponunt, tamen in quarto libro iterum expositi sunt. Sunt uero trigessimus quartus & trigessimus quintus eiusdem libri, propterea de his interpretibus iterum miratur, qui hos aphorismos exponant, & nullam mentionem fecerint, quod illos iterum in quarto libro exposuerint: & de his magis mirandum, qui hic aliter exponunt, quæ in quarto libro fecerint. Sed ipse Galenus dicit, se hos aphorismos in quarto libro exposuisse parum uerbis differentes. Tamen alter eorum qui hic scripti sunt, superflue adiectum habet, ut deuorare non possit, sed uix. alter uero commutatus habet uerbum uix, ut primus aphorismus sit talis, Si à febre habito tumore non existente in faucibus strangulatio repente superueniat, & non possit deuorare, nisi uix, letale. Secundus uero sic, Si à febre habito collum conuertatur, & deuorare non possit tumore non existente in collo, letale. Sed illi quos in quarto libro exposuerat, dicunt, Si à febre habito tumore non existente in faucibus strangulatio repente superueniat, letale. Postea si à febre habito collum conuertatur, & uix possit deuorare tumore non existente in collo, letale.

Quod legitur, alter uero contra, uacat uerbo, uix. legi debet, commutatus habet uerbum uix. nam Græce est *ὁ δὲ ἐπὶ τῶν πάλιν ὑπολιμνίου ἔχει τὸ μόγις*. Sed hoc est in antiquo nostro codice, quem in hoc loco mēdosum putamus, nam præcise habet Leonicensi sensum, qui falsus est, nempe uerum non est, quod careat uerbo uix: immo illud habet, ut legenti patet. propterea magis probo Aldinū codicem, qui legit ut nos correximus, scilicet *ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπάλιν ὑπὸ κλαγγυλίου ἔχει τὸ μόγις*. Alter autē rursus commutatus habet uix.

QUINTO cōsiderat, in priore aphorismo dictum esse superfluere. Id enim uidit fieri, quando ægri exitaliter se habent, ita ut non possint deuorare, uel uix, quando non adest tumor in faucibus. Quod si tu oculis cognoscere uolueris, iube ægrum aperire os, & preme linguam uersus inferiorem mandibulam.

Quod legitur, dictum est esse superfluere, lege dictum est esse superfluū, Græce *περὶ τὸν ἐρητύει*.

Quod etiam legitur, Quare siue nullo modo possint deuorare, uel uix, Græce est *ὡς μηδὲ λως δυνάσθαι καταπίναν, ἢ μόγις*, id est, Ita quod nullo modo poterāt deglutire, uel uix.

SEXTO causam reddit, cur in illo casu difficulter deuoretur, causa inquit est communio tunicæ quæ subnata est ex partibus gulæ & gutturis interioribus, nam hæc pars ad inferius trahitur, quando cibus per os permeat, & totum guttur superius retrahitur. Cum ergo inflammatio in guttore intumescat, quandoque nullo modo, quandoque uix sequitur uentriculum attrahentem, unde ob hanc causam, uel nullo modo deuorat, uel uix. Nos multos uidimus hoc habere dum morerentur, & multos mori cum trāsglutienti difficultate ex sola siccitate, quæ conuulsionem quandam ex inanitione fecerat.

APHORISMVS LXI

Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rursus calefit, aut colorem alium ex alio commutat, longitudo morbi significatur.

BRASAVOLVS

IN quarta huius libri sectione aphorismo quadagesimo hunc præsentem interpretati sumus, quando in toto corpore mutationes uidentur, quæ huius generis sint, ut corpus refrigeretur & calefiat, postea iterum refrigeretur: uel fiat modo nigrum, modo pallidum, modo rubrum, ita ut colorem in colorem transmutet, morbi longitudo significatur, quia etiam materierum diuersitas in hoc corpore significatur.

ὅπου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολή, id est, Vbi in toto corpore mutatiōes,] et si petas de quo genere mutationum loquatur, statim sequitur,

Καὶ τὸ

καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴ ψυχὴ τοῦ καὶ πάλιν θερμαίνει τοῦ. idest, Et corpus refrigeratur, & rur-

sus calefit.] Hocq; frequenter faciat.

ἢ χροῖα ἐπὶ τὸν δὲ ἐπὶ μετὰ βάλει. idest, Aut colorem alium ex alio commutat.] sæ-

pe scilicet.

Μὴ ὁ νόσος σημαίνει. idest, morbi longitudinem significat.] nempe significatur esse uarios humores heterogeneos, idest diuersarum naturarū in hoc corpore, qui ita breui domari non poterunt, atq; euinci.

GALENVS

ET hunc aphorismum in quarto commentario exposuimus, iisdem fere uerbis scriptum, quibus & hic. Est enim scriptura talis. Et ubi in toto corpore mutationes, & si corpus frigescat, uel rursus caleseat, & si alius ex alio color fiat, morbi longitudo significatur.

BRASAVOLVS

GALENVS hic refert se interpretatum esse hunc aphorismum in quarto libro per eadē ferē uerba, qualia & hic sunt, scilicet Vbi in toto corpore mutationes, & si corpus frigescat, uel rursus caleseat, & si alius ex alio color fiat, morbi longitudo significatur.

Quod legitur, in quarto commentario, legendum est in quarto cōmentariorum. nam grace dicitur ὅτι τὰ πρῶτα τῶν ὑπομνημάτων.

APHORISMVS LXII

Sudor multus, calidus, uel frigidus, semper fluēs, humorem abduci, robusto quidem supra, debili uero infra significat.

BRASAVOLVS

ETSI quadragesimus secundus huius libri aphorismus cum isto similitudinē quandam in principio sententiæ habere uideatur, tamen in fine longe diuersus est. Ille namq; dicebat, sudorē multū calidum uel frigidum, semper fluentē, frigidum magis, calidum minus significare morbū. hic uero dicit, sudorē multū calidū uel frigidū semper fluētē, significare humorē abducendum esse, sed ita abducēdum, ut uiro robusto per superius, idest per uomitum abducatur, debili uero per inferius, idest per secessum. At an hoc uerum sit, ambigit Galenus, & putat fuisse adiectum hunc aphorismum. nulla enim est causa cur magis robusto per superius, quam debili per inferius, cū humores eō ducendi sint, quō uergūt, & quō facile euacuantur. Nos aphorismū in hunc sensum ducere possemus, Cū sudor multus multā humiditatē & multū humorē in corpore significet, uel calidus sit, uel frigidus, cū semper fluat, hanc humiditatē à corpore abducendam esse significat. & quomodo per sudorem, sed sudor hoc seruat quod robusti homines in partibus superioribus sudant, debiles uero in inferioribus & in extremis, quæ ob relaxationem potius sudant. tamen nec hic sensus uerus est, propterea cum Galeno dicamus, hunc aphorismum adiectum esse, sicuti multi alij adiecti sunt, & non esse Hippocratis.

Ἰσφῶς πολὺς θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ἀεὶ ῥέων. idest, Sudor multus calidus, uel frigidus, semper fluens.] Hoc enim significatur humiditatum copiam esse in corpore, propterea indicat remoueri oportere. nam dicit.

σημαίνει ὑγρὸν ἀπύγαι. idest, significat humorē abduci.] nā humorū copiā significat.

ἰσχυρῶ μὲν ἀνωθεν. idest, Robusto quidem supra.] debet hic humor abduci.

τῶ δὲ ἀδυνάτῃ, κατωθεν. idest, Debili uero infra.] scilicet hic humor abduci debet. At quia Galenus causam inuenire nescit, quare debili infra, robusto supra abduci debeat, propterea putat hunc aphorismum unum ex illis esse, qui huic libro additi sunt.

GALENVS

ANTEA alium aphorismum in quarto horum commentariorum exposuimus hoc modo scriptū. Sudor multus, calidus, uel frigidus, semper fluens, frigidus maiorē, calidus minorē morbū significat, & talium sudorū diximus esse dispositionē, multitudinem humiditatis quæ in agrī corpore cōtinetur. Propterea igitur qui nunc proponitur

aphorismus, abduci præcipit superfluū humorē, robustis quidē supra, hoc est per uomitus, debilib. aut infra, quod & ipsū significat peralui inferioris subductionē. Quod quid igitur semper sit necessarium superfluas corporis humiditates euacuare, manifestū. Si uero robustis supra tantum, debilibus uero infra, mihi dignū uidetur animaduersione; nam forte sit melius, nō hac ratione distinguere remediorū usum, sed ueluti in tractatione curatiua de talibus omnibus fuit à nobis distinctū. Quare & hūc Aphorismū arbitror fuisse adscriptū. Post supra scriptos aphorismos, alij tres inueniuntur in plurib. exemplaribus, qui pariter, & ab expositorib. scripti sunt, & parum uerbis euariant ab illis qui quarto horū cōmentariorum habentur. Scribunt autē eos hoc modo. Febres quæcunq; non intermit tētes, tertia die fortiores fiunt periculosa, quocunq; aut modo intermiserint, significāt q̄ nō sint periculosa. Quibuscunq; febres lōgæ, his uel tubercula, uel ad articulos dolores decumbunt. Quibuscunq; tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decūbunt, hi cibo pleniore utūtur. Liqueat autē, q̄ et hi interiecti fuerūt, à priorib. nihil, aut parū admodum uerbis differētes, nos uero ipsos exposuimus in quarto horum cōmentariorum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, in quarto libro alium aphorismū exposuisse, qui ita dicitur, sudor multus calidus, uel frigidus, semper fluens: frigidus maiorē, calidus minorem morbū significat. Ibiq; dixit, multitudinē humiditatis, quæ in ægri corpore cōtinetur, esse dispositionē taliū sudorū. unde hic aphor. iubet abduci superfluū humorē robustis quidē supra. i. per uomitus, debilib. uero infra, quod significat p̄alui inferioris subductionē.

SECUNDO docet, semper esse necessariū superfluas humiditates euacuare. At an robusti semper supra, imbecilles autem infra sint euacuandi, Galeno uidetur animaduersione dignum. nam melius forte erit, non distinguere per hāc uiam, remediorum usum, sed ita distinguere, ut ipse dixit in libro De arte curandi. propter hæc ipse putat hunc aphorismum non esse Hippocratis, sed fuisse adiectum.

Quod legitur, si uero robustis supra tantū: legi debet, si uero robustis semper supra tantum, nam graece habetur, *εἰ δὲ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς ἀνωθεν μόνον ἀεί.* Robustis ex parte superiore solum & semper.

TERTIO Galenus docet, post prædictos aphorismos tres alios esse adscriptos in multis exemplaribus, sunt uero quadragesimustertius, quadragesimus quartus, et quadragesimus quintus libri quarti. Ipse uero hos non interpretatur, quia in quarto libro illos egregie interpretatus est.

APHORISMVS LXIII

SI quis cibum febricitanti dederit, ut sano robur, sic laboranti morbus

BRASAVOLVS

SI corpora non pura sint, sed ægra & male affecta, quanto magis illa nutries, tanto magis lædes. unde si quis cibum febricitanti dare uoluerit, ut is cibus homini sano uires reficit, ita laboranti morbum facit.

Ὁμοῦ τοῦ τῷ πυρεθόσαντι τροφὴν δίδω. i. si quis cibum febricitanti dederit] Cibum scilicet ab undantem, & qui corpus multum nutriat

τῷ μὲν ὑγιανόντι ἰσχύς. i. ut sano robur] Scilicet ab hoc cibo fit.

τῷ κίμνοντι νόσος. i. sic laboranti morbus] Scilicet ab eodem cibo fit. Galenus obfermonem putat hunc aphorismum non esse Hippocratis, sed esse adiectum, quoniam hoc genere sermonis uti non consuevit Hippocrates.

GALENVS

SCRIBITVR autem & sic aphorismus. Si quis febricitanti cibum dederit, sano quidem cibus est, laboranti uero morbus. utraq; uero locutio ab ea quæ secundum naturam, ad hoc quod cacozelum nominatur, interpretatione recessit, nescio quid sibi uolentibus illis qui ita libri finem tam uariis modis disposuerunt, nōnulla quidē per eadem uerba scribentes, quibus ipse antea usus erat, nōnulla uero paululum cōmutantes, aliqua uero tota interponentes, ueluti hunc propositū aphorif. qui neq; prope accedit ad Hippo. interpretationē. Ipse siquidē prius dixit. Nō pura corpa quāto magis nutries, magis lædes: Et si ex morbo cibū assūmens aliquis non corroboratur significat corpus pluri uti alimentum. Si

ro. Si uero cibum non assumente hoc fiat, significat, quod euacuatione indiget, & quædam alia huiusmodi quæ secundum naturam habent interpretationem. Qui uero propositum apposuit aphorismum, male emulando, in cibo dixit: Qui sano robur, hic laboranti morbus. Vult enim dicere cibum robur quidem in sanis efficere, nocere autem ægris: uel per Iouem, sanis quidem augere robur, morbum uero laborantibus. Absurde autem interpretatus est, inquiens, Cibum ipsum robur esse sanis, morbum uero laborantibus, qui neque robur est, sed roboris effectiuus, neque morbus, sed morbi effectiuus, uel quod rectius sit dicere, auctificus.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus aliam huius aphorismi scripturam ponit, quæ est, Si quis febricitanti cibum dederit, sano quidem cibum est, laboranti uero morbus: sed uel sit prima scriptura, uel secunda hæc, differt à naturali Hippocratis sermone, nam hic qui ita imitatus est Hippocratem, sicut *κακόζηλος*, idest malus æmulator, malus imitator: nam non est mos Hippocratis ita dicere. Propterea de his miratur Galenus, qui hos aphorismos adiecerunt, qui finem huius libri tam uarijs modis disposuerunt: nonnulla per eadem uerba scribentes, quibus ipse prius erat usus, aliqua parum immutantes, alia tota interponentes: sicuti est præsens aphorismus, qui neque ad Hippocratis interpretationem propè accedit, si quis bene considerare uoluerit, quando de rebus huius propositi differit. nam uno in loco dicit, non pura corpora, quanto magis nutries, magis lædes. in alio loco: & si ex morbo cibum assumens quis non corroboratur, significat corpus pluri uti alimentis. Si uero cibum non assumente hoc fiat, significat quod euacuatione indiget: & in alijs locis multa dicit Hippocrates, quæ habent germanam & natiuam interpretationem.

SECUNDO docet, eum qui præsentem aphorismum apposuit *κακόζηλος*, idest male æmulando modum loquendi Hippocratis dixit, in cibo qui sano robur, hic laboranti morbus: uult hic *κακόζηλος*, idest malus imitator dicere, cibum robur quidem in sanis efficere, ægris uero nocere. Aut hoc, sanis quidem augere robur, ægris uero augere morbum. At si hunc suum loquendi modum consideremus, absurde dicunt: nam cibum sanis non est robur, neque est morbus laborantibus, sed est roboris effectiuus & morbi effectiuus, aut si rectius dicere uouerimus, est auctificus morbi, & etiam roboris.

APHORISMVS LXIIII

Quæ per uesicam excernuntur, inspicere oportet, si talia qualia sanis excernuntur. Quæ igitur minime similia sunt his, hæc morbosiora. Quæ uero sunt sanis similia, hæc minime morbosa.

BRASAVOLVS

HOC perpetuum est atque indubitate uerum, apud Hippocratem, & omnes probos autores, quæcumque sunt sibi sano similia, ea esse bona: quæ uero dissimilia, mala. Unde & in primo Prognosticorum, faciem sano similem laudat: diuersam uero à se sano probis impetit. Quod in omni re intelligere oportet, & in excrementis, & in urinis, & in sputis, & in effigie, & in omni re alia. Et ideo cum alicui opem medicam præbes, ea inspicere oportet, quæ excernit, si talia qualia sani excernunt, uel ipsemet sanus, eijciuntur. nam quæ sunt sanis dissimilia, ea morbosiora esse constat: quæ uero sanis similia, morbosa non sunt. Tamen Galenus hunc aphorismum ex his esse iudicat, qui sunt supposititij: non quia uerus non sit, sed quia Hippocratis phrasim non sapit: & quæ dicit morbosiora, dicenda erant morbosissima.

τὰ ἐκ τῆς βύσσης ὁσυχρότερα. idest, Quæ per uesicam excernuntur.] Vel urina sit, uel sedimēta, uel nebulae, uel bullae, uel humores, uel crassa sint, uel tenuia, uel alba, uel rubra, uel alterius cuiuscumque coloris, uel fetida, uel redolentia, uel sabulosa, uel lapidosa, uel quæcumque illa sint quæ per uesicam excernuntur.

ὅρῃ δ' αἶμα, ἢ ὅσα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρεῖται. idest, Inspicere oportet, si talia qualia sanis excernuntur.] Vel sint ab his quæ sana sunt, longe dissimilia.

Τὰ ἥκιστα οὐκ ὅμοια τῶν τοῖσι, τῶν τε νοσερώτερων. idest, Quæ igitur minime similia sunt his, hæc morbosiora.] Imò ut Galenus docet, dicere oporteret hæc morbosissima esse: & quāto à naturali similitudine accedūt & recedūt, tanto sunt magis morbosa atq; minus.

Τὰ δὲ ὁμοιώτερα τοῖς ὑγιάνουσιν. idest, Quæ uero sunt sanis similia.] In urinis, imò & n omni alia re, sit cuiuscunque generis illa.

ἥκιστα νοσερά. idest, Hæc minime morbosa.] Et quanto sunt magis similia, tanto sunt minus morbosa: si uero sint præcise talia, sunt sana.

GALENVS

OMNIA quæ sunt sanis similia in toto corpore, dictum est ab Hippocrate & in Prognosticis, & in omnibus alijs libris, bonum aliquod significare. Quæ uero dissimilia cōtrarium. Hoc igitur nunc conatur dicere, qui hunc composuit aphorismū. Suspicio enim neq; hunc esse Hippocratis, ex ipsa elocutione, quæ non habet eandem cum Hippocratica formā, & ex dictis ipsis, quæ non æque sunt (ut ipsius authoris alia) exquisita. Cum igitur inquit, minime similia his hæc morbosiora: quis non reprehenderet ipsum dicentem illa Morbosiora, pro eo quod Morbosissima? Nam uerbum Minime, cum quadam exuperantia dicitur, & multam significat ad id quod præter naturam, euerfionem. Vnumquodq; enim quod præter naturam est, quātum recessit ab eo quod secundum naturam, tantum habet prauitatem: quæ igitur minime his quæ secundū naturam similia sunt, his quæ secundum naturā, contraria maxime, & ideo morbosissima.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, omnia quæ sunt sanis similia in toto corpore, ab Hippocrate & hic & in Prognosticis, & in omnibus suis libris iudicari bonum aliquod significare: quæ uero sunt dissimilia, contrarium.

SECUNDO docet, illum qui hunc aphorismum composuit (nempe non putat ab Hippoc. factum esse: nam eloquutio nihil habet cum Hippocratis elocutione, & etiam dicta ista non sunt ita exquisita, ut alia Hippoc.) id conari exprimere quod dictum est.

Vbi legitur, Ex ipsa elocutione: adde particulam conijciens: nam Græce dicitur, τῆ λέξει τεκμαιρόμεθα οὐκ ἐχρήσατο τὴν αὐτὴν ἰδίαν τοῖς ἐκείνου. idest, ex ipsa elocutione conijciens, quæ non habet eandem cum Hippocratis formam.

TERTIO ostendit, legendum esse Morbosissima, non Morbosiora. nempe legendum est νοσερώτερων, non νοσερώτερα: quia hæc particula minime cum quadam exuperantia dicitur, & significat multam euerfionem ab eo quod est præter naturam: nam quod est præter naturam, quantū recedit ab eo quod est secundum naturam, tantam habet prauitatem. unde illa quæ sunt minime similia his quæ secundum naturam sunt, sunt maxime contraria illis quæ secundū naturā sunt: nam νοσερώτερων sunt. i. morbosissima.

APHORISMVS LXV

ET quibus deiectiones, si stare permiseris, & non moueris, ueluti strigmenta subsistunt: & si pauca, paucus est morbus: & si multa, multus. his confert alui purgatio, quod si aluo non purgata dederis sorbitiones, quanto plures dederis tanto magis nocebis.

BRASAVOLVS

GALENVS hunc aphorismum adiectum esse iudicat: multæ enim sunt particulae, quæ de alui deiectionibus ipsum loqui ostendunt, aliquæ de uescicæ excrementis uerba fecisse monent. Dicit uero, Qui deiectiones excernūt, & posteaquā excretæ sunt, stare permittis, & non moues: in uasis autem fundo strigmenta appareant: si hæc strigmenta pauca sint, paucus est morbus: & si multa sint, multus est morbus. ijs uel sint pauca, uel sint multa strigmenta, alui purgatio confert, nam si uolueris non purgata aluo sorbitiones dare, hunc lædes: quia omnia in strigmenta & in prauos humores transiliunt, & quanto plures dederis sorbitiones, tanto magis nocebis.

Καὶ οἷσι τὰ ποικύρηματα ἢ ἐλάσης σῆναι, καὶ μὴ λυθῆναι. idest, Et quibus subductiones si stare permiseris, & non moueris.] Noster tamen antiquus codex in prima lectione habet

bet ἀπαρῶματα, idest, deiectiones, intellige si stare permiseris in uase, in quo sunt excreta, γαστράτων οἴων φύσματα. idest, Veluti strigmenta subsistunt, in fundo, scilicet uasis. Sunt uero strigmenta, quæ à græcis φύσματα à deradendo dicta sunt, in omni enim re ramentum, quod ex eius rasura exterritur, φύσμα à græcis dicitur. Celsus uocat strigmenta, unde & in intestinorum difficultate, quando intestina abraduntur, & exit caro, & nescio quid adipis, & intestinorum abrasiones à Græcis hæc φύσματα uocantur, à latinis ramenta, & à Celso strigmenta, de quibus in aphorismo intelligere possumus, tam in urinis, quam in his quæ per aluum eiciuntur.

Καὶ ἢ ὀλίγα, ὀλίγη ἢ νόσος γίνεται, ἢ πολλὰ, πολλή, idest, Et si pauca, paucus est morbus: & si multa, multus.] Idest, si hæc strigmenta sunt pauca, morbus non potest esse intensus. Si uero sint multa, multus est morbus, & intensus.

Τυποισι ξυμφέρει ἐποικθῆραι τῶν κολίλων, idest, His confert alui purgatio, uel subducere aluum.] Noster antiquus codex in prima lectione habet ἀκρεθῆραι.

ἢ δὲ μὴ κρεθῆραι ποιήσας, ἰδῶς τὰ ροφήματα, idest, Quod si aluo non purgata dederis sorbitiones.] Aldinus codex habet ἰδῶς τὰ ροφήματα βλάψας, idest, dederis sorbitiones, lædes. nam in prauum humorem omnes transibunt. Sunt uero sorbitiones cibus per modum potus acceptus.

Καὶ ὅσῳ αὐτὸν πλείον ἰδῶς, μάλλον βλάψας, idest, Et quanto plures dederis, tanto magis oberis.] Nam prauī humores tanto magis crescunt. Galenus uero iudicat hunc aphorismum non esse ab Hippocrate factum, quia eius modum non sapit.

GALENVS

PER aluum exeuntia solet Hippocrates deiectiones, ac subductiones, nominare, & propterea quidam hoc loco acceperūt eius sermonem, esse de his quæ per aluum euacuantur. Verum his aduersantur uerba illa quæ in sermone proponuntur, si stare permiseris, & non moueris. Hoc enim proprie conuenit humidis, atq; ideo alij rursus in urinis eundem accepere sermonem. Vtriq; uero diuisi, nonnulli scribunt subsistunt, nonnulli uero insistent. Neutrum uero horum uerborū urinis repugnat, quia & per ea quæ subsistunt, & etiam ipsis insistent, consueuimus, & præsentium aliquid, & etiam futurum cognoscere. In alui autem & excrementis uerbum, insistere, cōpetit magis: neq; enim sicuti in urinis prompta est, atq; expedita subsistentium cognitio, ita & in alui excrementis. In urinis & enim & ipsum uas ex uitro factum ostendit eorum quæ subsistunt naturam, & si in alio uase etiam continerentur, possumus id quod superfluitat abijcientes, sola subsistentia relinquere. In alui autem excrementis neutrum probabile. Rursus id quod deinceps dicitur, ueluti strigmenta, his quæ per aluum excernuntur congruit, illis uero quæ quouis modo urinæ inferuntur, siue superius, siue inferius, non congruit. Nam quædam strigmentis similia per aluum sæpius excernuntur, & ita ea non modo Hippocrates sed etiam alij medici nominare consueuerunt, non tamē in urinis. Hic igitur tam nominum, quam etiam uerborum usus improprius ostenditur, fuisse interiectus in præfenti aphorismo. Adhuc autem magis, cum dicit his conferre alui purgationem: neq; enim simpliciter, neq; quouis modo illi cuius strigmentis similia alui excrementa sunt, confert aluū purgare, sicuti neq; hi qui ita affecti sunt, necessario læduntur in aliquo, si cibum acceperint. Videmus si quidem cū alui inferioris excrementa biliosa fiunt, quædam similia strigmentis per aluum excerni, in quibus neq; omnes læduntur sorbitiones accipientes, neq; prius eos purgare est necessariū, si iam quidquid bilis inest fuerit euacuātū. Adhuc autem magis, neq; si urinis aliquid inferatur, quod sit ueluti strigmenta, purgare conuenit. Accedit ad hoc quod difficile est formam agnoscere, qualem esse uelit eorum quæ ueluti strigmenta inferuntur urinis. Verum qui hos aphorismos interposuerūt, mihi uidentur ad hunc finem fecisse, ut sermonem confunderent, tanquā enigma quoddam, & ut multa indigeret inquisitione, in qua se ipsos eorum quæ dicuntur expositores constituentes, apud adolescentes laudem assequerentur. Quod autem omnes obscuri sermones dant sophistis garrulitatis occasionem, fiet tibi in hoc ipso aphorismo manifestum. Quidam enim eorū qui eum exposuere, aiunt non uetare Hippoc. quin dentur sorbitiones hoc modo affectis, sed plures sorbitiones, cū dicat: quāto plura dederis magis lædes: quasi & nō alij quicūq; indigent sorbitionibus, nō lædantur à pluribus, uel quasi

non

non consequatur ad illum qui dicit. Quanto plura dederis, magis nocebis, putare ex paucioribus minorem fore lationem. Verum tamen propter malum interpretationis modum sophistis datur facultas inueniendi solutiones, & magis quando licuerit addere aliquid, uel adimere, & scribendo transponere, quod in obscuris sermonibus facere con-
 fuerunt. Statim enim in hoc aphorismo quidam ipsum exponentes, coniunctionem Et abijciētes, quod alij sequentis aphorismi fecere principium, id huius fecere finem, ut sermo ita se habeat. Si uero alio non purgata dederis sorbitionē, magis nocebis, & quibus infra cruda deijciuntur, quanto uidelicet plura dederis, magis lædes: deinde aliud initium facientes scribunt, quod ubi atra bilis inest, si plus, maior est morbus, si minus, minor. Plures uero expositores scribunt eo modo, quo sub scriptum est. Quibuscunq; cruda infra deijciuntur, atrabilis inest, si plura maior, si pauciora, minor est morbus. Dicitum autem est antea, quod & alij quidam sunt, licitū est enim in obscuris unicuiq; pro arbitrio scribere, cum nulla lex sit transcribentibus posita. Sapius autem non propter obscuritatem, sed propter sermonis falsitatem coguntur aliquid addere prius inuentis, aut adimere, aut scripturam transponere: ueluti exempli gratia in hoc aphorismo, cuius uerba primi expositores aphorismorum, sicuti Herophilus Bacchius, & Heraclides, ac Zeuxis empirici, in hunc modum scripserunt: Quibuscunq; inferius cruda deijciuntur, atræ bilis sunt, si plura, pluris, si pauciora, paucioris. Quia uero hic sermo particulare quoddam interpretatur, dictum autem est tanquam ex uniuersali, ideo prebuit dubitandi occasionem, quia id quod dicitur, quantum ad uerba attinet nullam habet questionem: cum eorum scriptor uelit ostendere quibus cruda deijciuntur, in eorū instrumentis que concoquendi uim habent, esse atram bilem ex qua refrigerata deterius concoquunt: & modum incoctionis secundum cruditatem, cui flaua bilis contrariū agit. nam quæ propter eam incocta remanent, fumosa sunt. Quidam uero, & hunc sermonem etiam de urinis dictum arbitrantur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, Hippocratem consuetū esse nominare ea quæ per aluum exeunt *ὑποχωρήματα τε καὶ διαχωρήματα*, idest, & subductiones, & deiectiones: unde alij qui intellexerunt aphorismum in alui deiectionibus. Sed contra hos faciūt illa uerba: si ista re permiseris, & non moueris. nam hoc proprie conuenit humidis. propter hoc aliqui intelligunt aphorismum in urinis. sed & primi, & secundi rursus distinguunt, quia alij qui scribunt *ὑπισσώται*, idest, subsistunt, alij *ὑπισσώται*, idest, superstant. sed neutrum horum uerborum urinis repugnat: nam per illa que subsistunt, & per illa que insistant, con-
 sueuimus & aliquid presentium & aliquid futurorum cognoscere. In alui autem excrementis uerbum insistere, aliquo modo magis competere uidetur. nam non est ita prompta in secessibus cognitio, sicuti in urinis: quia in urinis uas ipsum ex uitro factum eorum quæ subsistunt naturam ostendit, & etiam si in alio uase contineretur, possumus abijcientes id quod supernatat sola subsistentia relinquere. In alui autem excrementis neutrum horum probabile est.

Quod legitur, utriq; uero diuisi, lege utriq; uero rursus diuisi, græce enim est *ἐν ἑκάτεροις δὲ πάλιν χιθόντες*. In græco etiā alia uerba sunt, que latine recte dici non possunt. quando enim dicit, nonnulli scribunt subsistunt, nonnulli uero insistant, græce habetur: nonnulli scribunt *ὑπισσώται*, idest, subsistunt per *υ* in prima syllaba: nonnulli uero *ὑπισσώται*, idest, incumbunt per *ι*, alterum ab *ὑπό*, alterum ab *ὑπὸ*, descēdit, mutata *π* tenui in *φ* aspiratam: quia *ἰσάμα* habet flatilem hoc est aspirationem.

Quod legitur, uerbum insistere competit magis, lege uerbum insistere competit aliquo modo magis. græce enim est *τὸ ὑπισσώται μάλλον πῶς πρὸς πρῶτον*, idest incumbit uel superstat magis congruit.

Quod etiam legitur, Id quod superfluitat abijcientes, potius legerem supernatat, quàm superfluitat.

SECUNDO quod dicitur ueluti alui strigmenta, excrementis congruit, quæ per aluum deijciuntur, sed illis quæ quouis modo urinæ inferuntur, siue superius, siue inferius, nō cōgruit: quia per aluū sæpe quædam strigmentis similia excernuntur, & eo modo & ab Hippocrate, & ab alijs medicis nominari consueca sunt, non tamen in urinis.

Tertio

TERTIO docet, usum improprium tam nominum quam uerborum hic ostendere, hunc aphorismum esse adiectum. Sed hoc magis ostenditur, cum dicit, his conferre alui purgationem, nam neque simpliciter, neque alio quouis modo sunt purgandi illi quibus strigmenta exeunt per aluum; imò neque hi læduntur, qui habent in excrementis strigmenta si comederint; imò opus est comedant, & non possunt purgari. Videmus enim si alui excrementa sint biliosa, aliqua tanquam strigmenta exire, & si acceperint sorbitiones omnes non læduntur, neque euacuari debent, si sola bilis sit euacuata. Adde, multo minus illos purgandos esse, in quorum urinis appareant strigmenta. Adde etiam, difficile esse cognoscere formam, quomodo illa esse debeant quæ in urinis sunt ueluti strigmenta.

Quod legitur, Cum dicit his conferre aliam purgationem; legi debet, Alui purgationem, non Aliam; nam Græce est, *ἄλλοι καθαίρειται τὸν καλόν.*

QUARTO putat, illos qui interposuere hos aphorismos id fecisse, ut sermonem confunderent, tanquam ænigma quoddam, & ut indigere ille sermo multa inquisitione; unde ipsi postea facientes suas expositiones laudem apud adolentes assequerentur.

QUINTO docet, omnes obscuros sermones sære sophistis occasione *πολυλογίας*, id est garulitatis, & multorum sermonum: quod probat per hunc aphorismum, nam alii qui expositores dixerunt, Hippocratem non prohibere dare sorbitiones in talibus affectibus, sed prohibet dare multas sorbitiones, cum dicat, Quanto plura dederis, magis lædes; quasi & quod illi qui indigent sorbitionibus non lædantur à pluribus, uel quasi ad id non consequatur, Quanto plura dederis, magis oberis. Sed ob malum interpretationis modum datur sophistis facultas inueniendi solutiones, & magis quando licet aliquid addere uel adimere, & scribendo transponere, ut in sermonibus obscuris fieri consuevit.

SEXTO docet, aliquos statim in hoc aphorismo ipsum exponentes coniunctionem & abijcere. alij faciunt principium sequentis aphorismi, id quod huius finem fecere: ut sit ita hic sermo, Si uero aluo non purgata sorbitionem dederis, magis nocebis: & quibus infra cruda deijciuntur, quanto plura dederis, tanto magis lædes. postea aliud principium facientes dicunt, Vbi atra bilis inest, si plus, maior est morbus: si minus, minor.

SEPTIMO docet, plures expositores eo modo scribere quo scriptum est, Quibuscunque cruda infra deijciuntur, quoniam atra bilis inest: si plura, maior; si pauciora, minor est morbus.

Quod legitur, Deinde aliud initium sumentes scribunt: Græce est, *εἴτ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς πάλιν γράφουσιν.* id est, postea ab altero principio rursus scribunt. Est quidam codex, qui legit, Deinde aliter exponunt & scribunt.

Quod statim sequitur, Quod ubi atra bilis; illa particula Quod, uacat.

Vbi etiam legitur, Quibuscunque cruda infra deijciuntur, atra bilis inest; deest particula, quoniam, legi enim debet, Quoniam atra bilis inest; nam Græce scriptum est, *ὅτι χολῆς μελάνης ὑπάρχει.* Quibus cruda deijciuntur, signum est bilem atram inesse.

OCTAVO dicit, dictum esse, alios etiam esse qui aliter dicant; nam in obscuris unicuique pro arbitrio scribere licitum est: quia non est imposita aliqua lex transcribentibus. Sæpe autem non obscuritas sermonis, sed eius falsitas cogit aliquid addere prius inuentis, uel adimere, uel scripturam transponere. Et ne longe exempla petamus, in hoc ipso aphorismo antiqui eius interpretes, ut Herophilus, Bacchius & Heraclides ac Zeufis, qui fuisse empirici, & interpretati sunt Aphorismos, hoc modo scribunt, Quibuscunque inferius cruda deijciuntur, atræ bilis sunt; si plura pluris, si pauciora paucioris.

NONO docet, quia hic sermo particulare quoddam dicit, tamen dictus est tanquam ex uniuersali, & ueluti sermo uniuersalis. Propterea occasionem quandam dubitandi præbet, nam id quod dicitur quantum fit ratione ipsorum uerborum nullam habet questionem. nempe author nihil aliud ostendere uoluit, quam id quod quibus cruda deijciuntur, in eorum instrumentis, que concoquendi uim habent, esse atram bilem, ex qua refrigerata deterius concoquuntur; faciuntque illum incoctionis modum, qui secundum cruditatem est, quia multi humores crudi generantur: cui bilis flaua contrarium agit, nam illa quæ ob bilem incocta manent, *λευκώδης*, id est nidorem & graueolentiam habentia sunt. Quidam etiam sunt, qui intelligunt hunc sermonem de urinis, Tamen in Aldino codice hic ponitur, ac si sit distinctus à præcedente aphorismus.

Quod legitur, Et modum incoctionis secundum cruditatem: legi debet, Et modum incoctionis agunt secundum cruditatem. Græce enim est, καὶ τρόπον ἀπεψίας ἐργάζεσθαι τὸν κατ' ἰσότητά.

APHORISMVS LXVI

EXcreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, sanguinæ, biliosæ, & fetidæ, omnes malæ. Cum uero bene excernuntur, bonū est, & per uentrem, & per uesicam, & ubi aliquid secedens steterit non purgatum, malum.

BRASAVOLVS

LIBRO quarto, aphorismo quadagesimoseptimo hunc aphorismum exposuimus: propterea non est opus in præsentia eadem ea reperere quæ eodem loco dicta sunt. Sensus breuis est, In febribus non intermittentibus excreationes liuidæ, sanguinæ, biliosæ & fetidæ, omnes malæ sunt, & tanto peiores, quanto peius excernuntur. Cum uero bene excernuntur, bonum est: & quia excretio per multas partes fieri possit, ideo uel per uentrem fiat, uel per uesicam, bonum. Cumq; illa quæ deberent secedere, stant in corpore, & non purgantur, malum est.

Αἱ ἀποχρεμώσεις ἢ τοῖς πυρετοῖσι τόσι μὴ διαλέπουσιν. idest, Excreationes in febribus non intermittentibus.] Amplia uero hic excreationes ad omnia cuiusuis partis corporis excrementa.

Πελιδνά καὶ ἀματώδεις καὶ χολώδεις καὶ δυσώδεις, πᾶσαι κακῆί. idest, Liuidæ & cruentæ & biliosæ & fetidæ, omnes malæ.] Quia significant malam affectionē uel corruptionem intrinsicam: & hoc præsertim si male excernantur.

ἀποχωρεῖν δὲ καλῶς. idest, Cum uero bene excernuntur.] Et commode, & absq; impedimento.

ἀγαθὰ καὶ ἢ τῆς κοιλίης καὶ κύστις, idest, Bonæ & per uentrem & per uesicam.] Et etiam per alias partes.

καὶ ὅπου αὐτὶ ἀποχωροῦν σὺ μὴ λικαθαζόμενον, κακόν. idest, Et ubi aliquid secedens steterit non purgatum, malum.] Ex his scilicet quæ secedere deberent, & non permanere in corpore, quia sunt mala. Ideo malum est si permanent.

GALENVS

ET HIC aphorismus suprâ scriptus est hoc modo, Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, sanguinæ, fetidæ, omnes malæ. Sed si bene excernitur, bonū est, & per aluum inferiorē, & per urinas. Si uero aliquid per hæc loca excernitur quod non conducatur, malū. Nos uero ipsum exposuimus in quarto horū cōmentariorū.

BRASAVOLVS

GALENVS nihil aliud facit, quàm quod dicit, hunc aphorismum in quarto libro expositum esse; tamen finis aphorismi est aliquo modo diuersus; tu considera.

APHORISMVS LXVII

Corpora oportet ubi quis purgare uoluerit, fluida facere: & si supra, sistere aluum: si uerò infra, humectare.

BRASAVOLVS

HUNC aphorismum in secundo libro interpretati sumus: est uerò nonus. tamen ab illo differt, quia in hoc addita est particula hæc, Et si supra, sistere aluum: si infra, humectare. Quando igitur quispiam corpora purgare uoluerit, idest medicamento purgante uti, prius debet fluida reddere corpora, idest uias præparare. & quia purgatio per uomitum, & per secessum fieri potest; nam frequenter per uomitum purgabatur antiqui: propterea

propterea si supra purgare uolueris, aluum sistere oportet; si uero per inferius, intestina humectanda sunt, & uia, per quas materia fluere debet.

Τὰ σώματα γὰρ ὅπου βίλεται καθάριε δια, idest, Corpora oportet, ubi quis purgare uoluerit,] medicamento scilicet purgante.

Εὐρα ποίεσθαι, idest, Fluida facere, uel bene fluida.] Quod est præparare uias.

Καὶ ἢ ὑπὲρ αὐτῶ, σῆσαι τὸν αὐτὸν, idest, Et si quidem supra sistere aluū.] scilicet oportet, quia si aluus fluida esset, euacuatio per superius apte fieri non posset. tamen opus etiam est uentriculum ad uomitum præparare, ut Galenus in libello, quos oporteat purgare, quando, & quibus medicamentis, ostendit.

Ἦν δὲ κάτω, ὑγρῶσαι, idest, Si uero infra, humectare.] Hoc est, quando per infernas partes purgare uolueris, humecta intestina, ut materiæ facilius transcurrant, hoc autem & potionibus fit, & uictus genere.

GALENVS

ET huius sermonis pars prior fuit in præcedentibus scripta, non adiecto uerbo, supra, & sequentibus: quæ quispiam uolens adijcere hoc in loco, rursus scripsit aphorismum, cū expositione per quā uerus esset. Quod autē sit altera expositio uerior, quam nos multa experientia inuestigauimus, dictum est superius in quarto cōmentariorum.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, primam huius sermonis partē fuisse in præcedentibus scriptam, in nono inquam secundi aphorismo. fuit uero quispiam, qui secundam partem addere uolens, posuit etiam primam, unde hic aphorismus simul positus est cum expositione. tamen iudicat expositionem datam in secundo libro esse ueriorē, nam ipsam multa experientia inuestigauit. & quod dicit esse superius in quarto commentariorum, lege in secundo, quamuis omnes græci codices quos uiderim dicant, ἢ τὸ ἄτερον ὑπομνημα, Quom ἢ τὸ ἄτερον sit scribendum.

APHORISMVS LXVIII

Somnus, uigiliæ, utraq; modum excedentia, morbus.

BRASAVOLVS

HIC EST tertius secundi libri aphorismus, qui in hoc solum differt, quia in illius fine dicitur malum; hic uero dicitur, morbus. Id uulgatum adagium habetur, nihil nimis. Si somnus sit præter naturam illius qui dormit, uel uigiliæ, malum significatur, quia omnia extrema sunt uitiosa. uel morbus est, quia hæc ab aliquibus intemperiebus quæ ægri tudines sunt, pendent.

Υπὲρ, ἀγρυπνίη, ἀμφοτέρω γινόμενα μάλῳ τὸ δέοντ, ὡς. idest, Somnus, uigiliæ utraq; modum excedentia, morbus.] Nam fiunt ob aliquam malam affectionem quæ in capite est. Intellige modum excedere, sua natura, potest; hic excessus esse tam in excessu, quàm in defectu.

GALENVS

ET HIC aphorismus in quibusdam exemplaribus fuit interiectus, qui prius dictus est totus eisdem uerbis, præterquam in fine. hic enim morbus, illic autem malum scribitur, quæ est scriptura melior.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, hunc aphorismum prius fuisse dictum, & in quibusdam exemplaribus fuisse interiectum solum in uno uerbo differentē, quia ibi dicitur malū; hic, morbus, sed melior scriptura, inquit, est dicere malum, quàm morbus.

APHORISMVS LXIX

IN febris non intermittentibus, si exteriora frigent, interiora uruntur, & febris habeat, letale.

NOS hunc aphorismum libro quarto interpretati sumus, erat autem quadagesimoseptimus in ordine. Si in non intermittentibus febribus exteriora frigent, & interiora calent, necesse est esse magnam inflammationē, aut vires imbecilles effectas, propterea letale signum est.

Εν ποσι μὴ διαλείπονσι πυρετοῖς. idest, In febribus non intermittentibus.] quarum materia in uenis continetur.

Ἦν τὰ ἔξω ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ ἔσω θερμά. idest, Si exteriora frigent, interiora uero calent.] Quod fieri non potest, nisi adsit magna inflammatio in uisceribus, & uirium imbecillitas. Inflammatio enim illa sanguinem & spiritum ad se trahit tanquam cucurbitula & partes extremæ frigidæ remanent.

Καὶ πυρετὸς ἐχθρὸν θανάσιμον. idest, Et febrem habeat, letale.] Hanc particulam iudicat Galenus, & uere, superfluum. Quia si in principio dicat, in febribus non intermittentibus, cur in fine diceret, & febrem habeat? Tamen noster antiquus codex duas habet lectiones: prima est καὶ πυρετὸς ἐχθρὸν, quam habuit Galenus: secunda, καὶ δίψαν. idest, & sitim habeat: tuncq; hic aphorismus præcise idem est cum quadagesimooctauo quarti libri. Celsus libro secundo capite sexto de mortis indicijis agens dicit, Aut cui febre æque non quiescente exterior pars friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat.

GALENVS

ET HIC aphorismus incassum scriptus est, cum melius supra dicatur, sine uerbis illis, & febris habeat. Nam cum in principio dixerit, in febribus non intermittentibus, uana rursus in fine sermonis adiectio, & febribus habeat.

BRASAVOLVS

GALENVS docet, frustra adiectum esse hunc aphorismum, quoniam superius, in quarto scilicet libro, melius dictum est sine illis uerbis, Et febris habeat. Cum enim in principio huius aphorismi dictum sit, in febribus non intermittentibus, frustra additur in fine aphorismi, & febrem habeat. Tamen noster antiquus codex in secunda lectione non habet, & sitim habeat.

APHORISMVS LXX

IN febre non intermittente si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non uideat, si non audiat, & iam debilis sit, quicquid horum fuerit, mors prope est.

BRASAVOLVS

NOS & hunc aphorismum in quarto libro interpretati sumus, est uero quadagesimoseptimus, si labra, aut nasus, aut oculus, aut superciliū peruertitur, si non uideat, si non audiat, & debilis sit æger, quicquid horum fuerit, mors prope est. nam cito moriuntur, quia hæc imbecillitati iuncta, mortem in limine esse significant.

Εν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλι, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διασπαρῆ. idest, In febre non intermittente si labrum, uel nasus, uel oculus, uel supercilium peruertatur.] Quod fieri non potest, nisi ex magna illarum partium & cerebri siccitate.

Ἦν μὴ βλέπει, ἢν μὴ ἀκούει, ἀδρανέειον. idest, Si non uiderit, si non audierit, debili existēte.] In aphorismo quarti libri dicitur, debili existente corpore.

Ὅταν τὸ τῶν ἡμῶν. idest, Quicquid horum fuerit.] Tamen quanto plura sunt, tanto magis prope mortem sunt.

Ἐγγὺς ὁ θάνατος. idest, Mors prope est. Nam cum hæc fiunt, sunt in actu moriēdi. Celsus capite sexto secundi libri de indicijis mortis agens, dicit, eademq; labra, & nares, oculiq; & palpebræ, & supercilia, aliquatūc ex his peruertuntur, isq; ob imbecillitatem iam non audit, aut non uidet, eadem mors denuntiat.

GALENVS

ET HIC aphorismus antea dictus est, his uerbis: In febre non intermittente, si labrum

labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non uideat, si non audiat, & iam debilis sit quicquid horum fuerit mors prope est.

BRASAVOLVS

Nihil aliud facit in hac commentatione Galenus, quàm quod refert Aphorismum quadragesimum nonum quarti libri, qui idem est cum isto.

APHORISMVS LXXI

Apituita alba, aqua intercutem superuenit.

BRASAVOLVS

HUIVS aphorismi apud Galenum sensus est, qui per totum corporis habitum albam pituitam habet, hi genus illud aquae intercutis incidunt, quae leucophlegmatia dicitur, quam & Anasarcam & hypofarcam uocant. Tamen nihil impedit & talem sensum huic aphorismo assignare; qui habent albam pituitam, idest illam hydropis speciem ita uocata, processu temporis aquam intercutem incidunt, idest genus illud hydropis, quod ascites nuncupatur. Galeni sensum magis probo. quia illi qui hydropem carnosam incidunt, prius malum totius corporis habitum habent, & pituitae plenitudinem.

Επι λευκῆ φλύγματι. idest, Apituita alba.] Quae, scilicet per totum corpus abundet. *Υποψυ ἀπὸ γίνεται.* idest, Aqua intercutis superuenit.] Et cum tres sint aquae intercutis species, quae fit ab alba pituita leucophlegmatia uocatur.

GALENVS

QVOD dicitur tale est. Quibus in uasis, & in totius corporis habitu pituita alba fuerit acruata, his aqua intercutem, quae leucophlegmatias ab alba pituita nomen habet apud graecos, superuenit.

BRASAVOLVS

BREVIBVS à Galeno huius aphorismi sensus exprimitur, quibus in uasis, ut in uentriculo, iecore, intestinis, & in toto habitu corporis, in omniq; etiam capillari uena alba pituita acruata fuerit, his illa aquae intercutis species contingit, quae à graecis à pituita alba leucophlegmatia nuncupatur.

APHORISMVS LXXII

Ab alui profluuiio, difficultas intestinorum.

BRASAVOLVS

CVM quis alui profluuium habet, quod diuturnum sit, intestina paulatim exeduntur, & fit intestinorum difficultas, & hoc praesertim si alui profluuium fuerit deiectione sincera, hoc est bilis, uel atra bilis, uel falsa pituita, quae sint impermixta aquosae humiditati.

Επι διάρροίῃ. idest, Ab alui profluuiio.] Quod diarrhoeam uocant. est uero humorum profluuium.

Δυσκοιλιῇ. idest, Intestinorum difficultas.] scilicet sequitur, quando diarrhoea perdurauerit, & praesertim si deiectiones sincerae sint, ut superius exposuimus

GALENVS

ACOMMUNI uidelicet subaudire oportet, superuenit, abrafis paulatim intestinis, deinde in profundum malo subeunte, atq; ita ulceratis. Prius uero in aphorismo legitimo melior scriptura est, hoc modo. A sincera deiectione, difficultas intestinorum, & nos hunc aphorismum exposuimus in quarto horum commentariorum.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet hoc Hippocratis dictum intelligendum esse, ut talia dicta

Cc 3 commu

communiter intelliguntur, cum particula, scilicet superuenit. nam paulatim intestina abraduntur, deinde in fundum tendit exulceratio, intestinis autem exulceratis difficultas intestinorum uocatur.

Quod legitur, ablati paulatim intestinis, græce est *ξεορμύων ἢ ἐν τέρῳ κατὰ βραχύ.* idest, Abrafis paulatim intestinis.

SECUNDO docet, in legitimo aphorismo, idest in eo, à quo hic depromptus est, meliorē scripturam esse hoc modo, A sincera deiectione difficultas intestinorum. Post hæc inquit, se hunc aphorismum exposuisse in quarto horum cōmentariorum. At hic mendosus est Galenus, & omnes græci codices, quos uiderim. nam aliqui legūt in quarto, ut Leonicensis habebat, alij in sexto, ut noster antiquus codex, & Aldinus habent *ἐν ἑκτώ*, tamen nec est in quarto, nec in sexto, sed est uigesimaltertius aphorismus huius septimi libri. propterea nos hoc modo legēdum putamus *ἐν ἑξῆς ἐβδόμεω*, idest in septimo. & nos hunc aphorismum exposuimus in superioribus.

APHORISMVS LXXIII

A Difficultate intestinorum, leuitas intestinorum superuenit.

BRASAVOLVS

HUNC aphorismum partem esse aphorismi quadragesimitertij sexti libri iudicauit Galenus. nam cum intestinorum difficultas perseverat, icore male affecto uel aqua intercus, uel intestinorum leuitas superuenit, leuitas inquam intestinorum intestinis debilitatis, & ut concoctrice imbecilliore reddita.

Ἐπὶ δυσεντερίας. idest, A difficultate intestinorum.] uel post intestinorū difficultatem, *λεωγίαν ὑδρίνην.* idest, Leuitas intestinorum superuenit.] quando diu perseverauerit. Sed etiam potest superuenire aqua intercus, de qua tamen hic nullam mentionem facit.

GALENVS

ET HIC aphorismus est pars prius dicti, per hæc uerba. Qui lienosi à difficultate intestinorum corripuntur, his superueniente longa difficultate intestinorum, aqua intercutem superuenit, aut leuitas intestinorum, & pereunt. Nos uero ipsum exposuimus in sexto horum commentariorum.

BRASAVOLVS

GALENVS dicit hunc aphorismum partē esse aphorismi quadragesimitertij sexti libri, in quo habetur, qui lienosi à difficultate intestinorum corripuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aqua intercus superuenit, aut leuitas intestinorum, & pereunt. hic igitur aphorismus nulla interpretatione indiget, quia in illo loco, scilicet in sexto libro à nobis expositus est.

APHORISMVS LXXIIII

A Corruptione abscessus ossis.

BRASAVOLVS

IN quacunq; nostri corporis parte corruptio fiat, uel in osse, uel in carne sit ossis abscessus consequitur. nam si corruptio in carne sit, & perseveret, necessariū deniq; est os subiectum corrumpi, & male affici, & partem illam abscedere. Si etiam corruptio in osse sit, & non in carne, necesse est abscedat, & exsquametur, parsq; illa ab osse remoueat, & superinducatur noua caro.

Ἐπὶ σφακελισμῷ (alij codices habent *ὑπὸ σφακέλω*, alij *ὑπὸ σφακελισμῷ*.) idest, A corruptione & putrefactione,] ut superius de sphacelo uerba fecimus aphorismo quinquagesimo primo huius libri.

ἄπὸ σφαισ

ἁπόσσις ὄσις, idest, abscessus ossis,] & exquamatio ipsius.

GALENVS

ACOMMVNI hic quoq; subaudiendum est, superuenit. Vtrum uero ad ossis corruptionem, ipsius ossis sequatur abscessus, uel carnis circumstantis, non manifestauit. Vtrunq; autem potest esse uerum.

BRASAVOLVS

IUDICAT Galenus & hic subnectendam esse particulam communem scilicet superuenit, sed an ad ossis corruptionem sequatur abscessus, uel carnis circumstantis, non est dictum ab Hippocrate; tamen nos dicemus, utrunq; uerum esse, nihil impedire, & quod ad corruptionem circumstantis carnis, & ad corruptionem ossis sequatur abscessus.

Vbi legitur, Ipsius ossis sequatur abscessus, In Aldino codice, & in prima lectione nostri antiqui legitur *ἁπόσσις*. In secunda uero lectione nostri antiqui legitur *ἁπόσσις*.

APHORISMVS LXXV

ASanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio supra.

BRASAVOLVS

IN Leoniceni passim impressis codicibus hæc uerba, quæ præscripta sunt, Hippocratis aphorismum esse constat, tamen in Græcis omnibus codicibus multa alia ad sunt uerba, quæ à Leoniceno in Galeni commentatione posita sunt. hic enim est secundum Græcam ueritatem aphorismus, *ἂν ἀμαρτος ἐμέτω, φθόν καὶ τὸ πύς καθαροῦ ἀνω, ἂν τῆ φθὸν ῥόδιμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἂν τῶ ῥόδιμα π διαρροία, ἂν τῆ διαρροία, χέσις τῆς ἀνω καθαροῦ, ἂν τῆ χέσις, θάνατος*, idest, à sanguinis uomitu phthisis, & puris purgatio supra, à phthisi si fluxus ex capite, à fluxu alui profluuium, ab alui profluuiio, adstricctio purgationis superioris, ab adstricctione mors. Ex his uidere potes, in Leoniceni aphorismo multa deesse, tamen si principium commentationis Galeni perlegeris, hæc omnia in illo contineri percipies. Forte in Leoniceni codice ita scriptum erat, ut illa uerba essent commentationi coniuncta, & non aphorismo. Illa igitur uerba, Aphorismo coniungas, & commentationis principium hoc facias. In pluribus exemplaribus, & apud plures expositores, & reliqua. Est ergo hic Hippocratis sensus, post sanguinis uomitum phthisim sequi, quod simpliciter uerum non est. nam sanguinis uomitus fieri potest ex sanguinis redum dantia à iecore, uel liene ad uentriculum. propterea opus est intelligere, quod per uomitum uelit sanguinem ex pectoris cavitare exeuntem, & qui à capite destillet, nisi fuerit uena in pectore disrupta, aut exesa. Sanguis enim, qui à capite destillat, potest & in uentriculum, & in pectus descendere. Si una pars ad uentriculum tendat, uomitum faciet; si deinde alia pars ad pectus meet, pulmonis exulcerationem facere nihil impediet, & tabem; deinde puris expuitio consequitur, & per superiora, idest, per os purgatio. Post hæc talem ordinem facit Hippocrates, à tabe sequitur ex capite defluxio, quod intelligi potest de capillorum profluuiio tabem sequente, quando hi qui affectu prope mortem accedunt; & etiam de materierum defluxu à capite intelligi potest, & cum hæc materia ad uentriculum transeat per intestina, alui profluuium inducunt. cum uero alui profluuium fit, purgatio, quæ per sputum erat, adstringitur. At cum in tabe hæc purgatio cessat, breui mors sequitur. Si quis modum procedendi huius aphorismi recte consideret, statim intelliget ab Hippocratis in cessu aberrare, sed & ipsum unum esse ex adiunctis.

GALENVS.

IN TABE fluctio ex capite, in fluctione alui profluuium, in alui profluuiio adstricctio purgationis superioris, in adstricctione mors. In pluribus exemplaribus, & apud plures expositores scriptum est, In sanguinis uomitu corruptio. In quibusdam tamen exemplaribus hæc habetur scriptura, In uomitu sanguinis, tabes. Videntur autem & hæc ex pluribus Hippocraticis enuntiationibus fuisse collecta, & corrupte composita, ab illis præcipue aphorismis: In sputo sanguinis puris, & fluxus, cum uero sputum retinetur moriuntur.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, In pluribus exemplaribus apud uarios expofitores scriptum esse. In sanguinis uomitu corruptio. In alijs uero exemplaribus habetur, In uomitu sanguinis tabes.

SECUNDO docet, hæc quæ in hoc aphorismo dicuntur, esse collecta ex pluribus Hippocratis enuntiationibus, & corrupte etiam esse composita. Sunt uero decerpta ex illis aphorismis, A sputo sanguinis puris sputum, & fluxus, cum uero retinetur, moriuntur.

Quod legitur, In sputo sanguinis puris & fluxus, lege in sputo sanguinis puris sputum & fluxus. nam Græce est *ὄφι αίματος πῆσει, πύς πῆσις, καὶ ῥύσις*. In exputatione sanguinis, puris exputatio, & fluxus.

APHORISMVS LXXVI

Quia fuerint uesicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & sicubi alibi à natura corpus exierit, si parum, paucus est morbus: si multum, multus: si ualde multum, letale est.

BRASAVOLVS

DILIGENS medicus omnia contemplari debet quæ circa ægrum contingunt, & præcipue excrementa. At quia excrementa per uesicam, per aluum, per sudorem, per os, per nares, per aures, per oculos exeunt: propterea hæc omnia diligenter consideret. nam si pauca sint quæ excernuntur, & parum affecta, paucus est morbus. Si multa, & multum affecta, multus & uehemens est morbus: si ualde multa sint, & ualde affecta, lethale est.

ὄφια καὶ ὄφι ποῖς ἢ τὴν κύστιν, καὶ ὄφι ποῖς ἢ τὴν κριλίαν ὑποχωρήματα. idest, Qualia fuerint & in his quæ per uesicam, & in his quæ per aluum excrementa, idest, Quam habuerint qualitatem, & quanto ipsa abundauerint.

καὶ ὄφι ποῖς ἢ τὰς σάρκας, idest, & in his quæ per carnes,] ut sunt sudores. *καὶ ἢν πῆσῃ πῆσις φύσις ἐκβαίῃ τὸ σῶμα.* idest, & sicubi alibi à natura corpus exierit,] scilicet uel per nares, uel per palatum, uel per aures, uel per oculos, uel per uterum, uel per hæmorrhoidas.

ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἢ νόσος γίγνεται. idest, Si parum, paucus est morbus.] hoc est si id quod exit, sit parum, & paucam habeat affectionem, malum. nam posset esse parum, & pessime affectum.

ἢν πολὺ δὲ, πολλή. idest, Si multum, multus,] scilicet est morbus.

ἢν πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ ποῖον. idest, Si ualde multum, tale lethale est.] Intellige uero ualde multum & in qualitate, & in quantitate. In quantitate, quo ad molem; in qualitate, quo ad malitiam.

GALENVS

HIC ultimus aphorismus in multis exemplaribus scriptus est, in quibusdam uero, & alij adiecti sunt, apparati eodem modo quo & illi omnes quos decurrimus ex legitimis existentes, adeo quod nonnulli eisdem uerbis scribuntur, nonnulli parum uariantes, nonnulli parua facta adiectione, similes sunt his quos scripsit Hippocrates. Quare nos neq; ipsos duximus adijciendos, nam neq; hic statim propositus aliquid plus nobis ostēdit his quæ sapientius Hippocrates manifestauit. Sed & modus interpretandi, haud quaquam Hippocrati conuenit, nam qualia uesicæ fuerint, aut alui excrementa, redditione indigent. Summa tamen ut dixi uera est, nam si paruus sit à natura exitus in quatuor parte, minorem morbum, si uero plus maiorem, si uero admodum multus sit à natura recessus, mortalem debemus morbum iudicare.

BRASAVOLVS

PRIMO Galenus docet, hunc ultimum aphorismum in multis exemplaribus esse scriptum. In alijs autem exemplaribus alios multos aphorismos esse adiunctos. Immo nos non uidimus aliqua Græca Hippocratis exemplaria, in quibus non sint multi alij aphorismi

aphorismi, quorum nos statim mentionem faciemus in alio libro, quem octauū Aphorismorum librum nuncupabimus. At Galenus aphorismos illos commētari despexit. quoniam, inquit, eodem modo apparati sunt, quo & illi legitimi à nobis interpretati. nam aliqui eisdem uerbis scribuntur, alij parum uariantes. alij parua facta adiectione similes sunt illis, quos scripsit Hippocrates. ob id Galenus iudicat non esse adijciendos.

Quod legitur, Quos decurrimus, Græce est, *ὅς διεκκλύθειν*.

Quod statim sequitur, ex legitimis existentes, in nostro antiquo codice duæ sunt lectiones. prima eadem est cum illa Leonicensi, scilicet *ἐκ τῶν γνησίων ὄντες*: secunda est, *ἐκ τῶν γνησίων ὄτως*, idest, ex legitimis sic. Sed Aldinus codex utraq; particulas ponit hoc modo, *ἐκ τῶν γνησίων ὄντες ὄτως*, idest, ex legitimis sic existentes.

SECUNDO docet, neq; aphorismum, quem interpretandum suscepimus, aliquid plus dicere, quàm aliàs ab Hippocrate ostensum sit.

TERTIO ostendit, modum interpretandi huius aphorismi Hippocrati non conuenire. nam opus est explanare qualia fuerint alui, & uesicæ excrementa. Tamen aphorismi summa est uera, quæ talis est: si exitus à natura in quauis parte sit paruus, morbus minor est; si uero admodum multus sit à natura recessus, morbus est letalis. Tu intellige errorem esse in quantitate atque qualitate.

Quod legitur, Si uero plus maiorem, legendum est maior, ut correspondeat particulare paruus. nam Græce dicitur, *ἢ ὅ ἐπὶ πλείον, πολλῶν ἀποληψέου*.

LIBRI SEPTIMI
FINIS

AD MAGNIFICVM COMITEM NICO-

LAVM TASSONVM ESTENSEM ANTONIVS

MVSA BRASAVOLVS

QMNES ferè qui nostri huius libri, Magnifice Comes, inscriptionem legunt, non sine causa admirantur, & intra se musitāt, cur ego septem librorum interpretationem pollicitus, octo nunc præstem: & quomodo nunc prodeant octo aphorismorum libri, uel sectiones, cum hæcenus septem extiterint, & non plures; immo & Galenus integer Hippocratis interpres solas septē sectiones interpretatus sit, & nullos alios esse Hippocratis aphorismos asseruerit ab his quos interpretatus est. Verum hi ex tam leui inscriptionis lectione, in admirationem uerti non debent, nisi librum ipsum perlegerint. Quod si fecerint, statim deprehendēt, hunc octauum librum Hippocratis aphorismis suum numerum non auferre. Nemp̄ uerorum Hippocratis aphorismorum septem solum sunt libri. Nos uero in octauo aphorismos illos reiecimus, atque exposuimus, quos interpretandos prætermiserat Galenus, quoniam ab Hippocrate non editos, neque in ordinem collectos putaret. Immo ferè perierant. Nos igitur ne deinceps perire possint, uel Hippocratis sint, (quod tamen non putamus) uel alterius, eos ita digessimus, ut uides, neq; nobis graue erit, etiam si supposititio partu nati sint, eos referre, ut eorum sententias euitare possimus, si quandoq; tanquàm ab Hippocrate dicti in disputationem adducentur. Prius igitur octauum librum legant, quàm insolitam inscriptionem admirentur. At cum nouerim te, Comes Magnifice, esse nouarum rerum sedulum inquisitorem, statuimus hoc opus noua fœtura, apud me natum, in tui nominis decus emittere: quod & si breue ac exile, idem tamen nouum est, & nunquàm prius in hunc ordinem redactum. Accipe igitur munusculum ab amici & tui amantissimi manu traditum; quod si pro tua consuetudine serena ista fronte exceperis, magnas mihi fauces admouebis, ut in tui gratiam in posterum maiora ac meliora comunicar. Vale.